

SIVIPRE OY

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

KAJAANI, KAUPPAKATU 17–21

SISÄLTÖ

1	Johdanto	4			
2	Perustiedot	6			
3	Kauppakadun varren liikerakennukset	7			
3.1	Alueen sijainti ja kuvaus	7			
3.2	Kauppakadun alueen kehitys ilmakuvissa	11			
3.3	Kaavatilanne	14			
4	Rakennusten suunnittelijat	17			
4.1	SOK:n rakennusosasto	17			
4.2	Eino Pitkänen	20			
5	Kajaanin keskustan ja Kauppakadun alueen kehityksestä	21			
5.1	Kajaanin kaupungin historiaa.....	21			
5.2	Funktionalismi Kajaanissa	26			
5.3	Kauppakadun rakentuminen	28			
5.3.1	Kauppakatu 17	29			
5.3.2	Kauppakatu 19.....	29			
5.3.3	Kauppakatu 21.....	30			
6	Kauppakatu 17	31			
6.1	Rakennus alkuperäisessä asussaan.....	31			
6.1.1	Ulkoasu ja julkisivut	32			
6.1.2	Pohjaratkaisu ja sisätilat	34			
6.1.3	Rakenteet.....	39			
6.2	Keskeiset korjaukset ja muutokset	40			
6.2.1	Matkayhtymän konttorin muutos 1974	40			
6.2.2	Tilamuutokset 1996	41			
6.3	Nykytilanne	42			
6.3.1	Ulkoasu ja julkisivut	42			
6.3.2	Pohjaratkaisu ja sisätilat	43			
6.3.3	Pintarakenteet, rakennusosat ja yksityiskohdat.....	45			
6.3.4	Rakenteet.....	55			
6.4	Rakennuksen säilyneisyys	57			
6.4.1	Ulkoasu ja julkisivut.....	57			
6.4.2	Sisätilat	58			
7	Kauppakatu 19	61			
7.1	Rakennus alkuperäisessä asussaan	61			
7.1.1	Ulkoasu ja julkisivut.....	63			
7.1.2	Pohjaratkaisu ja sisätilat.....	67			
7.1.3	Rakenteet	69			
7.2	Keskeiset korjaukset ja muutokset	70			
7.2.1	Parvikerroksen muutos 1970	70			
7.2.2	Peruskorjaus 1995.....	71			
7.2.3	2000-luvun muutokset	74			
7.3	Nykytilanne	78			
7.3.1	Ulkoasu ja julkisivut.....	78			
7.3.2	Pohjaratkaisu ja sisätilat.....	80			
7.3.3	Rakenteet	81			
7.4	Rakennuksen säilyneisyys	82			
7.4.1	Ulkoasu ja julkisivut.....	82			
7.4.2	Sisätilat	83			
8	Kauppakatu 21	85			
8.1	Rakennus alkuperäisessä asussaan	85			
8.1.1	Ulkoasu ja julkisivut.....	87			
8.1.3	Pohjaratkaisu ja sisätilat.....	95			
8.1.4	Rakenteet	107			
8.2	Keskeiset korjaukset ja muutokset	110			
8.2.1	Vuoden 1956 ajotie	110			
8.2.2	Vuoden 1961 tilamuutokset.....	111			
8.2.3	Vuoden 1965 tilamuutokset.....	114			
8.2.4	Vuoden 1967 tilamuutokset.....	116			
8.2.5	Vuoden 1973 tilamuutokset.....	118			
8.2.6	Vuoden 1981 tilamuutokset.....	119			
8.2.7	Vuoden 1984 peruskorjaus	120			
8.2.8	Vuoden 1988 tilamuutos.....	123			
8.2.9	Vuoden 1994 tilamuutos.....	124			
8.2.10	Vuoden 1999 muutokset.....	125			

8.2.11	Vuoden 2001 tilamuutokset	127
8.2.12	Vuoden 2002 tilamuutokset	131
8.2.13	Vuoden 2003 tilamuutokset	134
8.2.14	Vuoden 2005, 2007 ja 2009 tilamuutokset	135
8.2.15	Vuoden 2011 tilamuutokset	138
8.2.16	Vuoden 2015 kellarin tilamuutos	140
8.3	Nykytilanne	141
8.3.1	Ulkoasu ja julkisivut	141
8.3.2	Pohjaratkaisu	144
8.3.3	Sisätilat.....	147
8.3.4	Pintarakenteet, rakennusosat ja yksityiskohdat.....	154
8.3.5	Rakenteet.....	159
8.4	Rakennuksen säilyneisyys	160
8.4.1	Ulkoasu ja julkisivut	160
8.4.2	Sisätilat.....	161
9	Rakennusten kulttuurihistoriallinen merkitys ja arvot	165
9.1	Arvottamisen perusteet.....	165
9.2	Kauppakadun liikerakennusten tunnistetut arvot.....	166
9.2.1	Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY (2009).....	166
9.2.2	Katajainen kansa – Kainuun kulttuuriympäristöohjelma (2013)	167
9.2.3	Selvitys Kajaanin keskustaaajaman kulttuuriympäristöstä (2016)	168
9.3	Johtopäätökset – Kauppakadun liikerakennusten kulttuurihistoriallinen merkitys.....	169
9.3.1	Historialliset arvot.....	169
9.3.2	Rakennushistorialliset ja arkkitehtoniset arvot	170
9.3.3	Maisemalliset arvot	171
10	Lähteet	172

1 JOHDANTO

Kauppakatu 17–21 -kortteli sijaitsee Kajaanin ydinkeskustassa Raatihuoneen toriin rajautuen. Kajaanin keskusta on rakentunut ruutukaavan mukaisesti. Inventoitavana olevaan kohteeseen kuuluu kolme eri kiinteistöä, jotka muodostavat kortteliin rakennuskokonaisuuden. Rakennukset ovat osin eri aikakausilta, ja niissä ilmentyy eri tyyliä. Alueen lähiympäristössä on ruutukaavan mukaan rakentunutta kaupungin keskustalle tyypillistä eri-ikäistä, eri tyyliä mukaista ja eri korkeista rakennuskantaa. Esimerkiksi puujulkisivuinen raatihuone, betonielementein toteutettuja asuinkerrostaloja sekä punatiilijulkisivuinen hotelli.

Selvityksen kohteena olevan korttelin kiinteistöt ovat Kauppakatu 17, Kauppakatu 19 ja Kauppakatu 21. Selvityksessä keskitytään kiinteistöihin 17 ja 21, jotka ovat korttelin vanhimmat rakennukset edustuen pitkälti funktionalismia.

Rakennusten suunnittelijoina ovat olleet muun muassa Eino Pitkänen, Arthur Elg ja Valde Aulanko, ja ne on rakennettu vuosien 1935–1966 aikana. Rakennuksiin on tehty korjaus- ja muutostöitä, etenkin kiinteistöön 21. Rakennukset ovat asuin- ja liiketoimintakäytössä.

Rakennuksista kiinteistö 17 ja 21 edustavat funktionalismin tyyliä. Funktionalismissa muotokieli yksinkertaistui ja tilojen tarkoitus määritteli rakennuksen muodon. Funktionalismin aikaan teräsbetonin suosio rakennusmateriaalina kasvoi.

Keskusosuusliike SOK levitti 1930-luvulla funktionalistista tyyliä monien kaupunkien ja kirkonkyläiden keskustoihin uusien osuuskaupparakennusten myötä. Selvityskohteen yhtenä suunnittelijana on ollut Valde Aulanko, joka toimi SOK:n rakennusosaston johtajana vuosina 1920–1939.

Kauppakatu 21 on suojeltu rakennussuojelulain nojalla. Lisäksi rakennukset kuuluvat valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY) edustavaan kokonaisuuteen *Kajaanin Kauppakadun funkistalot ja Raatihuoneentori*.

Rakennushistoriaselvitys liittyy kiinteistöjen omistajan tavoitteisiin rakennusten ja korttelin kehittämisestä rakennusten matalan käyttöasteen takia.

Voimassa olevan asemakaavan mukaisia kortteleita. Tässä selvityksessä tarkasteltavat rakennukset korttelissa 7 on esitetty keltaisella korostettuina.

Rakennushistoriaselvityksen ovat laatineet arkkitehti Hanna Ojutkangas, arkkitehti Anna-Maria Latosaari, arkkitehti Juho Peltoniemi ja arkkitehti, TKT Kaisa Mäkinen Sweco Infra & Rail Oy:stä.

Selvitys on tehty Sivipre Oy:n toimeksiannosta yhteistyössä Kajaanin kaupungin ja Kainuun museon kanssa. Rakennukset on inventoitu ja valokuvattu 8.3.2021.

Rakennushistoriaselvityksen tavoitteena on vastata kysymyksiin ”Millainen rakennus tai rakennusryhmä on?” ja ”Miksi se on sellainen kuin se on?” Selvitys kuvaa kohteen historiaa ja nykytilaa tutkien niiden välistä suhdetta. Samalla se on kertomus kohteen historiasta, ulottuen alueen historiasta ja kohteen rakentamisesta nykyyhetkeen saakka. Selvitykseen sisältyy analyysi siitä, mikä kohteessa on arvokasta, vaalittavaa ja suojeltavaa. Selvityksen tarkoituksena on auttaa ymmärtämään aluekokonaisuutta ja rakennuksia sekä it-sessään että osana ympäristöään, sellaisina kun ne ovat.

Rakennushistoriaselvityksessä ei arvioida rakennusten tai rakenteiden teknistä kuntoa. Ne käyvät ilmi kuntotutkimuksista, joita kiinteistöistä on tehty ja jotka ovat kiinteistön omistajalla tiedossa.

Tärkeimpiä lähteitä tämän rakennushistoriaselvityksen laatimisessa ovat olleet kartat ja ilmakuvat, alkuperäiset rakennuspiirustukset ja muutospirustukset sekä alueelle ja rakennuksiin laaditut selvitykset ja inventoinnit. Paikalla tehdyssä inventoinnissa on verrattu nykytilannetta rakennuspiirustuksiin.

Tiedot lähteistä on esitetty selvityksen lopussa lähdeluettelossa. Valokuvat inventointivaiheessa ovat ottaneet Juho Peltoniemi ja Anna-Maria Latosaari Swecolta.

2 PERUSTIEDOT

Kohde	Kauppakatu 17 Kauppakatu 19 Kauppakatu 21
Osoite	Kauppakatu 17–19, 87100 Kajaani
Kaup. osa/kiinteistö	Kaupunginosa 1 (Kajaanin keskustaajama) / kiinteistöt 205-1-7-17, 205-1-7-19 ja 205-1-7-21
Laajuustiedot	Korttelin nro 7 rakennukset
Kiinteistöjen omistaja	Cromwell Property Group
Suunnittelijat	Arkkitehti Eino Pitkänen (Kauppakatu 17) Arkkitehdit Arthur Elg ja Rauno Raunio (Kauppakatu 19) Arkkitehdit Valde Aulanko, Matti Haapala, Armas Lehtinen ja Erkki Huttunen (Kauppakatu 21)
Rakennusajankohdat	Kauppakatu 17 1950 Kauppakatu 19 1966 Kauppakatu 21 1935–1956 (1935/1937/1939/1956)
Asemakaava	Alueella on voimassa 15.11.1963 päivätty asemakaava nro 103, joka koskee I kaupunginosan kortteleita 1–40, II kaupunginosan kortteleita 1–27 ja III kaupunginosan kortteleita 1–4 ja 6–21. Korttelin 7 pääkäyttötarkoitus on ALK.
Muuta tietoa	Rakennukset kuuluvat valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY) edustavaan alueeseen <i>Kajaanin Kauppakadun funkistalot ja Raatihuoneentori</i> . Lisäksi kiinteistöä 21 on suojeltu rakennusperintölain nojalla 1990-luvun lopulta.

3 KAUPPAKADUN VARREN LIIKERAKENNUKSET

3.1 Alueen sijainti ja kuvaus

Kauppakadun alue sijaitsee Kajaanin ydinkeskustassa ruutukaava-alueella rajautuen korttelin luoteisosassa Raatihuoneentoriin. Sijainti on Kajaanin keskustassa erityisen keskeinen.

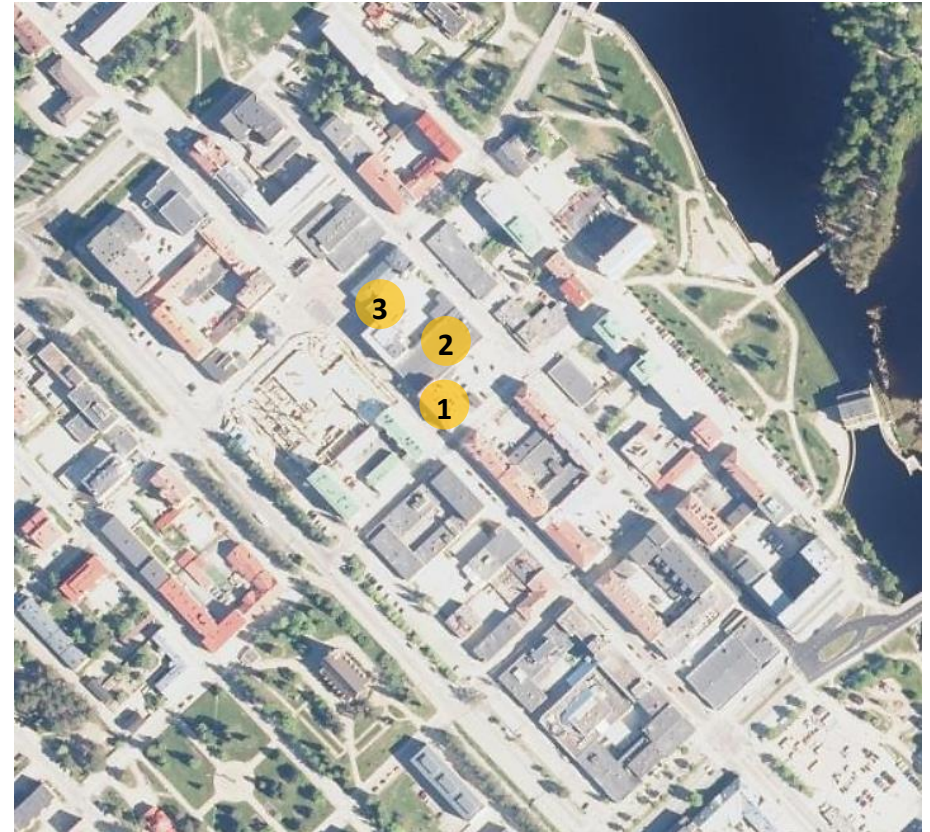
Kajaani on perustettu suurvalta-ajalla vuonna 1651 ollen ensimmäisiä sisämaakaupunkejamme.¹ Toisen maailmansodan pommitusten jäljiltä Kauppakadun alue oli tarpeen rakentaa uudelleen. Ensin rakentui kadun pohjoispuoli, ja yleisilmeen loi Eino Pitkänen. Kaupungin keskusta alkoi muuttua funktionalistiseen tyyliuntaan.²

Kajaanin ensimmäinen asemakaava on jo vuodelta 1731, ja sen mukaisesti toteutunut rakenne on yhä kaupungin ydinkeskustan voimakkaasti läsnä; muun muassa umpikulmainen Raatihuoneentori. Torin laidalla on säilynyt puurakenteinen raatihuone 1830-luvulta saakka.³

Selvitysalueen ja sen lähiympäristön rakennukset ovat käyttötarkoitukseltaan pääasiassa asuin-liikerakennuksia. Ensimmäisissä kerroksissa sijaitsee liiketiloja, ylemmissä toimistotiloja ja asuntoja. Lähiympäristöön sijoittuu myös mm. hotelli, ruokaravintoloita ja asuinkerrosaloja. Kauppakadun lähiympäristön rakennusten rakentamisajankohdat ja tyyliunnat materiaaleineen vaihtelevat.

Selvitysalue on osa valtakunnallisesti arvokasta aluekokonaisuutta *Kajaanin Kauppakadun funkitalot ja Raatihuoneentori* (RKY 2009). Kauppakadun varrelle rakennetut vaaleat asuin-liikerakennukset ovat yksi yhtenäisimmistä funktionalistisen tyyliunnan keskuskatunäkymistä.

Ruutukaava-aluetta ympäröi monet puistot, joista lähin sijaitsee selvitysalueen koillispuolella Kajaaninjoen luoteisrannalla. Puistojen sijainnit perustuvat myös ensimmäiseen ja myöhempisiin asemakaavoihin, joilla on muutettu myös keskustan katujen nimistöä.

(Kuva Kajaanin kaupunki, Karttapalvelu).

- 1 Kauppakatu 17
- 2 Kauppakatu 19
- 3 Kauppakatu 21

¹ Lounatvuori & Putkonen 2001, s.72

² RKY 2009

³ RKY 2009

Ilmakuva 1990-luvulta Linnankadun suuntaisesti lounaaseen. Etualalla selvityskohteen kiinteistö 21. Raatihuoneentorin umpikulmaisessa muodossa on yksi avoin kulma. Rakennuskanta on vaihtelevaa niin muotokieleltään kuin materiaaleiltaan muodostaen kuitenkin ruutukaavalle ominaista kaupunkitilaa. (Kainuun museo, Suomen Ilmakuva Oy)

Näkymä Kirkkokatua koilliseen. Keskellä kiinteistön Kauppakatu 17 funktionalismille ominainen, tunnistettava ja katukuvassa huomion kiinnittävä parveke-elementti.

*Oikealla näkymää Kauppakatu luoteeseen. Kiinteistön Kauppakatu 17 funktionalis-
mille ominaiset parvekkeet ovat keskeinen katukuvaa rytmittävä ja tunnistettavuus-
den elementti. Parvekelinjan muotokieli ja julkisivupinnasta ulkoneva rakenne ovat
osa katunäkymää joka suuntaan.*

*Näkymä Kauppakatu kaakkoon Raatihuoneenkadun luoteispuolelta kuvattuna. Kes-
kellä kiinteistö Kauppakatu 21. Kauppakadun rakennuskannassa on säilyneisyyttä
funktionalismin ajalta, ja vaikka rakennuskanta on sekoittunutta muodostaa Kaup-
pakadun katunäkymä mittakaavaltaan eheän kokonaisuuden. Rakennukset ovat
pääasiassa nelikerroksisia.*

*Kerroksellisuus erottuu mm. julkisivumateriaaleissa, värityksessä, kattomuodoissa ja
aukotuksissa. Osa rakennuksista on modernia tyyliä nauhaikkunoineen.*

Kauppakadun koillispuolen kortteleiden sisäpihaa. Rakennukset ovat yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta mittasuhteiltaan melko yhtenevät rajaten Kauppakadun katutilaa. Keskellä kiinteistö Kauppakatu 19, joka erottuu tasakattoisena ja koko korttelin mittaisena matalana rakennuksena pysäköintisiipineen..

Siirryttäessä Kauppakadulta Välikadulle tai rakennuskanta muuttuu vaihtelevammaksi niin kerrosluvultaan kuin tyyliltään.

Välikadun rakennuskanta on osin yksikerroksista ja toisaalta rakennukset ovat viisi-kerroksisia. Rakennusten käyttötarkoitukset muuttuvat enemmän asutopainotteiseksi mitä kauemmas Kauppakadun liikekeskustasta siirrytään. taustalla Brahenkadun asuinkerrostaloja.

Raatihuone ja Raatihuoneentorin rakennuskantaa Kirkkokadun ja Kauppakadun risteyksessä.

3.2 Kauppakadun alueen kehitys ilmakuvissa

1939

Ilmakuva vuodelta 1939, selvitysalue rajattuna keltaisella. (Kuva Kajaanin kaupunki, Karttapalvelu).

Kajaanin keskustan ruutukaava-alue on jo pitkälle toteutunut nykymuotoonsa kortteleiden ja pääkatujen osalta. Ilmakuvasta erottuu hyvin katuverkon pääakselit, jotka kohtaavat Raatihuoneentorilla. Umpikulmainen tori erottuu kaupunkirakenteesta muodostaen rakennuksilla rajatun kaupunkitilan, ja Raatihuoneentorilla sijaitsee nimen mukaisesti vuonna 1831 perustettu Kajaanin raatihuone. Selvitysalueella ja Kauppatorin varrella on pienimittakaavaista rakennuskantaa. Kiinteistön 21 kohdalla, Raatihuoneentorin itäkulmauksessa erottuu rakentumaton osa. Rakennukset ovat olleet pääasiassa kapearunkoisia puurakenteisia ja rajanneet katualueita muodostaen kortteleiden keskelle suojaisia alueita. Pohjolankatu ei vielä ole rakentunut.

1956

Ilmakuva vuodelta 1956, selvitysalue rajattuna keltaisella. (Kuva Kajaanin kaupunki, Karttapalvelu).

Vuoden 1956 ilmakuvasta on jo nähtävissä keskusta-alueen sodanjälkeisen rakentamisen vaiheita. Kajaanin keskustan liikerakennuksia tuhoutui pommituksissa, ja nousukauden rakentaminen syrjäytti puutalokortteleita. Selvitysalueen rakennukset ovat pitkälti alkuperäisessä muodossaan. Kauppakatu erottuu liikekeskustamaisena muusta ympäristöstä, joka on rakennuksiltaan vielä pienimittakaavaisempaa ja kasvillisuudeltaan runsaampaa. Keskusta-alue on kehittynyt voimakkaasti liikennetyksiltään, niin ajoneuvoliikenteen kuin viherytteyksien osalta. Merkittävimpänä erottuu Kauppakadun lounaispuolelle rakentunut Pohjolankatu, joka vielä vuonna 1939 oli puistoa, jota rytmittivät koillis-lounais-suuntaiset kadut.

1974

Ilmakuva vuodelta 1974, selvitysalue rajattuna keltaisella. (Kuva Kajaanin kaupunki, Karttapalvelu).

Vuoden 1974 ilmakuva on nähtävissä edelleen liikenneväylien kehittyminen ja autoistumisen vaikutukset. Pohjolankadun luoteispäähän on rakentunut suuri liikenneympyrämäinen liikenteenjakaaja. Merkittävä keskusta-alueen saavutettavuuteen liittyvä muutos on Kajaaninjoen yli rakennettu Puutavarantien silta Lönnrotinkadun jatkeeksi.

Kauppakadun liikekorttelit jatkuvat Kauppakadun kaakkoisosan torialueelle saakka muodostaen torien välisen akselin. Kaupunkirakenteessa rakennusten mittakaava on kasvanut edelleen ja pienimittakaavaisempi rakennuskanta on väistynyt teräsbetonirakenteisten, aiempaa korkeampien rakennusten tieltä. Etenkin Brahenkadun korkeat rakennukset erottuvat Kajaaninjokeen rajautuvan puistoalueen reunalla.

Raatihuoneentorin eteläisin umpikulma on vetäytynyt Kauppakadun linjassa selvitysalueen keskivaiheille saakka pysäköintialueeksi.

Selvityskohteena olevaan kortteliin on toteutunut kiinteistön 19 matala liikerakennus, jonka tieltä on purettu pienempiä rakennuksia. Myös kiinteistöltä 17 on purettu vuoden 1956 ilmakuvaan erottuva rakennus Välikadun varrelta ja tilalle on tullut pysäköintiä.

2001

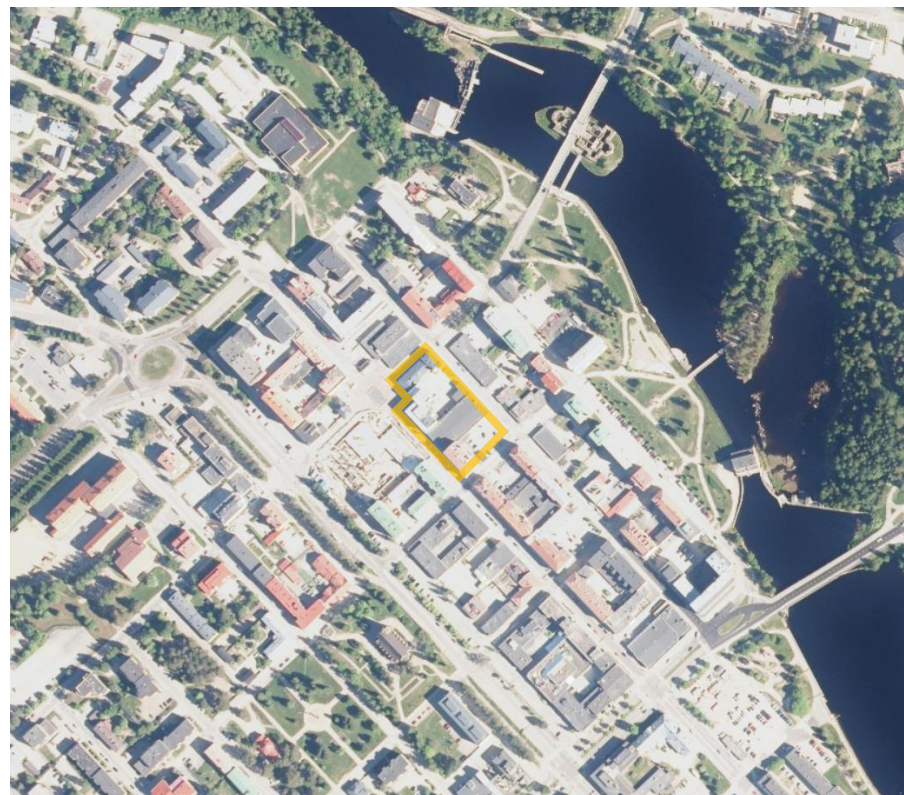

Ilmakuva vuodelta 2001, selvitysalue rajattuna keltaisella. (Kuva Kajaanin kaupunki, Karttapalvelu).

Vuoteen 2001 mennessä Kauppakadun aluetta ympäröivä keskusta-alue on saavuttanut ilmakuviin perusteella pitkälti nykyisen rakenteensa. Kauppakadun kaakkoispään torialue on jäsentynyt 1970-luvun tilanteesta ja ranta-alueiden puistot ovat kehittyneet.

Selvitysalueella kiinteistöä 21 on purettu Välikatuun rajautuen rakennus kiinteistöön 19 kytkeytyvän pysäköintilaitoksen tieltä.

2020

Ilmakuva vuodelta 2020, selvitysalue rajattuna keltaisella. (Kuva Kajaanin kaupunki, Karttapalvelu).

Kauppakadun varrella näkyvimpinä muutoksena lounaispään on toteutunut uusia rakennuksia pysäköintialueiden paikalle ja Raatihuoneen torin eteläinen umpikulma on rakentumassa enemmän alkuperäisen ruutukaavan mukaisena uuden liikerakennuksen myötä. Kajaaninjoen yli on toteutettu kevyen liikenteen silta.

Selvityskohteena oleva kortteli on rakentunut nykymuotoonsa.

3.3 Kaavatilanne

Maakuntakaava

Kainuussa on viisi voimassa olevaa maakuntakaavaa: Kainuun maakuntakaava 2020 (vahvistettu 2009), Kainuun 1. vaihemaakuntakaava (lainvoimainen 2015), Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava (vahvistettu 2016), Kainuun tuulivoimamaakuntakaava (lainvoimainen 2019) ja Kainuun vaihemaakuntakaava 2030 (lainvoimainen 2020). Kainuussa on vireillä Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan tarkistaminen.

Kainuun voimassa olevassa maakuntakaavassa Kauppakadun alue sijaitsee keskustatoimintojen alueella C. Merkinnällä C osoitetaan Kajaanin kaupunkikeskustan keskustatoimintojen alue, johon sijoittuu keskustahakuisia hallinto-, kauppa-, hyvinvointi- ja vapaa-ajan palveluja sekä asumista.

Suunnittelumääräyksen mukaan keskustatoimintojen alueen suunnittelussa ja kaavoituksessa tulee luoda edellytyksiä kaupallisesti ja matkailullisesti vetovoimaisen ja viihtyisän maakunta- ja kaupunkikeskustan kehittymiselle varamalla alueita tiivistä kaupunkirakentamista ja monipuolisia palveluja varten sekä määrittelemällä korkeatasoisen kaupunkikuvan kehittämisen periaatteet.

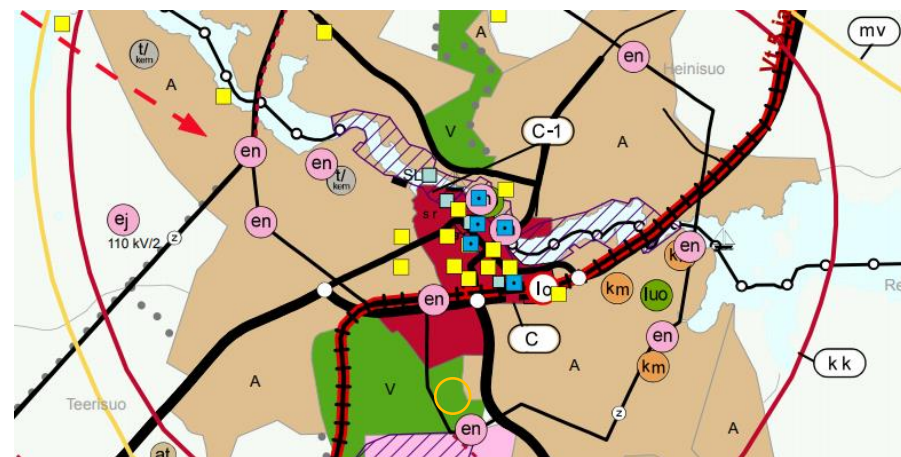
Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset arvot ja on pyrittävä minimoimaan kulttuuriympäristöön ja maisemaan kohdistuvat haitalliset vaikutukset. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota alueen saavutettavuuteen kestäville liikkumistavoilla sekä kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantamiseen. Alueelle sijoittuvan vähittäiskaupan suuryksiköiden enimmäiskerrosalaa ei rajoiteta maakuntakaavalla.

Kauppakadun funkistalot ja Raatihuoneentori osoitetaan maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokkaana kulttuurihistoriallisena alueena tai kohteena (kartalla keltainen neliö). Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti merkittävät maisema-alueet ja rakennetut kulttuuriympäristöt sekä Museoviraston esityksen (Dnro 29/004/2003) mukaisia valtakunnallisesti merkittäviä rakennetun kulttuuriympäristön kohteita ja alueita, jotka eivät sisälly vuodelta 1993 olevan julkaisun ”Rakennettu kulttuuriympäristö” -kohteiden luetteloon. (Aluekokonaisuus oli maakuntakaavan vahvistamisen aikaan vuonna

2009 Museoviraston ehdotus valtakunnallisesti merkittäviksi kohteiksi, mutta valtioneuvoston periaatepäätös valtakunnallisesti arvokkaista rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY) ei ollut tuolloin vielä voimassa.) Suunnittelumääräyksen mukaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava alueen tai kohteen merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto.

Liikerakennus, Kauppakatu 21 osoitetaan maakuntakaavassa rakennussuojelukohteena (sr). Merkinnällä sr osoitetaan rakennussuojelulain nojalla suojeltuja sekä asetuksessa valtion omistamien rakennusten suojelusta (480/1985) tarkoitettuja alueita tai kohteita. Suunnittelumääräyksen mukaan alueen tai kohteen suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen kulttuuriperintöön ja erityispiirteisiin sekä edistää niiden säilymistä.

Kajaanin keskusta-alue kuuluu kaupunkikehittämisen kohdealueeseen kk ja matkailun vetovoima-alueeseen mv.

Ote Kainuun voimassa olevien maakuntakaavamerkintöjen yhdistelmäkartasta. (Kartta Kainuun liitto).

Yleiskaava

Kajaanin keskustan alueella on voimassa Kajaanin keskustaajaman osayleiskaava 2035. Osayleiskaava on hyväksytty 4.11.2019 ja se on tullut voimaan muilta kuin valituksenalaisilta osin 1.4.2020.

Osayleiskaavassa Kauppakadun alue kuuluu keskustatoimintojen alueeseen (C). Alue on varattu maakuntakeskus Kajaanin keskustatoiminnoille, kuten kaupalle, julkisille ja yksityisille palveluille, hallinnolle ja keskustaan soveltuvalla asumisella ja ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomille työpaikkatoiminnoille. Alueelle saa sijoittaa merkitykseltään seudullisia vähittäiskaupan suuryksiköitä.

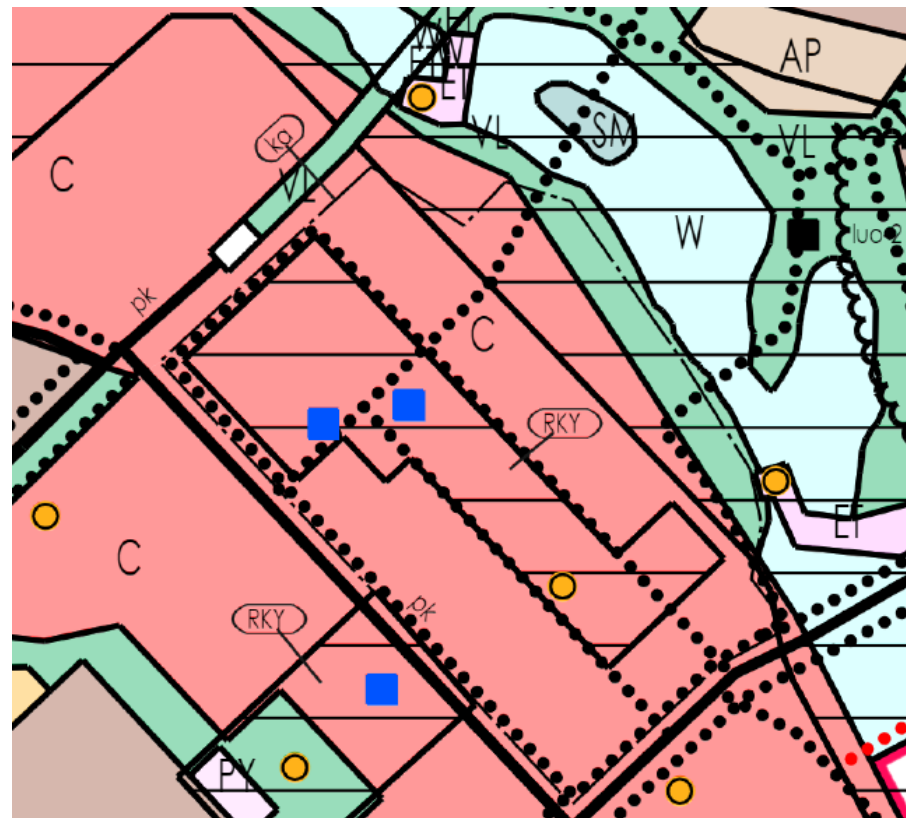
Muita yleiskaavamerkintöjä lähialueella ovat muun muassa pääkadut ja lähivirkistysalueet (VL) sekä kaupunkiarkeologinen alue (ka).

Valtakunnallisesti arvokas aluekokonaisuus *Kajaanin Kauppakadun funktalot ja Raatihuoneentori* osoitetaan yleiskaavassa kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta tärkeänä kohteena tai alueena (RKY). Merkinnällä on osoitettu valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (RKY 2009).

RKY-alueiden suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintöarvojen turvaamista siten, että rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Suunniteltaessa alueelle muutoksia on turvattava alueen ominaisuutensa ja erityispiirteiden säilyminen. Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta.

Kauppakatu 21 osoitetaan yleiskaavassa suojelukohteena, joita kuvaavat liitekartan siniset neliöt. Merkinnällä on osoitettu alueet ja rakennukset, jotka on suojeltu erityislainsäädännön nojalla. Kohteiden suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintöarvon turvaamista. Kohdetta koskevista toimenpiteistä on pyydettävä museoviranomaisen lausunto. Rakennuksia ei saa purkaa ilman lupaa.

Osayleiskaavan yleismääräyksissä on myös todettu rakennetun kulttuuriympäristön kohteet ja määritelty niiden huomioiminen.

Ote Kajaanin keskustaajaman osayleiskaavasta 2035. (Kartta Kajaanin kaupunki).

Alue on keskustatoimintojen aluetta, ja selvitysalueelle kohdistuu RKY-merkintä, joka osoittaa valtakunnallisesti arvokasta aluekokonaisuutta Kajaanin Kauppakadun funktalot ja Raatihuoneentori. Siniset neliöt osoittavat suojelukohteita.

Asemakaava

Alueella on voimassa 15.11.1963 päivätty asemakaava nro 103, joka koskee I kaupunginosan kortteleita 1–40, II kaupunginosan kortteleita 1–27 ja III kaupunginosan kortteleita 1–4 ja 6–21. Asemakaavan on laatinut arkkitehti Olli Kivinen. Asemakaavalla on muodostunut 1. asemakaavaa sekä asemakaavamuutosta.

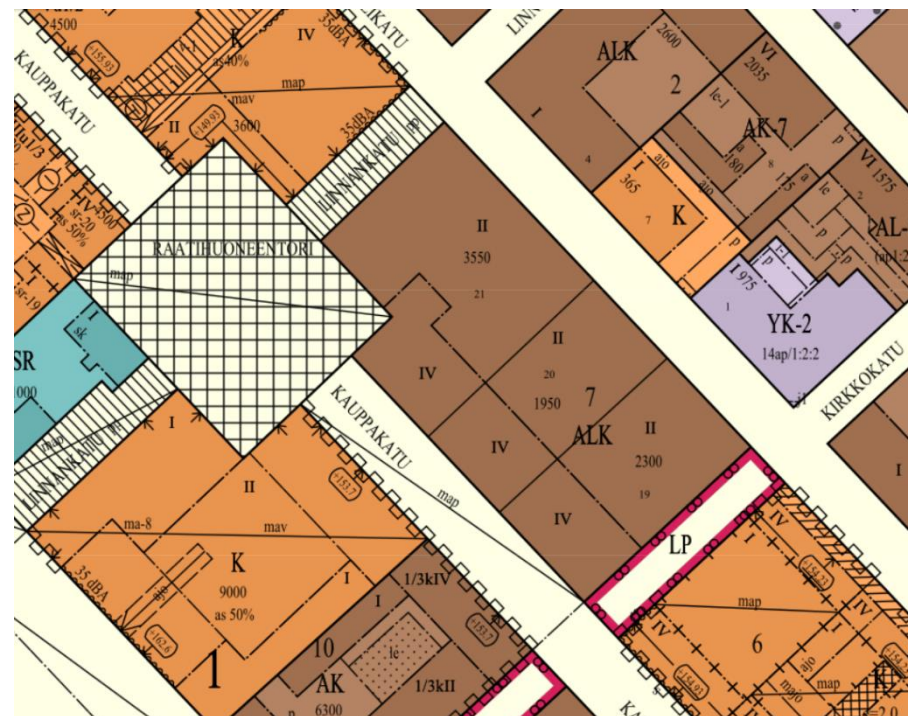
Kauppakatu 17–21:n kortteli 7 on osoitettu asemakaavassa ALK-alueeksi eli yhdistettyjen liike- ja asuinkerrostalojen korttelialueeksi. Korttelin läntinen kulmaus rajautuu Raatihuoneentoriin, jonka muoto piirtyy rakennusten julkisivuilla.

Kerrosluvuksi asemakaavalla on osoitettu Välikadun varrella II ja Kauppakadun varrella IV. Kortteli on jaettu ohjeellisilla tonttirajoilla (yhtenäinen viiva) sekä eri asemakaavamääräysten välisten alueen osien välisellä rajalla (pistekatkoviiva).

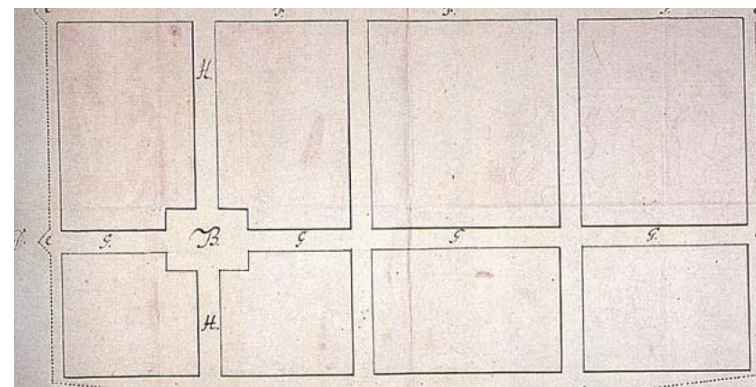
Alueen lähiympäristö on asuin-, liike- ja toimistorakentamiselle sekä yleisille rakennuksille kaavoitettu. Kauppakatu ei ole torin kohdalla ajoneuvoliikenteelle läpikuljettava, ja Linnankatu on sallittu vain kevyelle liikenteelle Raatihuoneentorin viereisten kortteleiden osalta. Lähialueen kerrosluvut vaihtelevat yhdestä kuuteen kerrokseen.

Raatihuoneentori on kaupungin ensimmäisen asemakaavan mukainen umpikulmainen tori. Kauppakatu kulkee sen läpi, ja torin lounaislaidalla on raatihuone. Kajaanin ensimmäisen asemakaavan on laatinut Pehr Cedersparre vuonna 1731.

Sodan jälkeen vanhoja asemakaavamääräyksiä kierrettiin, mutta 1900-luvun alun kaavat olivat periaatteessa voimassa 1960-luvulle asti. Professori Ottolivari Meurman laati yhdessä arkkitehti Olli Kivisen kanssa Kajaanin keskusta-alueen asemakaavan uudistusta 1940 alkaen. Kaavaehdotus hyväksyttiin 1964, jolloin Kauppakadun pohjoispuoli oli jo rakennettu.⁴

Ote voimassa olevasta asemakaavasta. (Kajaanin kaupungin karttapalvelu).

Ote Kajaanin ensimmäisestä asemakaavasta vuodelta 1731. (Kuva Laukkanen & Hanka 2016).

⁴ RKY 2009

4 RAKENNUSTEN SUUNNITTELIJAT

4.1 SOK:n rakennusosasto

Osuustoimintalaki säädettiin vuonna 1901 ja satoja pieniä osuuskauppoja syntyi muutamassa vuodessa. Osuuskauppaliike jakautui 1910-luvun lopulla puolueettomaan (SOK) ja edistykselliseen (KK, OTK) osuuskauppaliikkeeseen.

Osuuskaupat saivat yhtenäisen arkkitehtonisen ilmeen, kun osuuskauppaliittymät perustivat omat suunnittelutoimistonsa rakentamisen ohjaamiseksi. Kummallakin ryhmällä oli omat rakennusosastonsa, jotka suunnittelivat keskusliikkeiden omia rakennuksia, konttoreita, varastoja ja tuotantolaitoksia sekä paikallisosuuskauppojen myymälöitä ja varastoja. Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan (SOK) rakennusosasto perustettiin vuonna 1920.

Kummankin osuuskauppaliikkeen rakennusosastot työskentelivät kollektiivisesti. Suunnittelu tehtiin yhteistyössä ja yksi arkkitehti jatkoi siitä mihin toinen oli työssä jäänyt. SOK:n rakennusosaston johtajana toimi vuosina 1920–1939 arkkitehti Valde Aulanko ja vuosina 1939–1941 arkkitehti Erkki Huttunen. Huttunen, joka työskenteli SOK:n rakennusosastolla vuodesta 1928 lähtien, lienee osuuskauppafunkkisen tunnetuin edustaja. SOK:n rakennusosastolla työskentelivät muiden muassa arkkitehdit Armas Lehtinen ja Matti Haapala. Kulutusosuuskuntien Keskusliiton rakennusosaston tunnetuin arkkitehti oli Väinö Vähäkallio.

Osuuskauppaliikkeiden suunnittelu oli keskusjohtoista, yhtenäistä ja laadukasta. Suunnittelun painopiste siirtyi 1920-luvun loppupuoliskolla jäsenosuuskauppojen myymälöiden suunnitteluun. Uudisrakennusten ohella rakennusosastoilla suunniteltiin myös korjauksia ja uudistuksia vanhoihin myymälärakennuksiin sekä myymäläkalustoja. SOK:n rakennusosaston toiminta institutionalisoitui ja lopulta lähes kaikki paikallisosuuskaupat käyttivät SOK:n rakennusosaston palveluja.

Uusien liikerakennusten suunnittelussa ja rakentamistavassa suosittiin vanhojen monimutkaisten muotojen sijaan pelkistettyjä, yksinkertaisia geometrisiä muotoja niin rakennuksissa kuin rakennusosissakin. Lisäksi tavoiteltiin

teknisesti kestävien materiaalien käyttöä. Rakennuskokonaisuuksien taiteellinen hallitseminen ja yksityiskohdat viimeisteltiin huolellisesti.

Osuusliikkeiden suunnitteluperiaatteiden mukaisesti myymälärakennuksen ulkoasun tuli viestiä liiketalon luonnetta. Valo, tilavuus, puhtaus ja järjestys olivat teesejä, joiden tuli näkyä kaupparakennuksissa ja johtaa ajatukset myös siellä myytäviin tuotteisiin. Osuuskauppojen arkkitehtuuri ja toimintatavat olivat edistyksellisiä ja tarjosivat asiakkaille hyviä tuotteita, terveessä ja puhtaassa ympäristössä. 1920-luvun lopulta lähtien myymälät jaettiin terveyslainsäädännön määräyksillä osastoihin, joissa kussakin myytiin eri tuotteita; maitoa, lihaa, siirtomaatuotteita, kankaita jne. Osastomyymälöitä oli lähinnä kaupunkien ja kuntien keskustoissa.

Alkuvaiheessa rakennukset suunniteltiin vielä yksilöllisesti ja jokainen rakennus omana kokonaisuutenaan. Myöhemmin rakennusosastoilla tehtiin tyyppipiirustuksia, joita varsinkin vielä 1930-luvulla sovellettiin paikallisiin tarpeisiin. Toisen maailmansodan jälkeen otettiin käyttöön identtiset standardirakennukset.⁵

Erkki Huttusen suunnittelema SOK:n konttori- ja varastorakennus vuodelta 1938 Oulussa. (Kuva Suomen arkkitehtuurin ääriiviivat).

⁵ Puntanen 2015, Kovanen & Saraste 1989, 104).

Valde Aulanko

Hjalmar Valdemar (Valde) Aulanko (1883–1955) pääsi ylioppilaaksi Jyväskylän lyseosta vuonna 1904 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1912.

Valde Aulanko toimi arkkitehtinä Helsingissä. Aulanko tuli Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan (SOK) rakennusosaston edeltäjän eli SOK:n tuotantolaitosten osastolle rakennuspiirtäjäksi vuonna 1917. Rakennusosaston johtajana hän toimi osaston perustamisesta alkaen, vuodesta 1920 lähtien aina vuoteen 1939 saakka. Sen jälkeen hän toimi rakennusosastolla piirtäjänä. Aulanko työskenteli osastolla vuoden 1948 loppuun asti.⁶

Erkki Huttunen

Arkkitehti Erkki Huttunen (1901–1956) kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin suomalaisesta lyseosta vuonna 1921 ja aloitti saman vuoden syksyllä opinnot arkkitehtiosastolla Teknillisessä korkeakoulussa. Arkkitehdiksi Huttunen valmistui vuonna 1927.

Huttunen oli funktionalismin suomalaisia uranuurtajia. Pienempiin kaupunkeihin ja maaseudulle hän vei funktionalismia komeimmin. Hänestä tuli 1930-luvulla Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan (SOK) rakennusosaston suunnannäyttävä, joka linjasi osaston suunnitteluperiaatteita.

Valmistumisensa jälkeen vuonna 1928 Huttunen palkattiin SOK:n rakennusosastolle piirtäjäksi. Tässä tehtävässä hän toimi aina vuoteen 1939 asti, kunnes hänet ylennettiin osaston johtajaksi. Huttunen toimi johtajan tehtävässä vuoteen 1941 asti, jonka jälkeen Huttunen siirtyi pois SOK:n palveluksesta. Huttusella oli myös oma arkkitehtitoimisto vuodesta 1931 alkaen. Vuosina 1943–1953 Huttunen toimi rakennushallituksen pääjohtajana.⁷

Vuoden 1934 jälkeen Huttunen keskittyi SOK:n suunnittelussa tuotantolaitoksiin ja aluekonttoreihin sekä opasti muita arkkitehteja. Hänen työnsä SOK:n rakennusosastolla tuotti lukuisia tuotantolaitoksia ja osuuskaupparakennuksia. Muun muassa Raumalle rakennettiin SOK:n konttori- ja varistorakennus vuonna 1931 ja Ouluun SOK:n konttori- ja varistorakennus vuonna

⁶ Talaranta 2014, 35.

⁷ Talaranta 2014, 35.

1938. Huttunen suunnitteli myös Hotelli Vaakunan Helsinkiin vuoden 1940 olympialaisia varten.

Erkki Huttusen yhdessä Valde Aulangon ja Paavo Riihimäen kanssa suunnittelemat liike- ja tuotantorakennukset nostivat SOK:n Suomen modernin arkkitehtuurin edistäjäksi.⁸

Osuusliike Aitta Sauvossa on Erkki Huttusen 1930-luvulla suunnittelema. Rakennus on aikakautensa tyylipuhtaimpia esimerkkejä ja rakennussuojelulain nojalla suojeltu. (Kuva Nikula 2005).

⁸ <https://kansallisbiografia.fi/>, Nikula 2005, 137.

Matti Haapala

Oulussa syntynyt Matti Haapala valmistui arkkitehdiksi Teknisestä korkeakoulusta vuonna 1949 ja aloitti valmistuttuaan työnsä Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan rakennusosastolla. SOK:n rakennusosaston suunnittelijana hän toimi 15 vuotta vuoteen 1964 saakka.

Haapala suunnitteli SOK:n rakennusosastolla yhdessä Armas Lehtisen kanssa muun muassa SOK:n Joensuun konttori- ja varastorakennuksen laajennuksen (1950-luvun alku) sekä SOK:n Mikkelin konttori- ja varastorakennuksen (1952).⁹

Armas Lehtinen

Armas Lehtinen valmistui arkkitehdiksi Teknisestä korkeakoulusta vuonna 1935. Lehtinen oli pitkään SOK:n rakennusosaston palveluksessa suunnitellen useita SOK:n rakennuksia. Hän on suunnitellut muun muassa Hotelli Arinan Ouluun vuonna 1939.

Lehtinen suunnitteli SOK:n rakennusosastolla yhdessä Matti Haapalan kanssa muun muassa SOK:n Joensuun konttori- ja varastorakennuksen laajennuksen (1950-luvun alku) sekä SOK:n Mikkelin konttori- ja varastorakennuksen (1952).¹⁰

Hotelli Arina Oulussa, Armas Lehtinen 1952. Rakennuksessa on myöhemmin suoritettu mittavia muutostöitä. Sitä on mm. laajennettu vanhasta erottuvalla kuudennella kerroksella. (Kuva www.wikipedia.fi).

⁹ Piiparinen 2012, 29.

¹⁰ Piiparinen 2012, 29.

4.2 Eino Pitkänen

Arkkitehti Eino Pitkänen (1904-1955) kirjoitti ylioppilaaksi Kuopion lyseosta vuonna 1923 ja aloitti samana syksynä arkkitehtuurin opinnot Teknillisessä korkeakoulussa. Pitkänen valmistui diplomiarkkitehdiksi vuonna 1931. 1930-luvun alku oli rakentamisen kannalta hiljaista, joten Pitkänen aloitti vuonna 1931 opettajan opinnot Rauman seminaarissa. Hän valmistui opettajaksi keväällä 1932 ja hänet valittiin jo samana kesänä Kajaanin seminaariin piirustuksen, veiston ja kaunokirjallisuuden opettajaksi. Pitkänen muutti perheineen Kajaaniin vuonna 1932.

Opettajan työnsä ohella Pitkänen osallistui arkkitehtuurikilpailuihin, muun muassa Iisalmen kirkon suunnittelukilpailuun, jonka hän voitti. Pitkäsen suunnitelmien mukaan toteutettu Iisalmen kirkko valmistui vuonna 1934. Kirkko edustaa tyyliltään pelkistettyä klassismia.

Pitkänen alkoi suunnitella ensimmäisiä rakennuksia Kajaanin kaupungille 1930-luvulla. 1930-luvun puolesta välistä vuoteen 1940 saakka hän työskenteli suunnittelijana Kajaanin Puutavara Osakeyhtiössä. Pitkänen perusti oman arkkitehtuuritoimiston Kajaaniin vuonna 1940.

Pitkänen suunnitteli uransa aikana Kajaaniin suuren määrän asuin-, liike- ja teollisuusrakennuksia sekä julkisia rakennuksia. Ensimmäisiä töitä lukuun ottamatta Pitkäsen suunnittelemat rakennukset edustavat tyyliltään funktionalismia. Pitkäsen arkkitehtitoimiston huomattavimpiin ja näkyvimpiin töihin kuuluvat Kajaanin Kauppakadun varrella sijaitsevat asuin-liikerakennukset. Ne kuuluvat valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY) edustavaan kokonaisuuteen *Kajaanin Kauppakadun funkistalot ja Raatihuoneentori*. Pitkänen on vaikuttanut suuresti Kajaanin kaupunkikuvan muuttumiseen vanhasta puutalokaupungista nykyaikaiseksi kivikaupungiksi.

Eino Pitkäsen 1939 suunnittelema Hotelli Nurmeshovi Nurmeksessä vuonna 2017. (Kuva www.karjalainen.fi).

Pitkäsen suunnittelemia rakennuksia Kauppakadun varrella 1950-luvun puolivälissä, etualalla Kauppakatu 15. (Kuva Kauppila 2008).

5 KAJAANIN KESKUSTAN JA KAUPPAKADUN ALUEEN KEHITYKSESTÄ

5.1 Kajaanin kaupungin historiaa

Kajaanin kaupungin perusti Pietari Brahe vuonna 1651. Aikakausi vuodesta 1617 vuoteen 1720 oli Ruotsin suurvalta-aikaa. Kaupunki rakentui Kajaanin linnan läheisyyteen nykyisen ydinkeskustan paikalle. Kaupungin korttelijako ja katujen paikat vastasivat jo 1600-luvun lopulla pääpiirteissään nykytilaa. Kaupungin pääkatu sijaitsi nykyisen Kauppakadun paikalla. Kaupungin ensimmäisen asemakaavan suunnitteli vuonna 1731 Pehr Cedersparre. Asemakaavassa ruutukaavakeskustan keskelle osoitettiin aikakauden kaupunkirakennustaiteen ihanteiden mukainen umpikulmainen toriaukio.

Kaupungin asemakaavoitettu ja rakennettu alue säilyi saman laajuisena 1600-luvulta aina 1800-luvun lopulle saakka. Se rajautui Kajaaninjoen, nykyisen Pohjolankadun ja kirkon seudun sekä nykyisten Ämmäkoskenkadun ja Lönnrotinkadun väliselle alueelle. Kajaanin kaupungin ydinkeskustaan kuuluvat korttelialueet sijaitsevat yhä nykyäänkin tällä alueella. Alueen katuverkko, korttelirakenne ja umpikulmainen tori edustavat edelleen vanhaa Ruotsinvallan aikaista kaupunkirakennetta.¹¹

Vaatimaton ja kitulias pikkukaupunki alkoi kehittyä 1800-luvun kuluessa, sen jälkeen, kun Suomi liitettiin osaksi Venäjän keisarikuntaa. Kaupungin kehitystä virkistivät mm. itään avautuvat kauppayhteydet sekä elinkeinoelämän kehittyminen. Kaupunkikuvassa näkyi keisarillisen empiretyylin vaikutus. 1800-luvun lopussa Kajaanin puurakennuksissa oli myös uusien kertaustyylien sekä kansallisromantiikan ja jugendin piirteitä.¹²

Kaupunkia laajennettiin 1800-luvun lopulta lähtien uuden, vuonna 1872 vahvistetun asemakaavan mukaan. Arkkitehti Harald Andersinin laatima Kajaanin uusi asemakaava vahvistettiin vuonna 1919. Andersinin asemakaavassa kaupunginosat jakautuivat nimillä varustettuihin kortteleihin. Ensimmäisessä kaupunginosassa, johon kuuluivat vanha keskusta ja yläkaupunki, kortteleissa käytettiin nisäkkäiden nimiä. Nykyisen kauppakadun varressa

sijaitsevat korttelit olivat asemakaavassa nimiltään Ilves, Ahma, Näätä, Orava, Hirvi, Hukka, Kontio ja Kettu.¹³ Nykyiset Kauppakatu 17, Kauppakatu 19 ja Kauppakatu 21 sijaitsevat korttelissa Näätä.

1900-luvun alussa Kajaanin kaupungin kasvua vauhdittivat rautatien valmistuminen, teollistuminen ja seminaarin perustaminen. Rautatie lsalimesta Kajaaniin saatiin valmiiksi vuonna 1904. Radan avaaminen vauhditti metsäteollisuuden kehittämistä. Vuonna 1907 perustettiin Kajaanin Puutavara Osakeyhtiö (myöhempi Kajaani Oy). Kajaaniin perustettiin seminaari ja kansakoulunopettajien koulutus aloitettiin vuonna 1900. Seminaarin perustaminen lisäsi kaupungin merkitystä koulupaikkakuntana.¹⁴

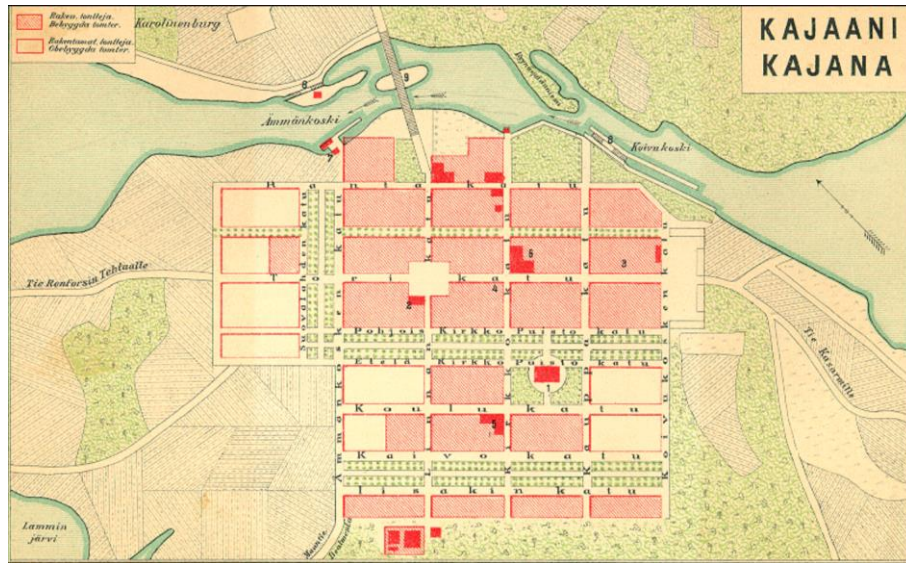
Kajaani oli vielä 1900-luvun alussa puukaupunki. 1930-luvulla kaupunkiin alettiin suunnitella ja rakentaa uusia kivirakenteisia taloja uuden arkkitehtuurisuuntauksen, funktionalismin, ihanteiden mukaisesti. Funktionalismin kaudella, joka Kajaanissa ulottui sotien jälkeiselle jälleenrakennuskaudelle, kaupungin keskusta alkoi kehittyä nykyiseen hahmoonsa kerrostalokeskustaksi.

¹¹ Laukkanen & Hanka 2016, 5; Kauppila 2008, 3; *Kajaanin ydinkeskustan liittyminen kaupunkiin* 2010, 6.

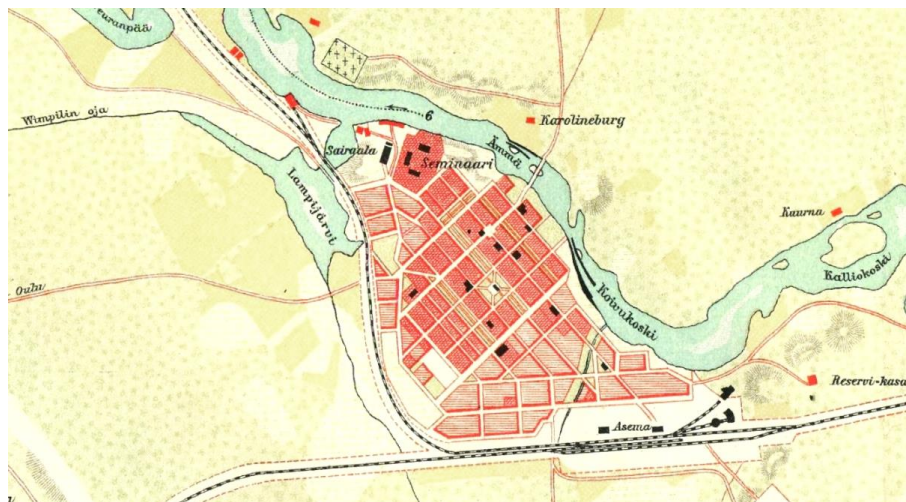
¹² Kauppila 2008, 3.

¹³ Kauppila 2008.

¹⁴ Laukkanen & Hanka 2016, 2.

Kajaanin kaupunki vuonna 1902. Raatihuoneentori ja Torikadun nimellä oleva nykyinen Kauppakatu muodostavat keskeisen akselin kaupunkirakenteessa. (Kuva Suomen Matkailija-Yhdistyksen Suomi kartasto vuodelta 1902).

Kajaanin kaupunki vuonna 1910. Ruutukaava-alue on täydentynyt ja Raatihuoneentorin merkitys solmupisteenä vahvistunut. (Kuva Timo Meriluodon vanhat kartat).

Harald Andersinin Kajaanin asemakaava. (Kuva Kauppila 2008).

Kajaanin kauppakatu vuonna 1941. Katua reunustavat pääasiassa yksikerroksiset puurakennukset, joissa on mm. kauppapuoteja. (Kuva Finna / Sotamuseo, kuvaaja sot. virk. B. Lönegren).

Kauppakatu vuonna 1952. Uusien kerrostalojen keskellä sijaitsee vielä Rydbergin talo muistona vanhasta puukaupungista. Talon sijainti osoittaa selvästi, kuinka paljon kapeampi Kauppakatu aikoinaan oli. Uudet kerrostalot on rakennettu uuteen katulinjaan. (Kuva Kauppila 2008).

Kajaanin kauppakatu 1950- ja 1960-lukujen vaihteessa. (Kuva Kainuun museo / Kainuun kulttuuriympäristöohjelma).

5.2 Funktionalismi Kajaanissa

Suomessa uusi modernistinen arkkitehtuurityyli, funktionalismi, levisi 1920- ja 1930-lukujen kuluessa nopeasti ja laajalle. Tyyliuuntauksen edelläkävijöitä olivat 1920-luvun nuoren polven arkkitehdit, kuten Alvar Aalto, Erik Bryggman, P. E. Blomstedt ja Hilding Ekelund.

Samaan aikaan funktionalismin huippuvaiheen kanssa osui osuuskauppaliikkeen suuri rakentamiskausi. Varsinkin maaseututaajamissa ja pikkukaupungeissa modernit ja linjakkaat osuuskauppojen rakennukset olivat ensimmäisiä modernin aikakauden näkyviä elementtejä taajama- ja kaupunkikuvassa. Ensimmäisen polven vaaleasta funktionalismista tuli nopeasti edistyksellistä arkkitehtuuria ja aatetta, kauppaa ja kaupunkia suosivan elämäntavan tyyli. Uudet liikerakennukset, hotellit ja esimerkiksi huoltoasemat haluttiin rakentaa funktionalismille tyypillisellä modernilla tavalla.¹⁵ Modernin elämänmerkkejä, valkoisia kuution näköisiä kaupparakennuksia, aikanaan sekä ihasteltiin että kauhisteltiin.¹⁶

Kajaanissa SOK:n rakennusosaston suunnittelemaa funktionalistista arkkitehtuuria edustivat Osuuskauppa Maakunnan vuosina 1937 ja 1939 rakennuttamat liikerakennukset.

Kajaanissa funktionalismin perinne ulottui 1930-luvulta sotien jälkeiselle jälleerakennuskaudelle. Tuolloin kaupungissa vaikutti kajaanilainen arkkitehti Eino Pitkänen, joka vastasi lukuisten tyyliään funktionalismia edustavien rakennusten arkkitehtisuunnittelusta.

Ensimmäinen selkeästi funktionalismin ihanteiden mukaan suunniteltu rakennus Kajaanissa oli Pitkäsen suunnittelema poliisitalo, joka valmistui vuonna 1936. Rakennus toimii nykyään taidemuseona. Niin ikään Pitkäsen suunnittelema Kainuun Sanomien painotalo rakennettiin kahdessa vaiheessa vuosina 1936 ja 1938.

Kajaanin kaupungin pääkadun, Kauppakadun, varrelle Pitkäsen arkkitehtitoimisto suunnitteli 1940- ja 1950-luvuilla useita rakennuksia. Ipatin talo (Kauppakatu 13) valmistui vuonna 1941, hotelli ja ravintola Seurahuoneen talo

(Kauppakatu 11) vuonna 1947, Kainuun Osuuspankin toimitalo (Kauppakatu 27) vuonna 1949, Säästöpankin nelikerroksinen liike- ja asuinrakennus (Kauppakatu 9) vuonna 1950 ja Kauppakatu 15 vuonna 1953. Kainuun Raudan talo (Kauppakatu 16) uudistettiin Pitkäsen suunnitelmien mukaan 1950-luvun alussa.

Pitkänen vietti työuransa kannalta kaikki tärkeimmät vuodet Kajaanissa. Pitkänen on leimallisesti kajaanilainen arkkitehti, jonka suunnittelemat rakennukset leimaavat Kajaanin kaupunkikuvaa ja muodostavat paikallista identiteettiä. Kajaanin puutalokaupungin suunnittelua nykyaikaiseksi, moderniksi kivitokalokaupungiksi on usein sanottu Pitkäsen päätyöksi.

Kajaanin taidemuseona nykyään toimiva Kajaanin poliisitalo. (Kuva Kajaanin kaupunki, Taidemuseo vanhassa poliisitalossa).

¹⁵ *Arkkitehtuuri Itä-Suomessa* 1989, 104.

¹⁶ Nikula 2005, 137.

Pitkäsen suunnittelemassa Ipatin talossa (Kauppakatu 13) toimi 1950-luvulla elokuvateatteri Ratto. Sen takana näkyvät Kauppakatu 15 ja Kauppakatu 17 ovat niin ikään Pitkäsen suunnittelema. (Kuva Kauppila 2008).

5.3 Kauppakadun rakentuminen

Kajaanin kaupunkikuva alkoi muuttua 1930-luvulta alkaen. Kauppakatu 21 valmistui juuri ennen sotia vuonna 1939. Rakennus suunniteltiin Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan (SOK) rakennusosastolla. Se ilmensi tuon ajan osuuskaupparakennuksille luonteenomaista selkeälinjaista tyyliä.

Sotien aikana pommitukset tuhosivat Kajaanin keskustan alueelta 49 rakennusta ja 96 rakennusta vaurioitui. Sotien jälkeen Kauppakadun alue rakennettiin suurimmaksi osaksi uudelleen. Ensimmäisessä vaiheessa rakennettiin kadun pohjoispuolella sijaitsevat rakennukset. Yleisilmeen Kauppakadun alueelle loi arkkitehti Eino Pitkänen.

Kajaanin kaupunkiin sotien jälkeen valmistuneet rakennukset edustivat jo 1930-luvulla valmistuneiden uusien rakennusten tapaan tyyliään funktionalismia. Ilmeeltään matala puukaupunki alkoi vähitellen muuttua 4-5 kerrosta korkeista asuin-liiketaloista muodostuvaksi kivikaupungiksi. Rakennuksissa oli tiilirakenteiset, sileiksi rapatut ja vaaleiksi maalatut julkisivut. Kadulle avautuvissa liiketiloissa oli suuret näyteikkunat. Uusia korkeita, julkisivuiltaan rapattuja asuinkerrostaloja rakennettiin mm. Tehdaskadun, Kainuunkadun ja Väinämöisenkadun varsille.

Samoihin aikoihin keskusta-alueen asuin-liikerakennusten ja keskustan lähistölle sijoittuvien asuinrakennusten kanssa Kajaaniin rakennettiin paljon myös suuria, näyttäviä julkisia rakennuksia. Keskuskoulu valmistui vuonna 1950, siunauskappeli vuonna 1951, posti/lennätinrakennus vuonna 1953, Teppanan koulu vuonna 1954, valtion virastotalo vuonna 1957, tyttölyseo vuonna 1958 ja ortodoksikirkko vuonna 1959. Rakennusten tyylinä oli funktionalismi, jossa näkyi myös jälleenrakennuskauden arkkitehtuurille tyyppillisiä pehmeämpiä piirteitä.¹⁷

Kajaanin Kauppakatua helmikuussa 1940. (Kuva Laukkanen & Hanka 2016).

Kajaanin kaupungin keskustaa 1960-luvulla. Rakennuskanta on 1900-luvun kuluessa uusiutunut. Korkeiden asuinkerrostalojen lomassa on paikoin edelleen matalia puutaloja. (Kuva Veljekset Karhumäki / Kainuun Museon kuva-arkisto. Laukkanen & Hanka 2016).

¹⁷ Laukkanen & Hanka 2016, 9.

5.3.1 Kauppakatu 17

Kauppakadun ja Kirkkokadun välisellä kulmatontilla osoitteessa Kauppakatu 17 sijaitsi vielä sotien jälkeen yksikerroksinen puutalo, jonka oli rakentanut vuonna 1840 tontin silloinen omistaja, vanginvartija Henrik Rahikainen. Myöhemmin rakennus tunnettiin Kajaanissa tarmokkaan ja ahkeran omistajansa Juho Korhosen mukaan Homma-Korhosen talona. Elantonsa Korhonen hankki maanviljelyksellä sekä vuokraamalla kaupunkitalonsa huoneita liike- ja asuintiloiksi.

Korhosen talon tiedetään olleen aikanaan hirsipintainen ja punamullattu. Talo oli lautavuorattu ja maalattu valkoiseksi 1800-luvun lopulla. Perimätiedon mukaan talon Kauppakadun puoleinen etuosa oli alkujaan rakennettu kylmiksi narikkapuodeiksi, joita markkinoiden aikaan vuokrattiin muualta tulleille kauppiaille. Väliaikoina tiloja käytettiin kauppatavaroiden varastointiin. Viimeisiä Korhosen talossa toimineita liikeyrityksiä olivat konttoritarvikekauppa OoWeeKoo ja urheilu- ja kalastusvälineliike Aja Oy.

Arkkitehti Eino Pitkäsen suunnittelema nelikerroksinen asuin-liikeyrakennus Talo Oy Korhonen valmistui vuonna 1950. Kauppakatua rakennettaessa katu levennettiin. Uusi rakennus rakennettiin uuteen katulinjaan siten, että pääosa vanhasta puutalosta purettiin vasta kun kerrostalo oli lähes valmis.¹⁸

5.3.2 Kauppakatu 19

Kauppakadun varressa osoitteessa Kauppakatu 19 sijaitsi vielä 1950-luvun alussa Rydbergin eli Rybergin talo. Talo oli joko rakennettu tai uudistettu 1830-luvun lopulla. Se oli ulkoasultaan saman kaltainen kuin viereinen Korhosen talo. Samoin kuin Korhosen talossa, myös Rydbergin talossa kerrotaan olleen kadun varressa vuokrattavia markkinahuoneistoja.

Uuden kerrostalon valmistuttua entiselle Korhosen tontille vanha Rydbergin talo jäi yksin seisomaan keskelle Kauppakatua. Vuonna 1953 silloiset tontinomistajat sopivat kaupungin kanssa vanhan rakennuksen purkamisesta sillä ehdolla, että kaupunki laittaisi Kauppakadun jalkakäytävineen kuntoon tontin kohdalta. Paikalle rakennettiin seuraavana vuonna uusi matala, yksikerroksinen liikeyrakennus, joka oli käytössä 1960-luvulle saakka.

Korhosen talo osoitteessa Kauppakatu 17 keväällä 1951. Kirkkokadun puoleinen siipi on jo purettu pois uuden asuin-liikeyrakennuksen tieltä. Uusi nelikerroksinen rakennus on rakennettu uuteen katulinjaan vanhan puutalon taakse. (Kuva Kauppila 2008).

Rydbergin talo 1940-luvun lopulla. Vieressä näkyy Korhosen talon pääty, taustalla Kauppakatu 21. (Kuva Kauppila 2008).

¹⁸ Kauppila 2008, 31-34.

Kauppakatu 19 siirtyi Osuusliike Maakunnan omistukseen vuonna 1965. Seuraavan vuoden syksyllä alkoivat uuden Sokos-tavaratalon rakennustyöt. Uusi tavaratalo avattiin syksyllä 1967.¹⁹

5.3.3 Kauppakatu 21

Raatihuoneentorin kulmassa sijaitseva nykyinen Kauppakatu 21 oli 1800-luvulla jaettu kahdeksi tontiksi, joilla oli eri omistajat. Linnankadun puoleisen tontin omisti Sortavalasta Kajaaniin muuttanut kauppias Mathias Repo. Hän rakennutti tontille vuonna 1844 empiretyylisen vinkkelirakennuksen, jonka julkisivut antoivat torille ja Linnankadulle. Naapuritontilla oli vuonna 1848 rakennettu talo, jonka omisti laukkukauppiaina uransa aloittanut vienankarjalainen Mikko Mitrofanoff. Talossa oli erikoista torinpuoleisen julkisivun korkea ristipääty. Mitrofanoff käytti taloa tukikohtana eri puolille Suomea suuntautuvissa kauppatoimissaan.

Revon tontti ja talo myytiin Osuuskauppa Maakunnalle vuonna 1918 ja Mitrofanoffin talo vuonna 1920. Niinpä koko torinkulma oli 1920-luvun alusta lähtien Osuuskauppa Maakunnan omistuksessa. Tontin uudisrakentaminen aloitettiin Linnankadun ja Välikadun kulmasta. Paikalle valmistui vuonna 1937 Maakunnan leipomo- ja asuinrakennus. Talvisodan kynnyksellä vuonna 1939 entisen Mitrofanoffin talon paikalle valmistui Maakunnan hotelli- ja liikerakennus.

Revon talo toimi Maakunnan myymälänä vuoteen 1955 saakka, jolloin se tuhoutui tulipalossa. Paikalle valmistui seuraavana vuonna kaksikerroksinen liikerakennus. Alun perin torin puoleinen sivu oli tarkoitus rakentaa nelikerroksiseksi, samoin kuin vuonna 1939 valmistunut hotellirakennus. Tästä kuitenkin luovuttiin.²⁰

Osuuskauppa Maakunnan hotellirakennus ja liikerakennus vuonna 1957. (Kuva Kauppila 2008).

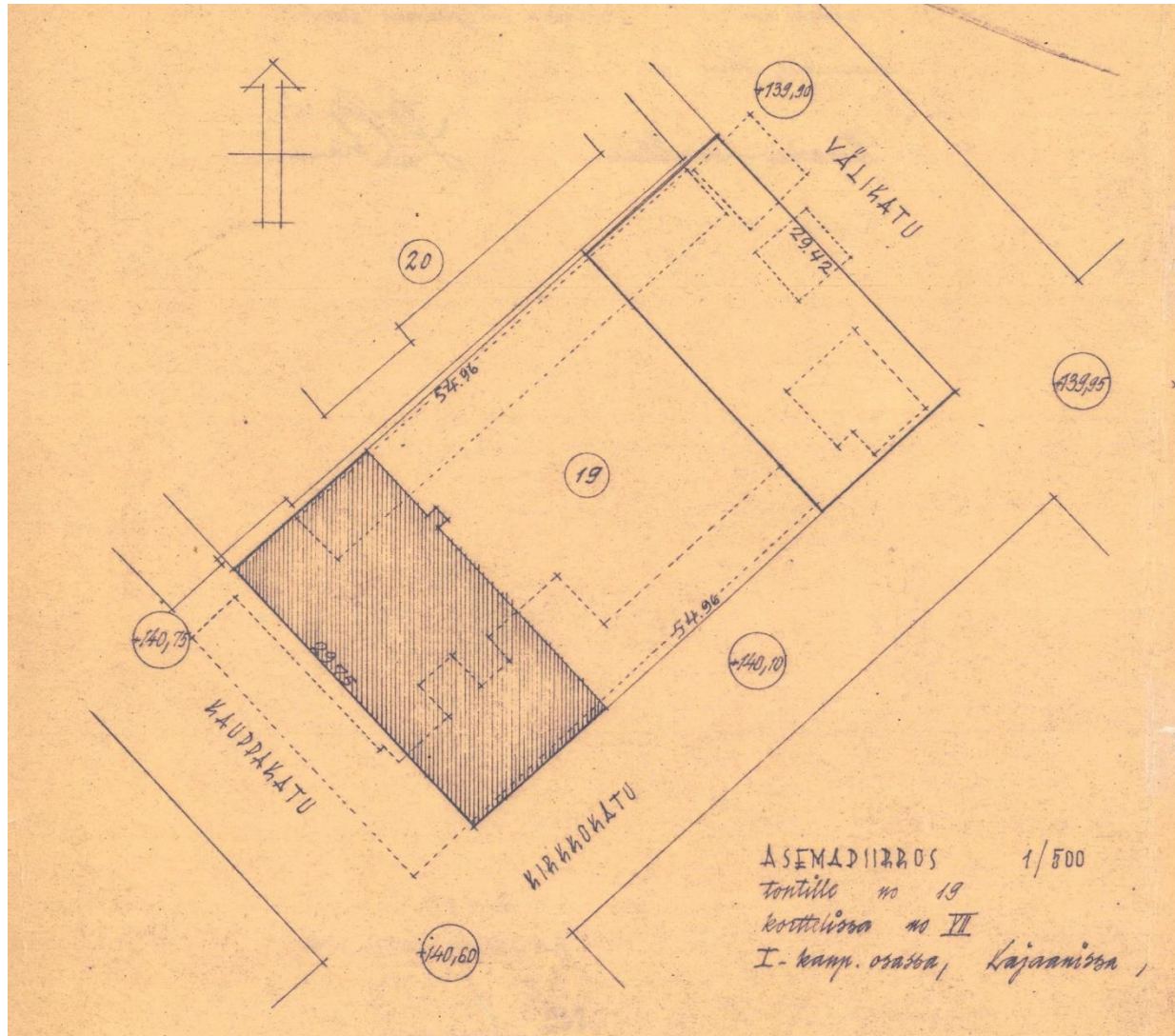
Kauppakatu 21 vuonna 2013. (Kuva Johanna Forsius, www.kyppi.fi).

¹⁹ Kauppila 2008, 35-38.

²⁰ Kauppila 2008, 39-42.

6 KAUPPAKATU 17

6.1 Rakennus alkuperäisessä asussaan

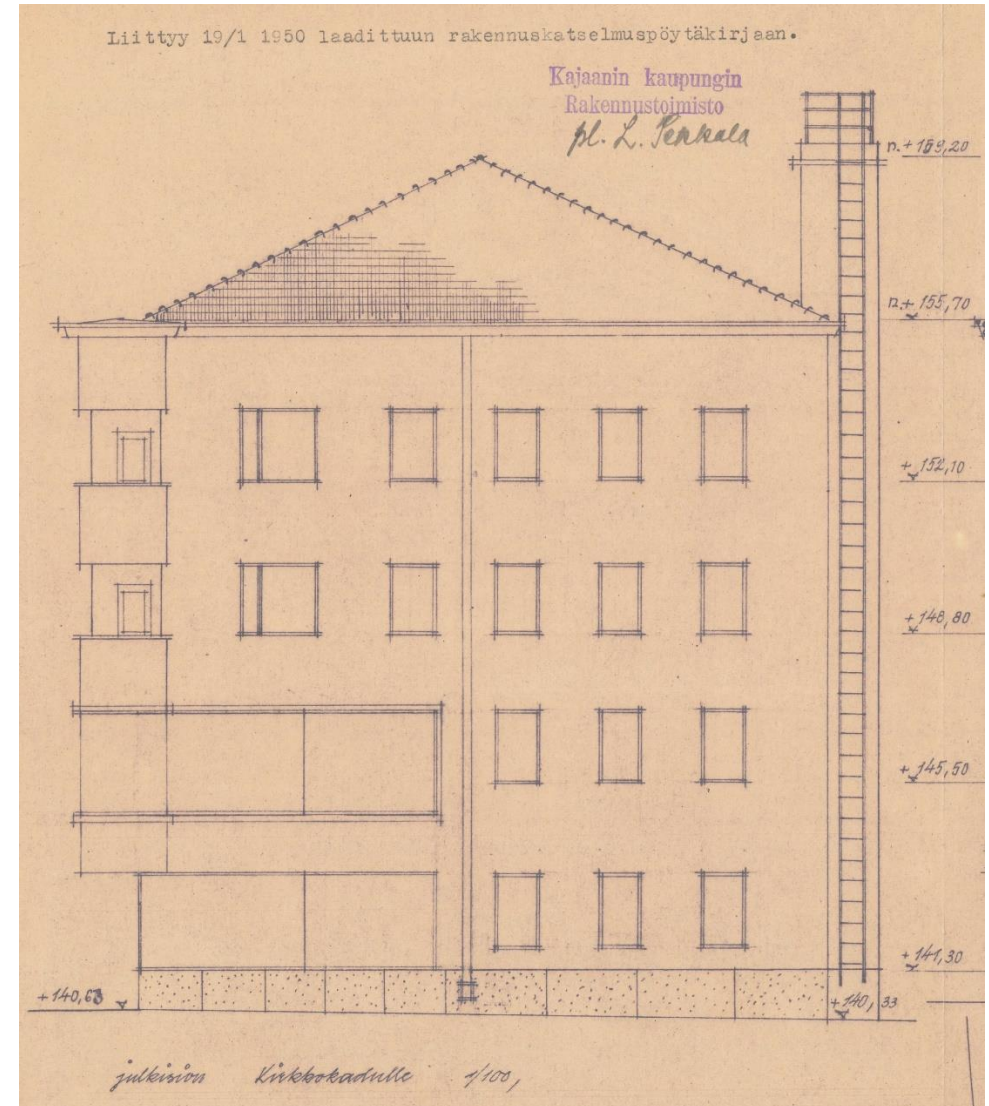
Kauppakatu 17 rakennettiin vuonna 1950 Kajaanin keskustaan Kirkkokadun ja Kauppakadun risteykseen. Rakennuksen alta purettiin vanha puutalo.

6.1.1 Ulkoasu ja julkisivut

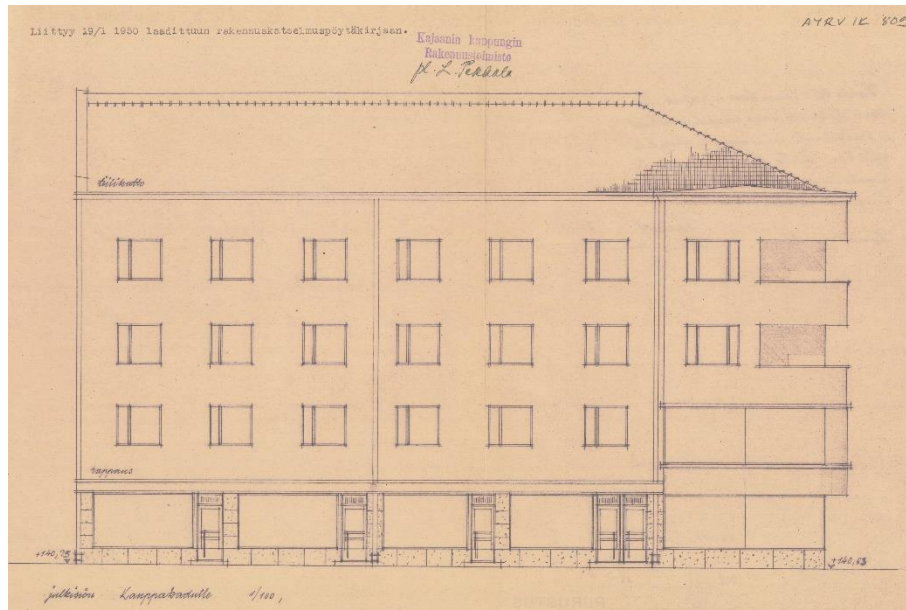
Kauppakatu 17 vuonna 1952 Kauppakadun ja Kirkkokadun risteyksestä kuvattuna. (Kuva: Kainuun Museon kuva-arkisto/Tauno Rissanen)

Kauppakatu 17 on nelikerroksinen liike- ja asuinrakennus, jonka liiketilat sijoittuvat rakennuksen kahteen alimpaan kerrokseen. Kauppakadun varrella ensimmäinen kerros on pääosin näyteikkunoita, ja toisessa kerroksessa on Kirkkokadun ja Kauppakadun risteyksessä korkea lasinen julkisivuosuus. Muuten rakennuksen aukotus on säännöllistä ja toisteista. Rakennus on muuten suorakulmainen, mutta Kauppakadun ja Kirkkokadun kulmassa rakennuksessa on funktionalismin muotokielelle tyypillinen pyöristetty, rakennuksesta ulospäin työntyvä parvekeosa. Rakennuksen julkisivussa on vaalea rappaus ja tiilikate.

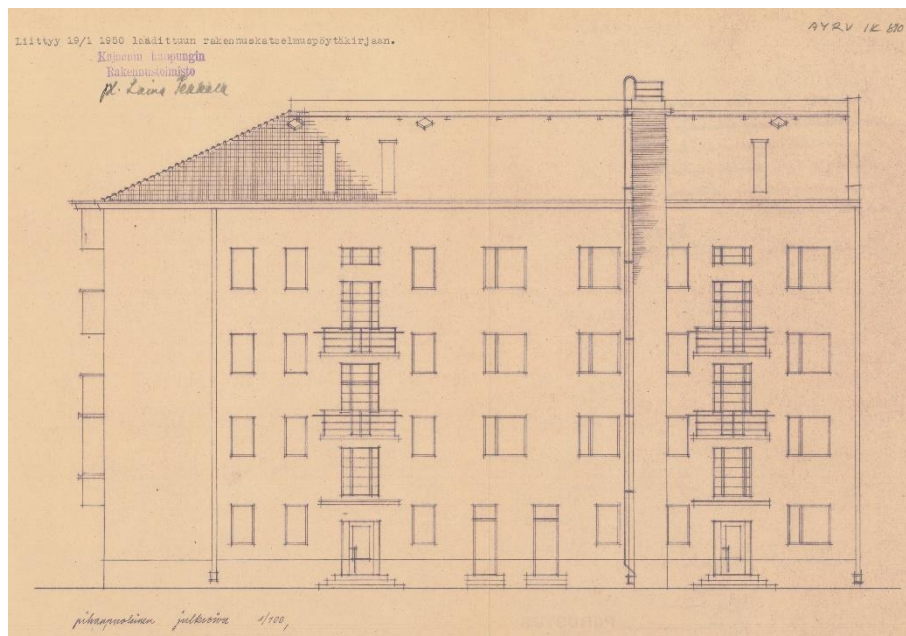
Rakennuksen julkisivu Kirkkokadulle. Kauppakadun ja Kirkkokadun kulmassa rakennuksessa on parvekelinja, joka erottuu muusta rakennusmassasta erillisenä elementtinä.

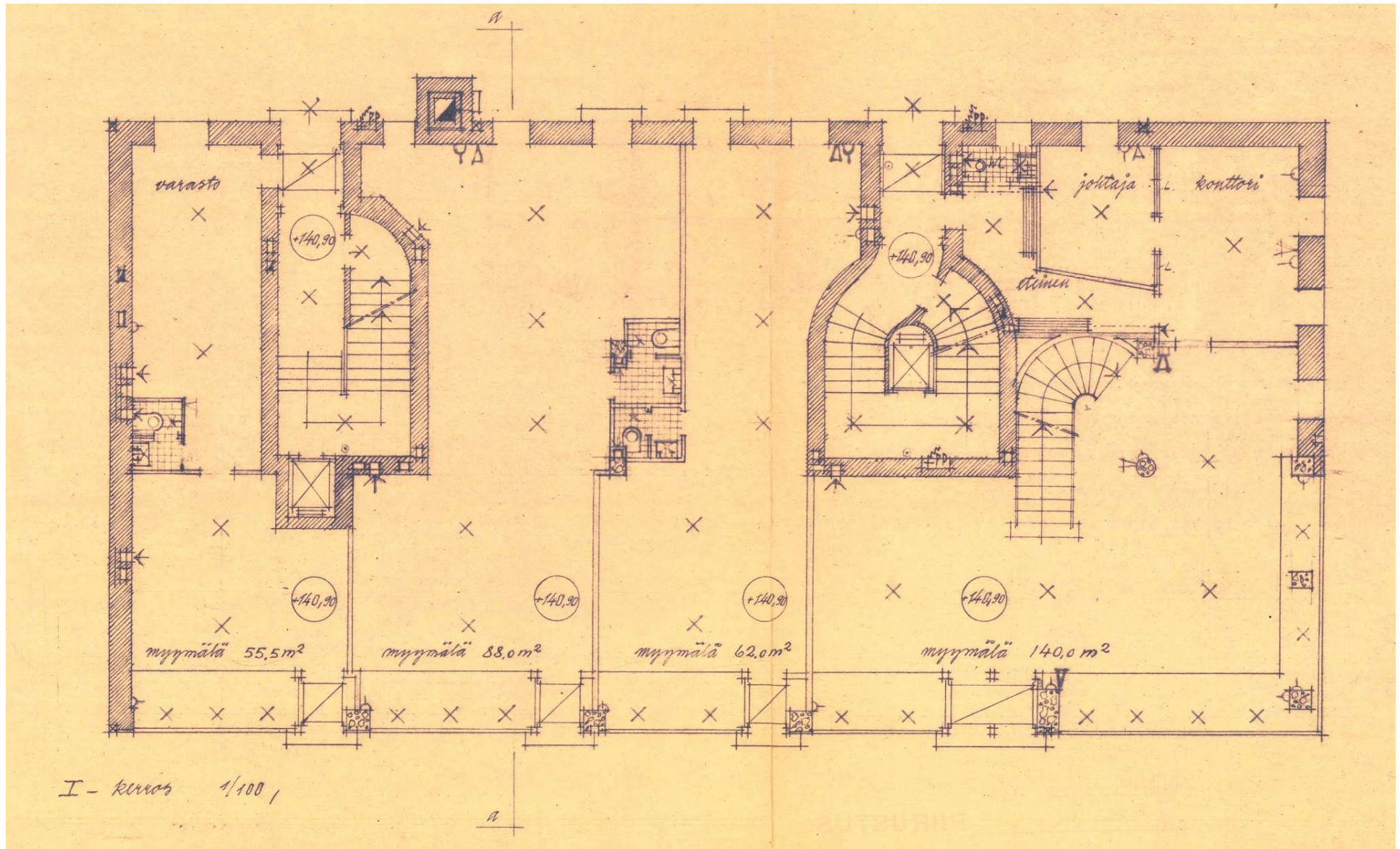

Rakennuksen julkisivu Kauppakadulle. Rakennuksen toisessa päädyssä on aumakatto ja toisessa kattolinja päättyy suoraviivaisesti vailla räystäslinjaa mahdollisesti lisärakentamista varten. Ensimmäisessä kerroksessa sijaitseviin liiketiloihin on kulku Kauppakadun puolelta. (Kuva vasemmalla ylhäällä)

Rakennuksen pihanpuoleisesta julkisivusta on nähtävissä porraskäytävien parvekkeet ja järjestelmällinen ikkuna-aukotus. Pihanpuoleinen julkisivu on hyvin toistainen kerroksesta toiseen. (Kuva vasemmalla alhaalla)

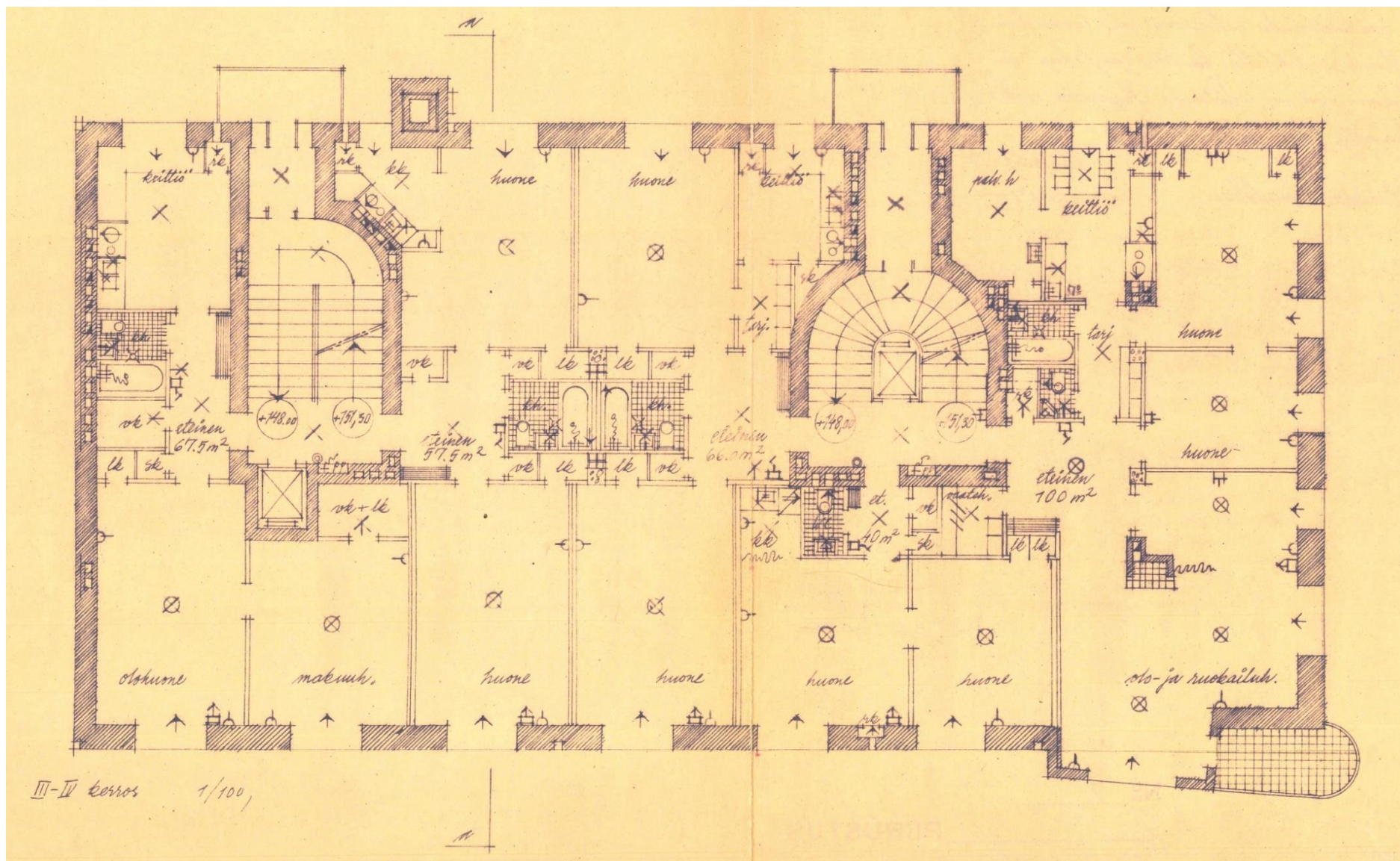

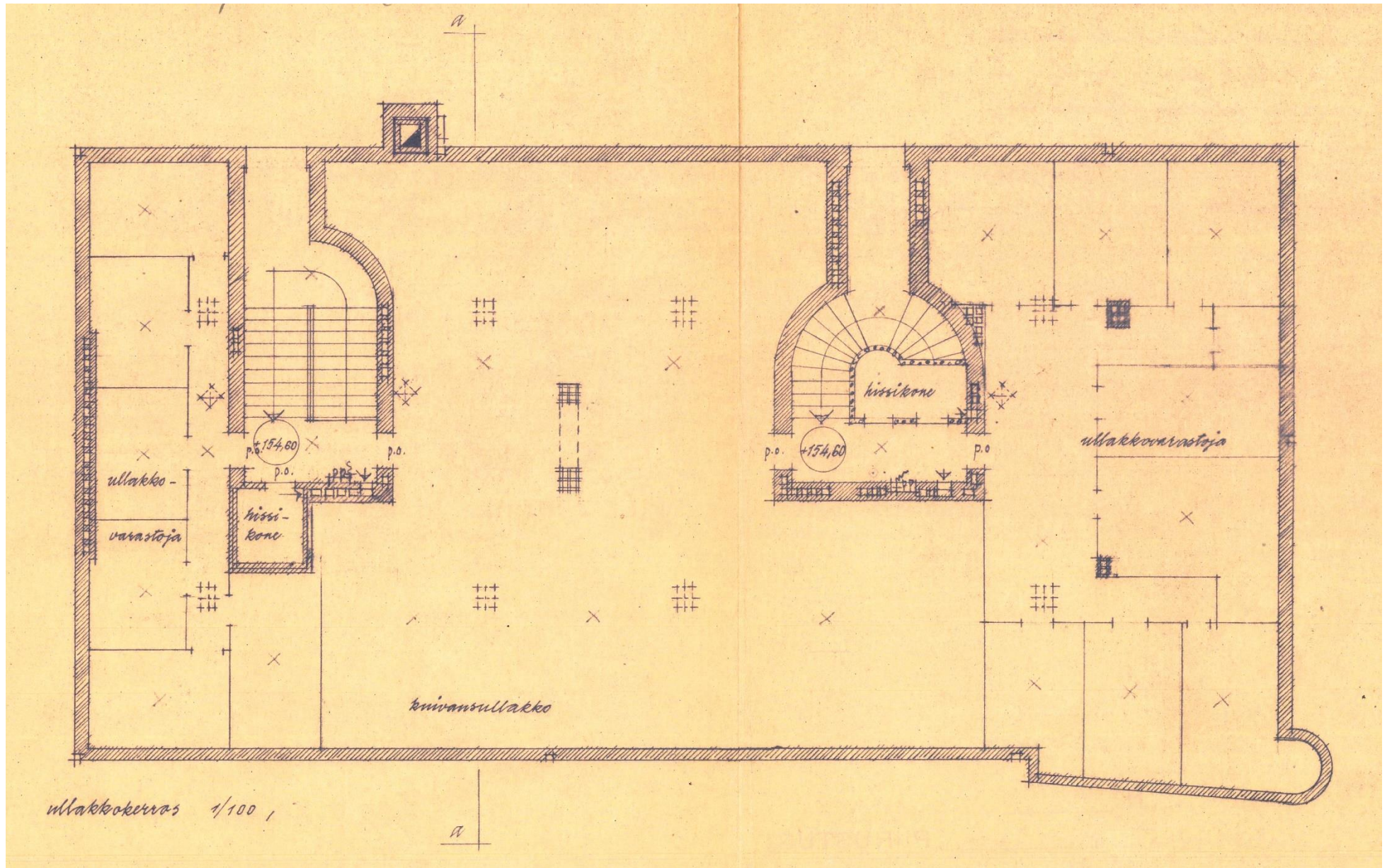

Ensimmäinen kerros on jaettu neljään myymälätilaan, joista vasemmanpuoleisimman myymälätilan yhteydessä ovat toimistotilat. Samassa myymälätilassa on myös portaat, joista on kulku toisen kerroksen myymälätiloihin. Ensimmäisen kerroksen myymälätiloihin on ollut käynti Kauppakadun puolelta ja rappukäytäviin pihan puolelta.

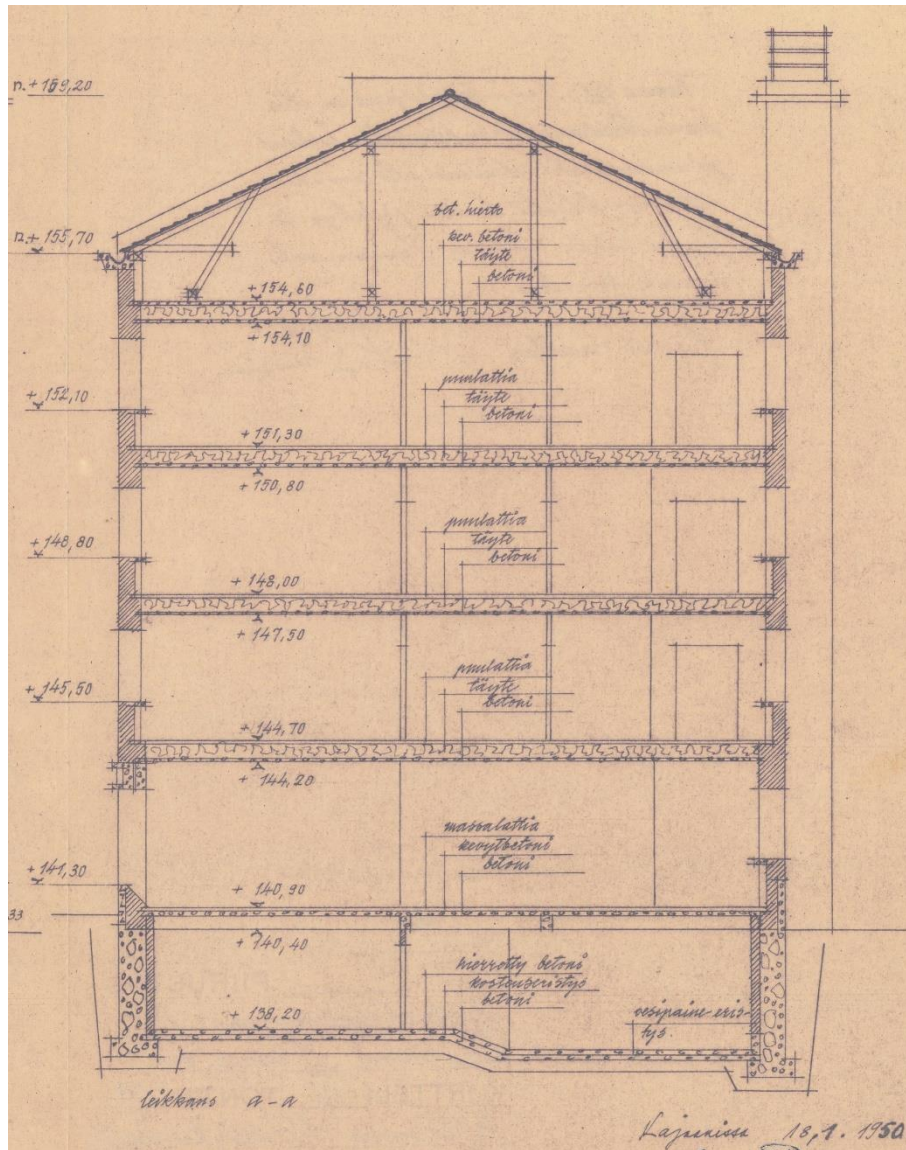

Kolmas ja neljäs kerros ovat alkuperäisissä suunnitelmissa identtiset. Kahden porrashuoneen ympärille on tehty viisi asuntoa: neljä kaksiota ja yksi neliö. Kolme vasemmanpuoleista asuinhuonetta noudattavat toisen kerroksen pohjaa.

Ullakkokerroksessa keskellä sijaitsee kuivaustila, jonka molemmin puolin on kevytrakenteisia varastotiloja.

6.1.3 Rakenteet

Rakennuksessa on betonirunko ja maanvarainen perustus. Kattorakenteet ovat puurakenteiset. [täydentyä kuntotutkimusten perusteella]

Alkuperäisessä leikkauspiirustuksessa on nähtävissä välipohjien sekä perustuksen betonirakenteet.

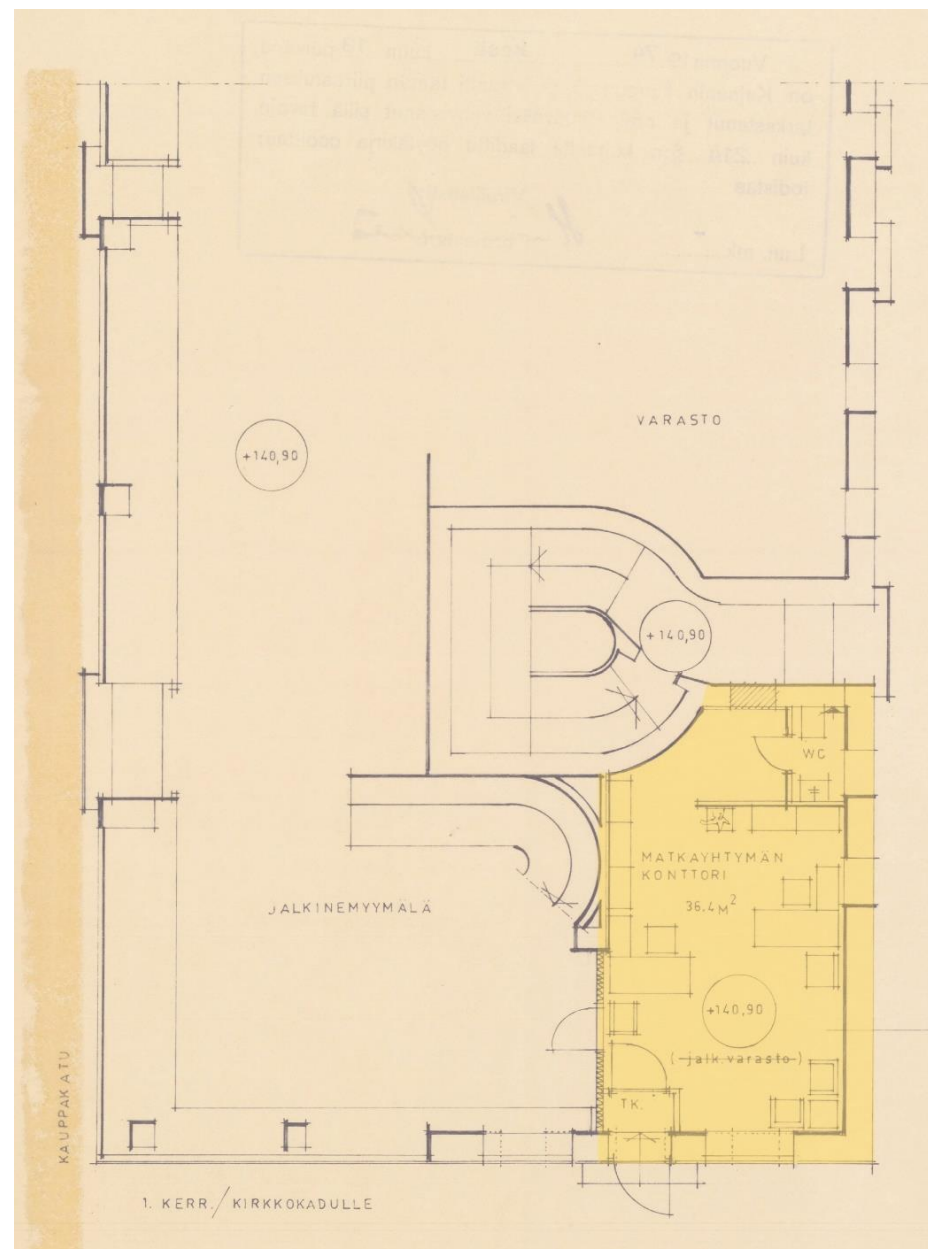
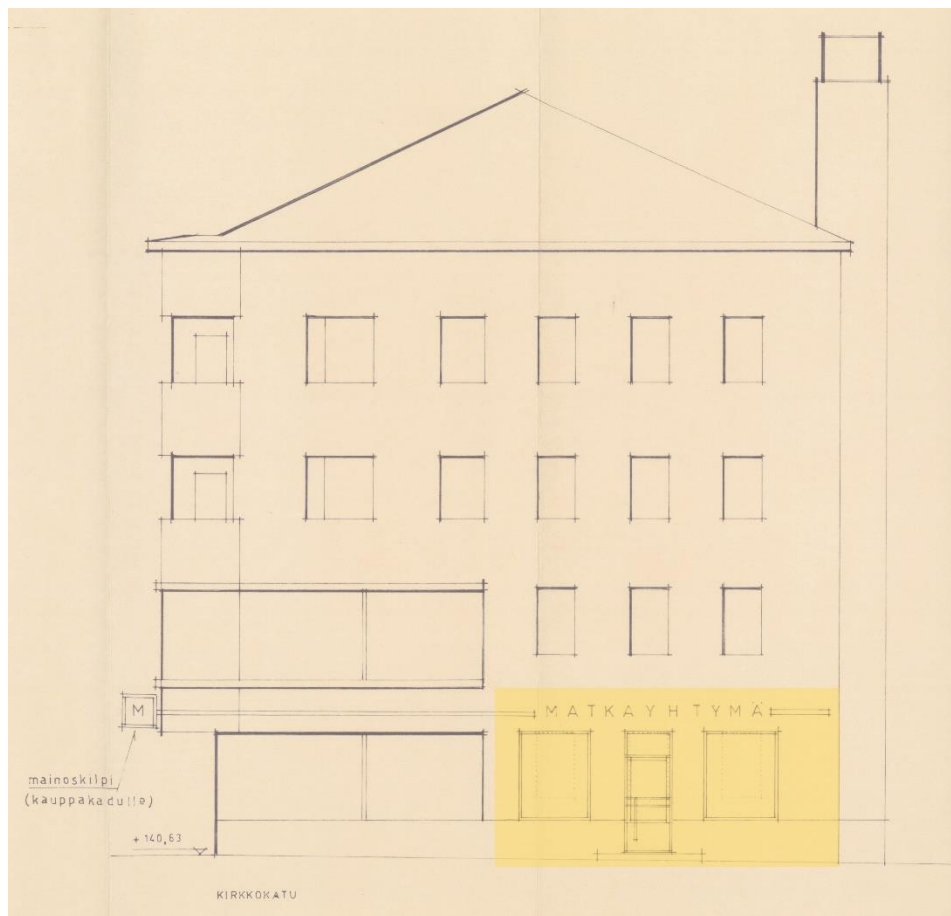
6.2 Keskeiset korjaukset ja muutokset

6.2.1 Matkayhtymän konttorin muutos 1974

Ensimmäisen kerroksen myymälän takaosaan on rakennettu matkayhtymän konttori, jonne on tehty käynti myös ulkoa.

Kirkkokadun julkisivuun tehtiin konttorille uusi sisäänkäynti ja ikkunoita suurennettiin. (Kuva alla)

Konttorin tilajakoa muutettiin ja kulku porraskäytävästä tiloihin poistettiin. (Kuva oikealla)

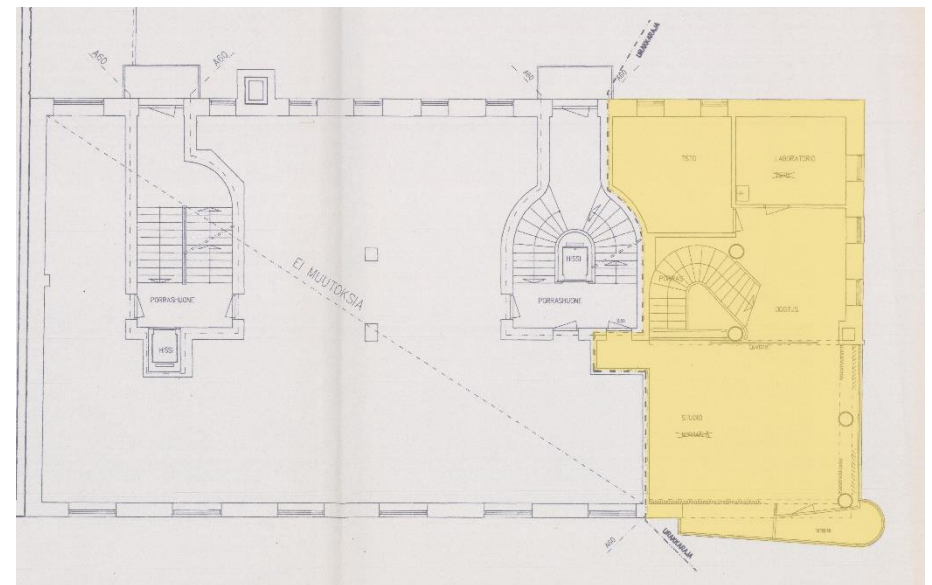
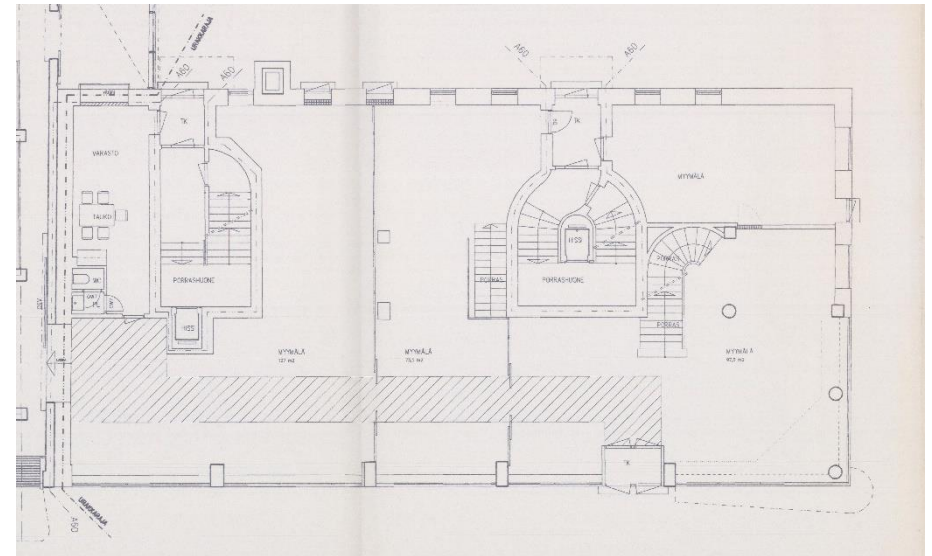
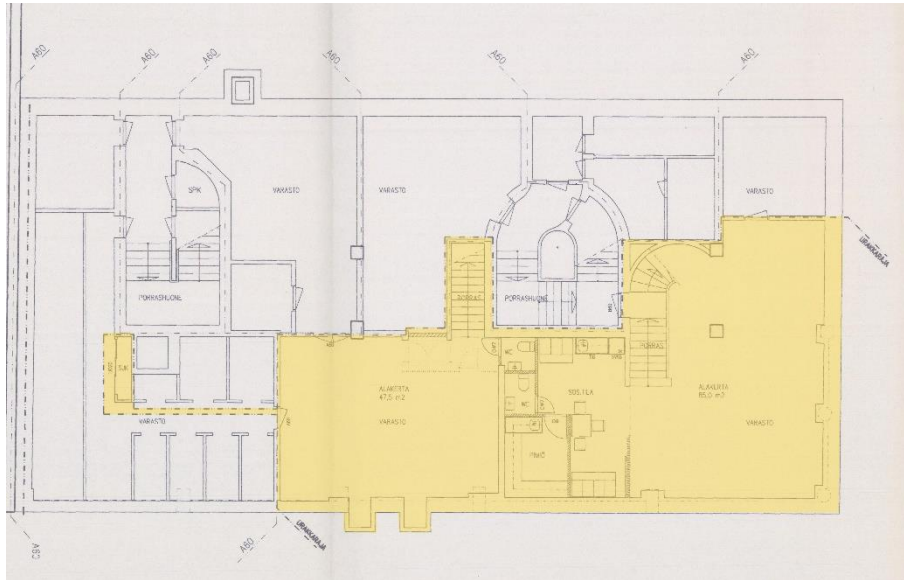
6.2.2 Tilamuutokset 1996

Kellarikerroksessa varastotiloja on muutettu ja sinne on rakennettu uudet sosiaalitulat sekä pimiö. Ensimmäisessä kerroksessa myymälätiloja on muutettu, ja kerrokseen on rakennettu portaat kellariin. Varastoon on tehty sosiaalitulat. Toisessa kerroksessa myymälä ja virvoikebaarin tilalle on tullut studio, odotushuone, laboratorio ja toimisto.

Kellarikerrokseen on rakennettu portaat ja polttoainevarasto sekä vanhat kellarikopit on purettu. (Kuva alla)

Koko ensimmäisessä kerroksessa on tehty tilamuutoksia. Tila on kuitenkin säilynyt edelleen myymälätilana. (Kuva oikealla ylhäällä)

Toisen kerroksen myymälä- ja kahvilatila on muuttunut valokuvausstudioksi. (kuva oikealla alhaalla)

6.3 Nykytilanne

6.3.1 Ulkoasu ja julkisivut

Yllä rakennuksen julkisivu Kirkkokadun suuntaan ja Välikadun suuntaan. Julkisivumateriaalina on rappaus, joka on funktionalismin tyyli-suunnalle ominaisesti vaaleaksi maalattu. Kontrastia vaaleaan julkisivuun tuo punatiilinen hormi.

Aukotukset ja rakennusosat muodostavat selkeän, linjakkaan ja huolitellun yleisilmeen.

Vasemmalla rakennuksen julkisivu Kauppakadun suuntaan sekä osa Kirkkokadun puoleisesta julkisivusta.

Muotokieleltään funktionalismin ominaiset parvekkeet ovat näyttävä ja tunnistettava elementti Kauppakadun ja Kirkkokadun katunäkymissä.

6.3.2 Pohjaratkaisu ja sisätilat

Pohjaratkaisu on asuin- liikerakennukselle tyypillinen ja nykytilassaan jäsentyneisyydeltään pääpiirteissään entisen mukainen. Liiketilat varaavat ensimmäisen kerroksen, ja Kirkkokadun kulmauksessa myös osan toisesta- ja kellari kerroksesta.

Kellarikerros on käytävämäinen, ensimmäisen kerroksen liiketilat avoimia. Kellarissa sijaitsee varasto- ja aputiloja sekä yliset peseytymistilat.

Kulku asuntoihin tapahtuu sisäpihan porrashuoneiden kautta. A-portaan ylimmän kerroksen asunnosta avautuu parvekenäkymä Kauppakadulle.

Rakennuksen ullakolle on pääsy molemmista porrashuoneista. Ullakolle on sijoitettu asuntojen varastotiloja, pyykin-kuivaustelineitä ja talotekniikkaa. Osastointia on toteutettu väliovin.

Vasemmalla ensimmäisen kerroksen kulmauksen liiketilan portaat toiseen kerrokseen. Liiketilasta on portaiden kautta kulku myös kellaritilaan, joka on osa liikehuoneista.

Oikealla kellarikerroksen talosaunaosasto, joka on remontoitu.

6.3.3 Pintarakenteet, rakennusosat ja yksityiskohdat

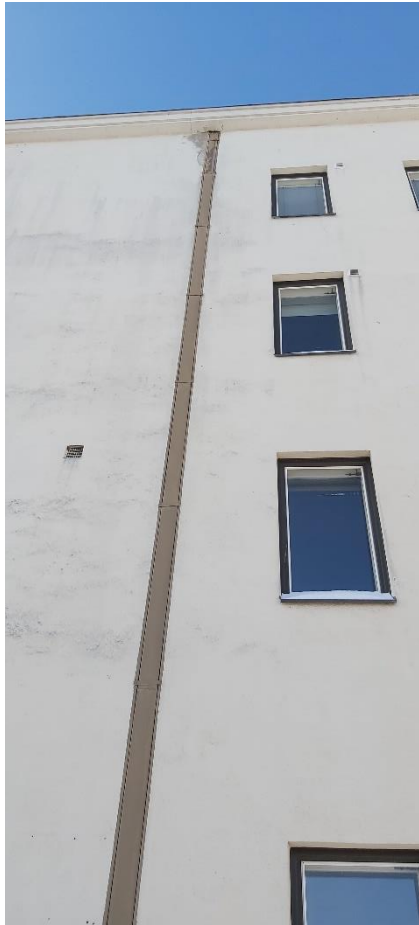

Julkisivun rakennusosista keskeisen elementin muodostavat parvekkeet, jotka ovat sisäpihan suuntaan avokaitteellisia ja katujulkisivun suuntaan umpikaiteisia.

Sisäpihan parvekkeet sijaitsevat porrashuoneiden kohdalla, jolloin niillä on selkeä funktio.

Tummat metallikaiteet sekä ovien ja ikkunoiden tummat yksityiskohdat ovat kontrastina vaalealle, rapatulle julkisivulle.

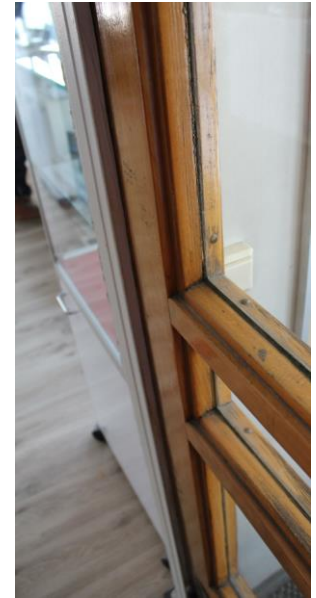

Julkisivuissa yhtenä yksityiskohtana ovat upotetut syöksytorvet sekä funktionalismin perusajatuksen mukaan tarkoituksellisesti sijoitetut tuuletusaukot.

Punatiilinen hormi on julkisivujen näkyvä rakennusosa ja samalla yksityiskohta palotikkaineen.

Rakennuksen kivijalka on punagraniittia, joka Kauppakadun puoleisella julkisivulla nousee ovi-ikkunalinjaan saakka.

Kaikki yksityiskohtat ovat rakentamisvaiheessa toteutettu huolellisesti.

Vasemmalla A-portaan väliovi kerrosten väliselle tuuletusikkunalle. Taustalla porrashuoneen hissikuilu, joka on portaan myötäisesti kaareva.

Keskellä liikehuoneiston pääsisäänkäynnin väliovet, jotka ovat massiivipuuta. Oikealla lähikuva.

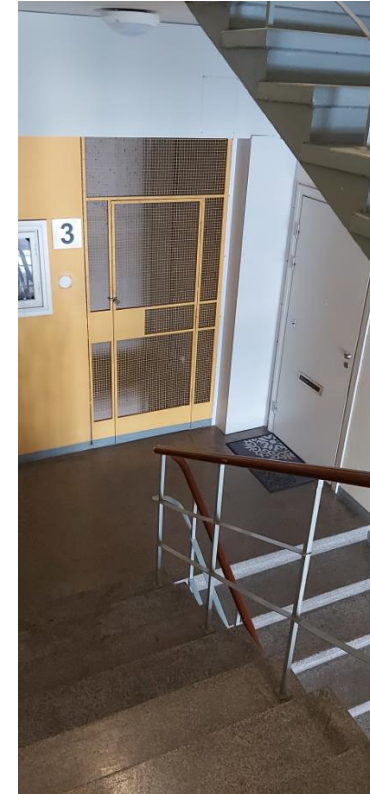
Vasemmalla A-portaan sisäänkäynnin väliovi, joka on massiivipuuta ja jossa on vasikat molemmin puolin ovilevyä.

Keskellä Kirkkokadun puoleinen sisäänkäynti 1. kerroksen toiseen liikehuoneistoon, joka sijoittuu sisäpihan ja Kirkkokadun kulmaukseen. Ovi on toteutettu jälkikäteen.

Oikealla B-portaan sisäänkäynnin ovi ja katos. Kiinteistön 19 sisäänkäynti on rakennettu katokseen ja julkisivuun kiinni.

Kellarikerroksen väliovet ovat puuta ja maalattu pääsääntöisesti yhtenäisellä värillä. Asuntojen väliovista osa on toteutettu ikkunallisina.

Porrashuoneiden kaiteet ovat maalattua metallia ja puuta. Sisäpihan tuuletusparvekkeiden kaiteet metallia. Porrashuoneiden A ja B värimaailma on yhtenäinen, muutokieli B-portaassa suorakaide.

Porrashuoneissa ja muissa rakennuksen yleisissä ja yhteisissä tiloissa pintamateriaalit ja värimaailma toistuvat siten, että rakennuksen sisätilat muodostavat harmonisen kokonaisuuden.

Sisätilat vastaavat tyylliltään ja materiaaleiltaan rakennuksen ulkomuotoa ja julkisivuja ollen rakentamisajankohdalleen tyypillisiä.

Yksityiskohtana porrashuoneissa, asunnoissa ja liiketiloissa erottuvat patterit. Osa pattereista on vaihdettu nykyaikaisemmaksi.

Osa rakennuksen ikkunoista on ristikollisia, ja suurin osa ikkunoista ovat tyyliltään vähäeleisiä niin asuinhuoneistoissa kuin liiketiloissa.

Asuin- ja liikehuoneistojen pintamateriaaleissa ja värimaailmassa on vaihtelua.

Yläkuvassa A-portaan ylimmän kerrosvälin ikkuna. Oikealla Kirkkokadun ja sisäpihan puoleisen katutason liikehuoneiston väri- ja materiaalimaailmaa sekä rakennuksessa toistuva patterimalli.

Vasemmalla porrashuoneiden kaiteiden yksityiskohtia sekä portaan materiaali. Yläreunassa porrashuoneen maalipintaa. Lohjonneista maalipinnoista on nähtävissä aikaisempaa värimaailmaa, joka on taittanut niin seinäpinnoissa kuin yksityiskohdissa vaaleaan vihreään.

Oviaukkojen kynnykset ovat maalattua puuta metallisin yksityiskohdin. Maalin sävy toistaa sisätilojen värimaailmaa.

Esimerkkejä rakennuksessa esiintyvistä erilaisista valokatkaisijoista, pistorasioista ja sähköjohdoista pidikkeineen.

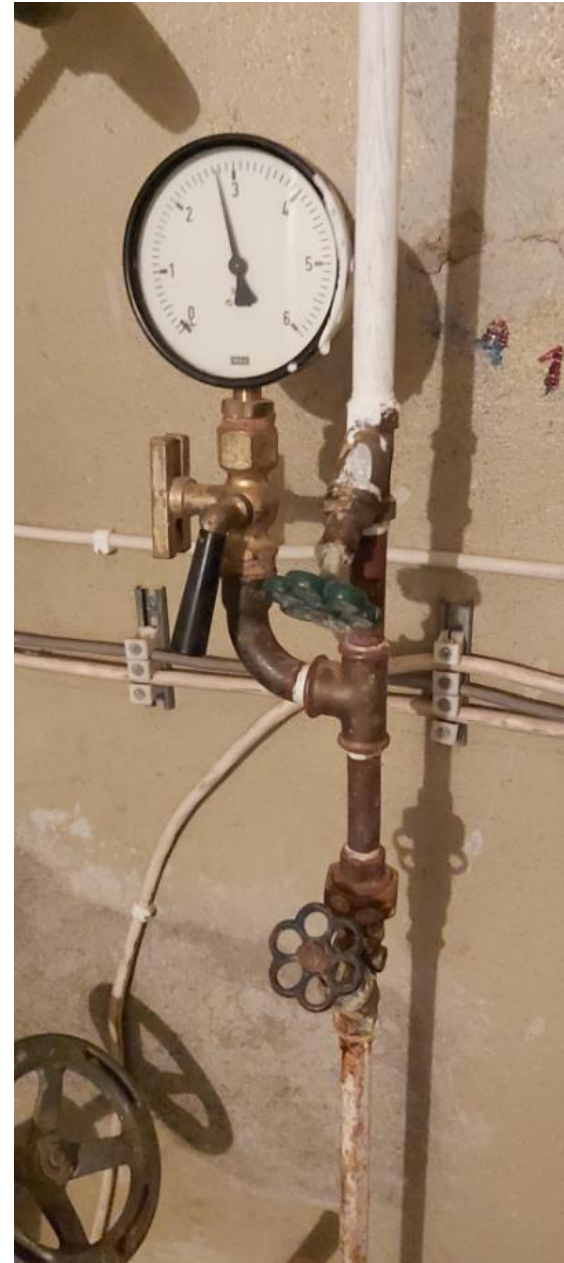
Oikealla yksityiskohtia nykytilanteen talotekniikasta.

Rakennuksen talotekniikkaa on nykyaikaistettu, mutta nähtävissä on vielä alkuperäisiä teknisiä laitteita ja ratkaisuja.

Porrashuoneissa on näkyvillä sammutusletkut.

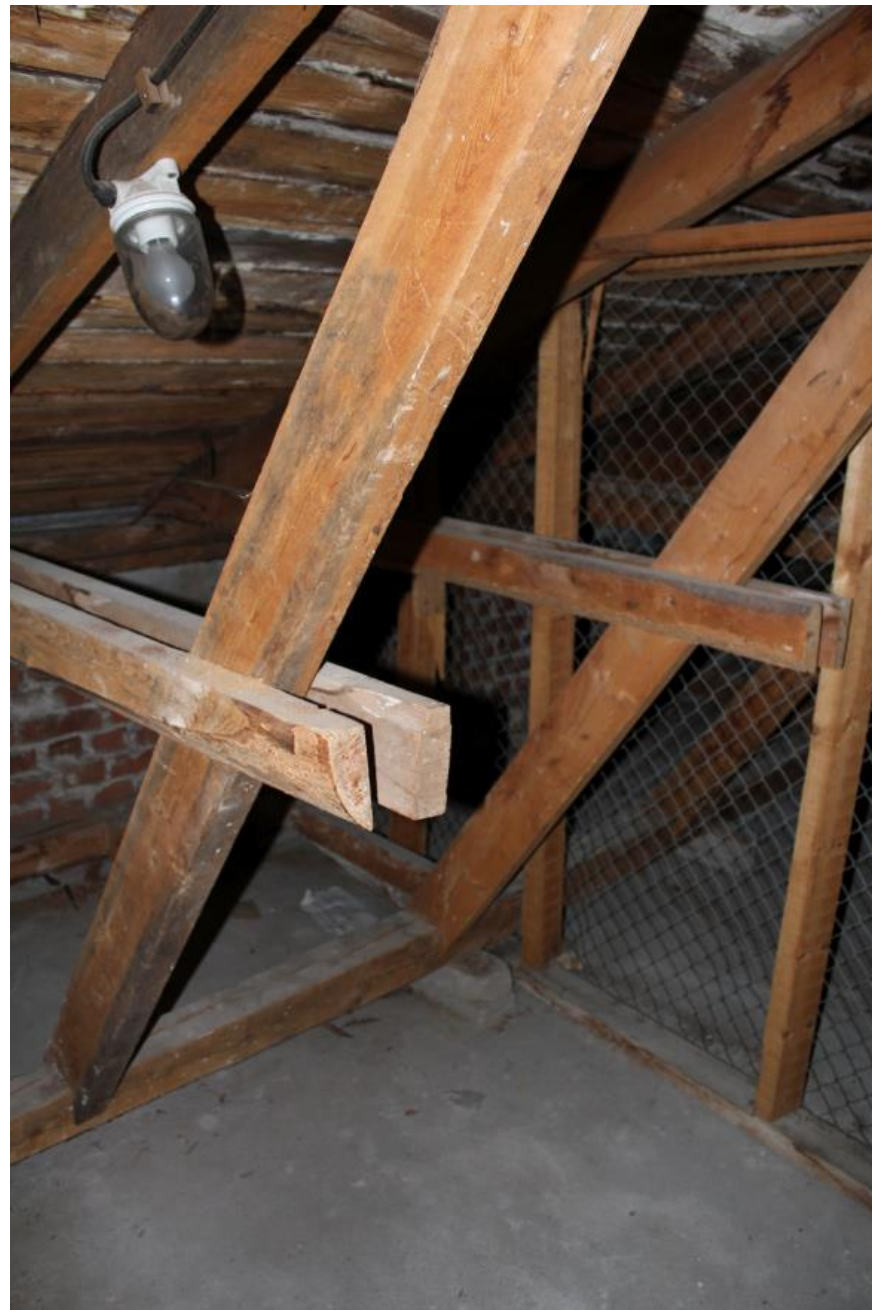

6.3.4 Rakenteet

Kellarikerroksessa on näkyvillä paikalla valettuja rakenteita, joissa erottuu muottilautojen kuvio.

Ullakolla on näkyvissä puurakenteiset kattotuolit sekä yläpohja- ja ulkoseinärakennetta.

Kellarikerroksen lattiassa on nähtävissä rakenteita, joita on muokattu taloteknisiä ratkaisuja varten.

Porrashuoneissa askelmien vahvuus on funktionensa mukaisesti mitoitettu. Ohut rakenne tuo ilmavuutta porrashuoneisiin.

Oikealla ullakotiloissa näkyvissä olevia puisia kattorakenteita.

6.4 Rakennuksen säilyneisyys

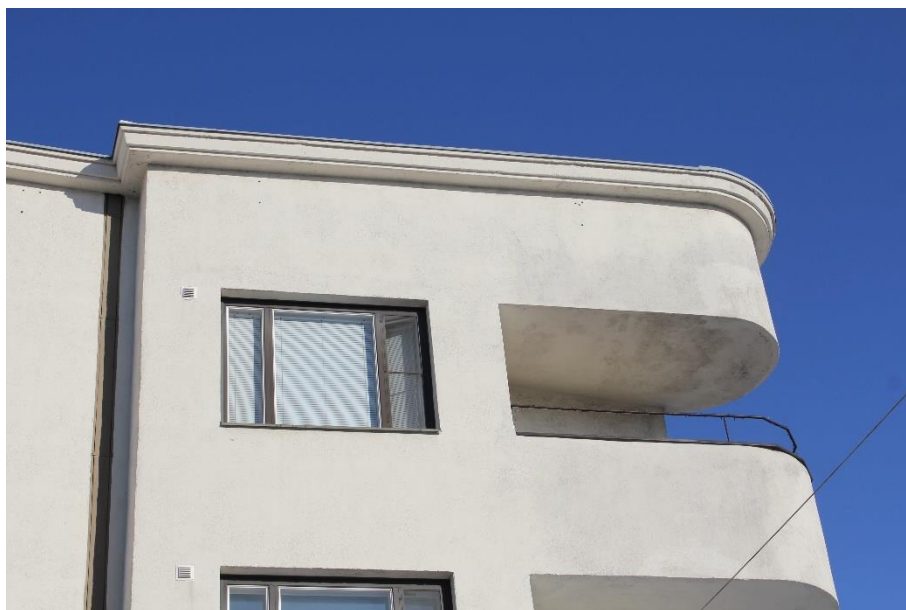
6.4.1 Ulkoasu ja julkisivut

Rakennuksen ulkoasut ovat pääpiirteittään alkuperäisen kaltaiset. Rakennusosia on uusittu ja materiaaleja kunnostettu, mutta julkisivuihin ei ole tehty suuria muutoksia tai lisäosia.

Kirkkokadun ja Kauppakadun risteyksessä oleva kaareva parvekeosa on alkuperäisen julkisivun kaunis detalji. (Kuva alla)

Pihajulkisivun puolella olevissa rappukäytävän parvekkeissa on metallikaide. Parvekkeen kiinnityksiä on vahvistettu rakennuksen myöhäisemmissä korjausvaiheissa. (Kuva oikealla ylhäällä)

Rakennuksen sokkelissa on paikoitellen punaista graniittia. Sokkelissa olevien tuuletusaukkojen ritilät on uudistettu ajan myötä. (Kuva oikealla alhaalla)

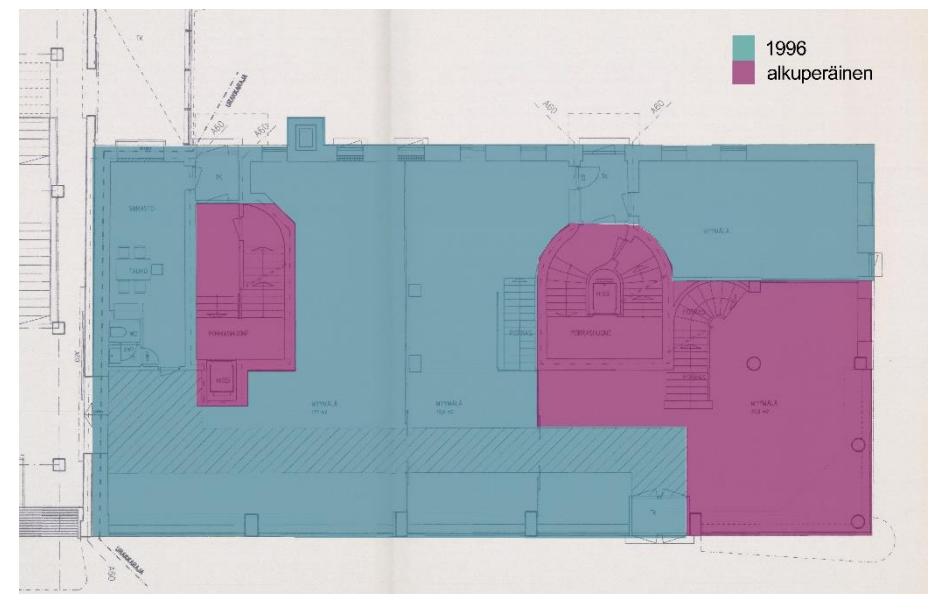
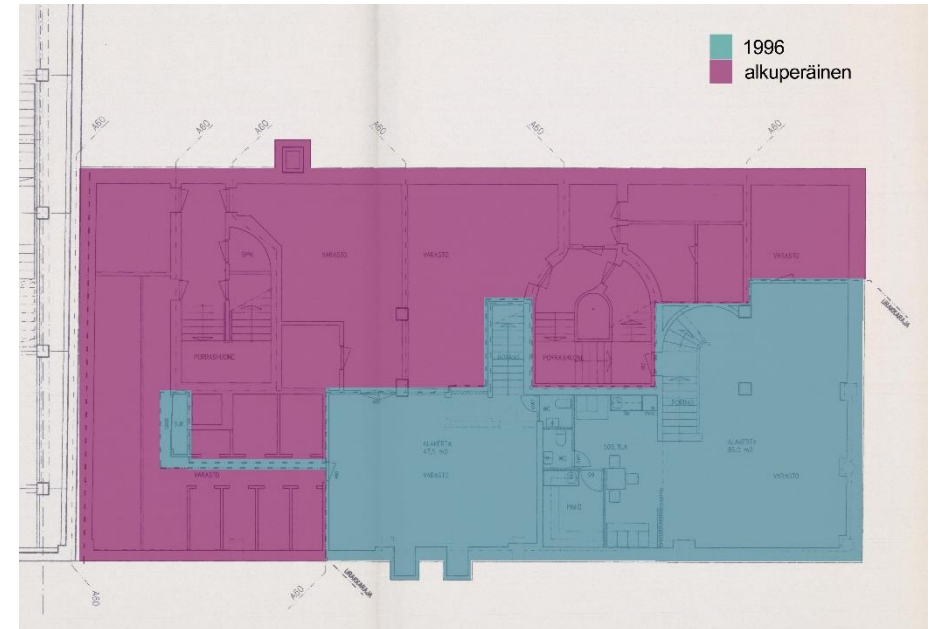

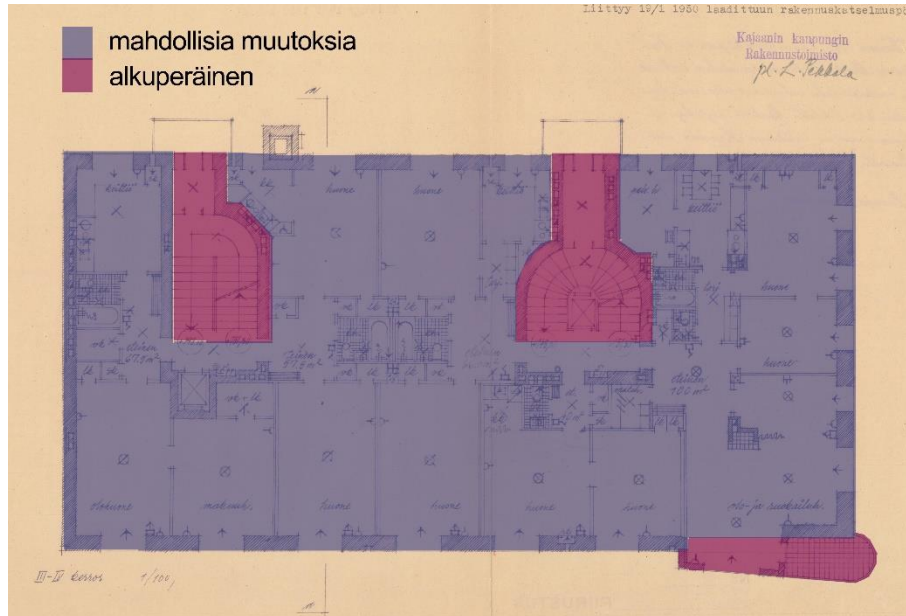
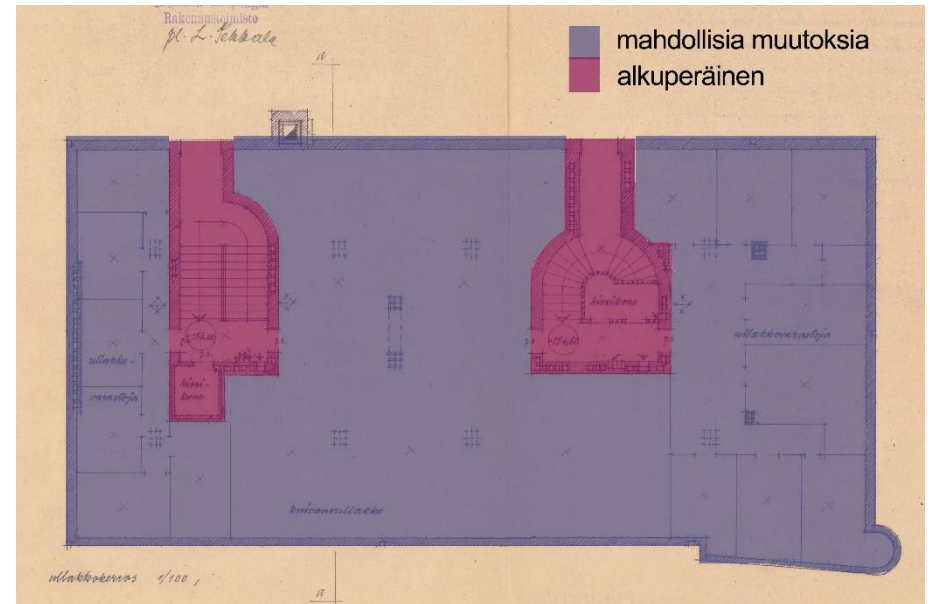
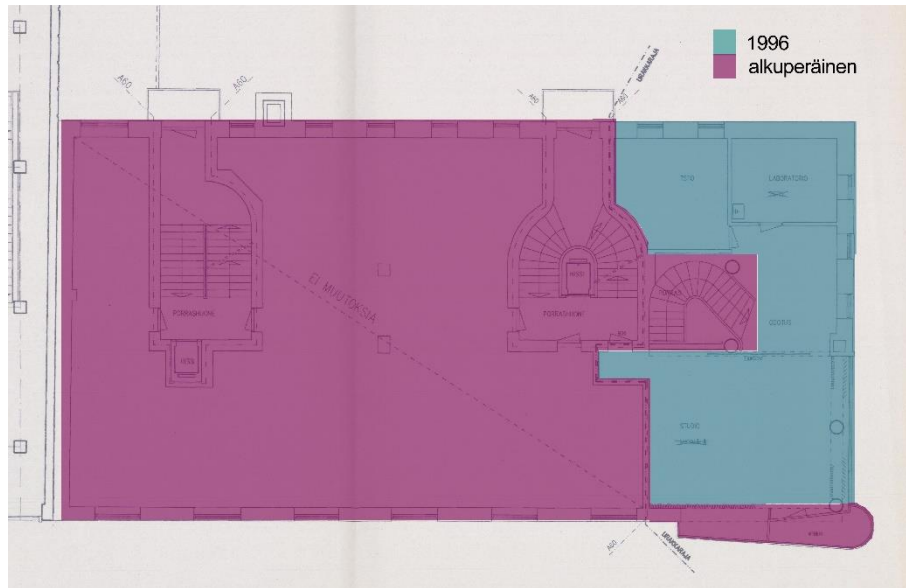
6.4.2 Sisätilat

Rakennuksessa säilyneimmät tilat ovat sen porrashuoneet. Niiden lisäksi kellarikerroksessa sekä toisessa kerroksessa on jonkin verran alkuperäisenä säilyneitä tiloja. Säilyneisyydestä huolimatta tilojen pintamateriaaleissa on todennäköisesti tapahtunut muutoksia alkuperäisestä. Asuinhuoneistojen säilyneisyyttä ei ole voitu inventoinnin yhteydessä arvioida, mutta asuntojen pinnat ovat ilmeisesti täysin uusittuja.

Kellarikerroksessa varastotiloja on muutettu pimiöksi ja sosiaalitylöiksi, mutta porraskäytävät sekä Välikadun puoleiset ovat pysyneet jokseenkin muuttumattomina. (Kuva oikealla ylhäällä)

Ensimmäisen kerroksen myymälätilat ovat muuttuneet, mutta porrashuoneet sekä Kirkkokadun ja Kauppakadun myyntitila ovat pysyneet rakenteiltaan alkuperäisinä. (Kuva oikealla alhaalla)

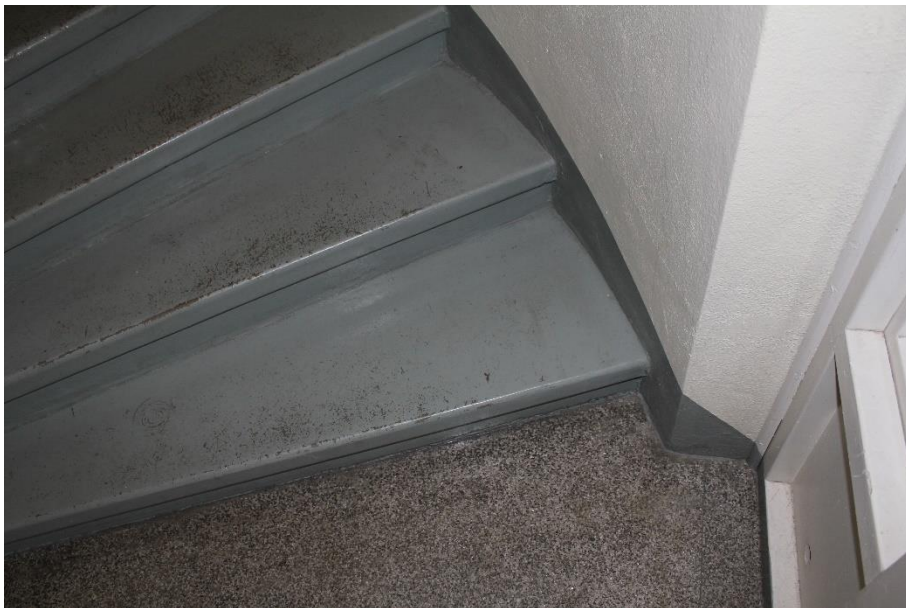
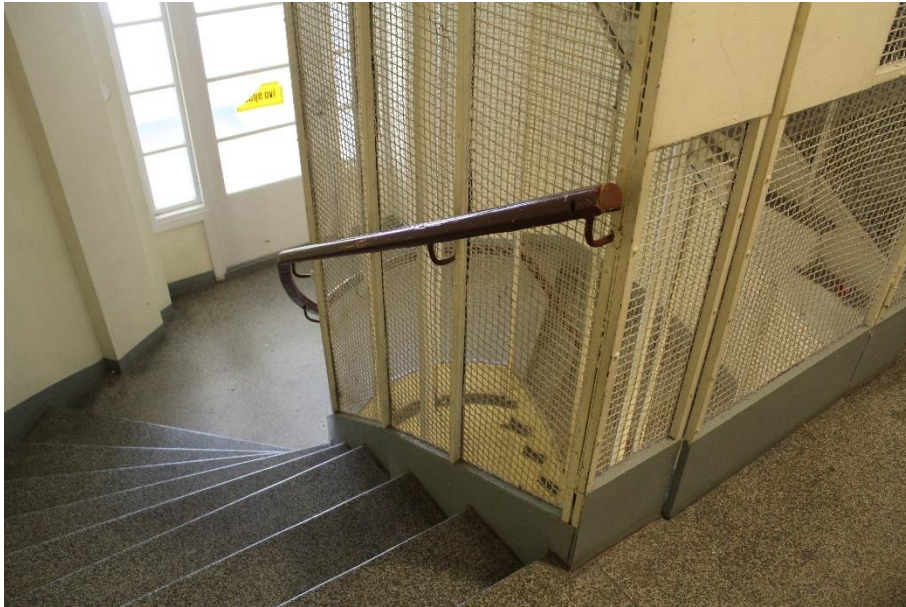

Toisessa kerroksessa asuinhuoneistossa on todennäköisesti tapahtunut jonkin verran muutoksia. Liiketilat ovat myös muuttuneet. (Kuva vasemmalla ylhäällä)

Kolmannessa ja neljännessä kerroksessa asuinhuoneistoissa on tapahtunut mahdollisesti muutoksia, mutta porraskäytävät ovat pysyneet alkuperäisinä. (Kuva vasemmalla alhaalla)

Ullakkokerroksessa on tapahtunut mahdollisia muutoksia, mutta porraskäytävät ovat lähes alkuperäiset. (Kuva ylhäällä)

Kirkkokadun puoleinen porrashuone on säilynyt alkuperäisenä, vaikkakin tilan pintamateriaaleja on vuosien aikana uusittu. (Kuva vasemmalla ylhäällä)

Portaiden askelmissa on edelleen alkuperäinen mosaiikkibetonipinta, mutta osissa portaita sen päälle on laitettu vaaleanharmaa maalikerros. (Kuva vasemmalla alhaalla)

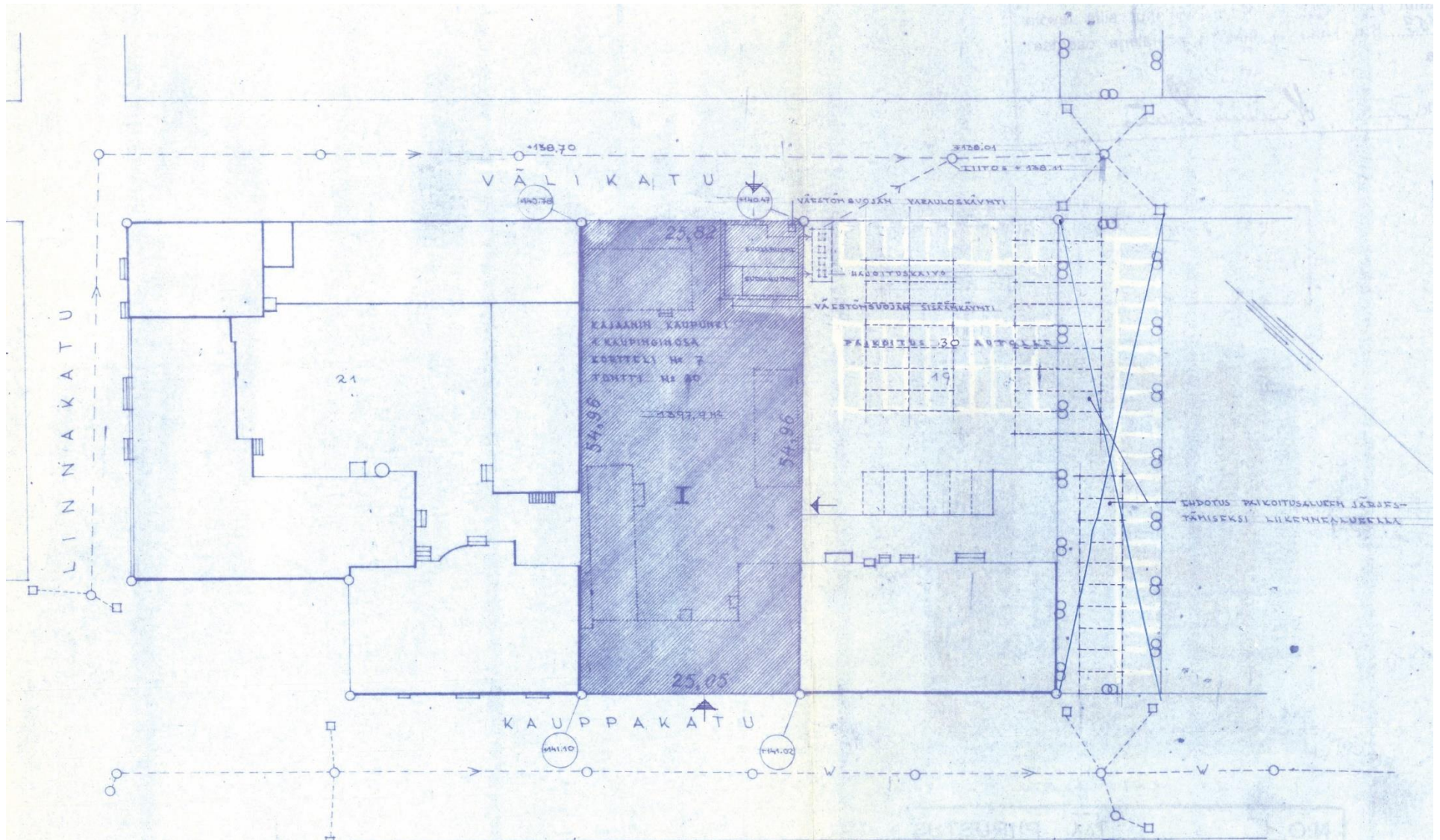
Pohjoisessa porrashuoneessa näkyvät portaiden alkuperäiset teräksiset kaiteet ja puiset käsijohteet, joiden pintakäsittelyä on vuosien varrella uusittu. (Kuva yllä)

7 KAUPPAKATU 19

7.1 Rakennus alkuperäisessä asussaan

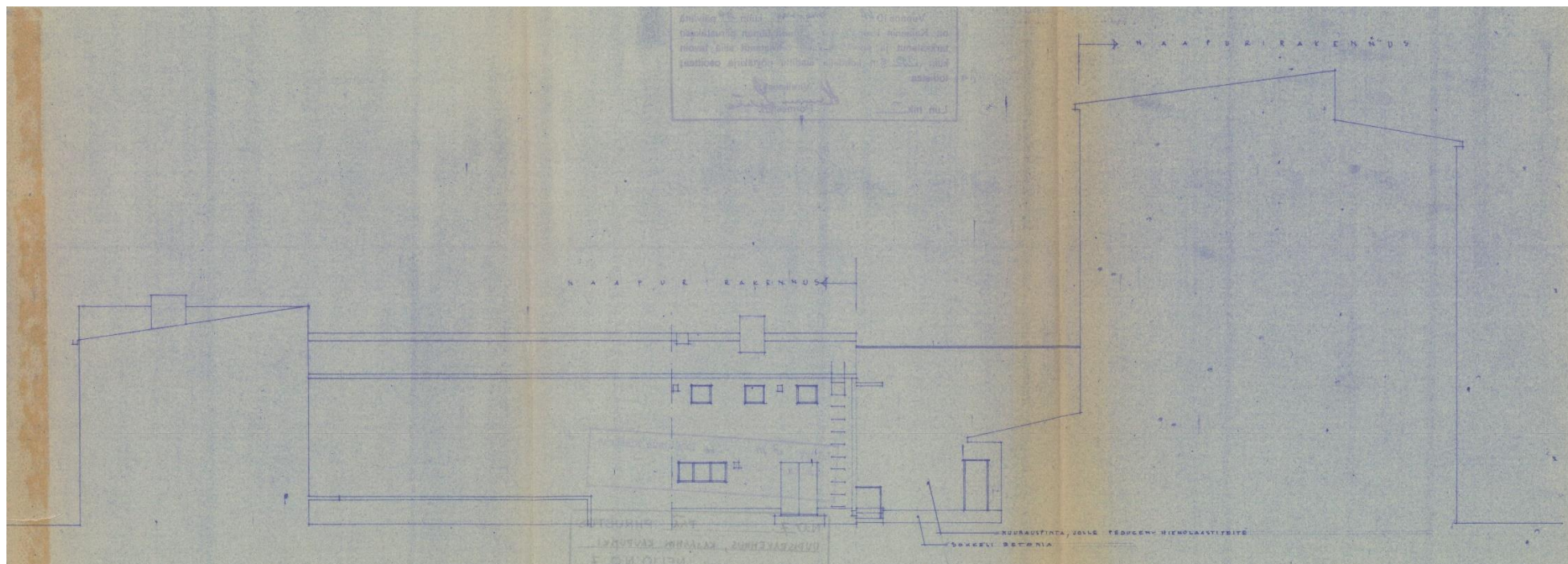
Kauppakadulta otettu kuva noin vuodelta 1960. Etualalla Kauppatu 19 alta purettu rakennus. (Kuva: Kainuun Museon kuva-arkisto/Tauno Rissanen)

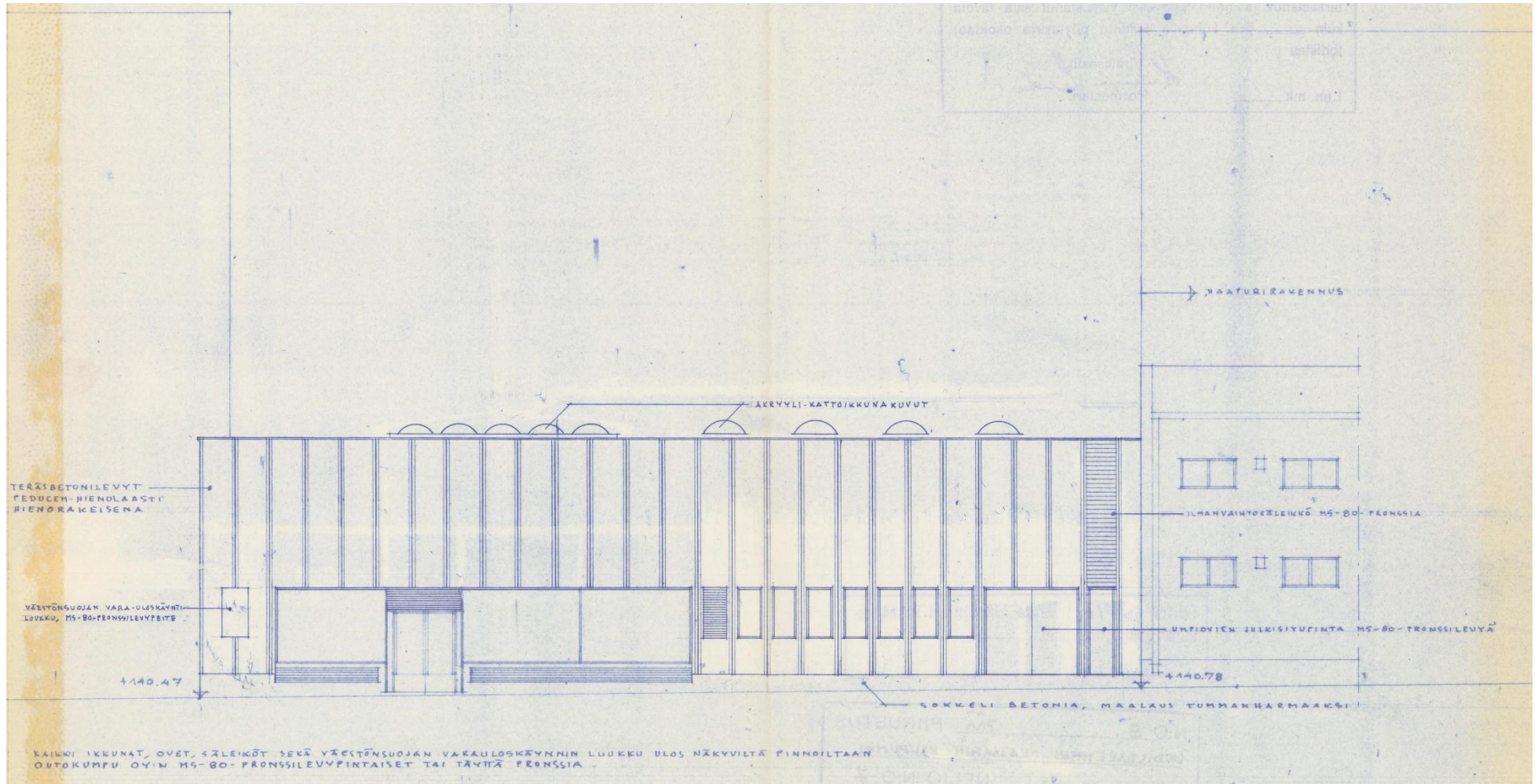
Kauppakatu 19 rakennettiin Kauppakatu 17 ja 21 rakennusten väliselle tontille myymälärakennukseksi. Rakennuksen alta purettiin useampia vanhoja rakennuksia.

7.1.1 Ulkoasu ja julkisivut

Kauppakatu 19 on suoraviivainen elementtirakennus, jonka julkisivussa on rapatut betonielementit. Rakennus on suorakulmainen ja vahvasti horisontaalinen kokonaisuus, jossa on tasakatto. Betonielementtien pystysuorat saumat tuovat rakennuksen julkisivuun rytmikkyyttä. Rakennuksen aukotus on nauhamaista ja keskittynyt rakennuksen alaosaan. Rakennuksen betonisokkeli on maalattu tummanharmaaksi. Rakennuksen ikkunoissa, ovissa sekä säleiköissä on runsaasti pronssisia ja kuparisia detaljeja.

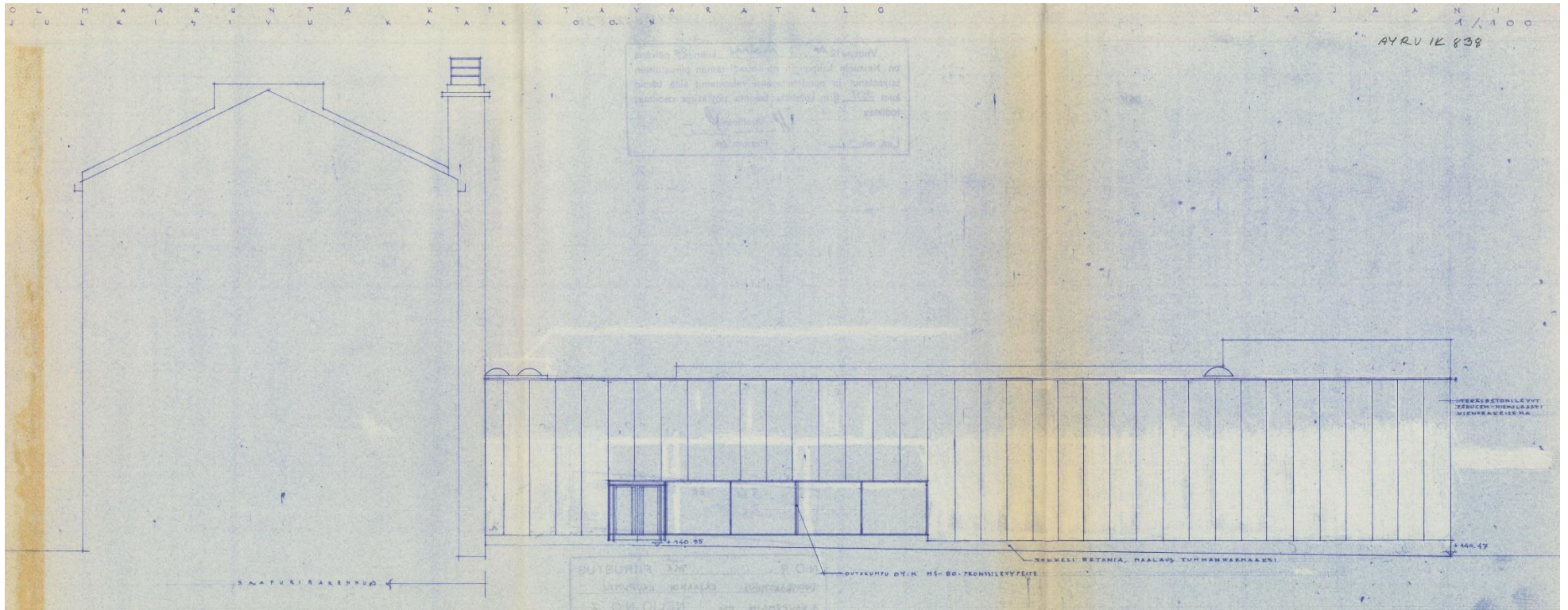

Julkisivupiirustuksessa luoteeseen näkyy Kauppakatu 21:n sisäpihalta näkyvä pieni pätkä suoraviivaista rakennusjulkisivua, jossa on betonisokkeli ja hienolaastipeite.

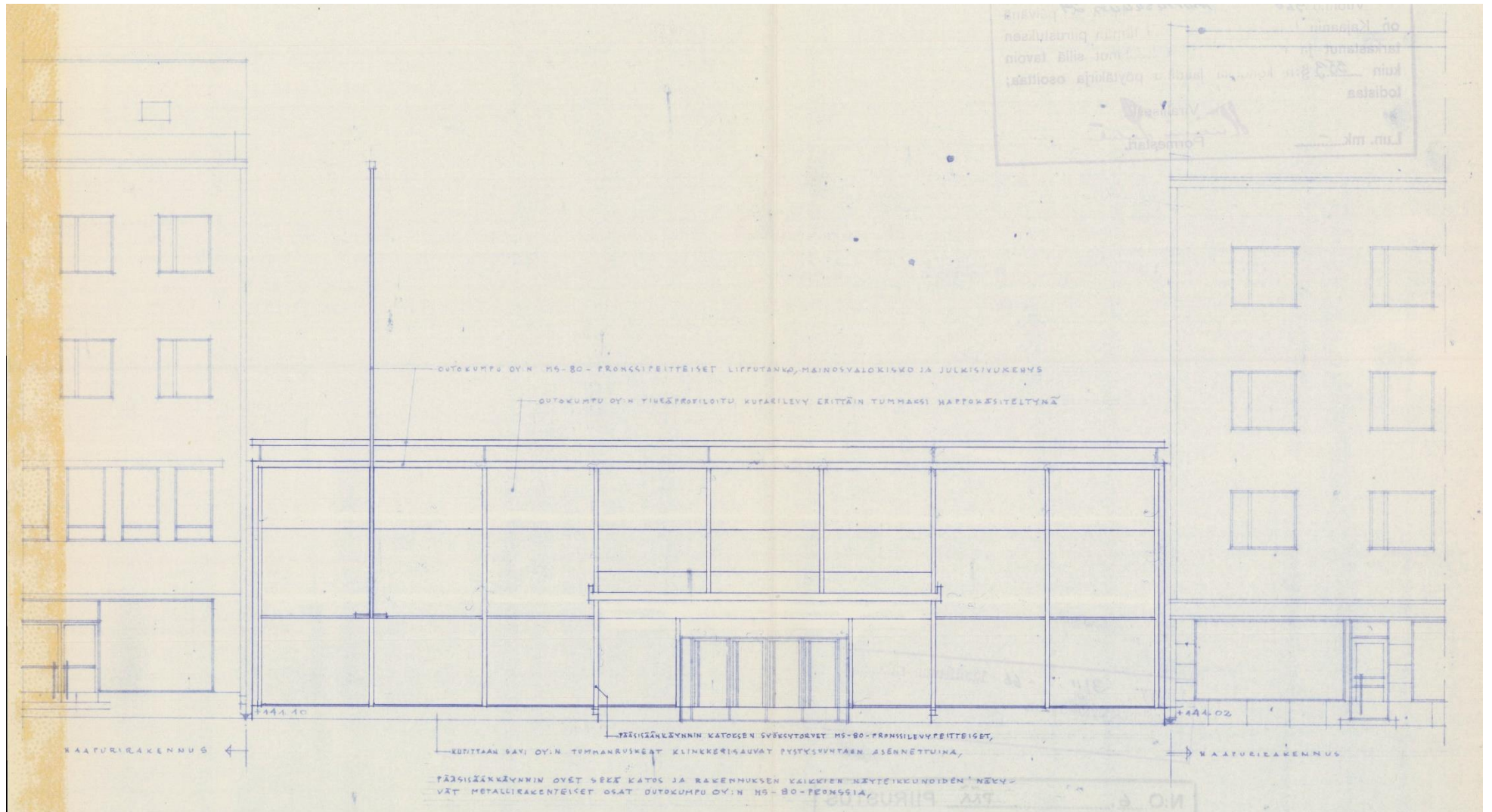

Välikadun julkisivussa on teräsbetonilevyt, joiden pinnassa on hienolaastipinnoite. Julkisivussa on näkyvissä myös katolla olevat akryyliset kattoikkunakuvut. Aukotus on rakennuksen alaosassa, suurempina pintoina sisäänkäynnin yhteydessä ja nauhamaisena sen vieressä.

Rakennuksen julkisivu kaakkoon on pelkistetty, ja selkeimpänä elementtinä siitä erottuu betonielementtien pystysuuntaiset saumat. Sisäänkäynnin yhteydessä on nauhamainen suurten ikkunoiden rivistö.

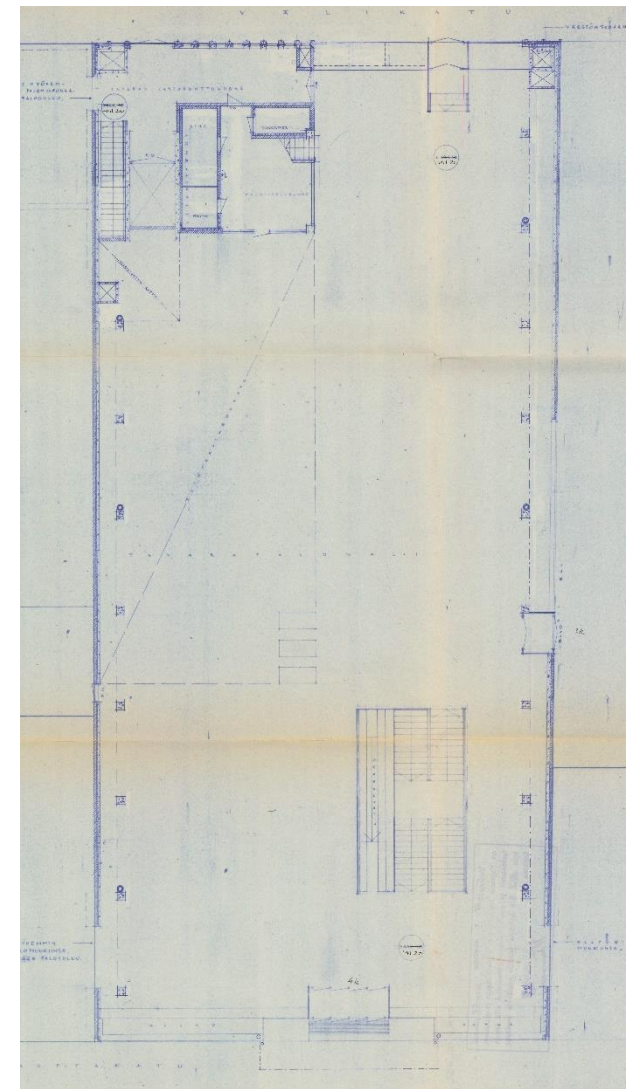
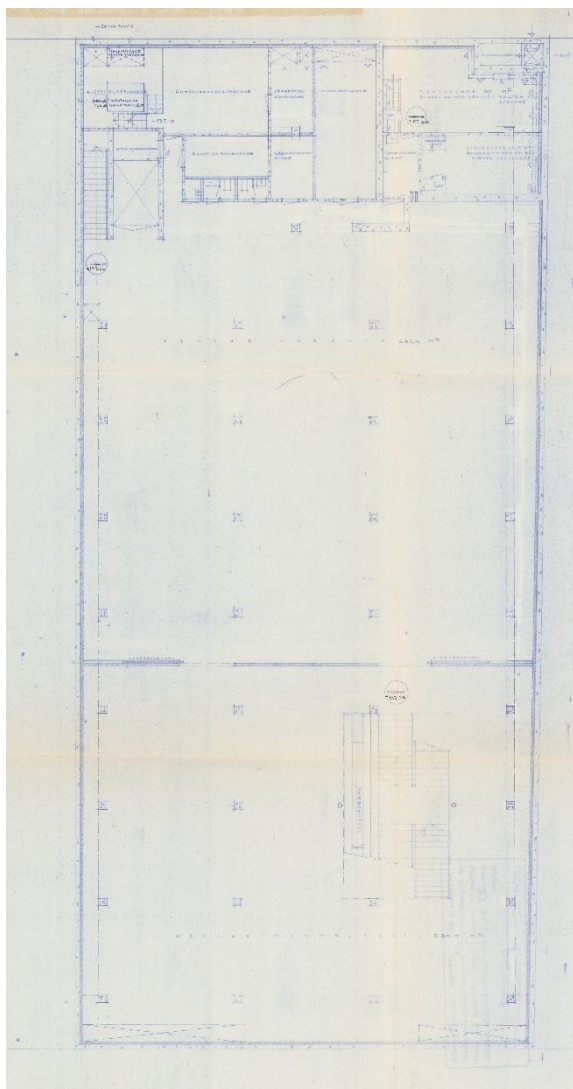
Kauppakadun julkisivun yläosassa on suuret tummaksi käsitellyt kuparilevyt, jotka on jaettu ruudukkomaisesti sopimaan alapuolella olevaan lasipintaan. Sisäänkäynnin yläpuolella on katos.

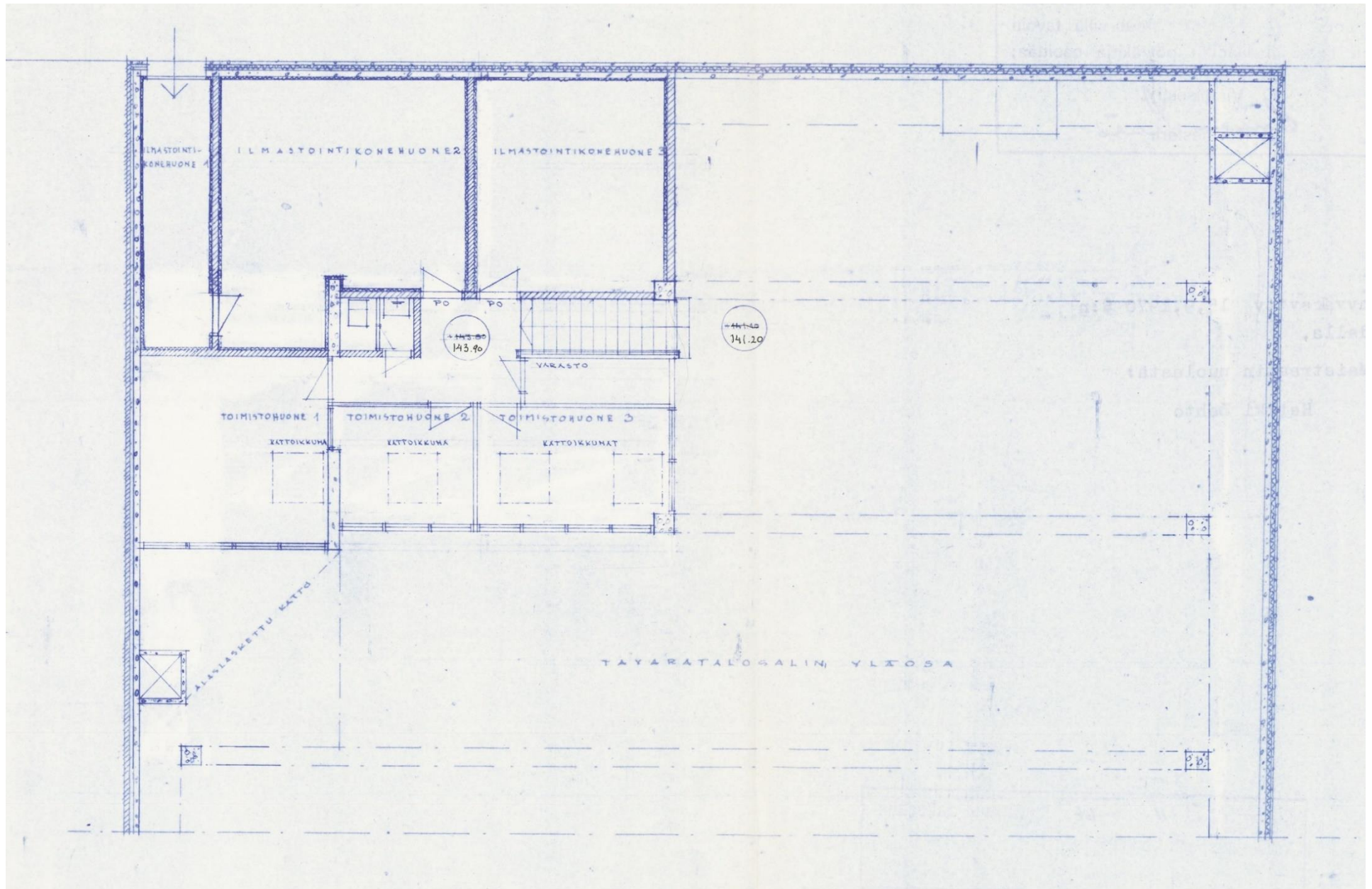
7.1.2 Pohjaratkaisu ja sisätilat

Rakennuksessa on pääosin suuria, avonaisia tiloja, ja toiminnalliset tilat on sijoitettu rakennuksen takaosaan. Sisäänkäynnin lähellä on liukuportaat sekä portaat kellarikerrokseen.

Kellarikerros on avointa tilaa, jonka perällä ovat varastot, konehuoneet sekä väestönsuojatilat. (Kuva oikealla)

Ensimmäisen kerroksen takakulmassa sijaitsevat tavaran vastaanottotilat sekä varastot. Tiloista on myös kulku parvelle. (Kuva laitemmaisena oikealla)

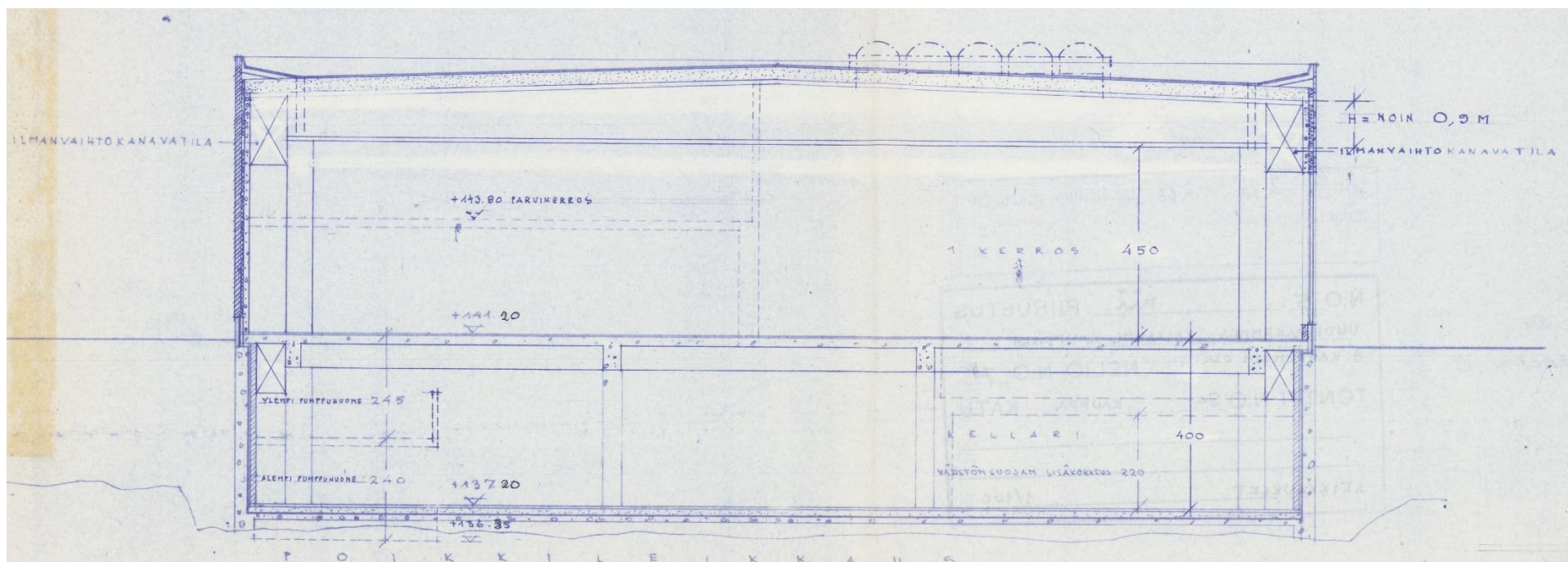
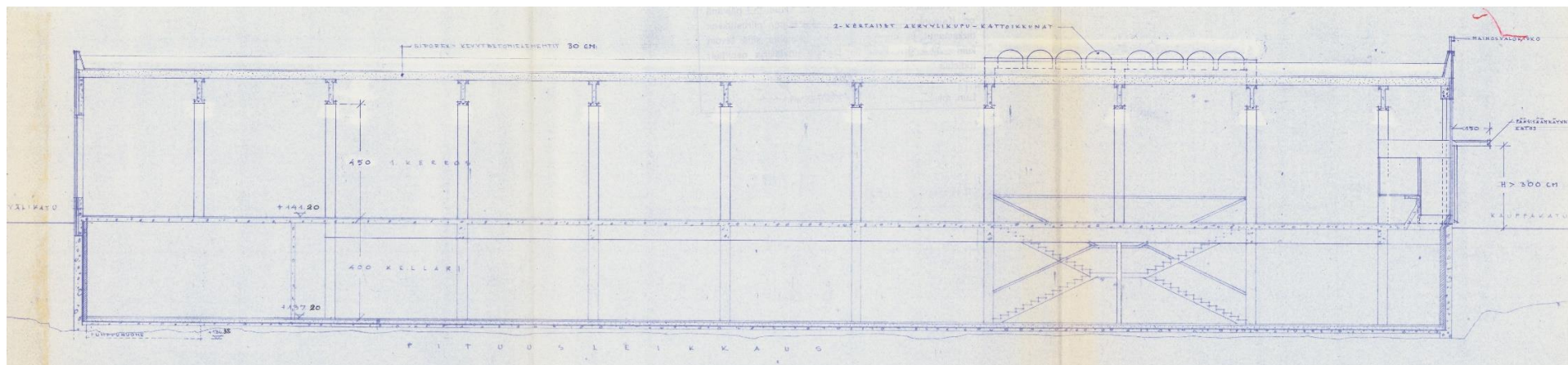

Parvikerroksessa sijaitsevat rakennuksen toimistotilat sekä konehuoneet.

7.1.3 Rakenteet

Rakennus on betoni- ja pilarirakenteinen. Perustuksena on maanvarainen betonilaatta. [täydentyä kuntotutkimusten perusteella]

Rakennuksen poikkipiirustuksissa on nähtävissä sen pilarirakenne, joka mahdollistaa suuret avoimet tilat.

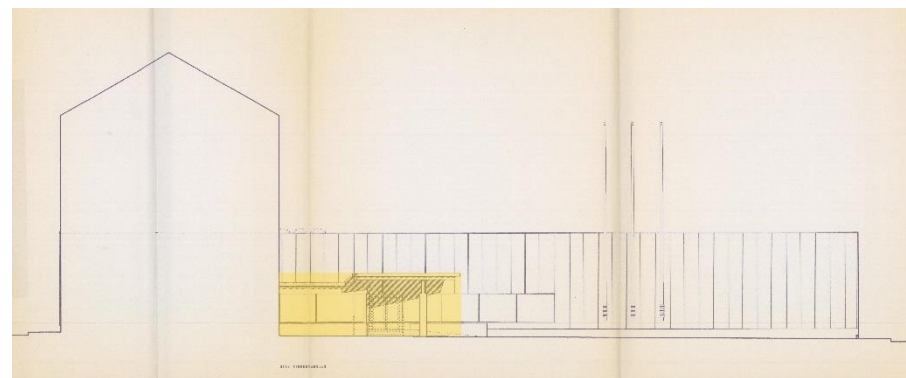
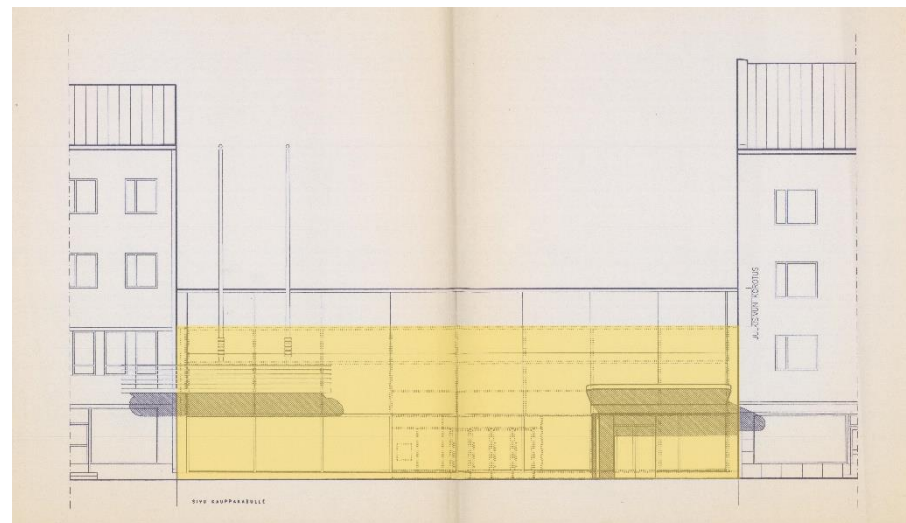

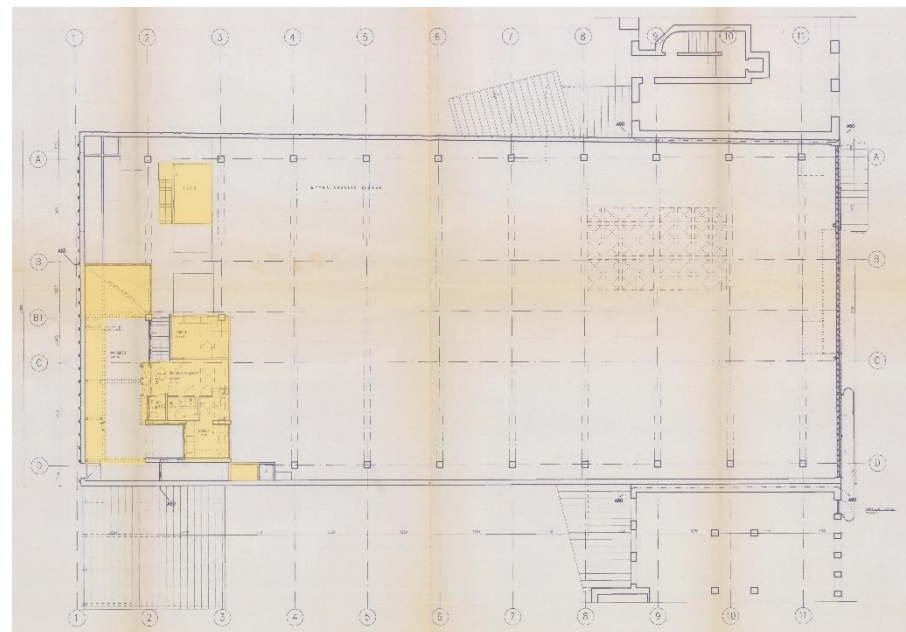
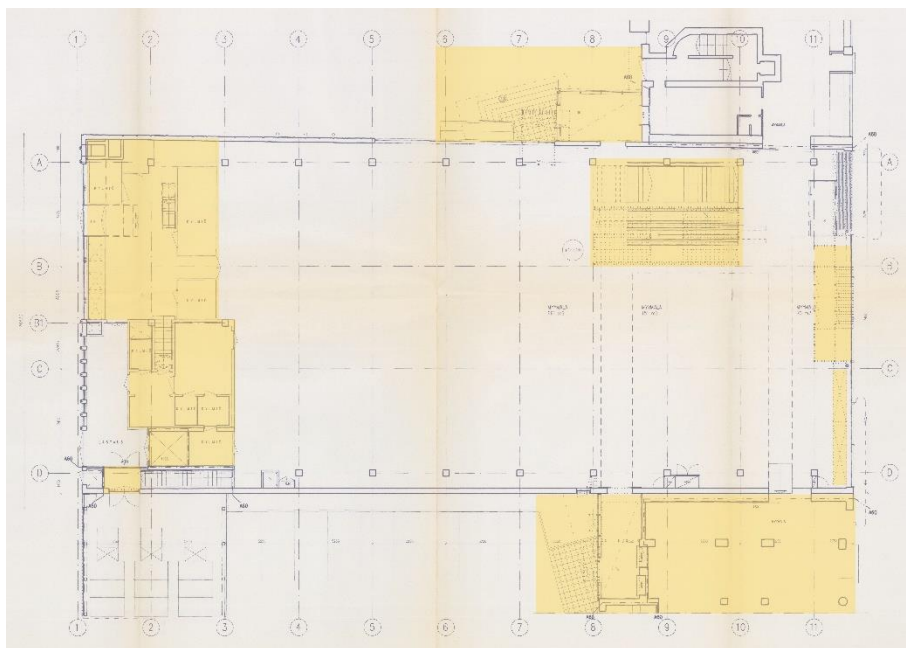
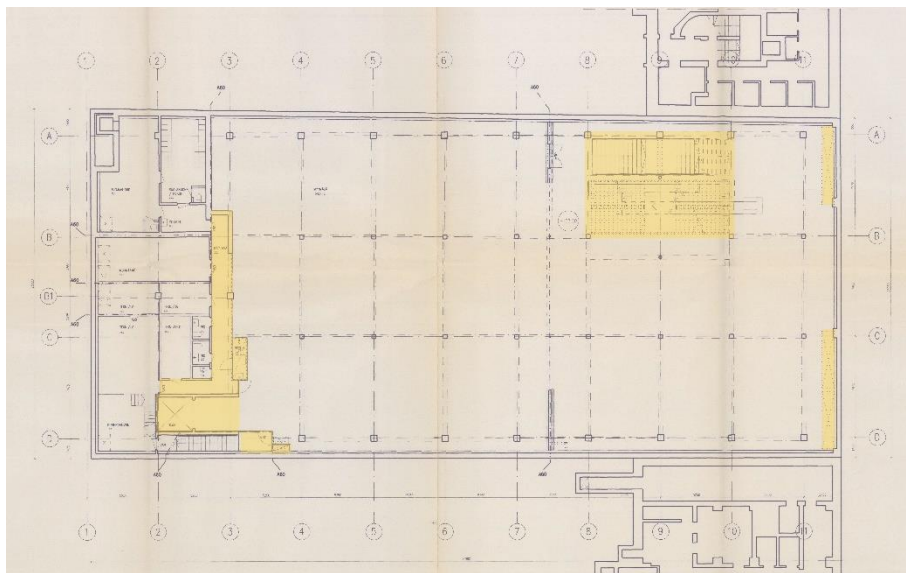
7.2.2 Peruskorjaus 1995

Vuoden 1995 peruskorjauksessa Kauppakadun julkisivua korotettiin ja Kirkkokadun puolelle tehtiin sisäänkäyntikatos ja lisää ikkunoita. Julkisivuun on lisätty myös lipputangot. Kellarikerroksessa on rakennettu uutta käytävää ja purettujen portaiden viereen on rakennettu uudet portaat. Ensimmäisessä kerroksessa on rakennettu uudet portaat purettujen portaiden viereen, rakennettu katoksia sisäänkäyntien yhteyteen ja lisätty sekä muutettu kylmätiloja. Toisessa, eli parvikerroksessa, kahviohuone on muutettu sosiaaliloiksi, ja näistä erilleen on rakennettu uusi toimisto. Myös IV-konehuoneen tilajakoa on muutettu.

Kauppakadun julkisivussa sisäänkäynnin sijaintia on muutettu ja julkisivua korotettu. Muutosalue on merkitty keltaisella. (Kuva oikealla ylhäällä)

Kirkkokadun julkisivuun on tehty uusi katos ja sisäänkäynnin vasemmalle puolelle on tehty kaksi uutta ikkunaa. (Kuva oikealla alhaalla)

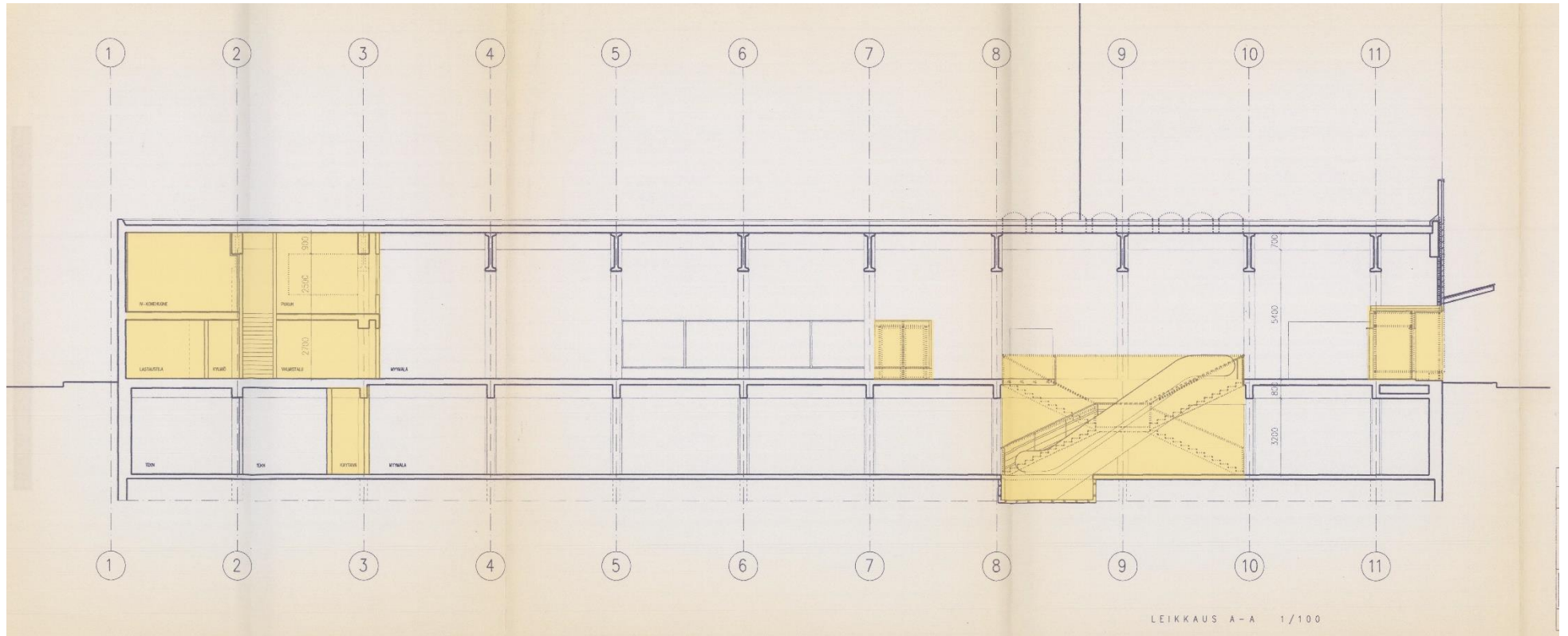

Kellarikerroksen suurin muutos on alkuperäisten portaiden viereen tehdyt uudet portaat. Takaosan tiloissa on tehty vain pieniä muutoksia. (Kuva vasemmalla ylhäällä)

Ensimmäisessä kerroksessa muutokset ovat keskittyneet pääasiassa takaosan tiloihin ja rakennuksen ulkopuolelle. (Kuva vasemmalla alhaalla)

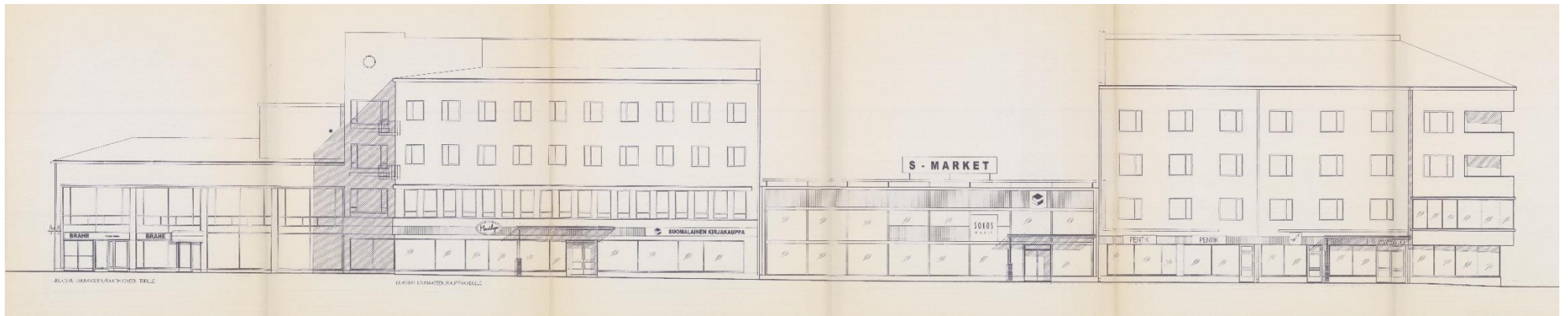
Toisen kerroksen tilat ovat muuttuneet lähes kokonaan. Keltaisella on merkitty muutosalueet, joihin sisältyy myös uusi toimistotila. (Kuva ylhäällä)

Leikkauspiirroksessa on nähtävissä muutosten sijoittuminen portaisiin ja takaosan aputiloihin. Suuret avarat tilat ovat jääneet vaille suurempia muutoksia.

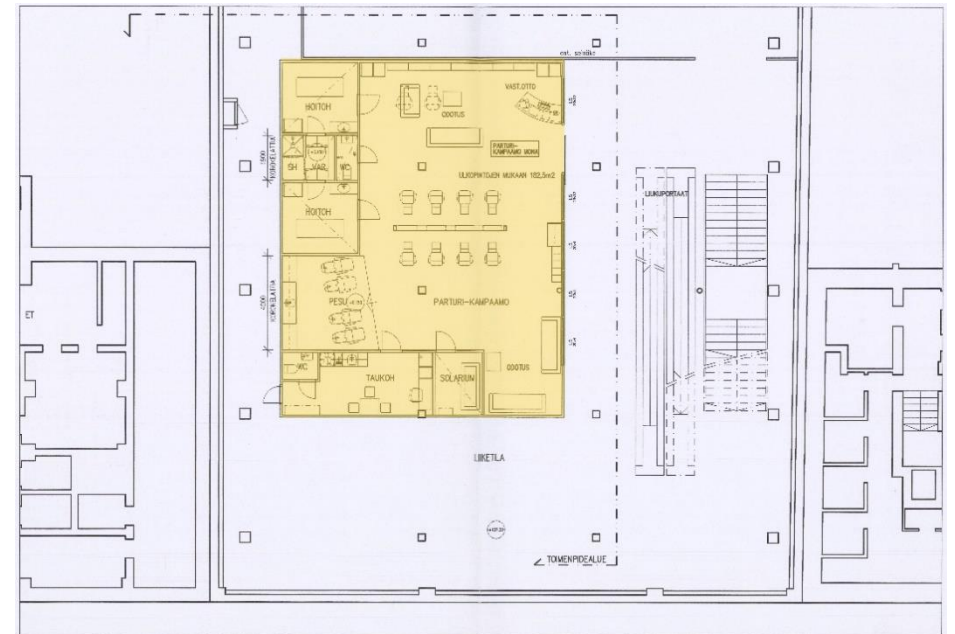
7.2.3 2000-luvun muutokset

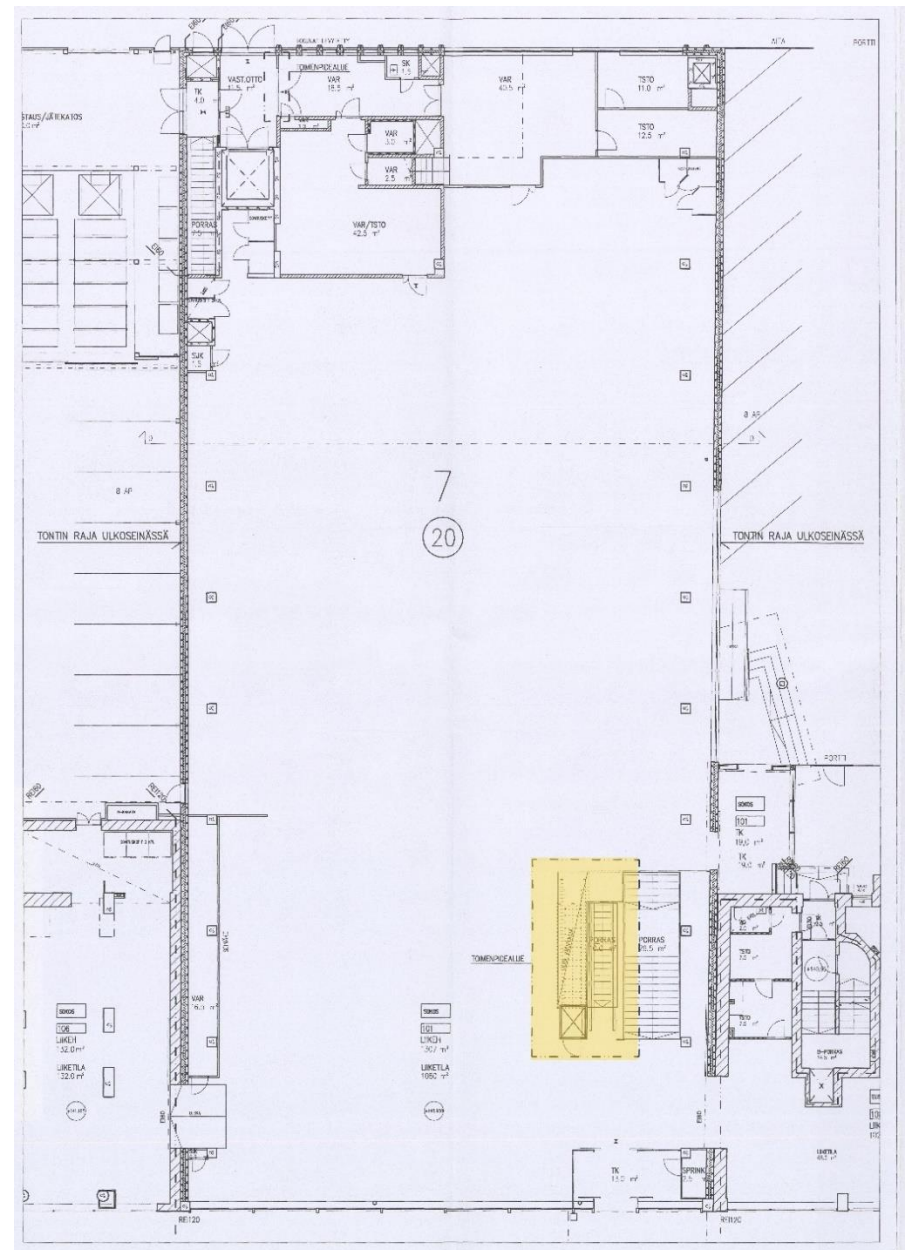
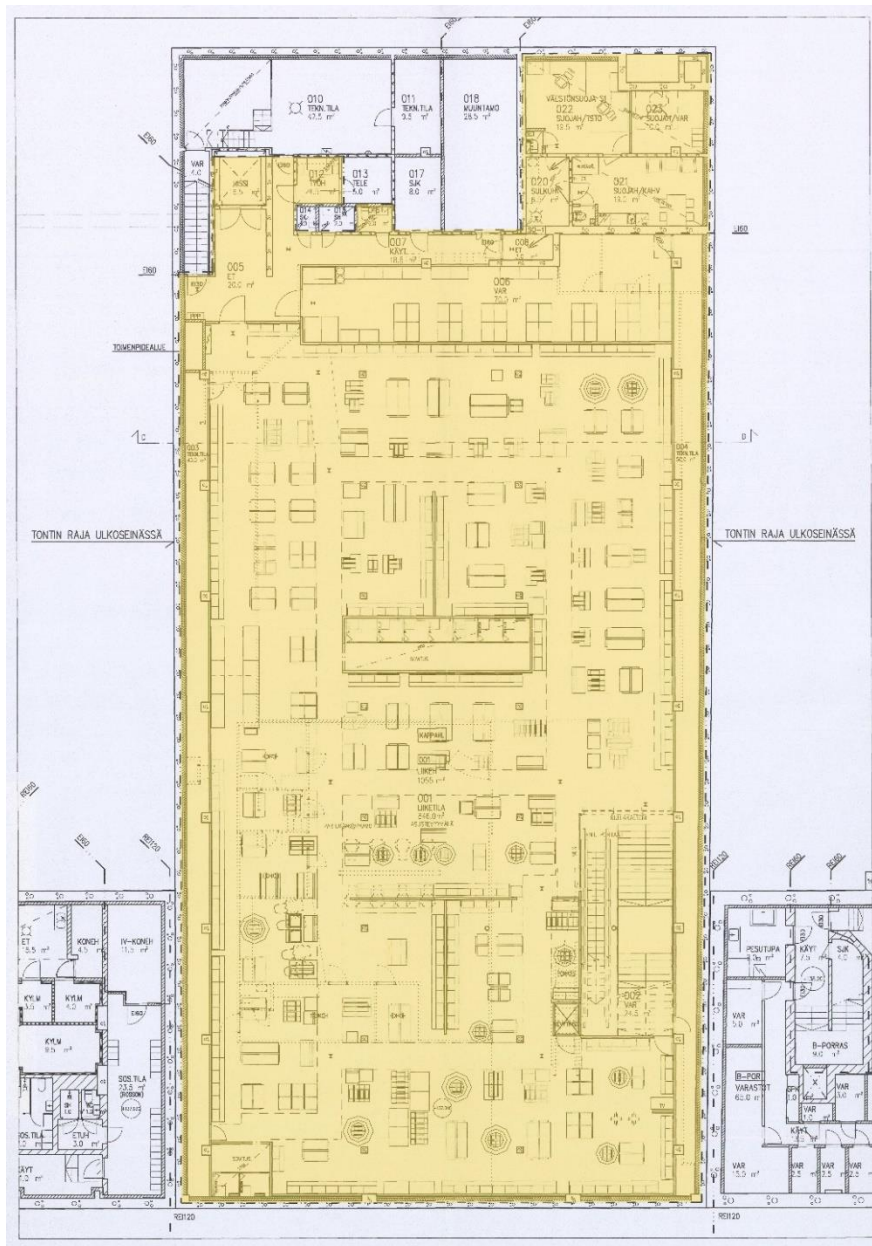

Vuonna 2003 kellarikerrokseen on tehty parturi-kampaamon tilat. Viisi vuotta myöhemmin vuonna 2008 kellarikerros on muutettu vaate liikkeen liiketilaksi ja ensimmäiseen kerrokseen on rakennettu uusi liukuporras. Vuonna 2013 Kauppakadun julkisivu uudistettiin, ja suurin osa julkisivusta rapattiin ja ikkunat uusittiin.

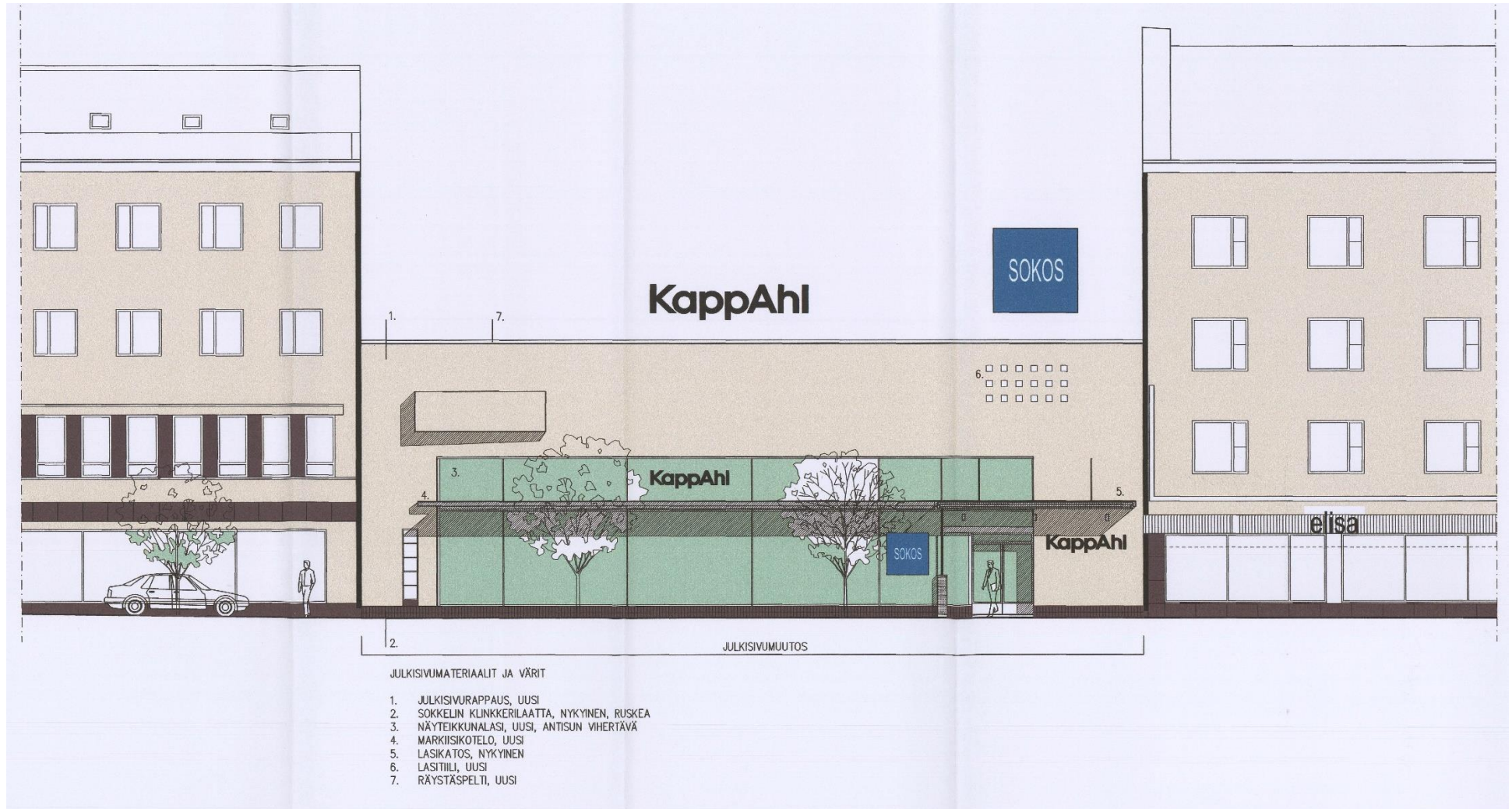
Vuoden 2000 julkisivupiirustus Kauppakadun rakennuksista 17-21. (Kuva ylhäällä)

Uuden parturi-kampaamon tilat ovat merkitty kellarin pohjapiirustukseen keltaisella. (Kuva oikealla)

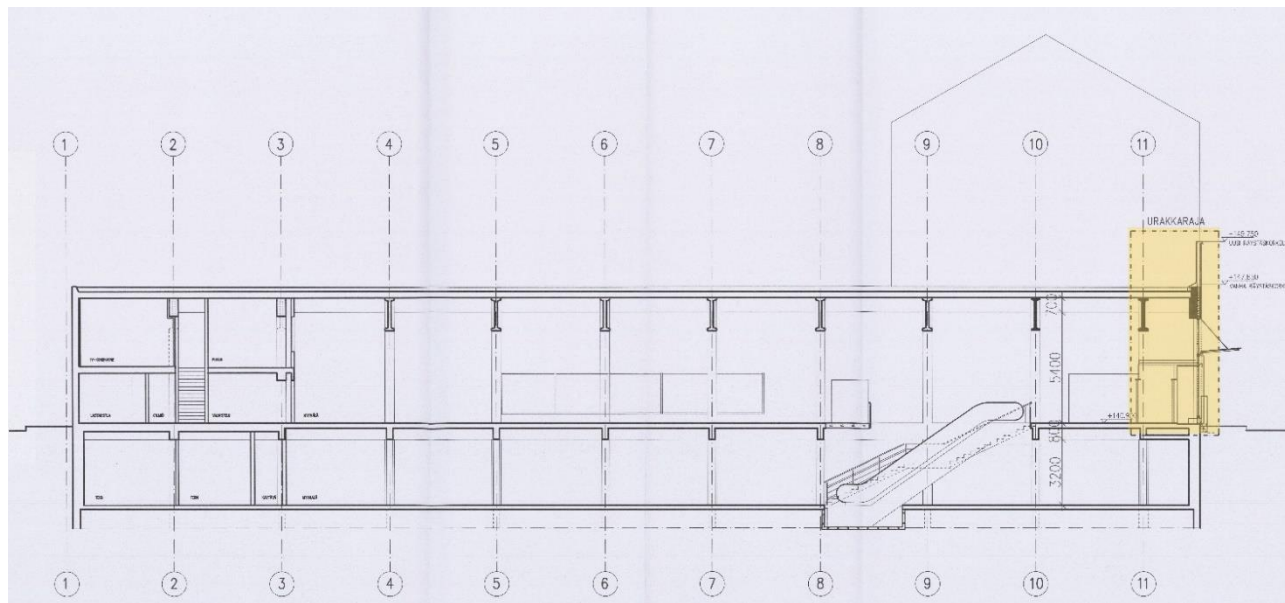
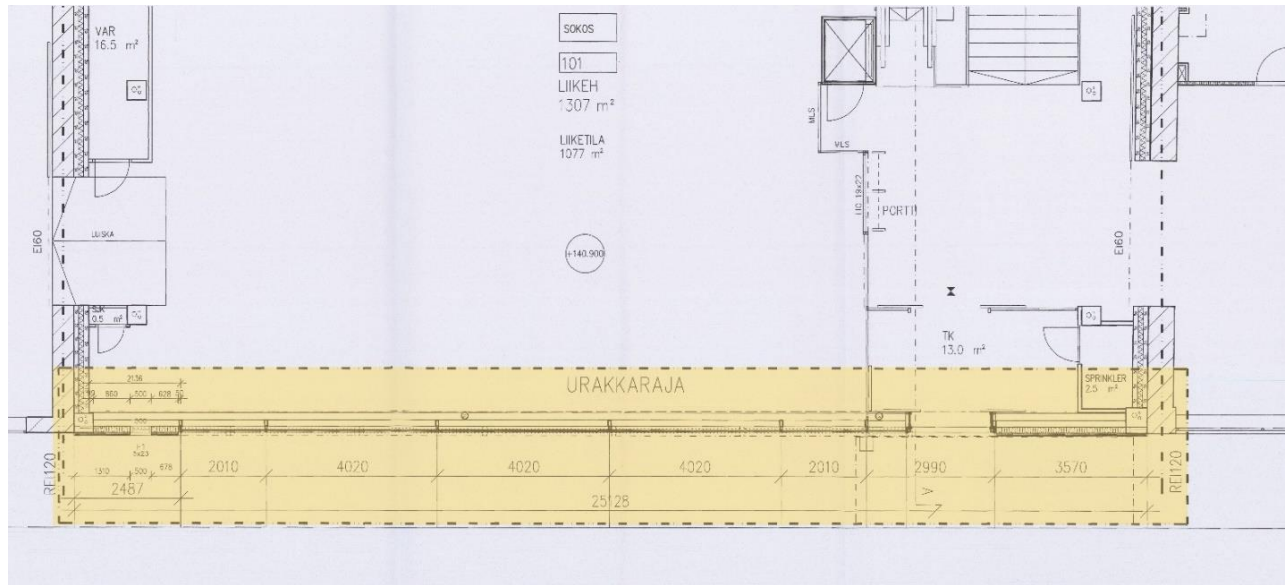

Vuonna 2008 kellarikerroksen tilat muuttuivat täysin uuden liiketilan myötä (vasemmalla). Ensimmäisessä kerroksessa muutoksen kohteena olivat vain portaat (oikealla).

Vuoden 2013 julkisivumuutoksen piirustuksessa on nähtävissä Kauppakadulle suunnitellut uudet materiaalit ja värit. Muutokset eivät ole toteutuneet.

Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustuksessa (ylhäällä) ja leikkauspiirustuksessa (alhaalla) on merkitty keltaisella muutosalue.

7.3 Nykytilanne

7.3.1 Ulkoasu ja julkisivut

Rakennuksen julkisivu Kauppakadun suuntaan. Rakennuksen massa on horisontaalinen muodostuen nauhamaisista ikkunaelementeistä. Julkisivumateriaaleina hallitsevat teräs ja lasi.

Rakennuksen pääsisäänkäynti Kauppakadulta on katettu ajalle tyyppillisellä ja rakennuksen julkisivumateriaaleihin sopivalla katoksella. Sokkelissa ruskea klinkkerilaatta.

Rakennuksen julkisivu kiinteistön 17 ja Kirkkokadun suuntaan. Julkisivua hallitsee yhtenäinen, pystysaumainen teräslevybetonilevy pinta, jota elävöittää sisäänkäynnin tyylielty katos sekä nauhaikkuna.

Rakennuksen julkisivu Välikadulle. Julkisivua nykyasussaan hallitsee pystysaumainen teräslevybetonilevyistä muodostuva pinta, johon tuo kontrastia väritykseltään tumma aaltolevy pinta. Materiaalikontrastia aiheutuu myös myöhemmin rakennetusta liikennöinnille tarkoitetusta laajennuksesta.

Rakennuksen julkisivua myöhemmässä laajennuksessa kiinteistön 21 suuntaan. Materiaali ja väritys poikkeaa rakennuksen alkuperäisestä ilmeestä muodostaen selkeästi erottuvan osan.

7.3.2 Pohjaratkaisu ja sisätilat

Rakennuksen pääsisäänkäynti avautuu aulatilaan, jossa on liukuportaat ja avoin porrastila kellarikerrokseen. Sisätiloissa ei ole kuin joitakin kiinteitä, kevytrakenteisia ja kattoon ulottuvia väliseiniä rakennuksen takaosassa.

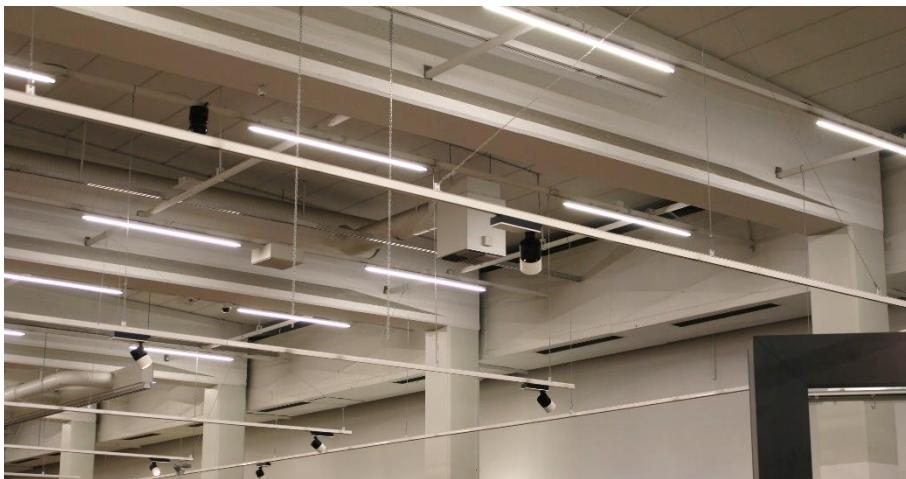
Sisätilojen tilajaot ovat toteutettu pääasiassa sermeillä ja myymälän hyllyillä. Tilanjakajina toimivat myös lattian materiaalivaihtelut, jotka ohjaavat liikettä sisätiloissa.

Osa myymälätiloista sijaitsee kiinteistössä 21. Rakennusten väliseinään on toteutettu aukko, josta viitteitä sisätiloissa on eroavaisuudessa lattiapinnan korkoasemassa. Kiinteistön 21 lattiapinta on korkeammalla kuin kiinteistön 19, josta on aiheutunut luiskamaisen kulkuväylä.

7.3.3 Rakenteet

Rakennus on toteutettu pilari-palkkijärjestelmänä. Rakenteet ovat pitkälti näkyvillä rakennuksen sisätiloissa. Myös talotekniikka on nähtävissä, mikä on varsin tyypillistä vastaavissa rakennuksissa.

7.4 Rakennuksen säilyneisyys

7.4.1 Ulkoasu ja julkisivut

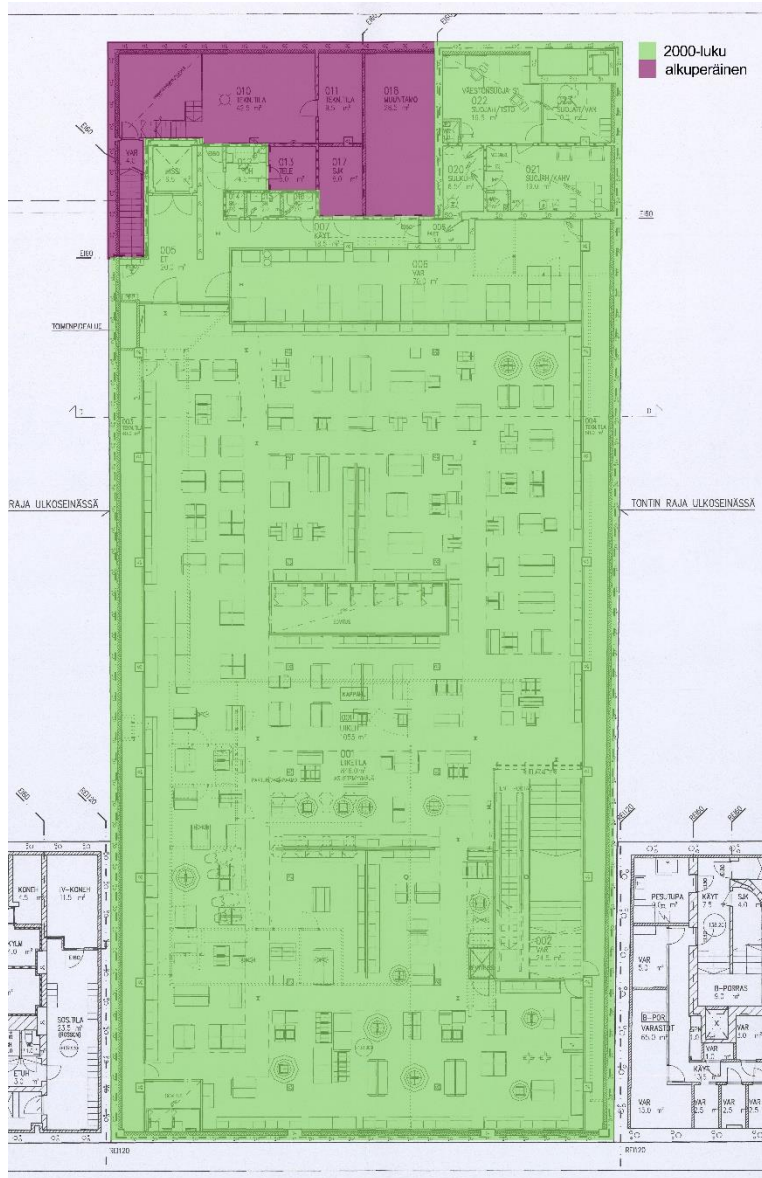
Kauppakadun julkisivu on muuttunut täysin alkuperäisestä, ja muihin julkisivuihin on tehty sisäänkäyntien osalta muutoksia. Kuitenkin alkuperäistä julkisivupintaa ja detajjiikkaa on vielä jonkin verran jäljellä.

Sisäpihan puoleinen, luoteinen julkisivu on pysynyt ennallaan umpinaisena seinämänä. Julkisivuun kiinni on tosin rakennettu uusi lastaus- ja jätekatos, joka peittää alkuperäistä julkisivua. (Kuva oikealla ylhäällä)

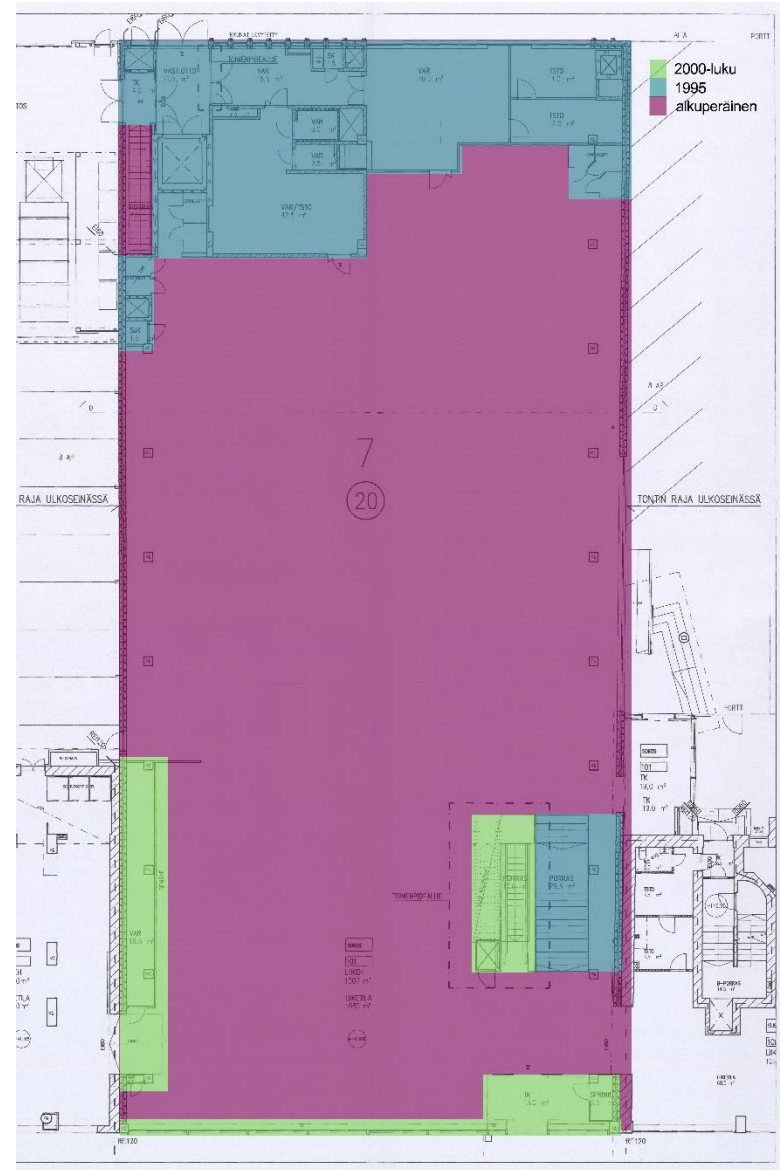
Välikadun puolella on nähtävissä alkuperäisiä julkisivudetaljeita betonielementeissä. (Kuva oikealla alhaalla)

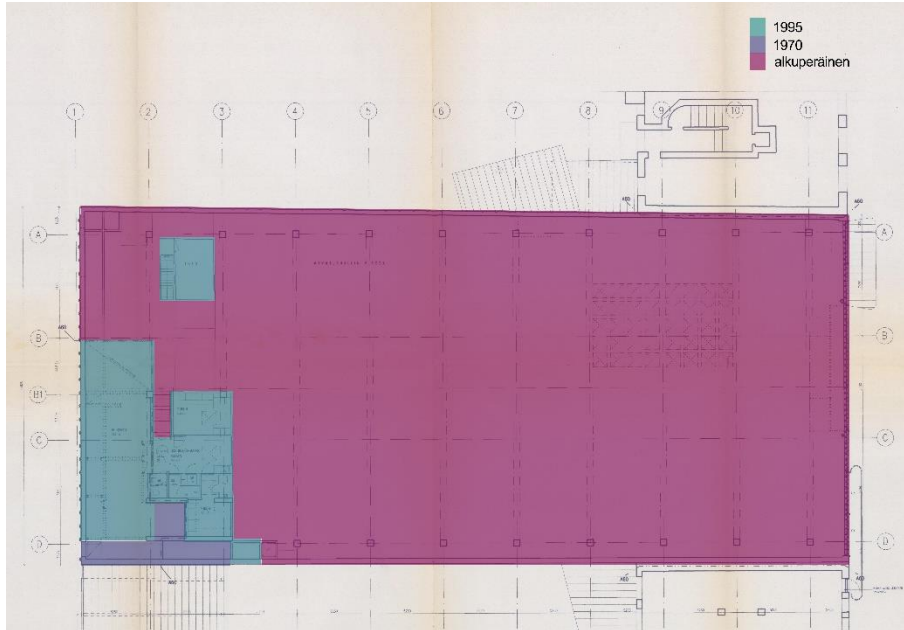
7.4.2 Sisätilat

Kellarikerroksen alkuperäisiä tiloja on jonkin verran jäljellä enää takaosassa olevissa aputiloissa.

Ensimmäisen kerroksen suuri myymälätila on säilynyt pitkälti alkuperäisenä, mutta sielläkin on tehty pintamateriaaleihin muutoksia.

Toisessa kerroksessa alkuperäisenä on pysynyt vain ensimmäiseen kerrokseen avoinna oleva tila.

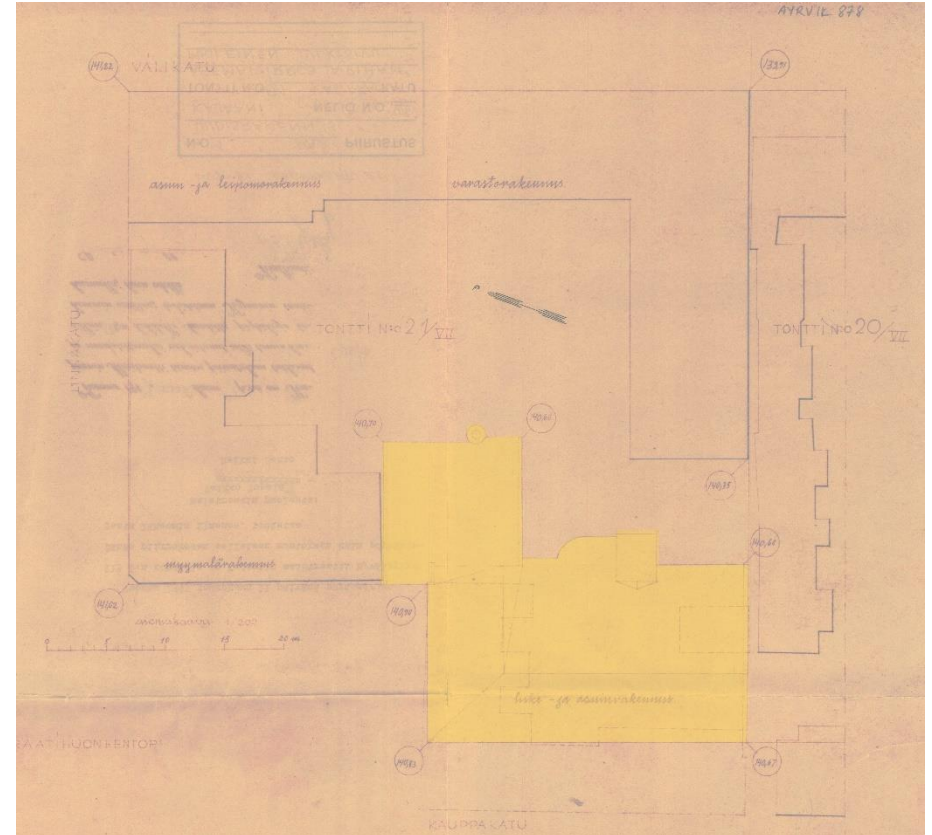
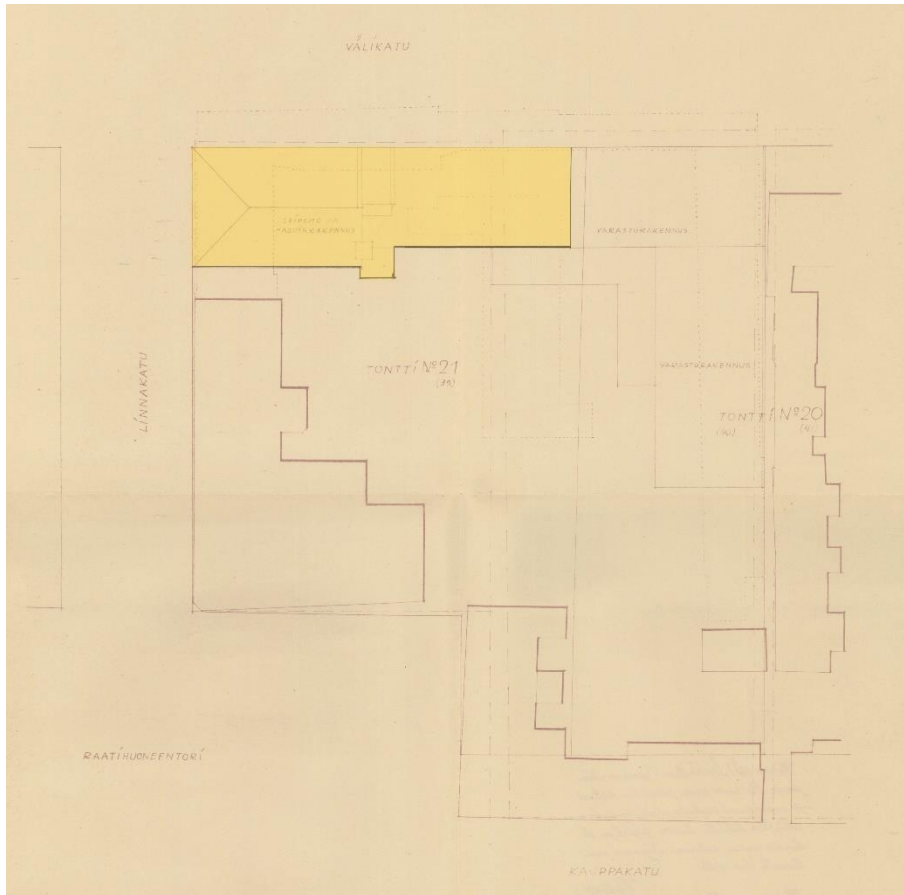

Ensimmäisen kerroksen avara myyntitila on säilynyt tilana pitkälti alkuperäisenä, mukaan lukien tilan sisäkattorakenteet.

8 KAUPPAKATU 21

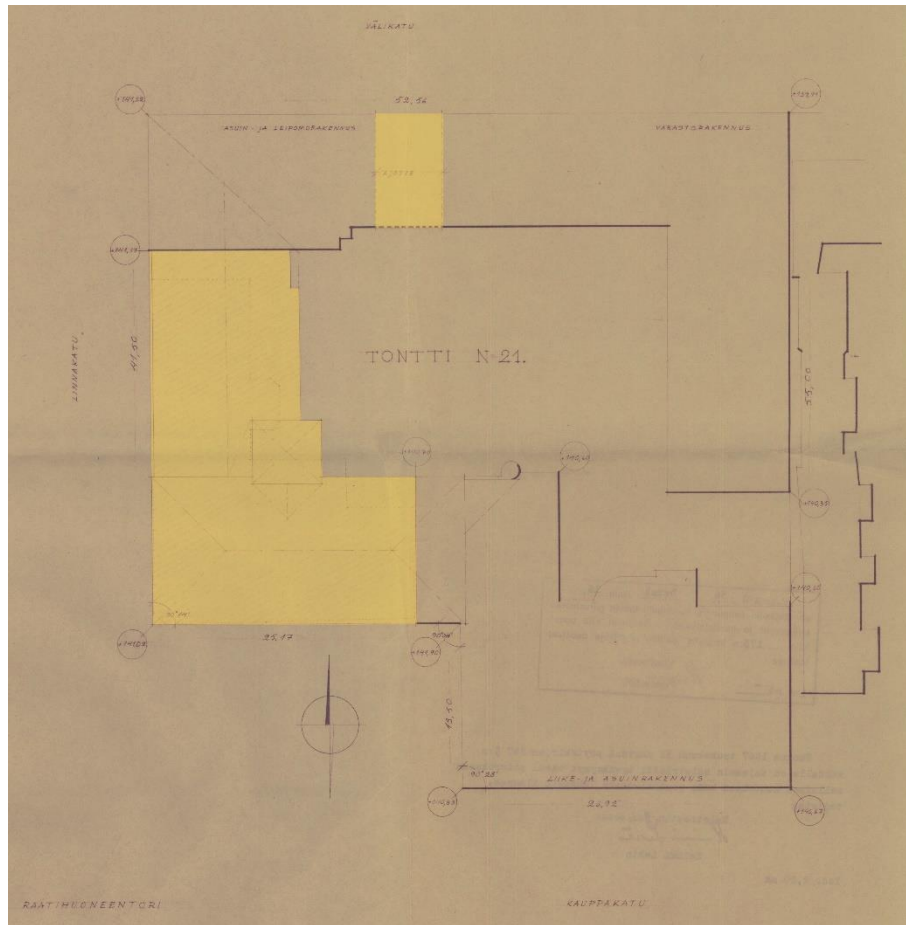
8.1 Rakennus alkuperäisessä asussaan

Kauppakatu 21 on rakentunut kolmessa eri vaiheessa Kauppakadun varrelle. Ensimmäinen osa rakennettiin vuonna 1937 Välikadun varrelle leipomo- ja asuinrakennukseksi, josta suurin osa on jo purettu. Vuonna 1939 rakennettiin Kauppakatu 19 tontin viereen liike- ja asuinrakennus. Viimeisin rakennuskokonaisuus valmistui vuonna 1956 Linnankadun ja Raatihuoneen kulmaan.

Vuoden 1937 asemapiirustuksessa näkyy Välikadun ja Linnankadun kulmassa oleva rakennus. Keltaisella on merkitty säilynyt rakennus. (Kuva vasemmalla)

Vuoden 1939 asemapiirustuksessa näkyy Kauppakadun ja Raatihuoneentorin kulmaan rakennettu uusi rakennus, jonka alta purettiin vuoden 1936 puurakennus. (Kuva ylhäällä)

Vuoden 1956 asemapiirustuksessa näkyy Linnakadun ja Raatihuoneentorin kulmaan rakennettu uusi rakennus, jonka alta purettiin vuoden 1936 puurakennus. Keltaisella on merkitty uusi rakennus sekä Välikadun asuin- ja leipomorakennukseen tehty ajoite.

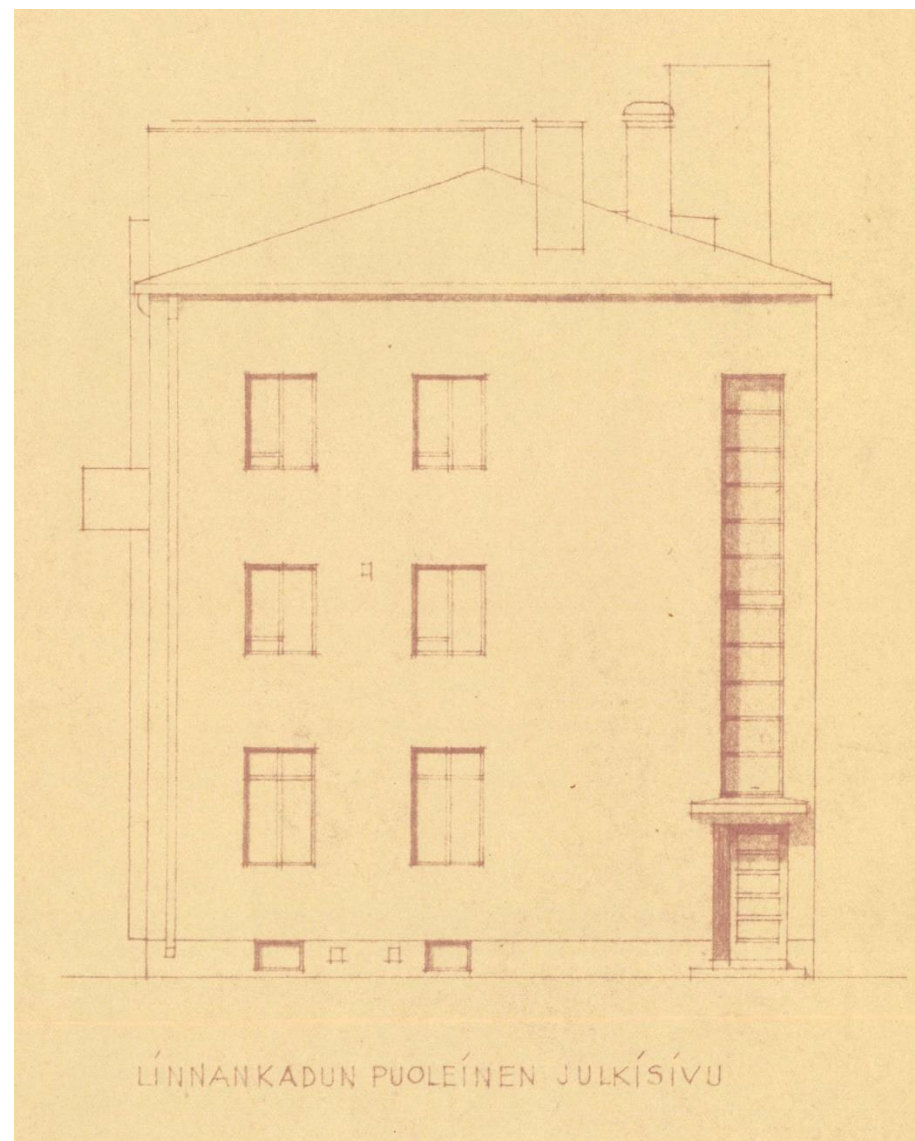
8.1.1 Ulkoasu ja julkisivut

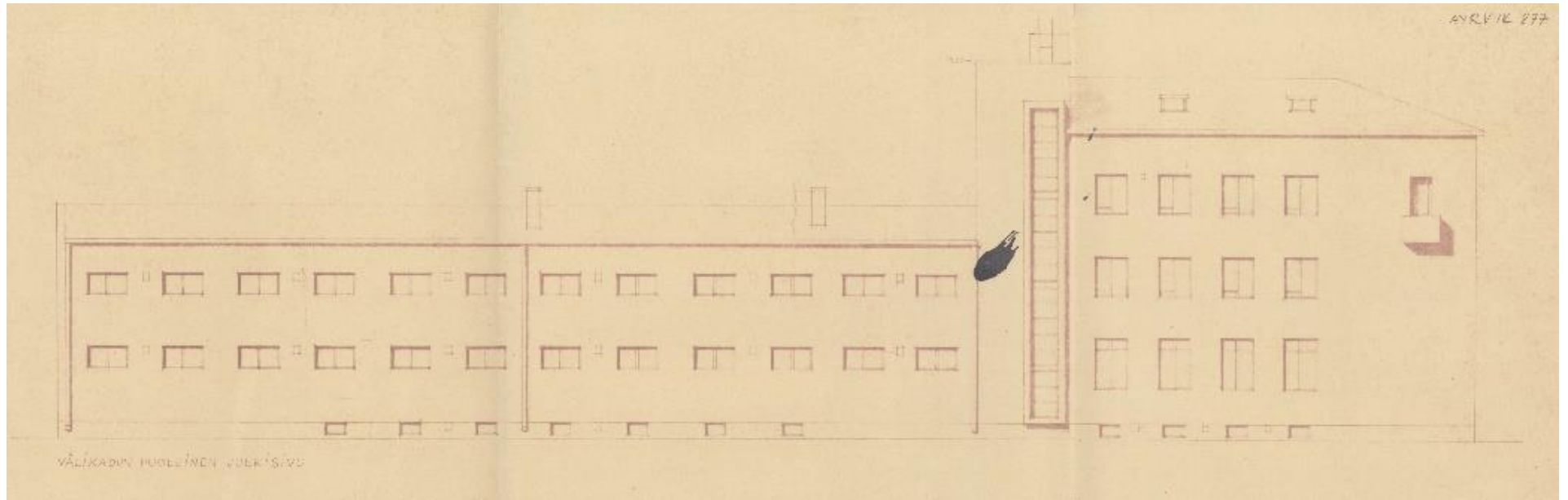
Vuoden 1937 rakennus

Vuoden 1937 rakennus oli leipomo- ja asuinrakennus, joka koostui kahdesta rakennusmassasta. Välikadun varrella oli kaksikerroksinen, pitkänomainen rakennusmassa, ja kolmikerroksinen rakennusmassa sijoittui Välikadun ja Linnankadun kulmaan. Julkisivuaukotus oli järjestelmällistä, ja julkisivussa oli vaalea rappaus.

Rakennuksen alkuperäinen julkisivu vielä rakentamattomalle Välikadulle 1930-luvun lopulla. (Kuva alapuolella: Kainuun Museon kuva-arkisto)

Linnankadun puoleisessa julkisivussa julkisivuaukotus toistuu selkeästi kerroksesta toiseen. Oikealla julkisivussa on porraskäytävän sisäänkäynti ja sen yläpuolella nauhamainen ikkuna. (Kuva oikealla)

Välikadulle avautuvassa julkisivussa on selkeimmin nähtynä erilliset rakennusmassat, joiden väissä on suorakulmainen porrasosa.

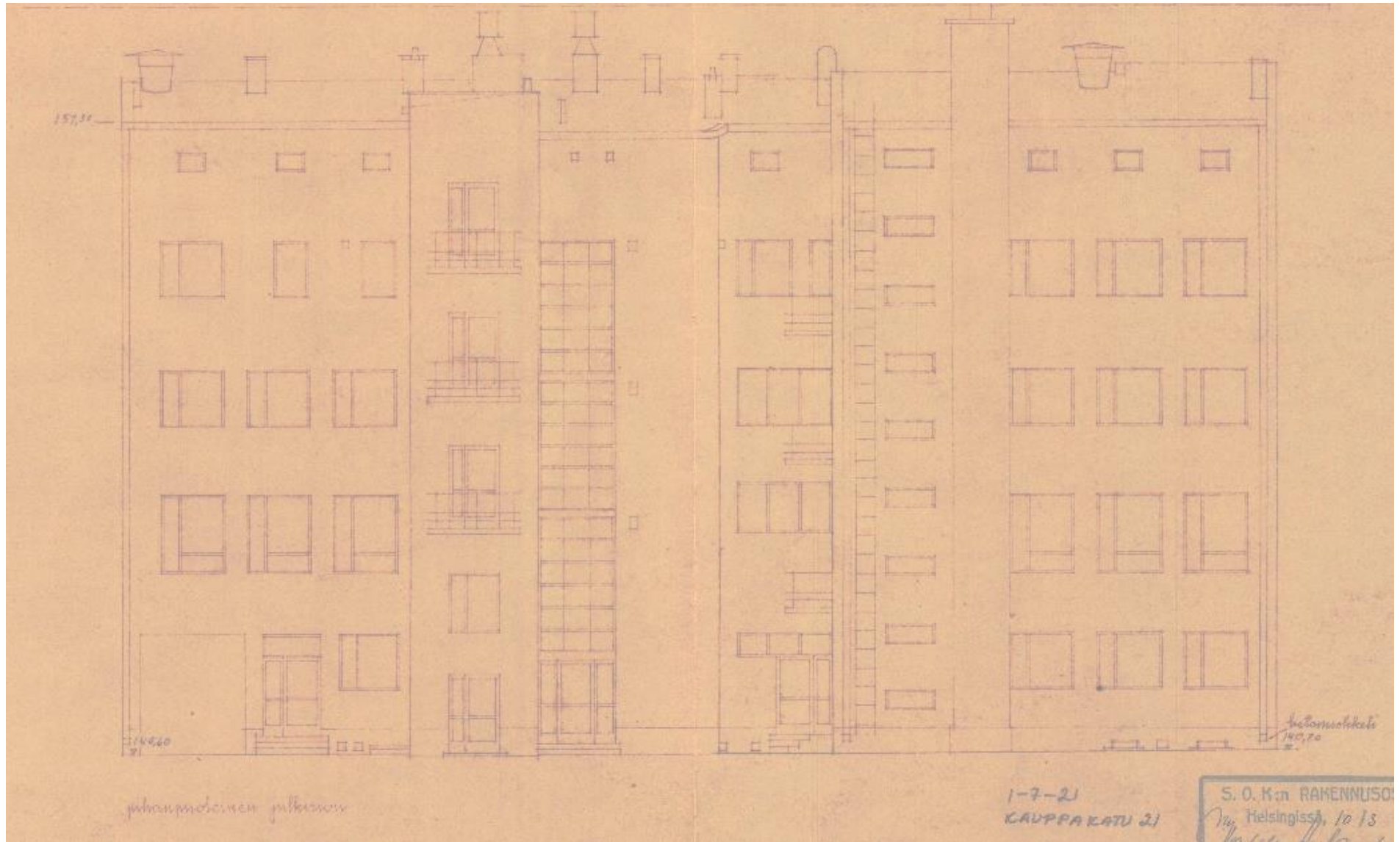

Vuoden 1939 rakennus

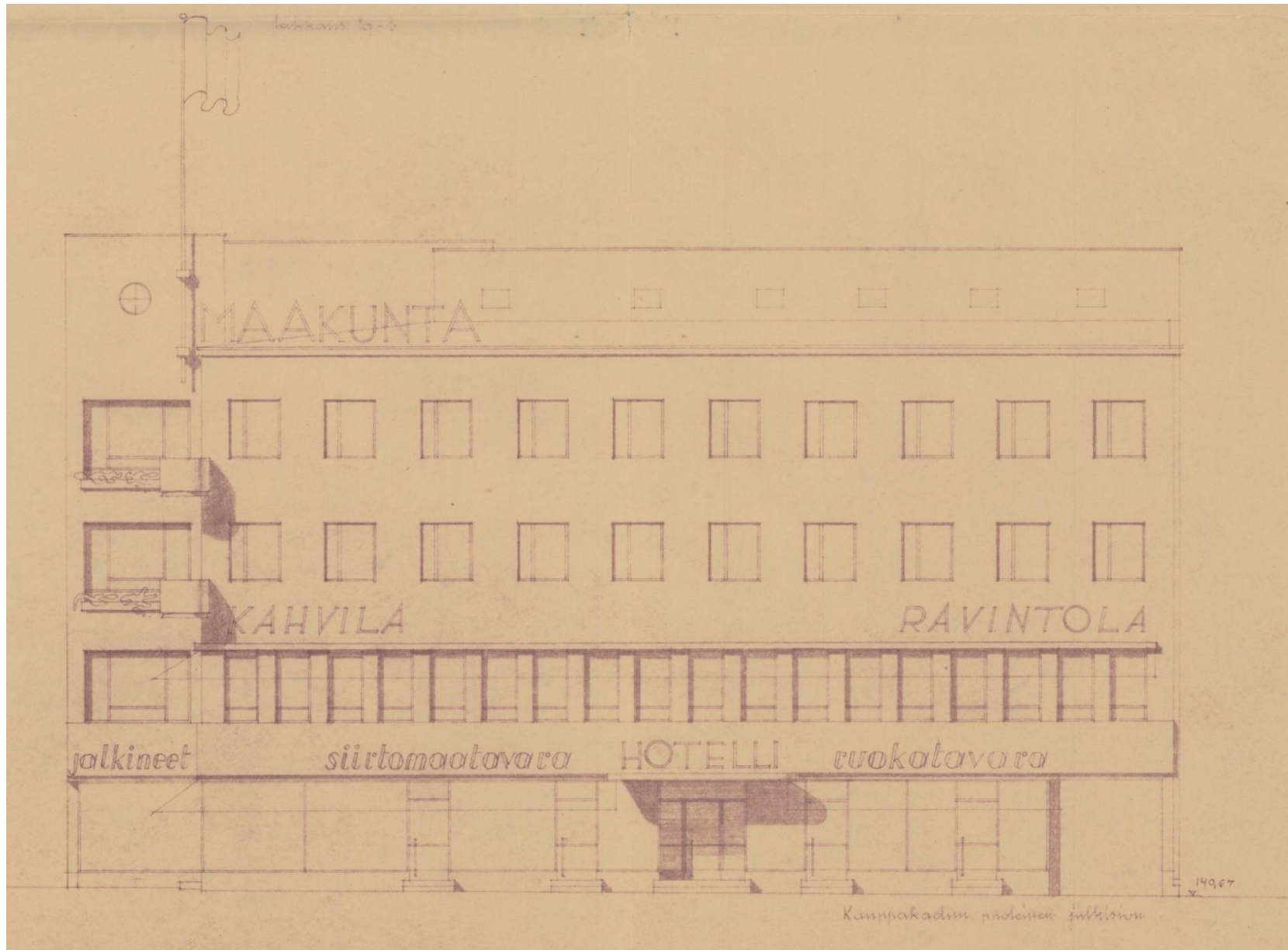
Vuoden 1939 asuin- ja liikerakennuksessa on moniulotteinen muotokieli, jossa on nähtävissä useita funktionalismin tyylipiirteitä. Rakennuksessa on pyöreitä, ulkonevia parvekkeita sekä pyöristettyjä kulmia. Aukotus on sijoitettu systemaattisesti ja toisteisesti kerroksesta toiseen, ja alaosan liiketiloihin on suuret näyteikkunat. Julkisivussa on vaalea rappaus, ja katto on pääosin tasakatto.

Kauppakadulta 1940-luvulla otettu valokuva, jossa näkyy rakennuksen alkuperäinen julkisivu. (Kuva: Kainuun Museon kuva-arkisto/Joopi Heikkinen)

Pihan puoleisessa julkisivussa on nähtävissä massasta erottuvat porrashuoneet erilaisine ikkunapintoineen ja parvekkeineen. Ikkunoissa on hienovaraista tyylillistä vaihtelua, mutta aukotus on järjestelmällistä.

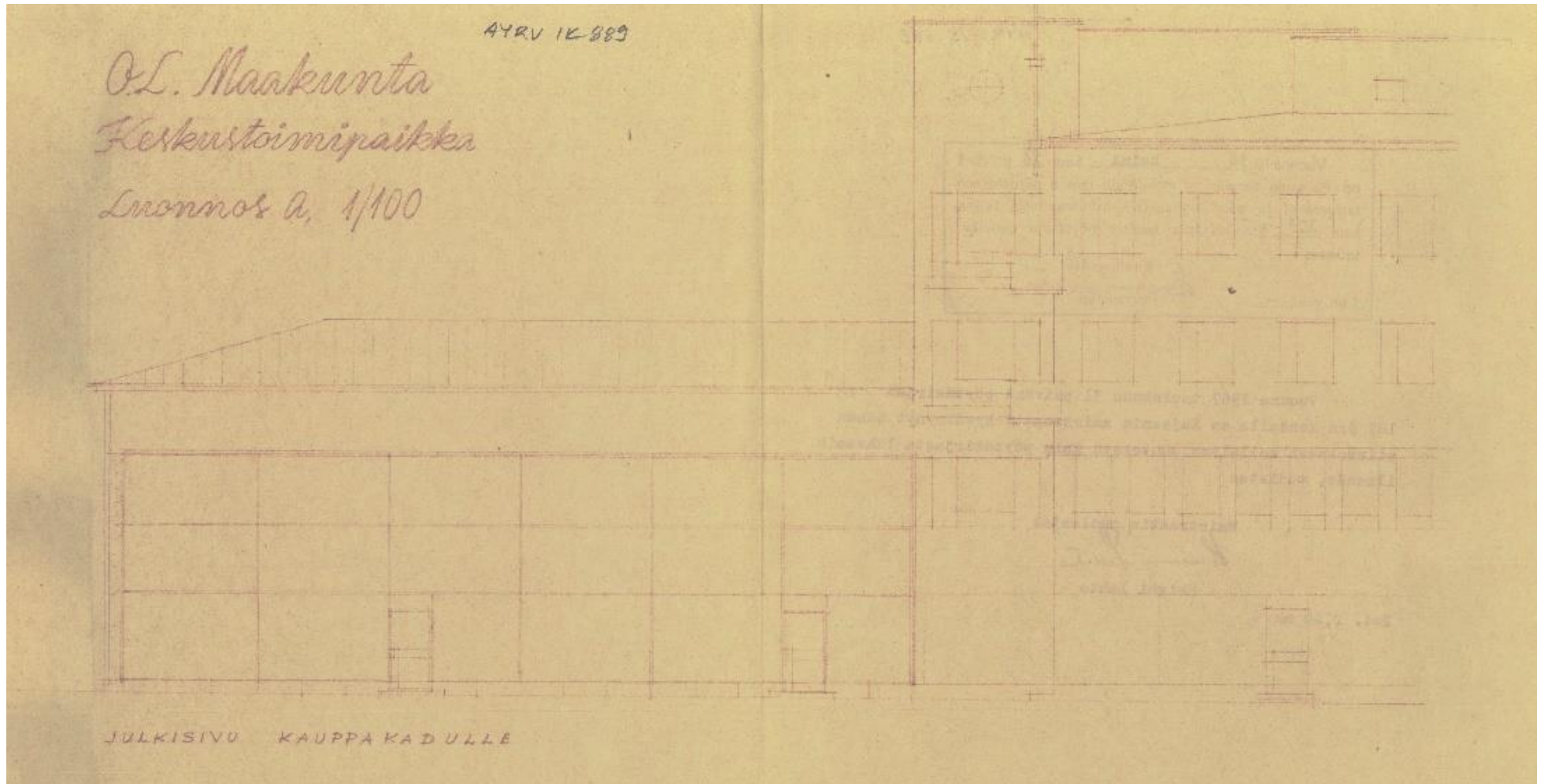
Kauppakadun julkisivussa korostuvat rakennuksen liiketilat. Ensimmäisen ja toisen kerroksen aukotus on avonaisempaa kuin kolmannen ja neljännen kerroksen asuinhuoneistojen ikkunat. Kauppakadulta tarkasteltuna julkisivussa on monta eri tasoa.

Vuoden 1956 rakennus

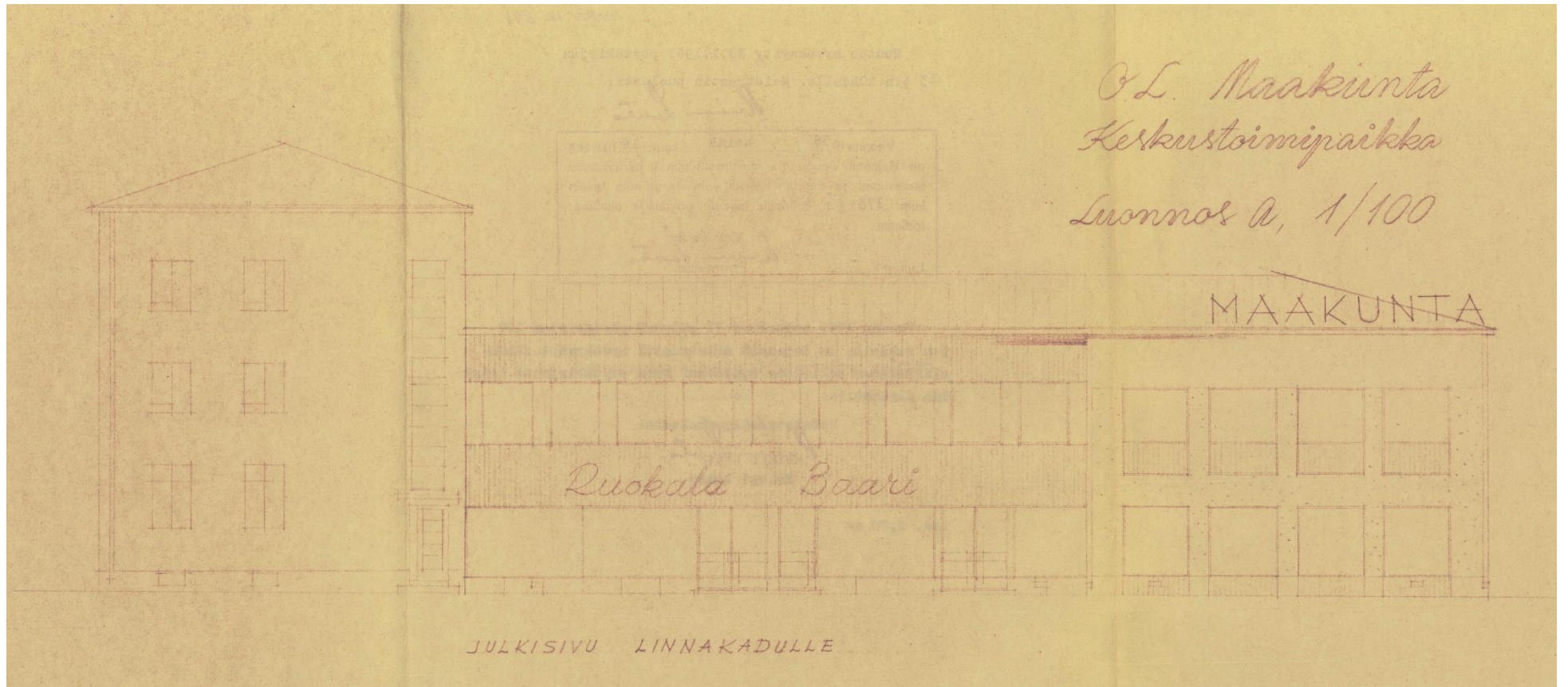
Vuoden 1956 osa rakennettiin 1930-luvun rakennusten väliin, ja se on kokonaisuudesta eroava rakennusosa. Julkisivussa on nähtävissä rakennuksen betonirakenteet, jotka mahdollistavat suuret ikkunapinnat. Kaksikerroksisessa rakennusosassa on loiva satulakatto ja julkisivussa on betonin lisäksi metallikasetteja.

Vuonna 1956 rakennettu lisäosa Kauppakadulta kuvattuna vuonna 1957. (Kuva: Kainuun Museon kuva-arkisto)

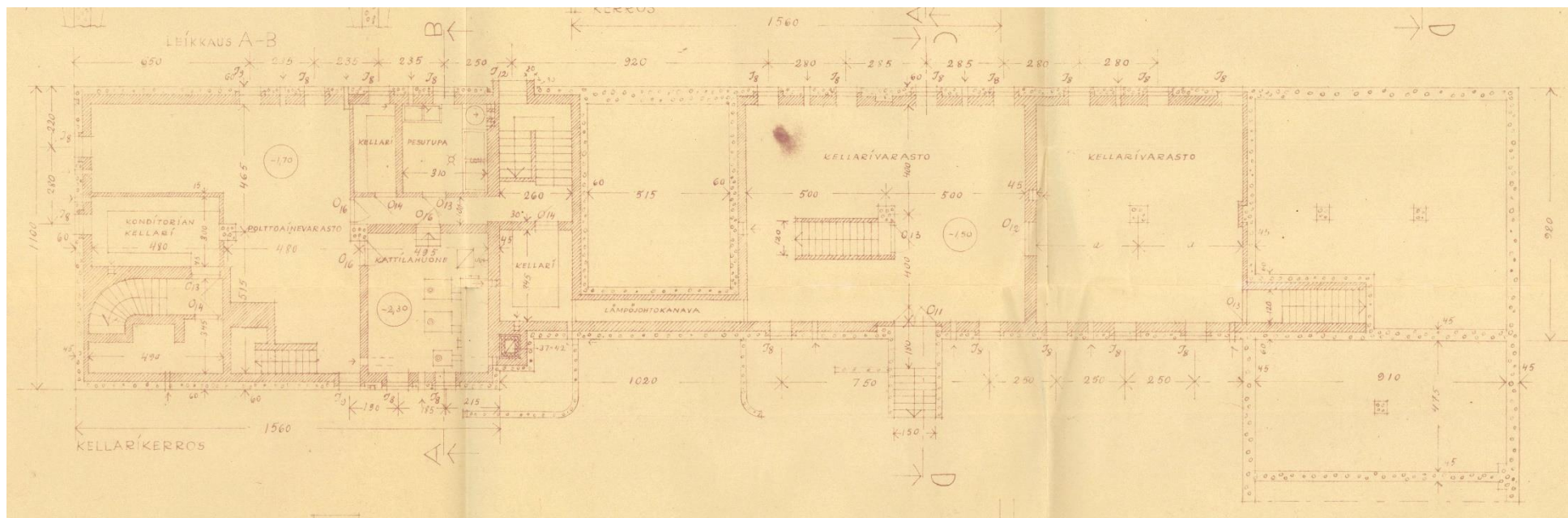
Kauppakadulta katsottuna kaksikerroksen rakennuksen julkisivuissa on säännöllinen ruudukko, johon suuret ikkunapinnat sijoittuvat.

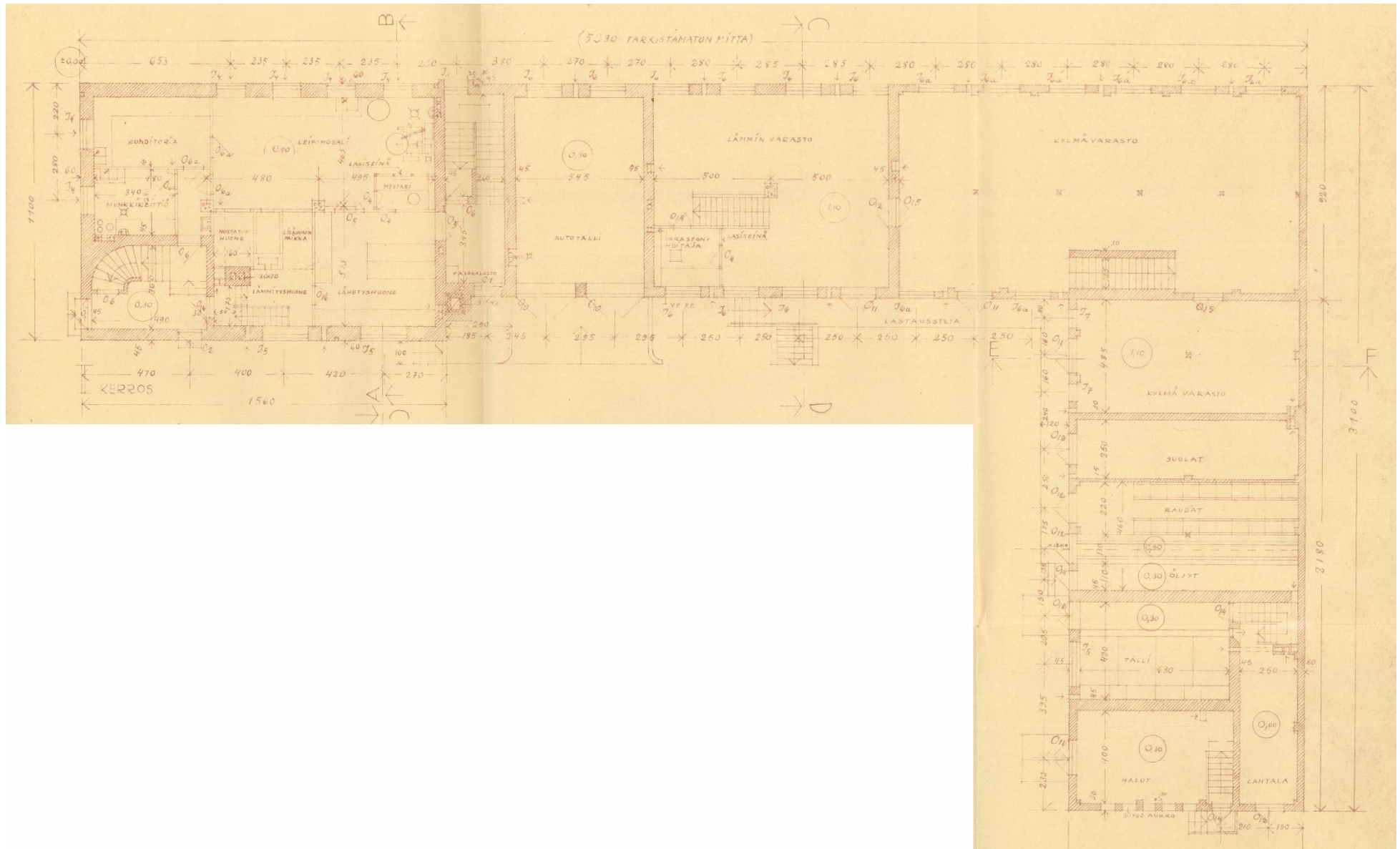
Linnakadun julkisivussa on suurten ikkunoiden lisäksi vaihtelevaa julkisivupintaa ruokala- ja baariosassa.

8.1.3 Pohjaratkaisu ja sisätilat

Vuoden 1937 rakennus

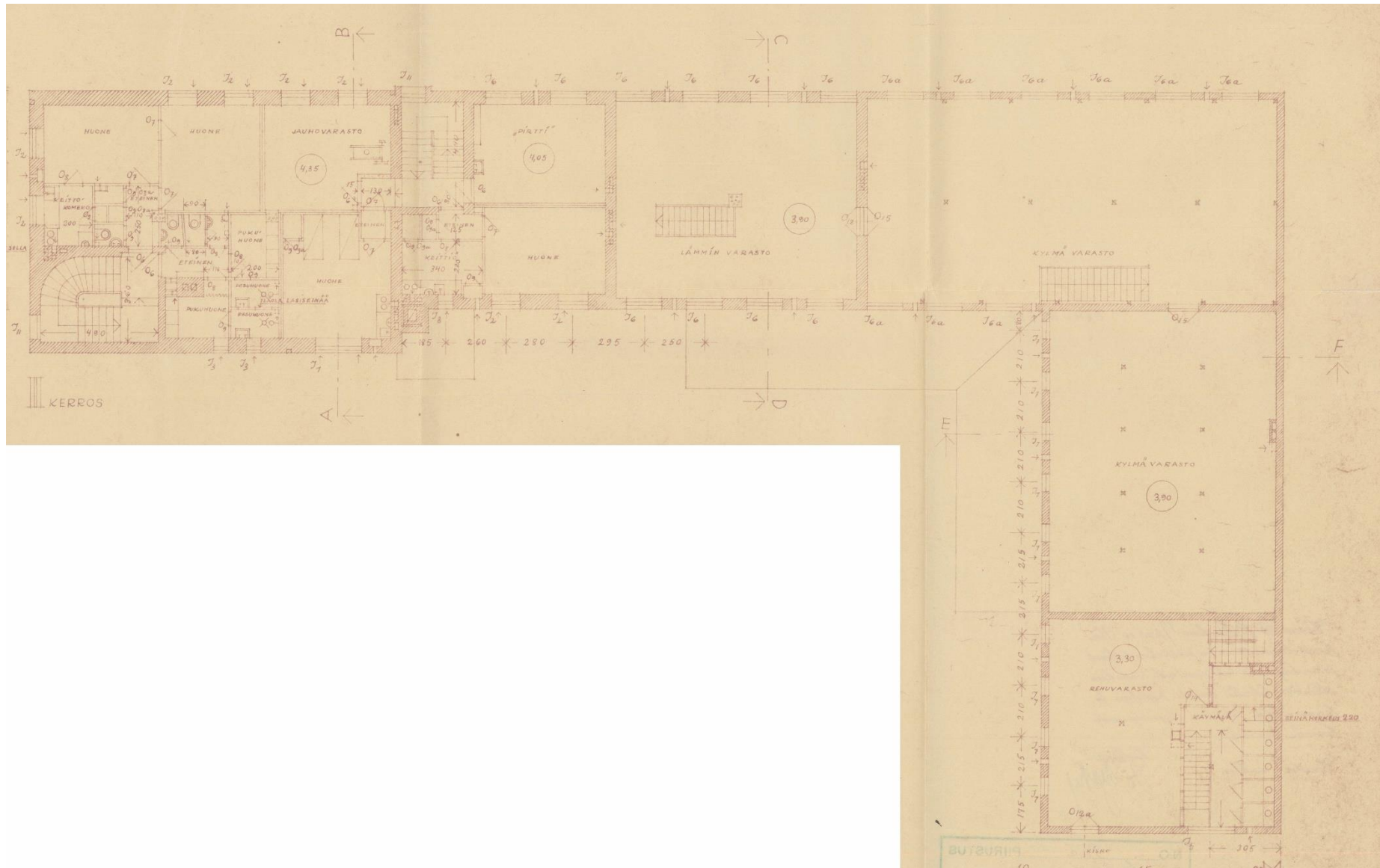

Kellarikerroksessa oikealla ovat varastotilat ja vasemmalla kattilahuone sekä polttoainevarasto. Kellarissa on myös konditorian varastotilat sekä pesutupa talon asukkaille.

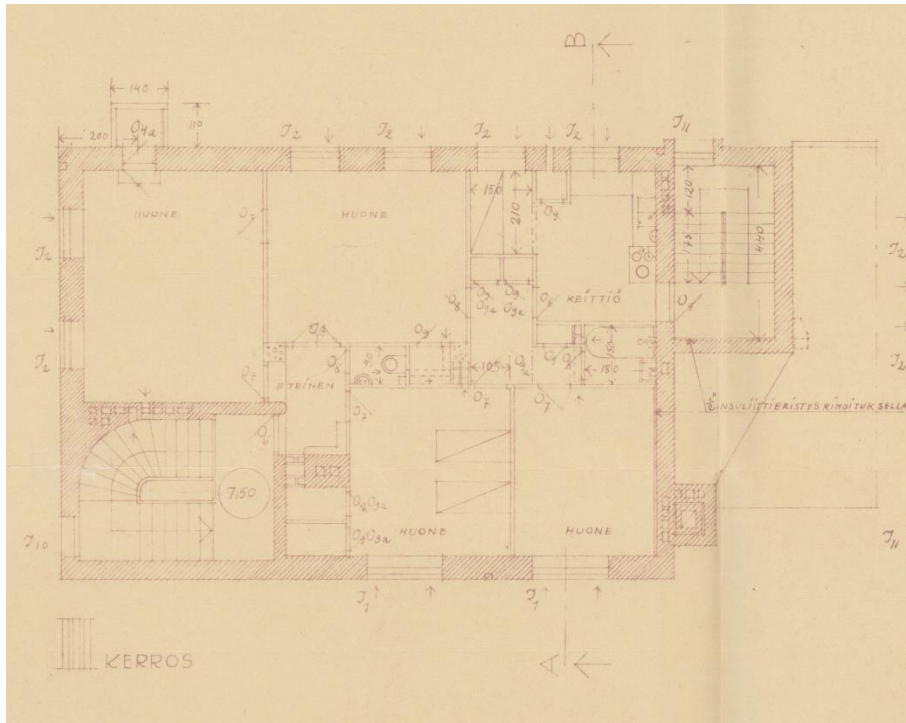

Ensimmäisessä kerroksessa Välikadun ja Linnankadun kulmassa sijaitsevat konditoria, jonka oikealla puolella sijaitsevat varastotilat. Rakennuksen toisessa päässä sijaitsee talli sekä lisää varastoja.

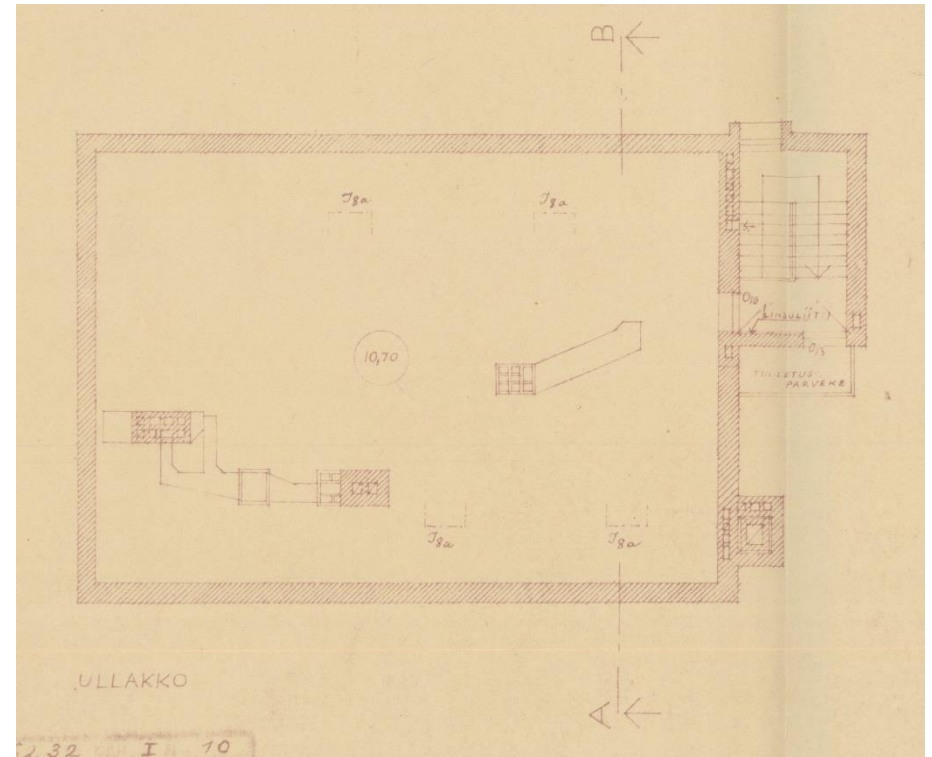

Toisessa kerroksessa Linnankadun ja Välikadun kulmassa on neljä asuntoa, joiden välissä on jauhovarasto. Loput kerroksesta on varastotiloja.

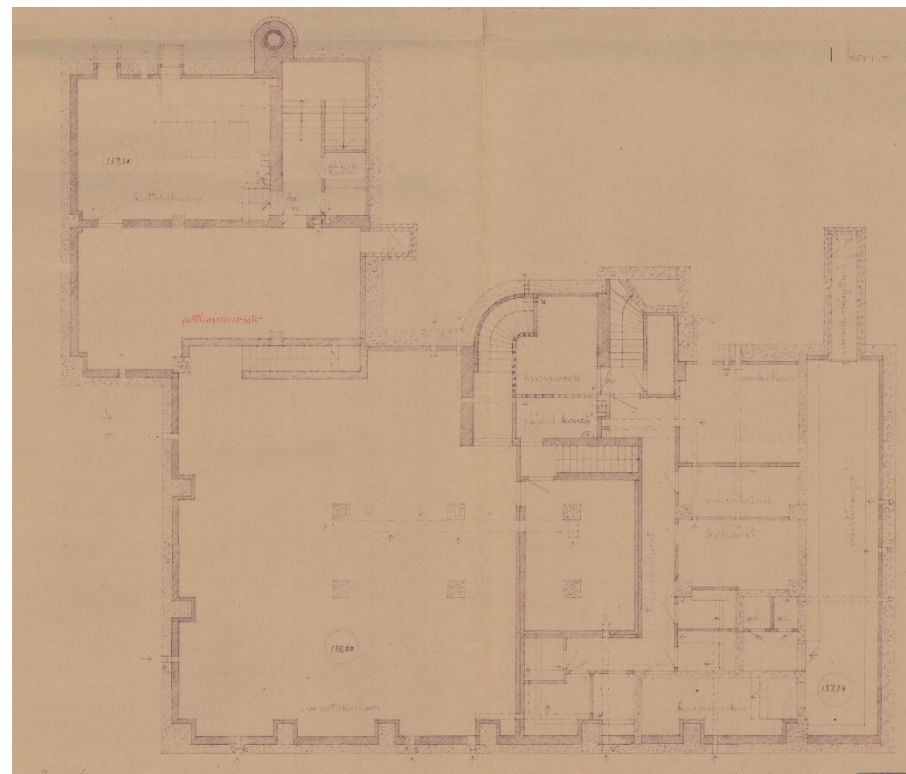
Kolmannessa kerroksessa on vain yksi kerroksen suuruinen asuinhuoneisto.

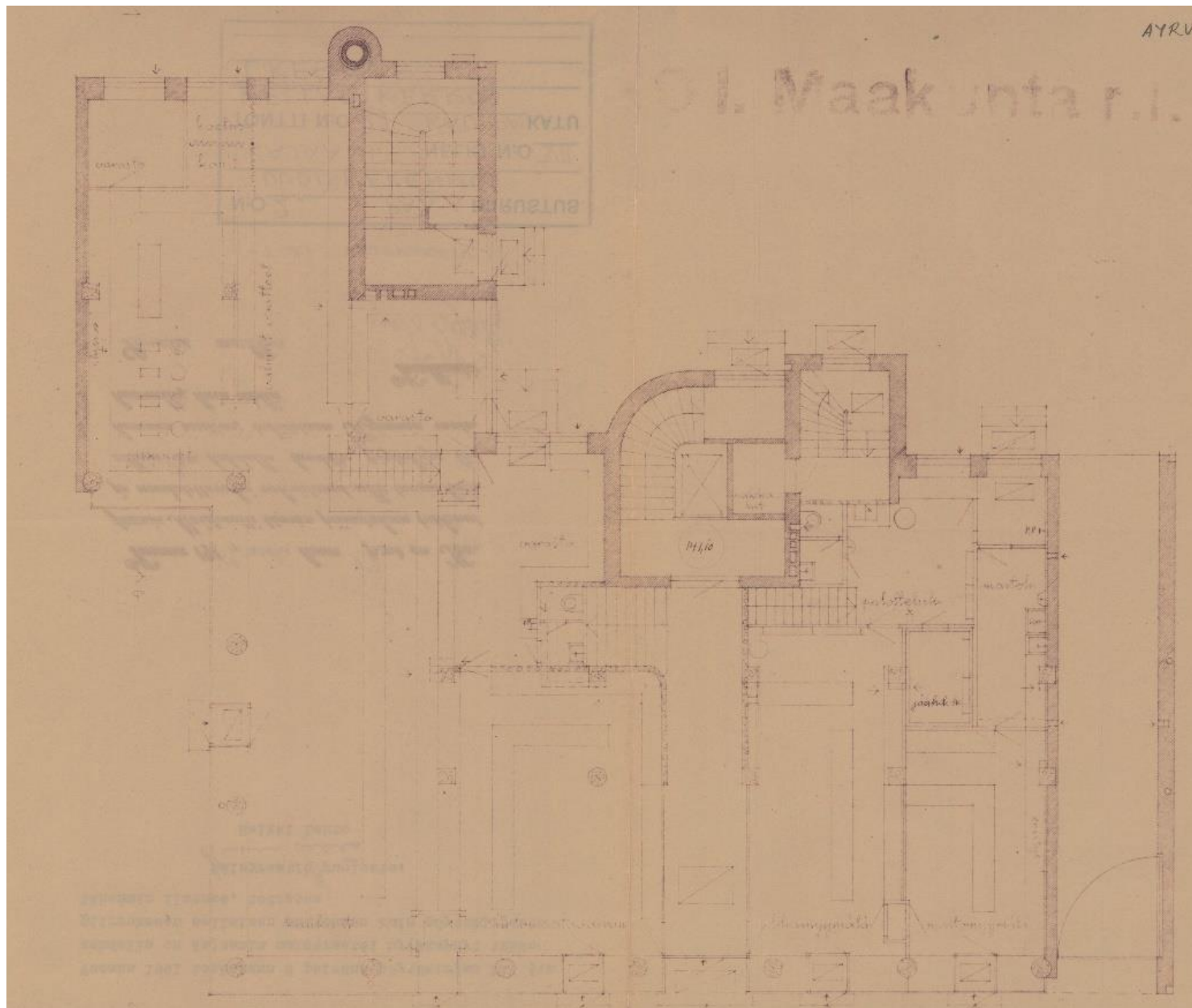

Ullakkokerroksessa on rakennuksen teknisiä laitteita sekä varastotilaa.

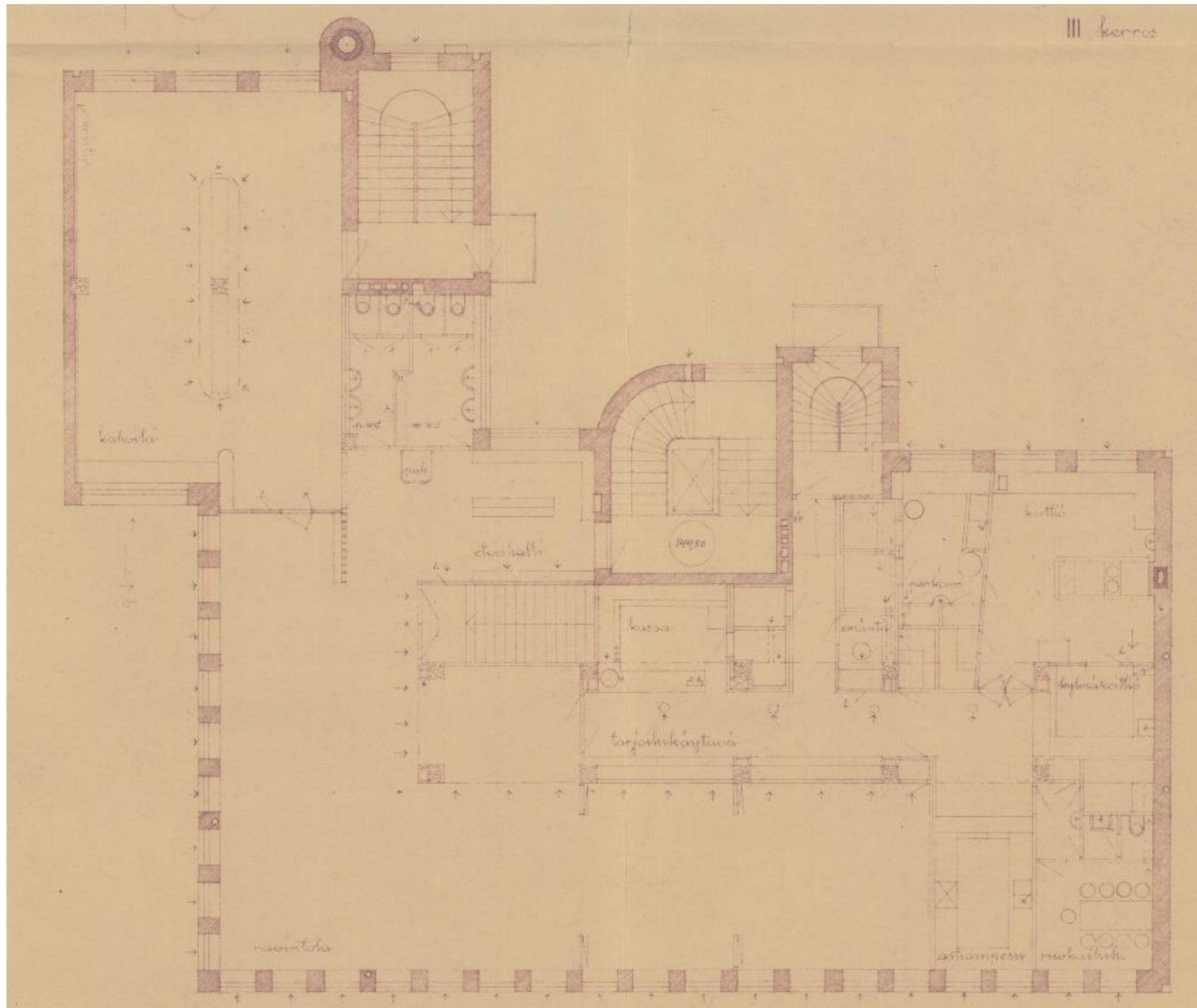
Vuoden 1939 rakennus

Kellarikerroksen tilat ovat varastoja sekä lämmönjakotiloja. Kerroksesta on useampi eri porras ensimmäiseen kerrokseen.

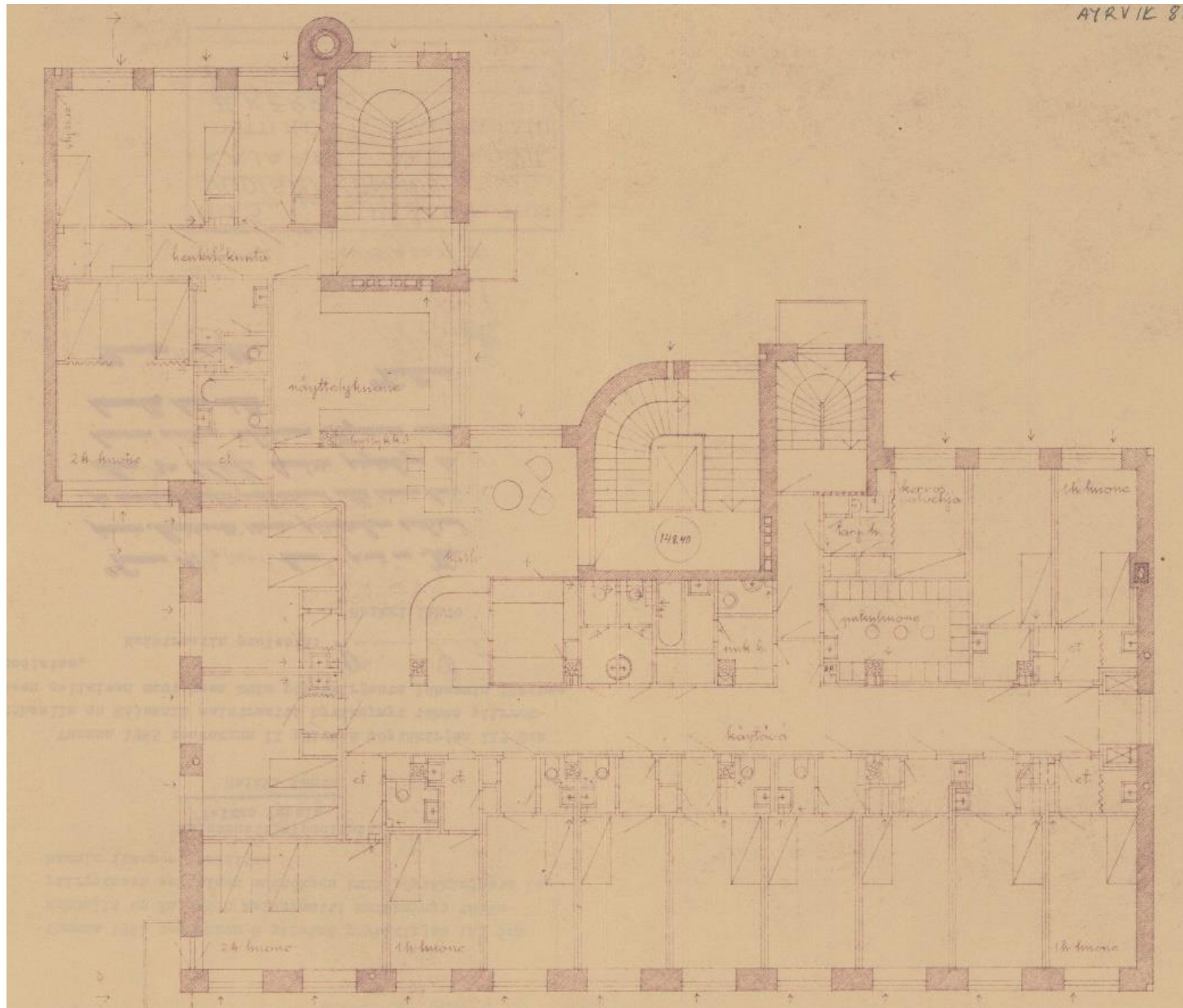

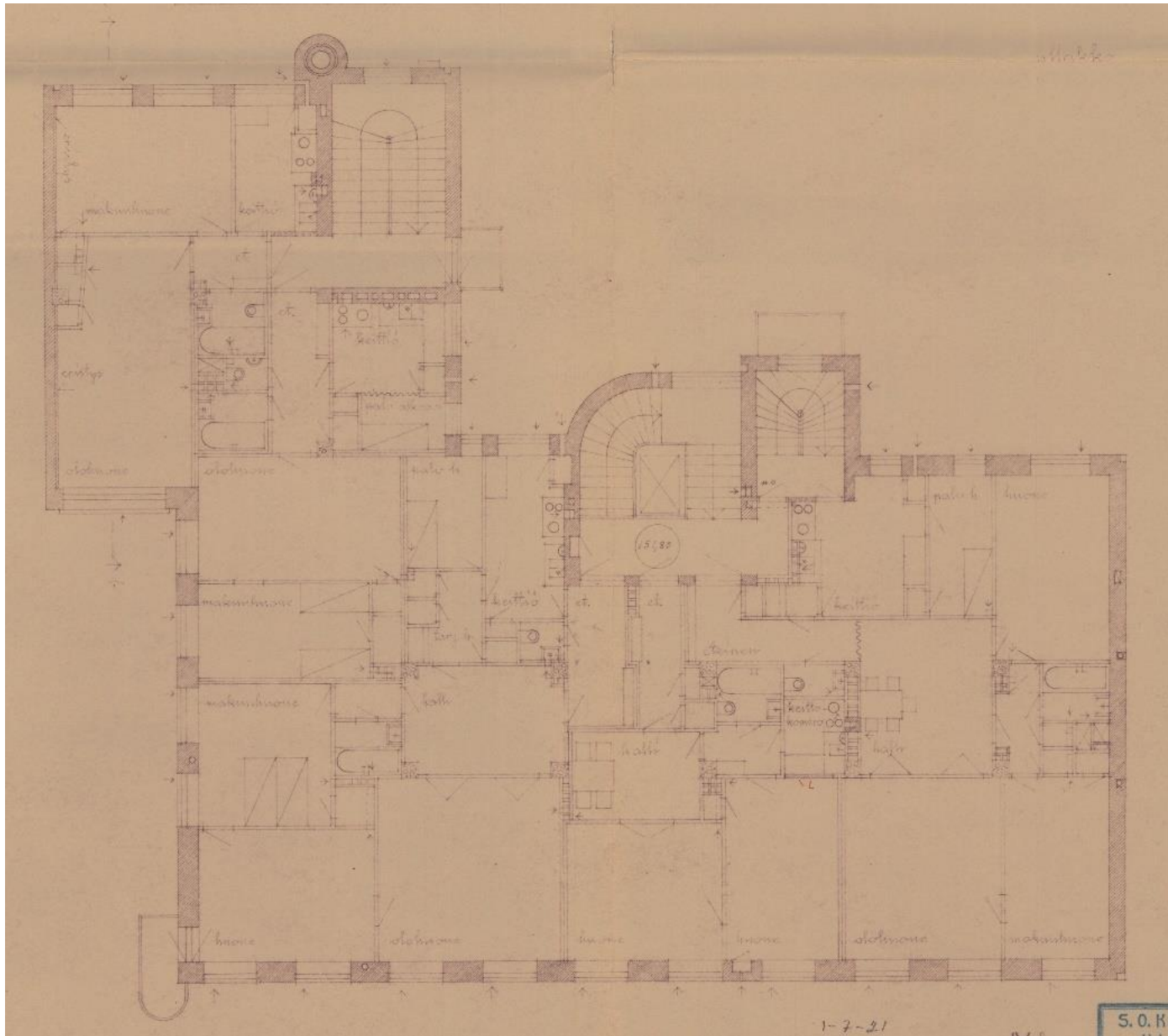
Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevat myymälätilat, jotka on jaoteltu myytävien tuotteiden mukaan eri lohkoihin.

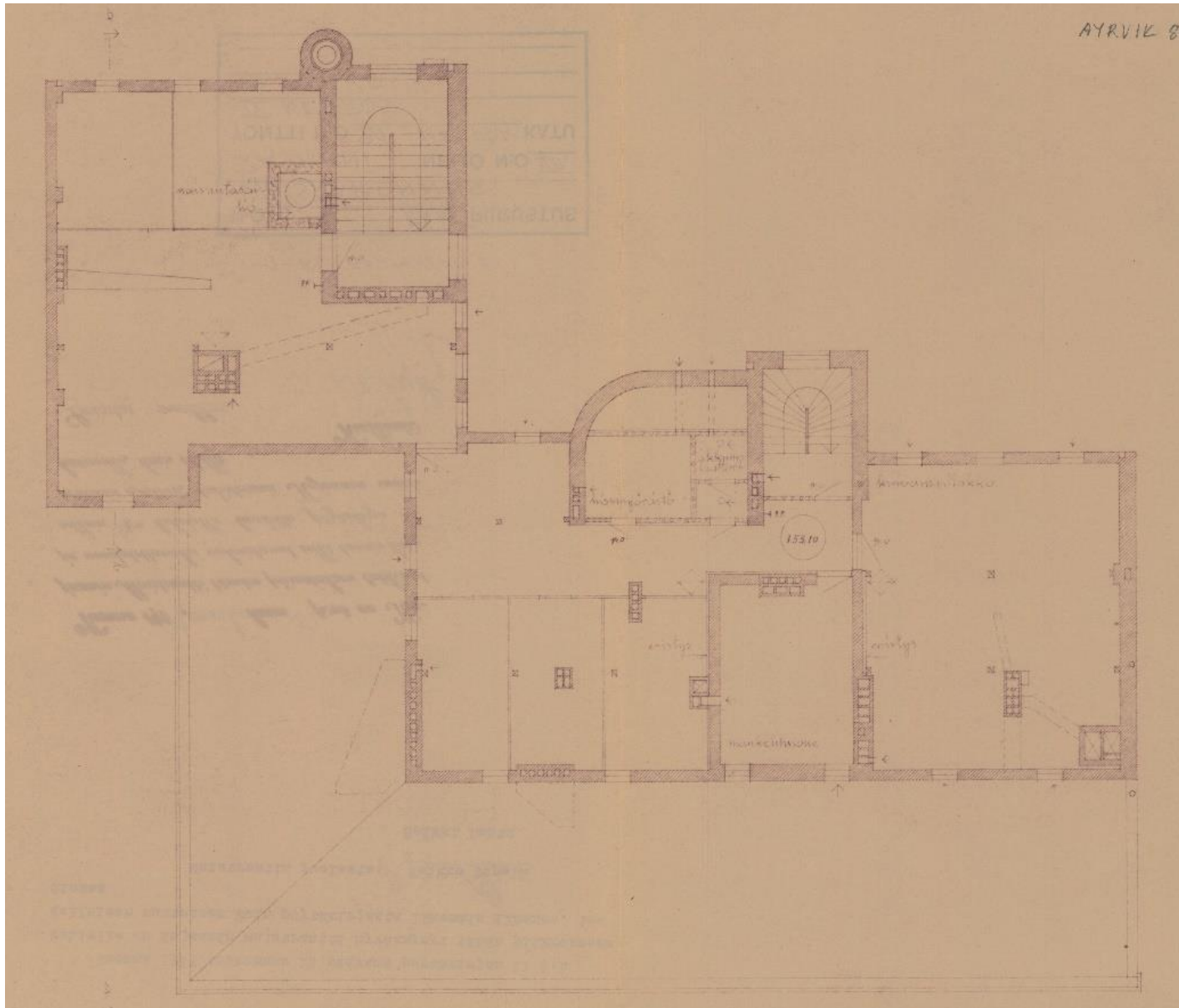
Toisessa kerroksessa sijaitsevat ravintola- ja kahvilatilat. Aputilat on sijoitettu pohjapiirustuksessa oikealle.

Kolmannessa kerroksessa sijaitsevat hotellihuoneet, joista useimmat ovat yhden tai kahden hengenhuoneita. Kerroksessa sijaitsevat myös henkilökunnan tilat.

Neljännessä kerroksessa on pääosin suuria asuinhuoneistoja, joista löytyy myös palvelusväen huoneet.

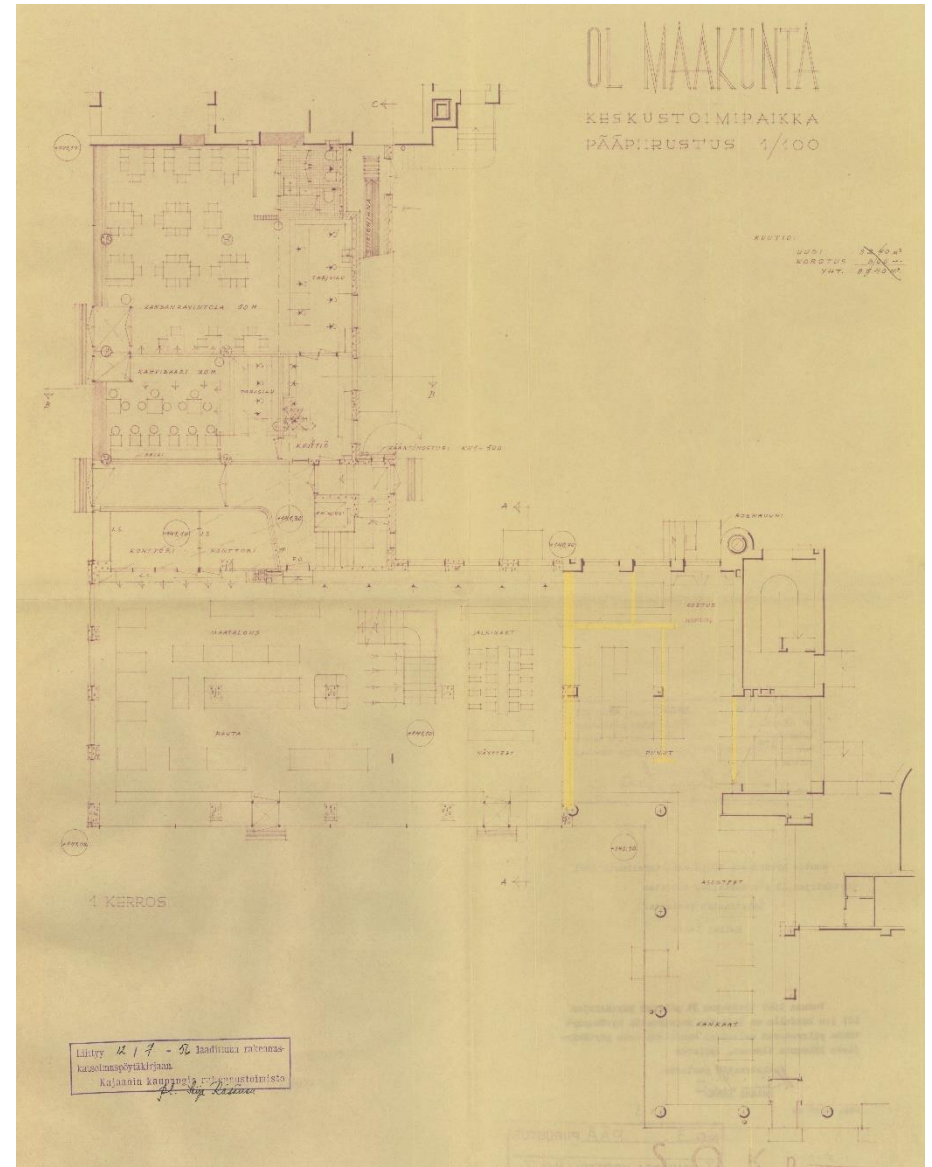
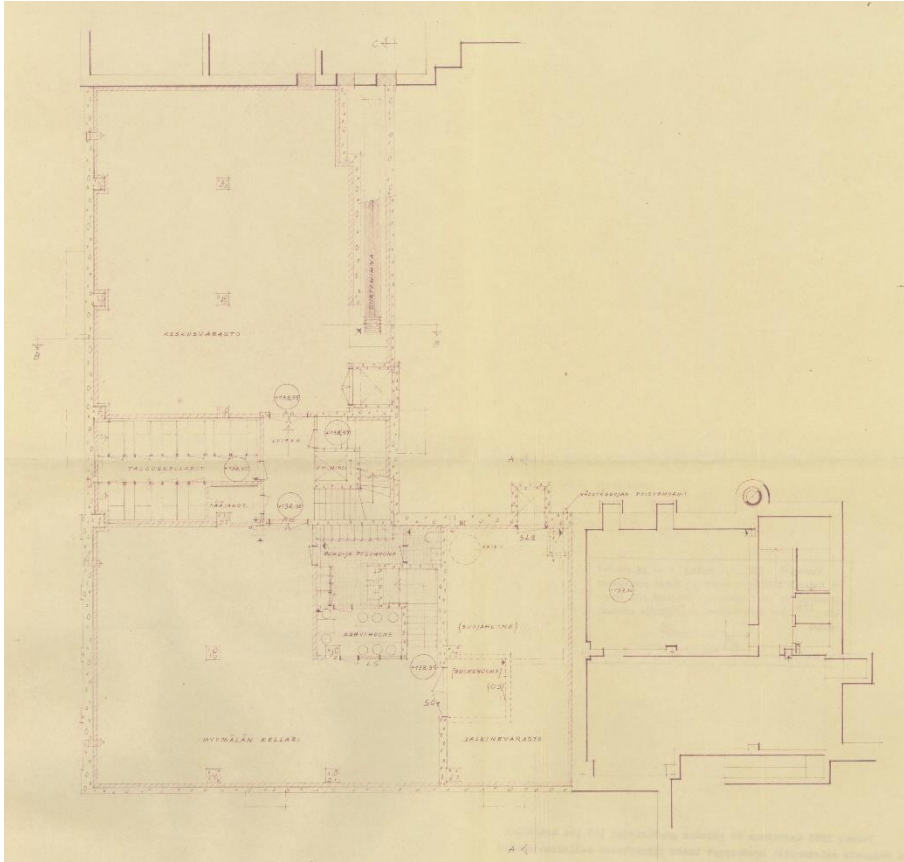
Ullakkokerroksen tilat toimivat varastoina ja talotekniikan tiloina.

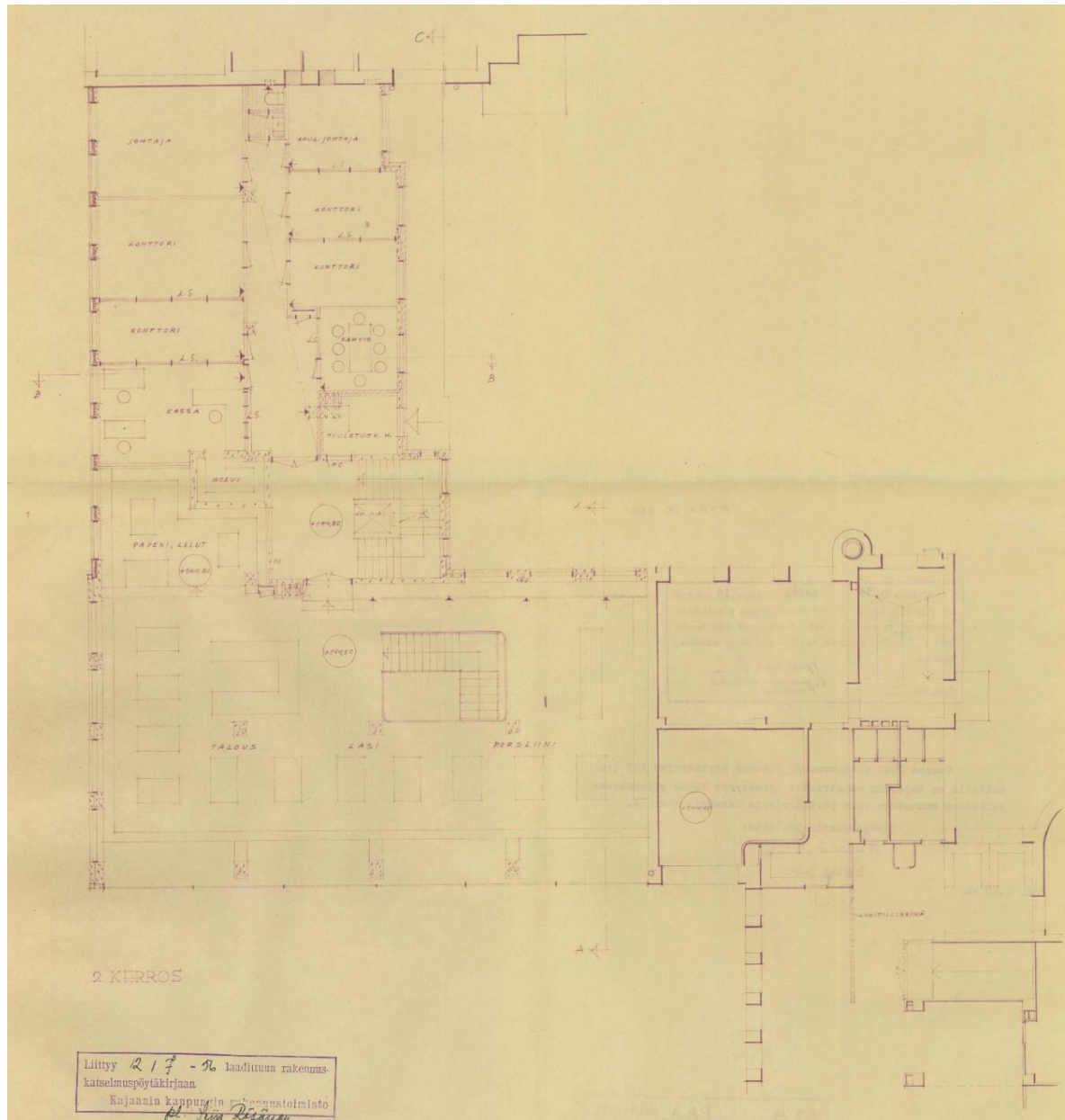

Vuoden 1956 rakennus

Rakennuksen kellarikerroksessa sijaitsevat myymälän varastotilat sekä työntekijöiden sosiaalitilat. (Kuva alla)

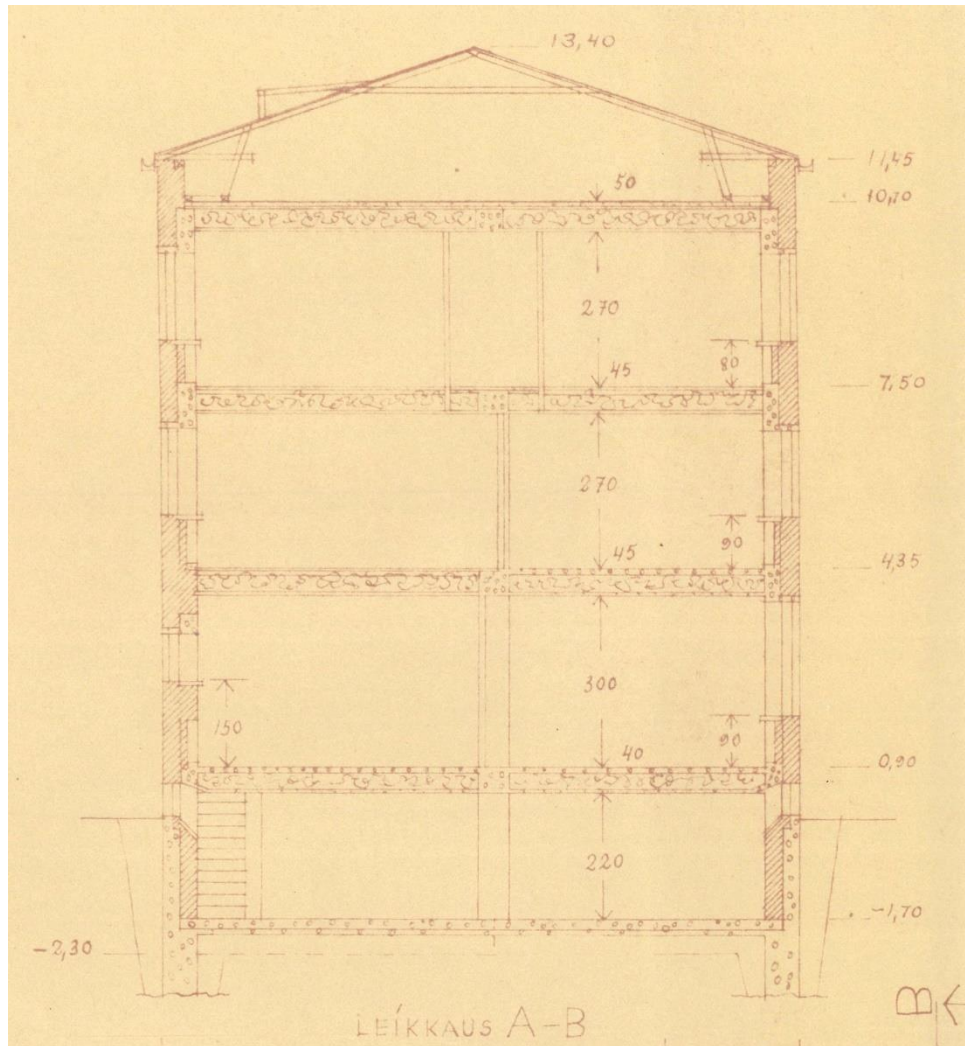
Ensimmäinen kerros on pääosin vuoden 1939 rakennuksesta jatkettuja myyntitiloja. Linnankadun varrelle ovat sijoittuneet Ravintolan ja baarin tilat. (Kuva oikealla)

Toisessa kerroksessa torille avautuvat myymälätilat, kun taas Linnankadun varrelle ovat sijoittuneet myymälän toimistotilat.

8.1.4 Rakenteet

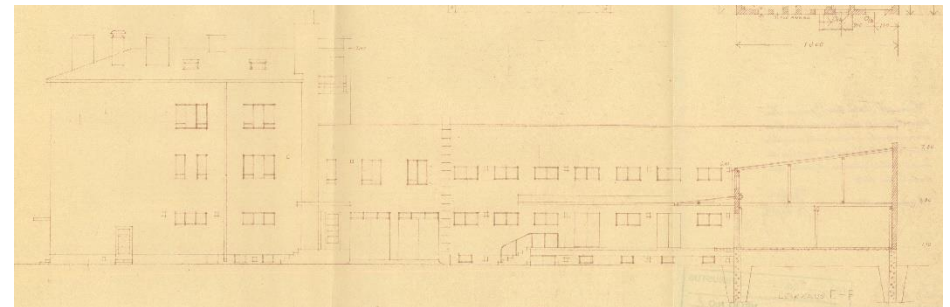
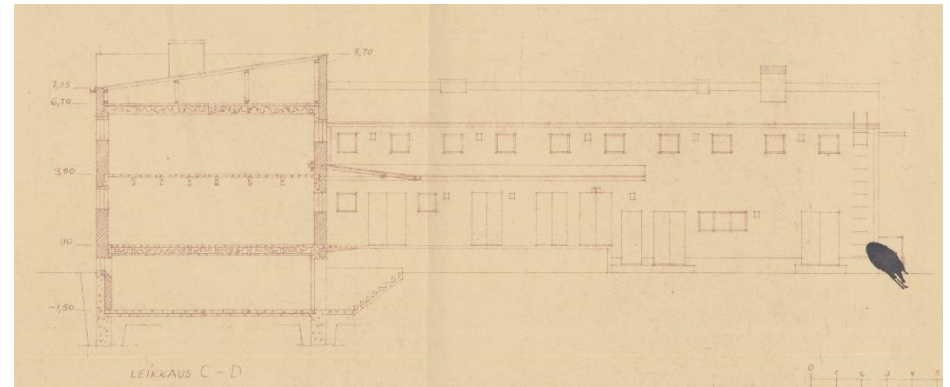

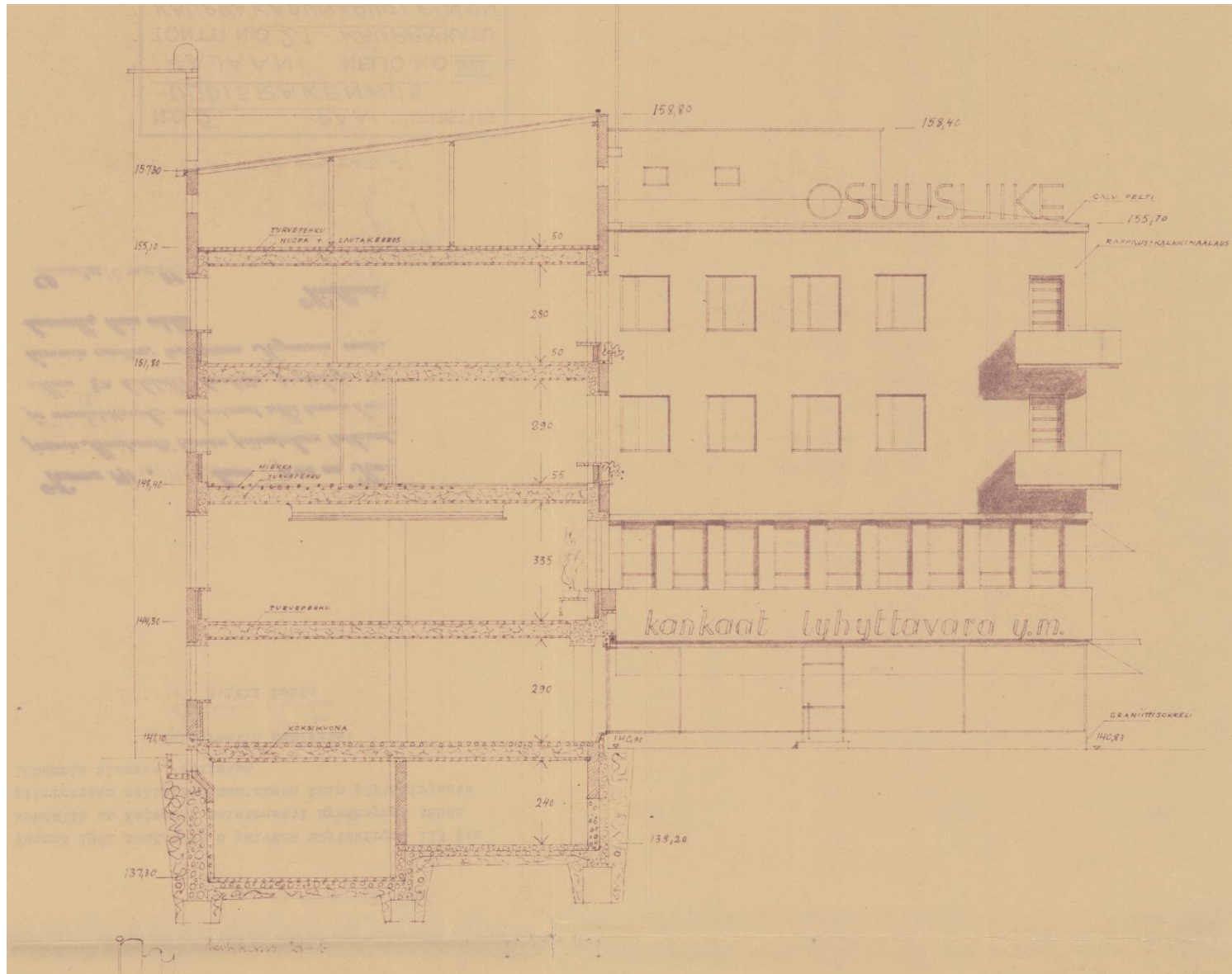
Rakennukset ovat betonirunkoisia, ja niissä on maanvarainen betoniperustus. Kattorakenteet ovat puuta. [täydennetään kuntotutkimuksen pohjalta]

Vuoden 1937 rakennuksen leikkauspiirustuksesta on näkyvissä asuinosan betoniset rakenteet. (Kuva vasemmalla)

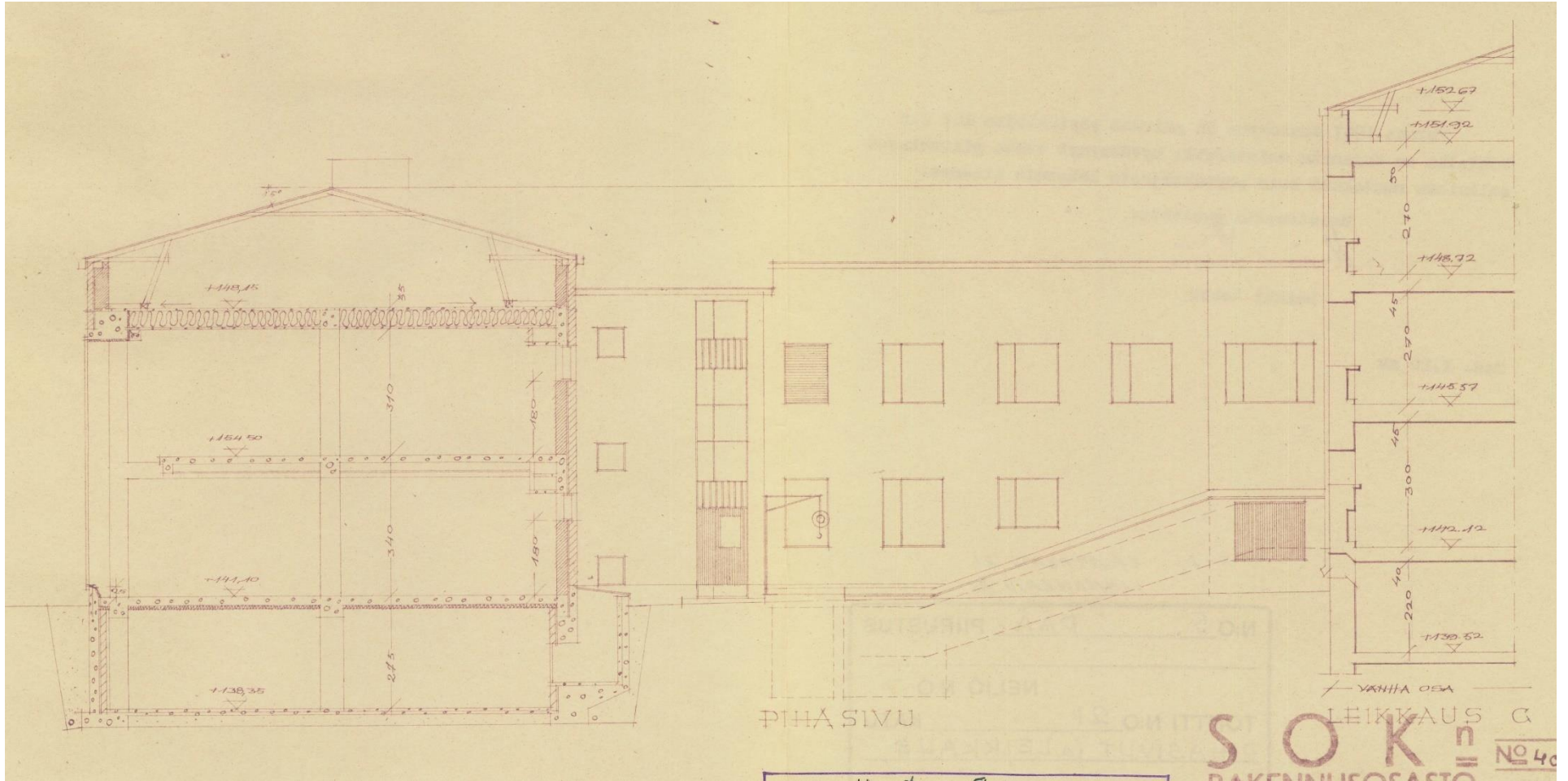
Leikkauspiirustuksessa vuodelta 1937 on rakennuksen varasto-osan betonirakenteet ja puiset kattorakenteet. (Kuva oikealla ylhäällä)

Matalimman osan leikkauspiirustuksessa on nähtävissä syväälle tehdyt perustukset vuodelta 1937. (Kuva oikealla alhaalla)

Vuoden 1939 rakennuksen leikkauspiirustuksesta nähdään, että välipohjien eristeenä on käytetty koksikuonaa, turvepehkuä sekä hiekkää.

Vuoden 1956 leikkauspiirustuksessa näkyvät rakennuksen elementtimäiset betonilaatat.

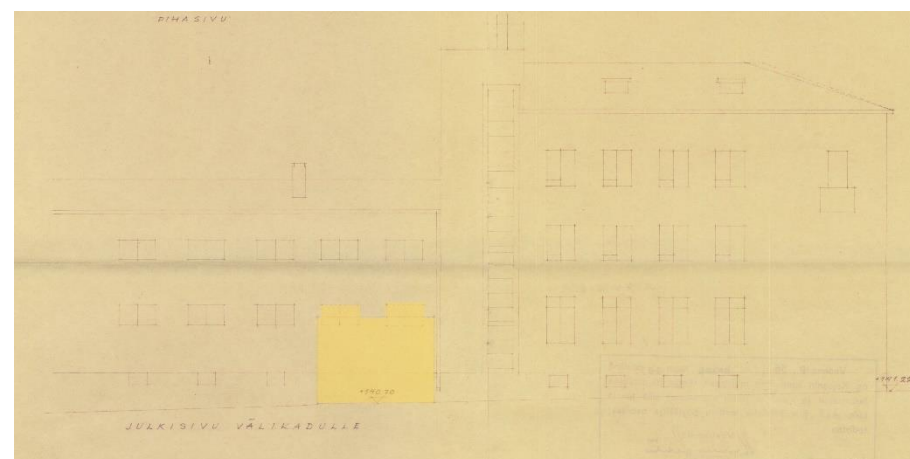
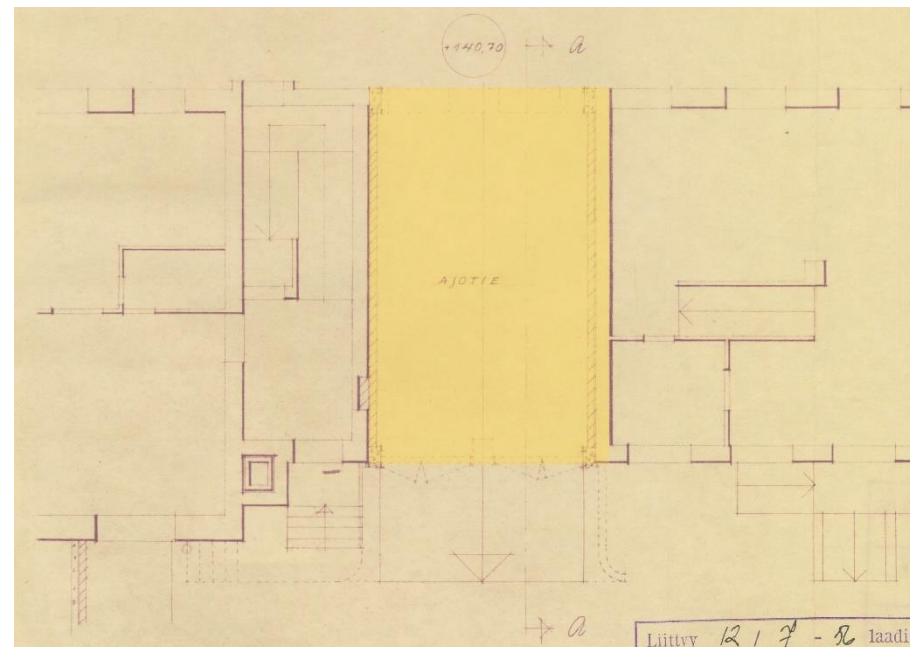
8.2 Keskeiset korjaukset ja muutokset

8.2.1 Vuoden 1956 ajotie

Vuonna 1956 leipomo- ja asuinrakennukseen tehtiin ajotie, jonka kautta päästiin ajamaan Välikadulta sisäpihalle. Ajotie tehtiin rakennuksen varasto-osaan.

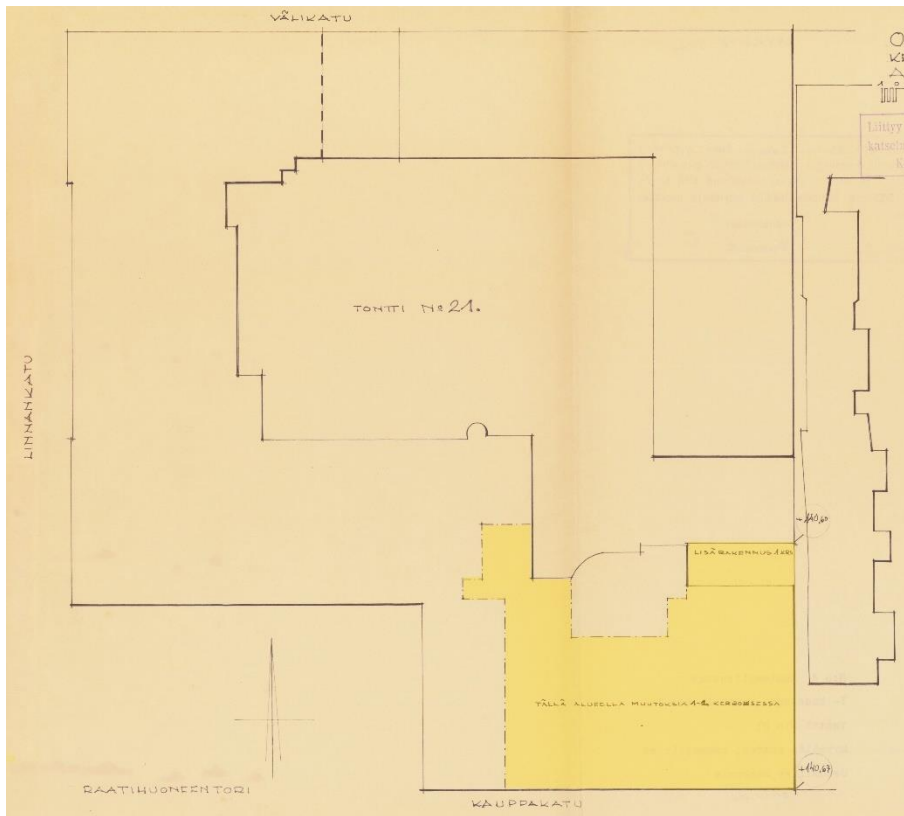
Pohjapiirustuksesta on nähtävissä ajotien sijoittuminen rakennusmassojen välissä olevan porrasosan viereen. (Kuva oikealla ylhäällä)

Välikadun julkisivupiirustuksessa on merkittynä keltaisella muutosalue. (Kuva oikealla alhaalla)

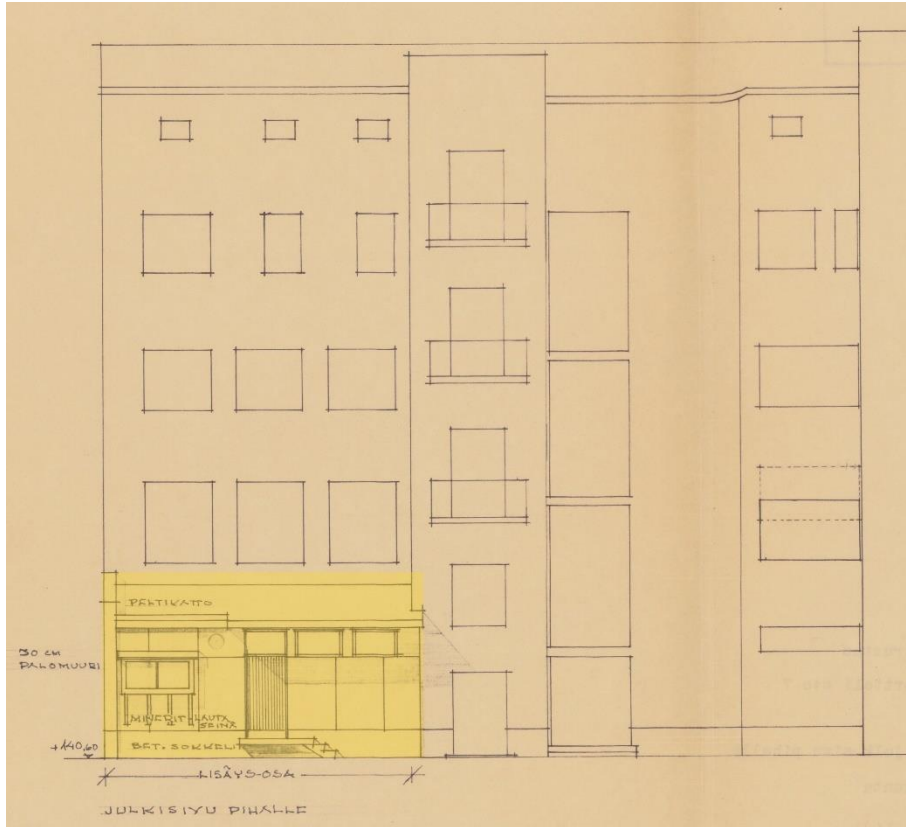
8.2.2 Vuoden 1961 tilamuutokset

Vuoden 1961 tilamuutoksissa ensimmäisessä kerroksessa portaikon viereen on rakennettu uusi lisäosa varastolle ja kylmähuoneille, entiset liha- ja maitomyymälät ovat muutettu ompelutarvikemyymäläksi, ja tilassa olleet väliseinät on purettu. Siirtomaatavaramyymälä on muutettu hotellin aulatilaksi ja ravintolahalliksi. Entinen kangasmyymälä on paikallaan, mutta senkin tiiloista on purettu seiniä, jotta tila olisi avarampi. Toisessa kerroksessa ravintolasaliin on tehty yksityishuoneita.

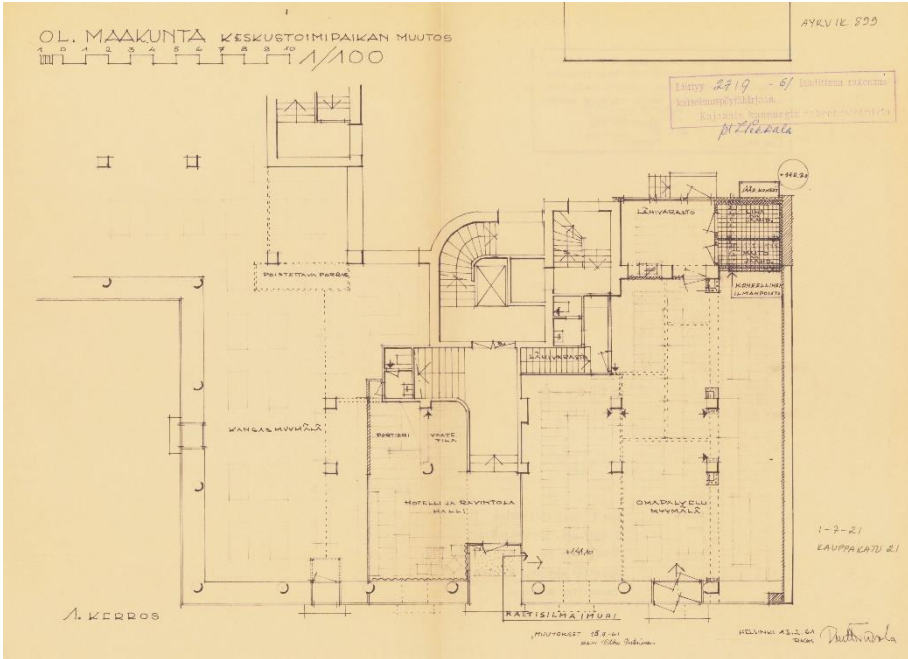

Asemapiirustukseen on merkitty keltaisella tilamuutosten alue. (Kuva vasemmalla)

Linnakadun julkisivun sisäänkäyntiä on muokattu ja aukotusta laajennettu. (Kuva ylhäällä)

Pihan puoleiseen julkisivuun on tehty uusi lisäosa ensimmäiseen kerrokseen.

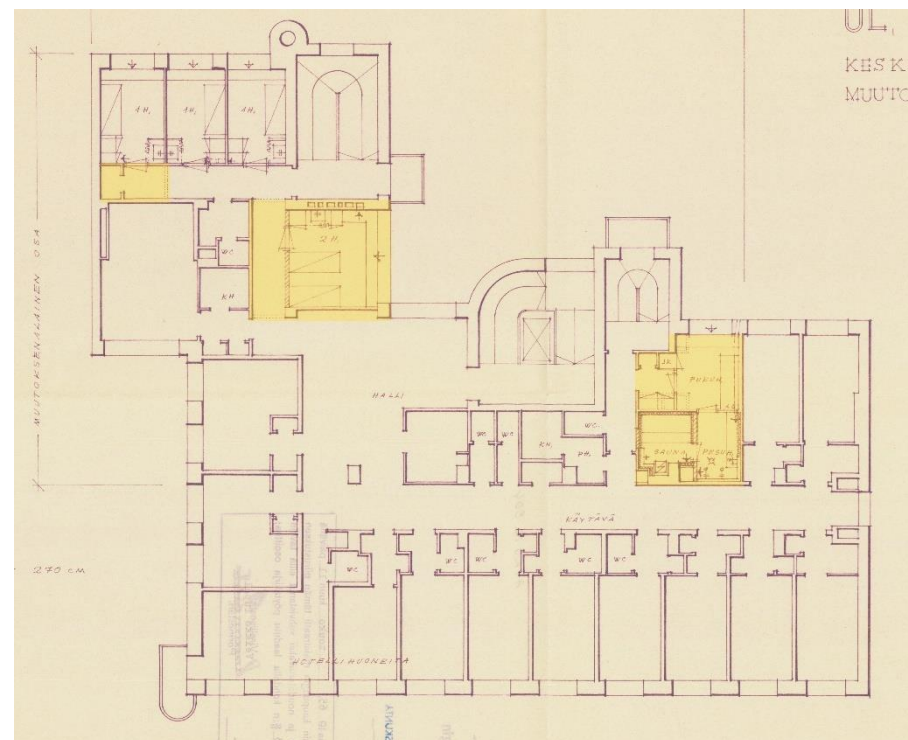
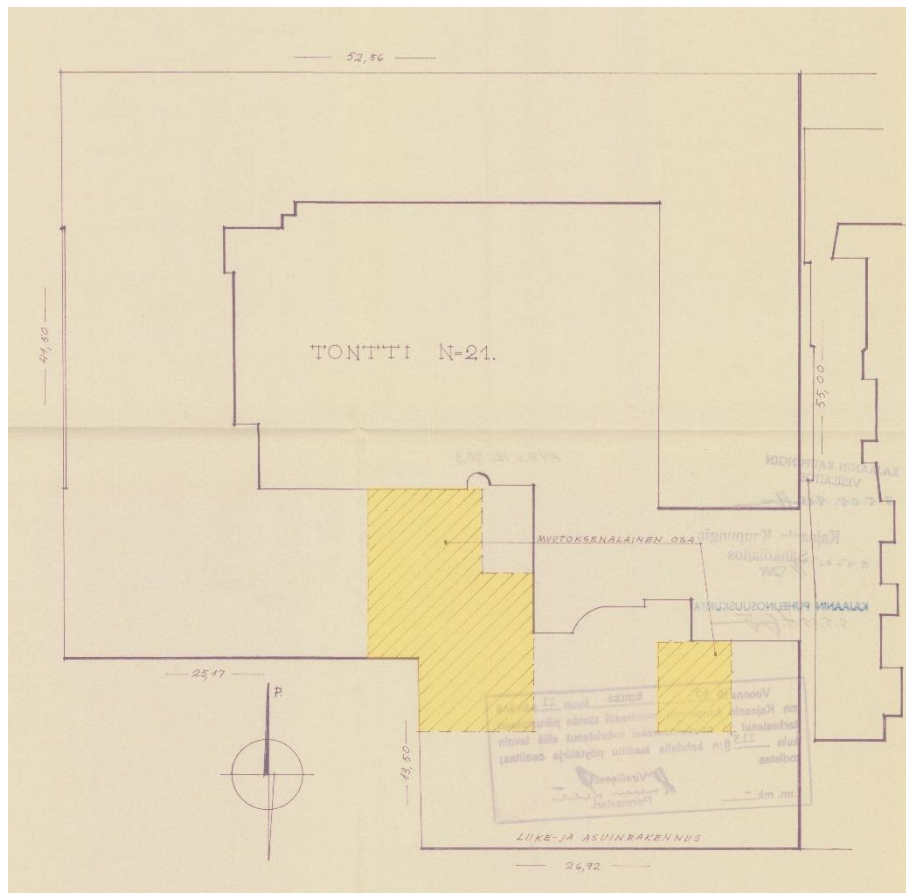
Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustuksessa on nähtävissä uudet avoimet tilat sekä kerroksesta puretut seinät.

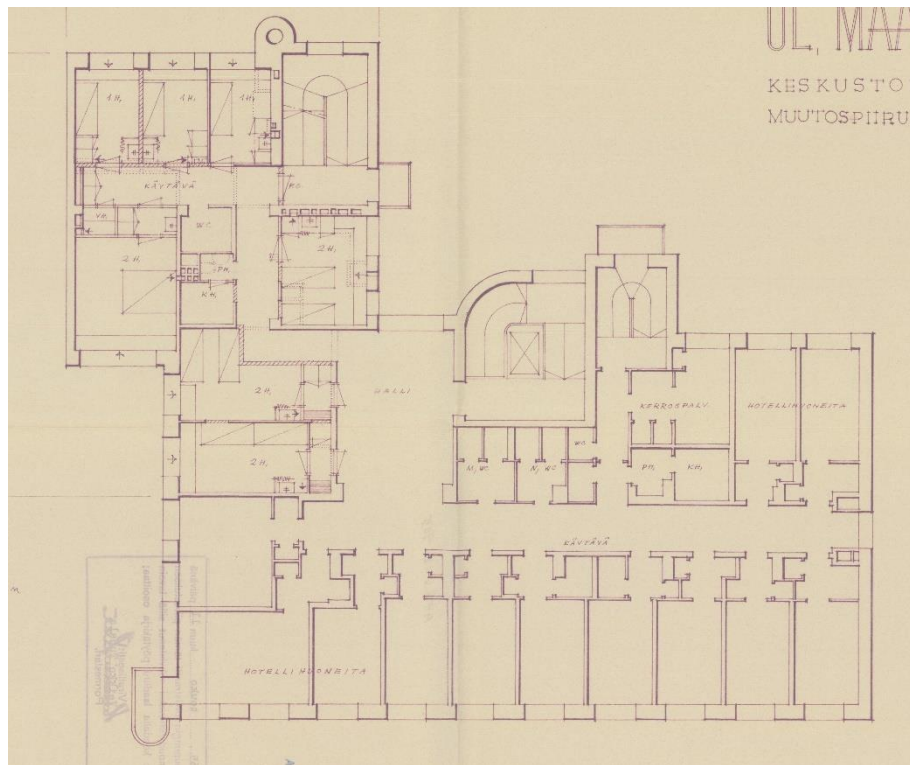
8.2.3 Vuoden 1965 tilamuutokset

Vuonna 1965 kolmanteen kerrokseen on tehty pieniä tilamuutoksia, ja saunasasto on rakennettu uudelleen. Neljännessä kerroksessa asunnot on muutettu hotellihuoneiksi kolmannen kerroksen tapaan.

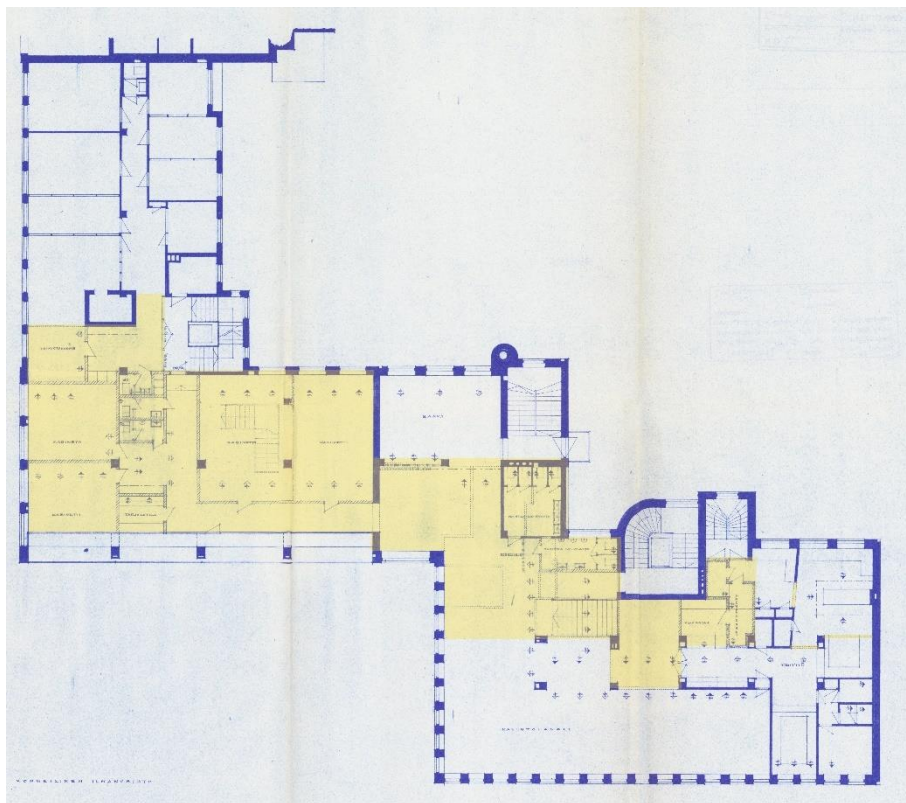
Asemapiirustuksessa on nähtävissä tilamuutosten sijoittuminen rakennuskokonaisuudessa. (Kuva vasemmalla)

Kolmannessa kerroksessa henkilökunnan tiloihin on tehty pieniä muutoksia tilajakoon ja saunatilat on kunnostettu. (Kuva ylhäällä)

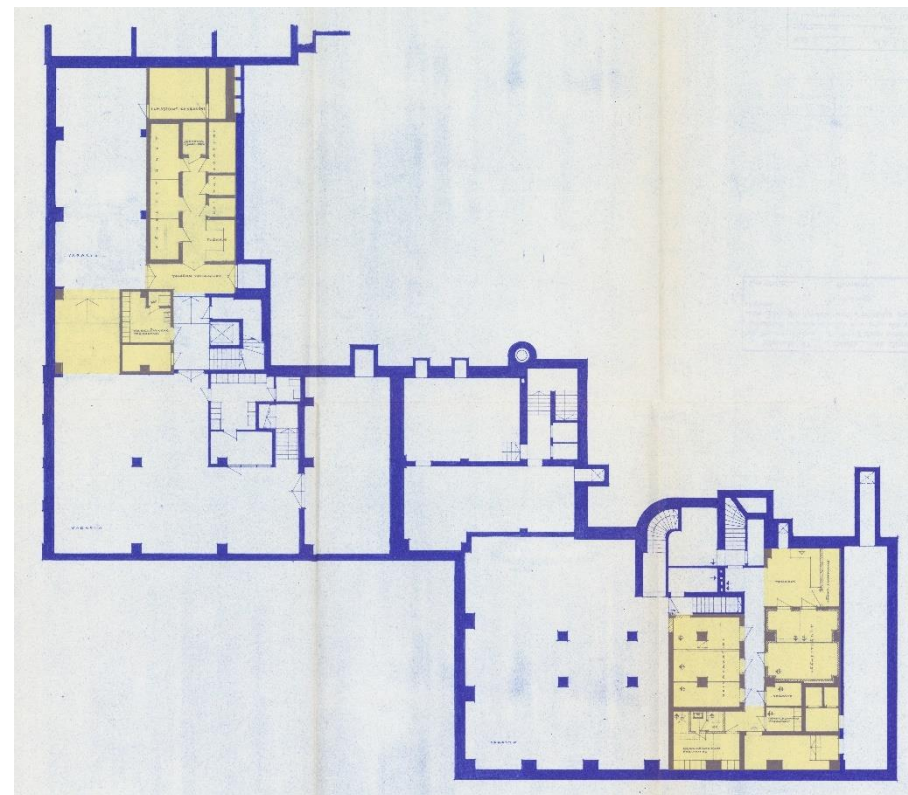

Neljannen kerroksen suuret asunnot on jaettu pienemmiksi hotellihuoneiksi, joiden pohjaratkaisut myötäilevät kolmannen kerroksen huonejakoa.

Toisessa kerroksessa aiemmassa tilamuutoksessa tehdyt ravintolasalit on poistettu ja salia on laajennettu. Vuosien 1939 sekä 1956 ravintolatilat on yhdistetty, ja kabinetit on sijoitettu vuoden 1956 rakennusosaan.

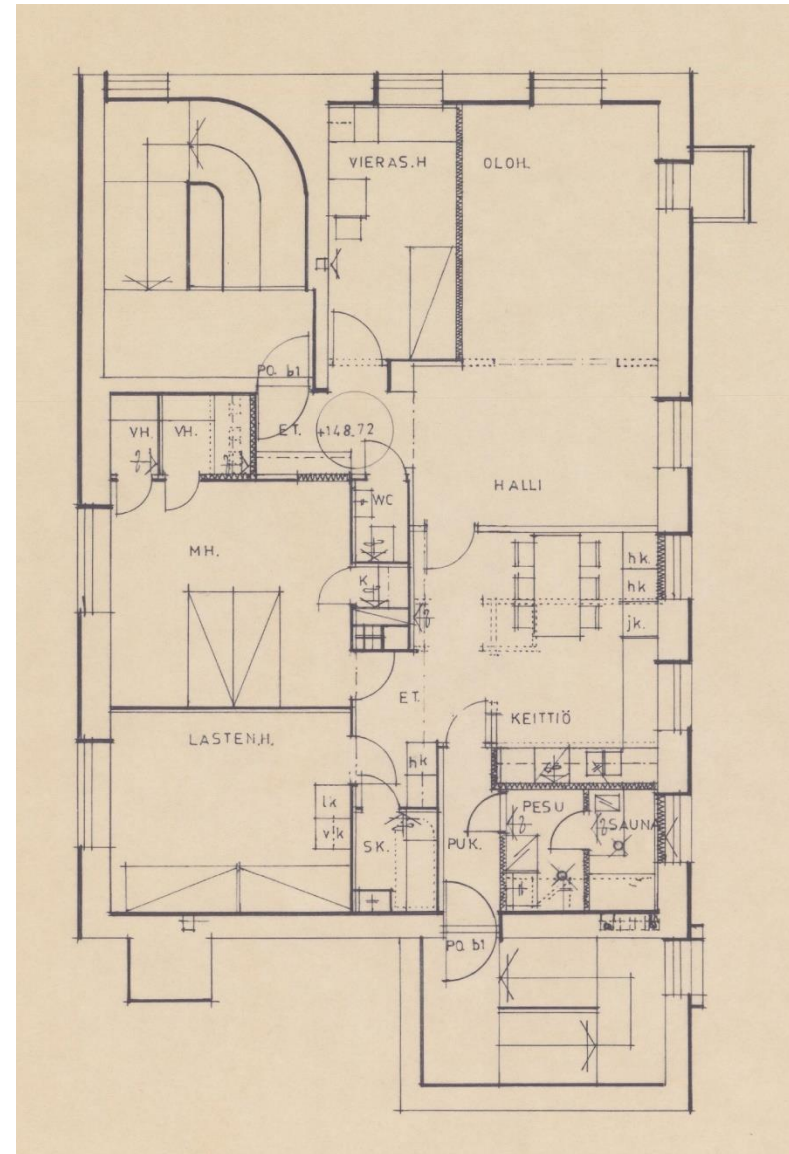
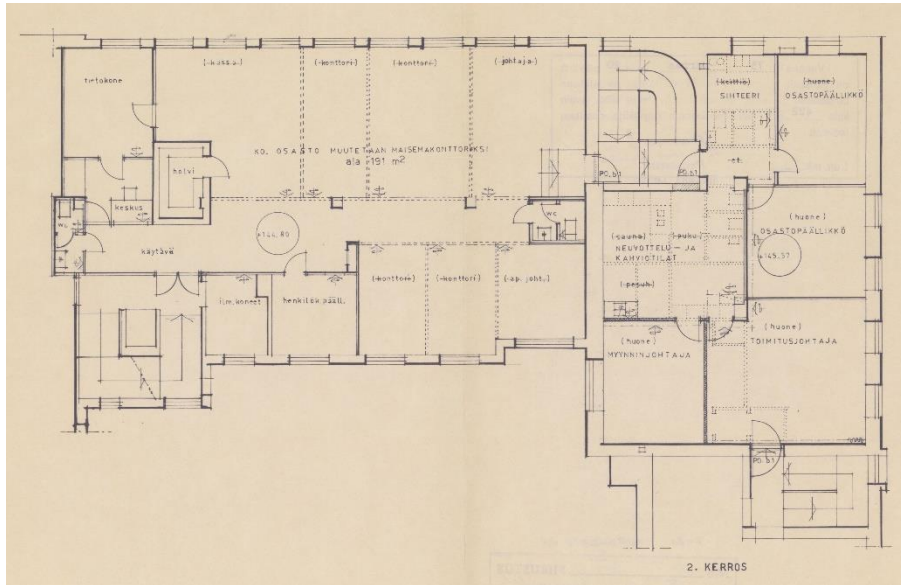
Kellarikerroksen varastotiloja on muokattu ja järjestelty uudelleen.

8.2.5 Vuoden 1973 tilamuutokset

Vuonna 1973 asuin- ja leipomorakennuksen toisessa kerroksessa eteläkulman asunnot ja jauhoavarasto on muutettu toimistohuoneiksi. Niiden vieressä olevat vuoden 1956 rakennuksen toimistotilat on muutettu avonaiseksi maisemakonttoriksi. Asuin ja leipomorakennuksen kolmannen kerroksen asuntoon on tehty tilamuutoksia.

Vuoden 1937 ja 1956 rakennusosat on yhdistetty toimistotiloiksi toisessa kerroksessa. (Kuva alhaalla)

Kolmannessa kerroksessa asuinhuoneistoa on muokattu ja tehty modernimmaksi. (Kuva oikealla)

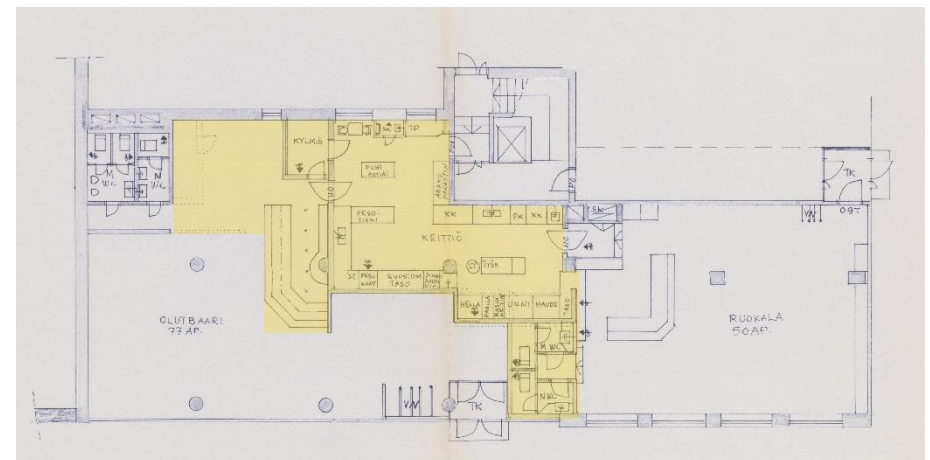
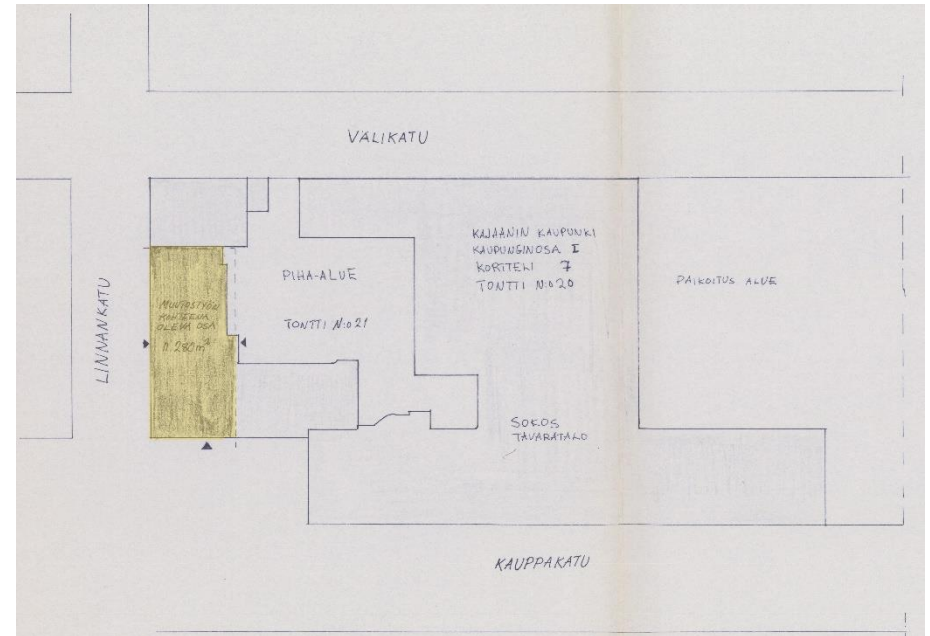

8.2.6 Vuoden 1981 tilamuutokset

Vuonna 1981 ensimmäisessä kerroksessa ravintolan keittiötä on laajennettu. Vanhat WC-tilat puretti, ja niiden tilalle on rakennettu. Oluthuoneen puolelta on purettu vanha olutvarasto, ja sen tilalle on rakennettu uusi kylmiö.

Asemapiirustukseen on merkitty tilamuutosten alue. (Kuva oikealla ylhäällä)

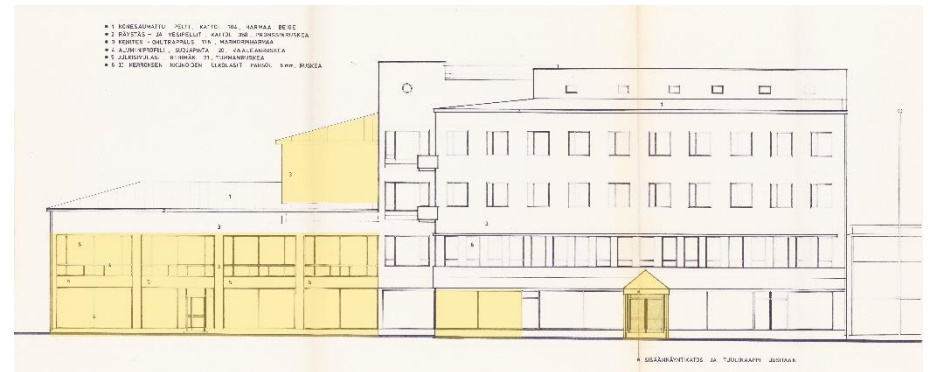
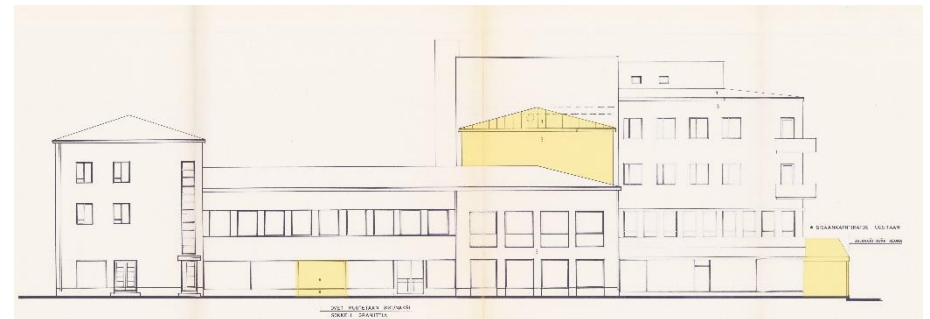
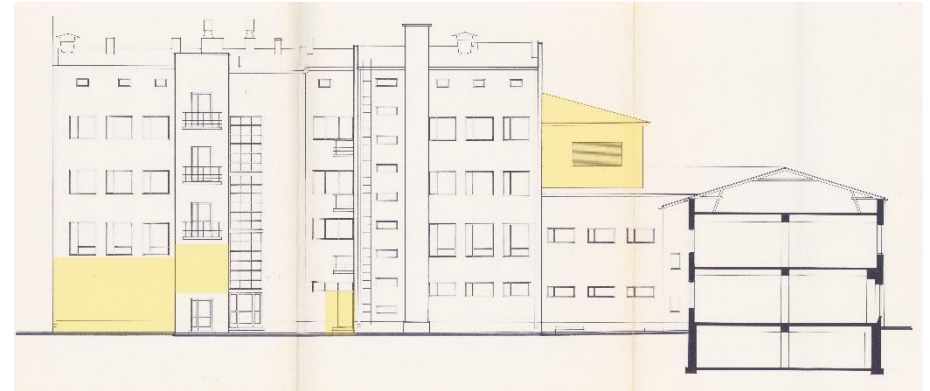
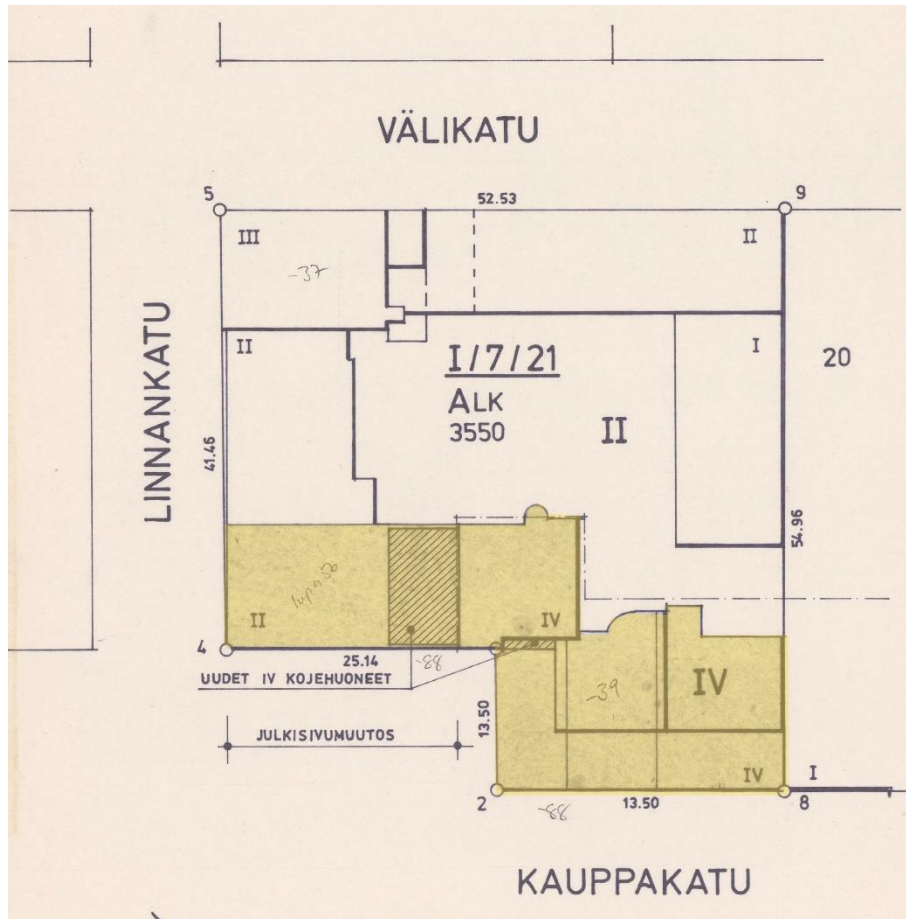
Ravintolasaliin ja keittiöön on tehty muutoksia ensimmäisessä kerroksessa. (Kuva oikealla alhaalla)

8.2.7 Vuoden 1984 peruskorjaus

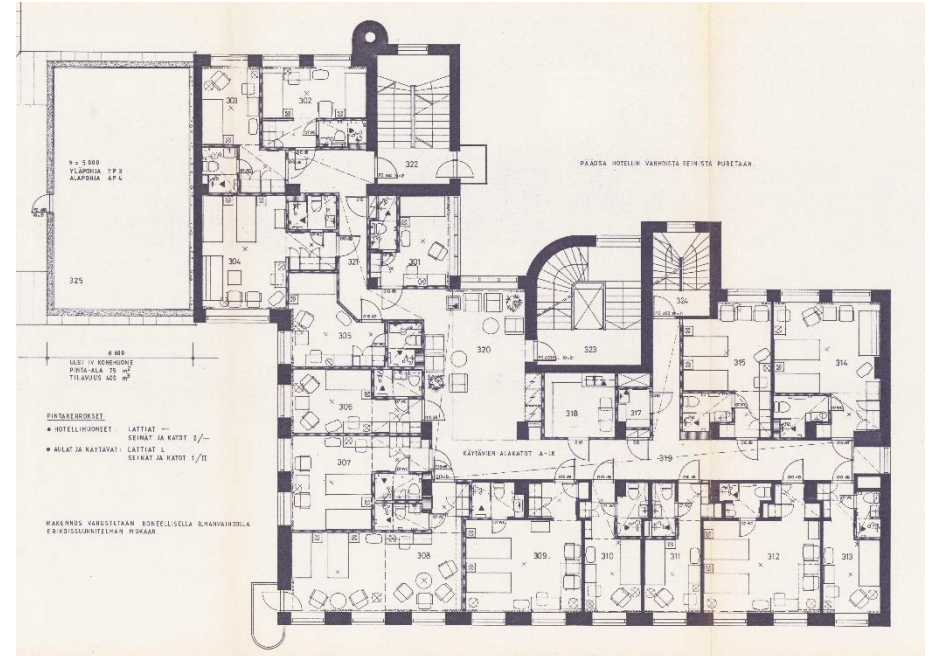
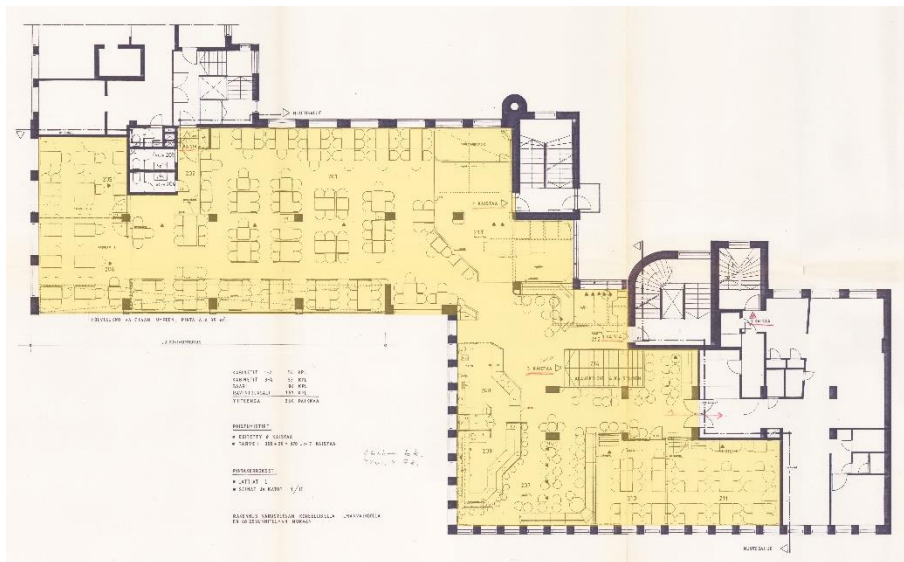
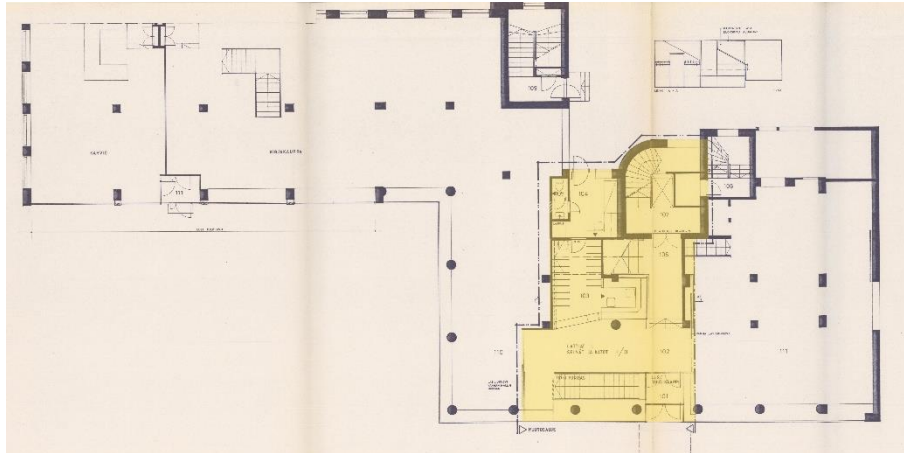
Vuoden 1984 peruskorjauksessa kellariin on tehty ravintolan uudet WC-tilat sekä uusi porras. Ensimmäisessä kerroksessa hotellin aulatilat on saneerattu. Toisessa kerroksessa puolestaan on saneerattu ravintola- ja kabinettitilat. Hotellihuoneet on saneerattu sekä kolmannessa että neljännessä kerroksessa, ja kolmanteen kerrokseen on rakennettu uusi IV-konehuone. Ullakko-kerrokseen on rakennettu sauna- ja neuvottelutilat sekä uusi IV-laitetila.

Asemapiirustukseen on merkitty peruskorjauksen muutosalue. (Kuva alla)

Pihan puolen, Linnakadun sekä Kauppakadun julkisivuissa on tapahtunut muutoksia, jotka on merkitty keltaisella. (Kuvat yllä)

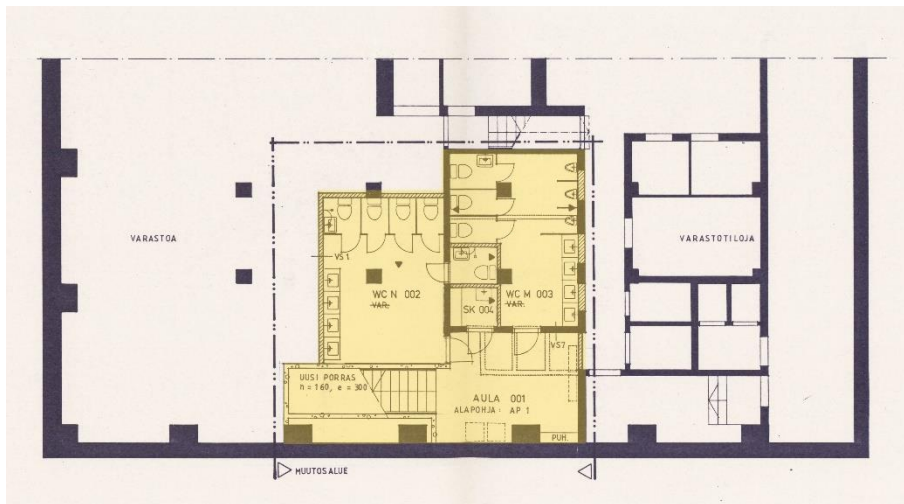
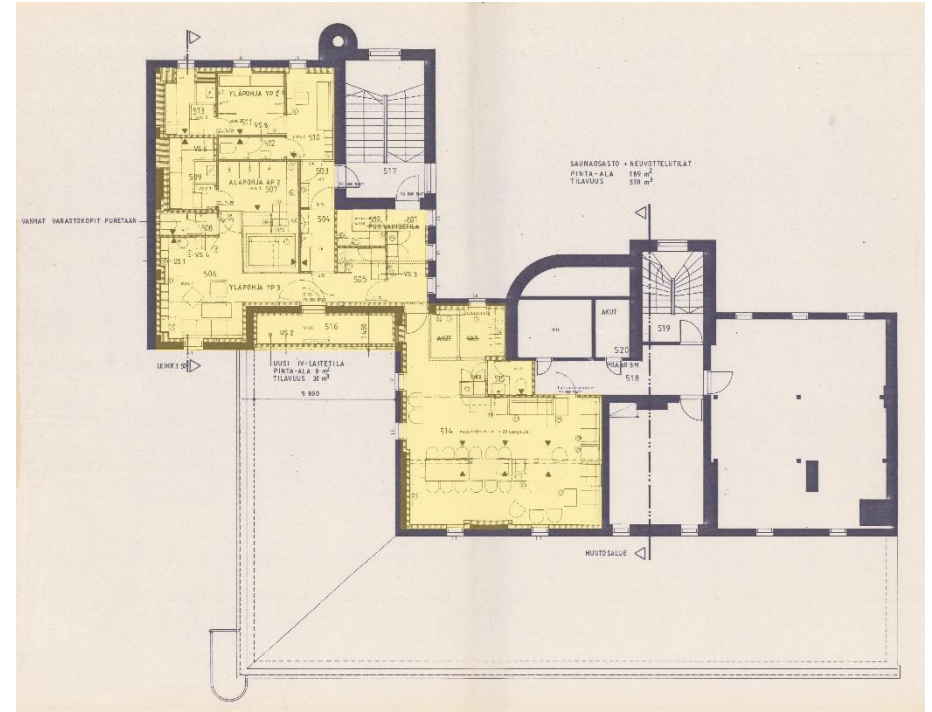
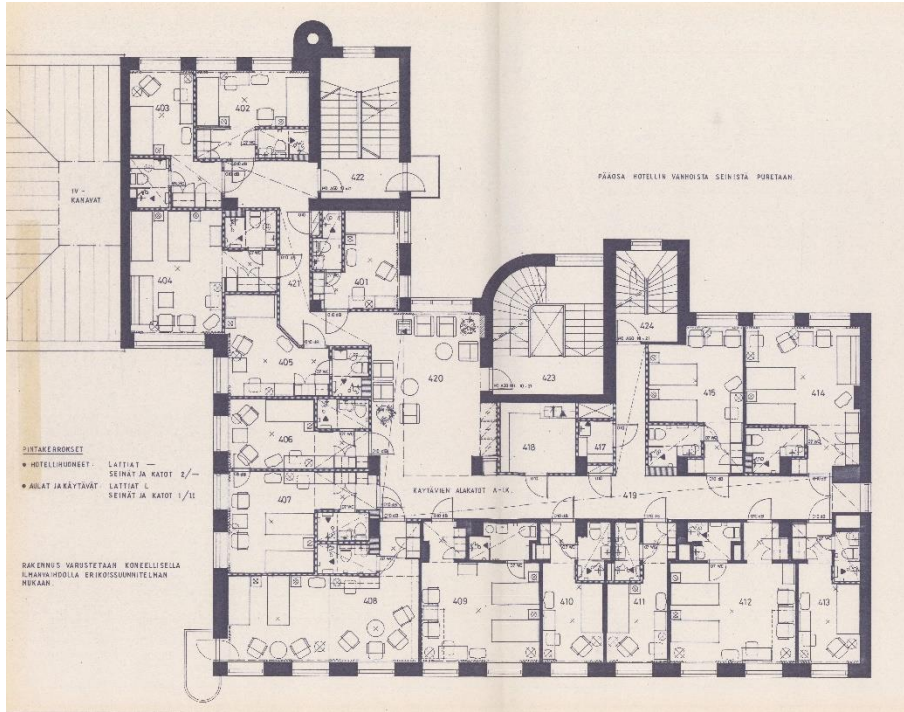

Ensimmäisessä kerroksessa hotellin sisäänkäyntiaula on uudistettu. (Kuva vasemmalla ylhäällä)

Toisessa kerroksessa hotellin yhteydessä olevat ravintola- ja kabinettitilat on uudistettu. (Kuva vasemmalla alhaalla)

Koko kolmannessa kerroksessa on tapahtunut suuria muutoksia. Hotellihuoneita on laajennettu, ja kerrokseen on rakennettu uusi IV-konehuone. (Kuva yllä)

Neljännessä kerroksessa kaikki hotellihuoneet on saneerattu ja niitä on laajennettu. (Kuva vasemmalla ylhäällä)

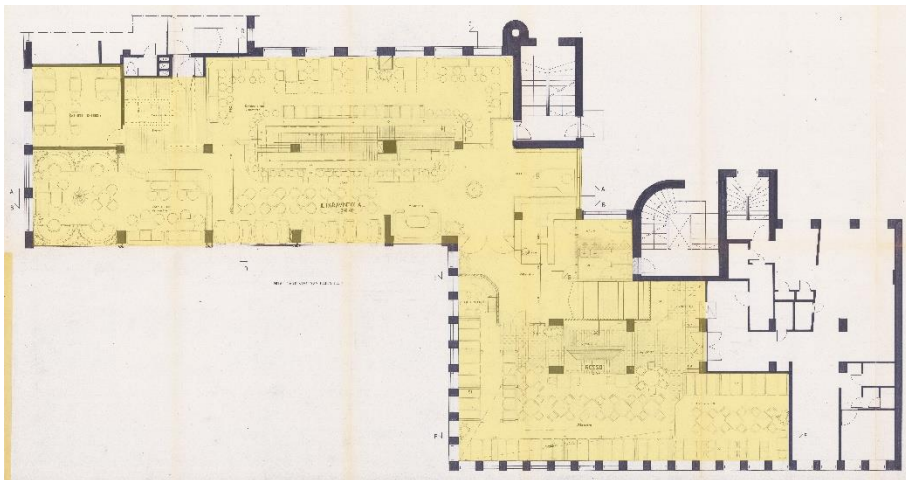
Kellarikerrokseen on rakennettu ravintolalle WC-tilat sekä uusi kulku niihin ensimmäisestä kerroksesta. (Kuva vasemmalla alhaalla)

Ullakkokerrokseen on rakennettu uudet sauna- ja neuvottelutilat sekä IV-konehuone. (Kuva yllä)

8.2.8 Vuoden 1988 tilamuutos

Vuonna 1988 toisen kerroksen ravintolatilaa on tehty tilamuutoksia.

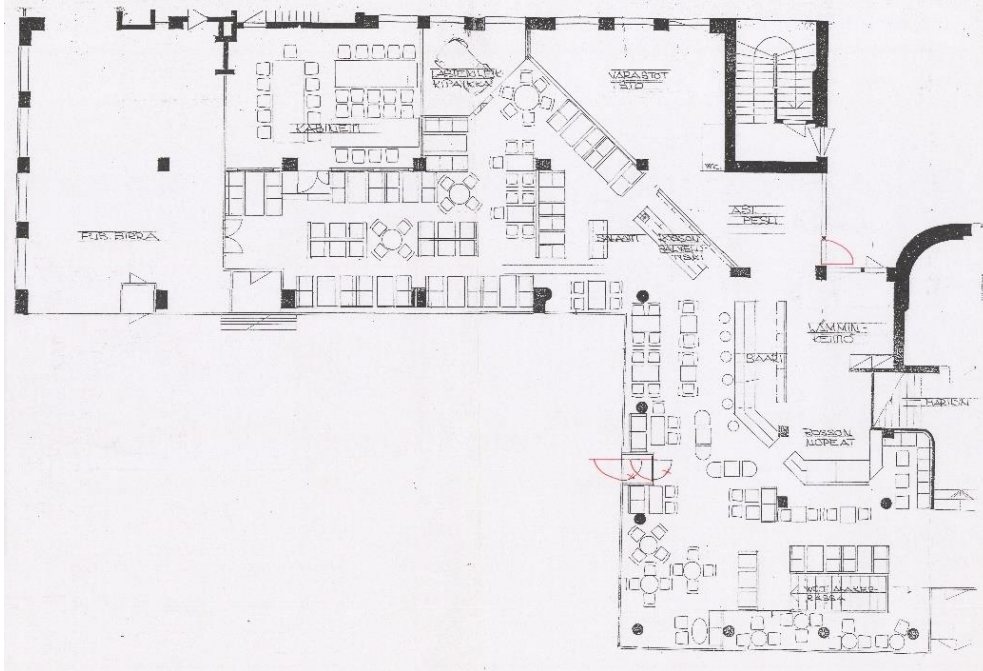
Keltaisella on merkitty ravintolan muutosalueet. (Kuva alla)

8.2.9 Vuoden 1994 tilamuutos

Vuonna 1994 ensimmäisen kerroksen myymälätila on muutettu ravintolatilaksi Rosson laajentuessa.

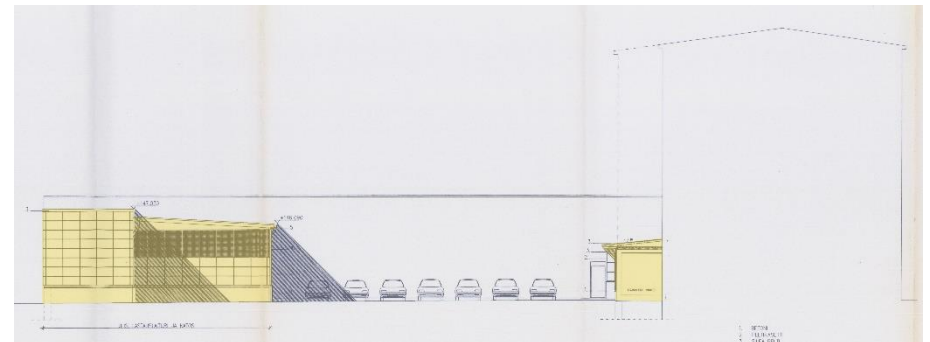
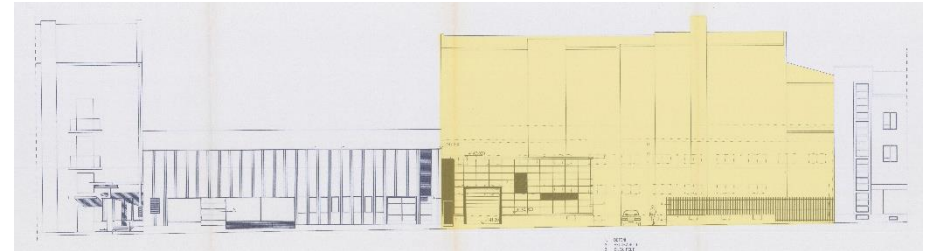
Ensimmäisen kerroksen tilamuutoksien pohjapiirustus. (Kuva alla)

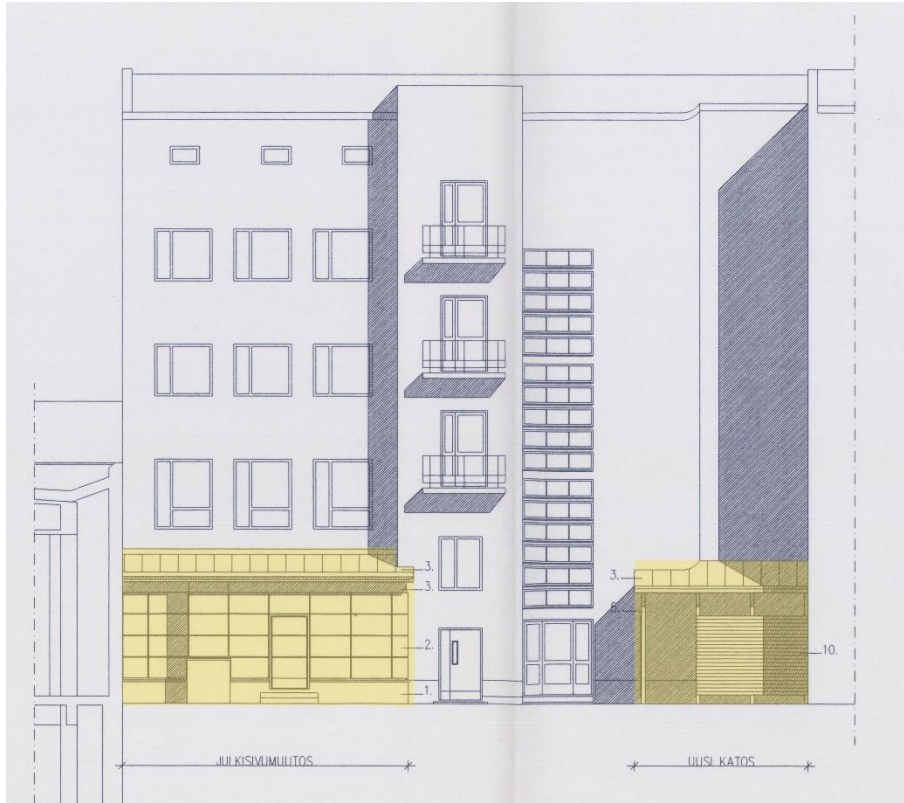
8.2.10 Vuoden 1999 muutokset

Vuonna 1999 Välikadun varrella oleva leipomo- ja asuinrakennuksen osa on purettu, ja osittain sen tilalle on rakennettu lastaus- ja jätekatos. Rakennuksen muihin julkisivuihin on myös tehty pieniä muutoksia, kuten myös ensimmäisen kerroksen ravintolatiloihin.

Asemapiirustukseen on merkitty keltaisella muutosalueet. (Kuva alla)

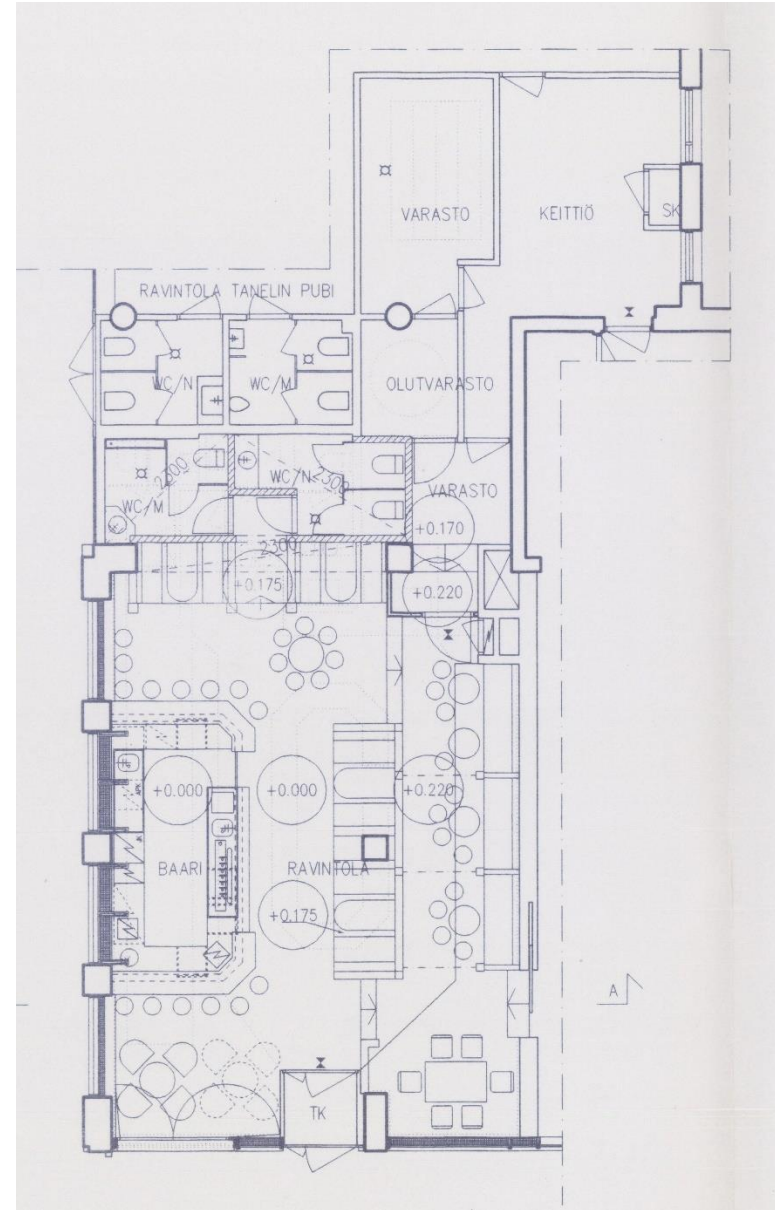

Välikadun varrella julkisivussa on tapahtunut suuri muutos, kun sen varrelta on purettu rakennus. Raatihuoneen torille on tehty ravintolalle uudet sisäänkäynnit. Huoltopihan puolella on rakennuksen uusi lastaus- ja jätekatos sekä sisäänkäyntiosa. (Kuvat ylhäällä)

Julkisivupiirustuksessa sisäpihan ja Välikadun suuntaan vuoden 1939 rakennusosasta näkyy uudistetut sisäänkäynnit katoksineen. (Kuva ylhäällä)

Ensimmäisen kerroksen baarin anniskelutiloja sekä aputiloja on uudistettu. (Kuva oikealla)

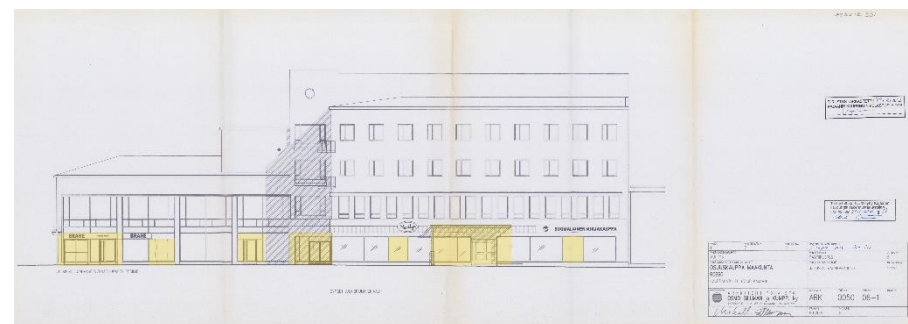
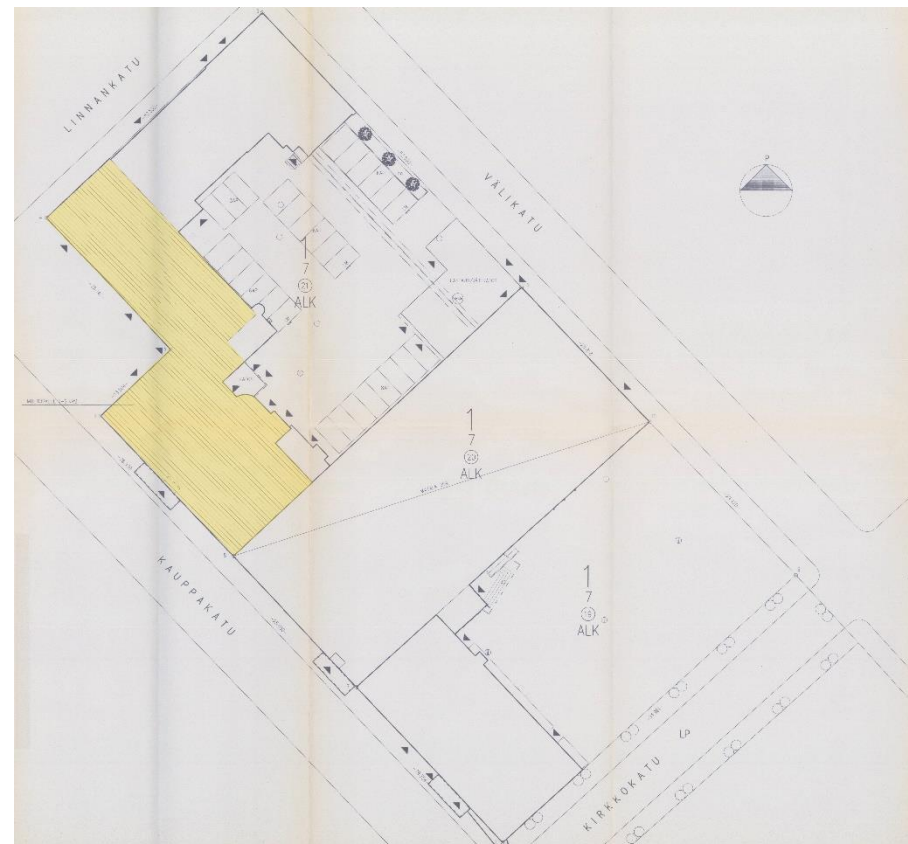

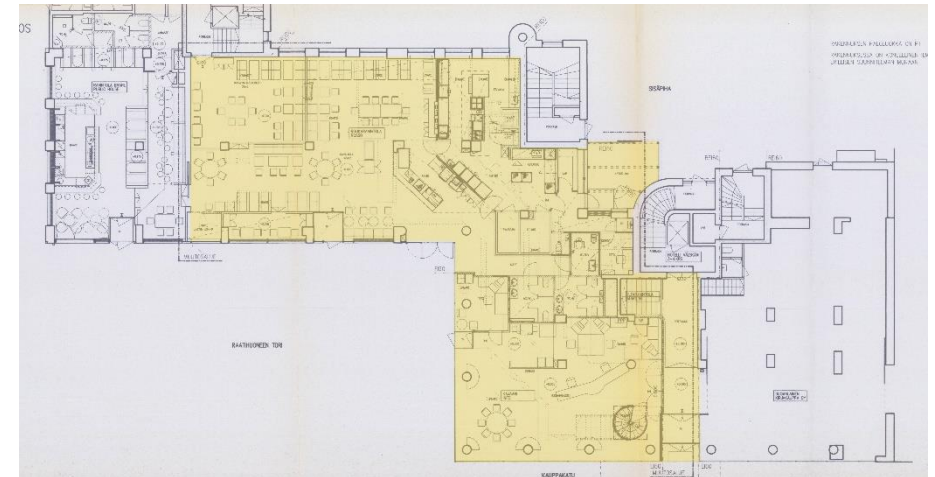
8.2.11 Vuoden 2001 tilamuutokset

Vuonna 2001 ensimmäisessä kerroksessa ravintolatilat on uudistettu, ja Kauppakadun sisäänkäynnin vasemmalle puolelle on tehty tilat Kajaanin turisti-infole. Pihan puolelle on tehty jätekatos ja sisäänkäyntikatokset. Toisen kerroksen ravintolatilat on muutettu iltaravintola Marilyniksi, ja Kauppakadun puolelle on tehty Kajaanin kaupungin elinkeinotoimen tiloja. Toimisto on muutettu maisematoimistosta jälleen toimistohuoneiksi. Kellarikerroksen WC-tilat on uudistettu.

Asemapiirustukseen on merkitty tilamuutosten muutosalue. (Kuva oikealla ylhäällä)

Kauppakadun julkisivun sisäänkäynteihin on tehty useampi muutos, jotka on merkitty julkisivupiirustuksessa keltaisella. (Kuva oikealla alhaalla)

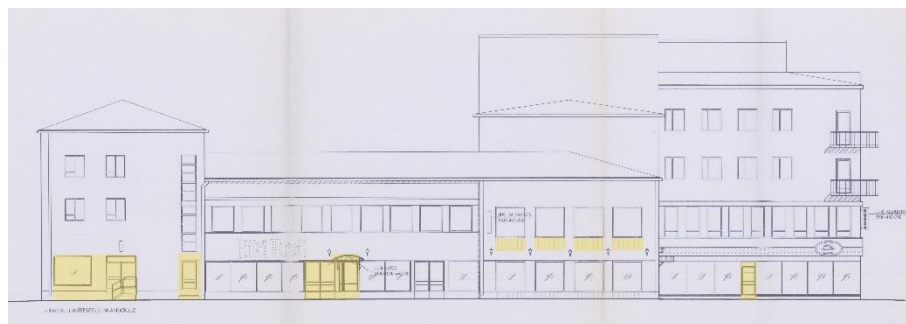

Sisäpihan julkisivussa on näkyvissä rakennuksen uusittu katos ja sen tuomat muutokset. (Kuva vasemmalla ylhäällä)

Linnakadun julkisivussa suurimmat muutokset ovat niin ikään sisäänkäyntien kohdalla. (Kuva vasemmalla alhaalla)

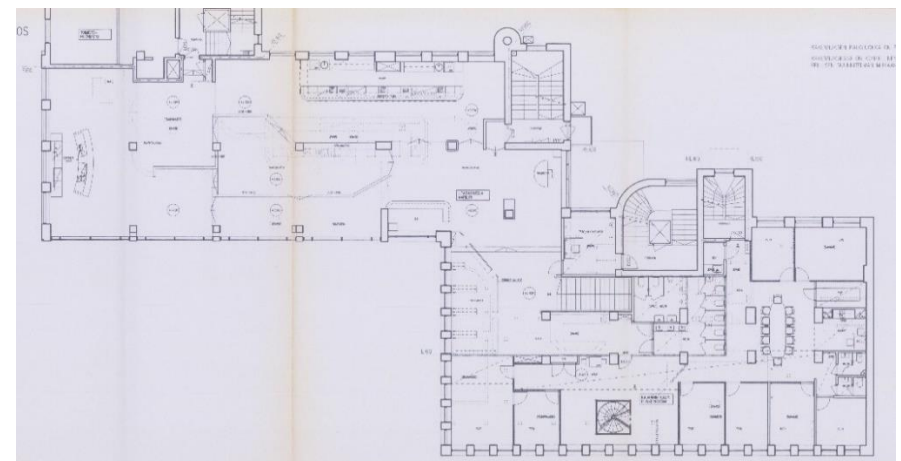
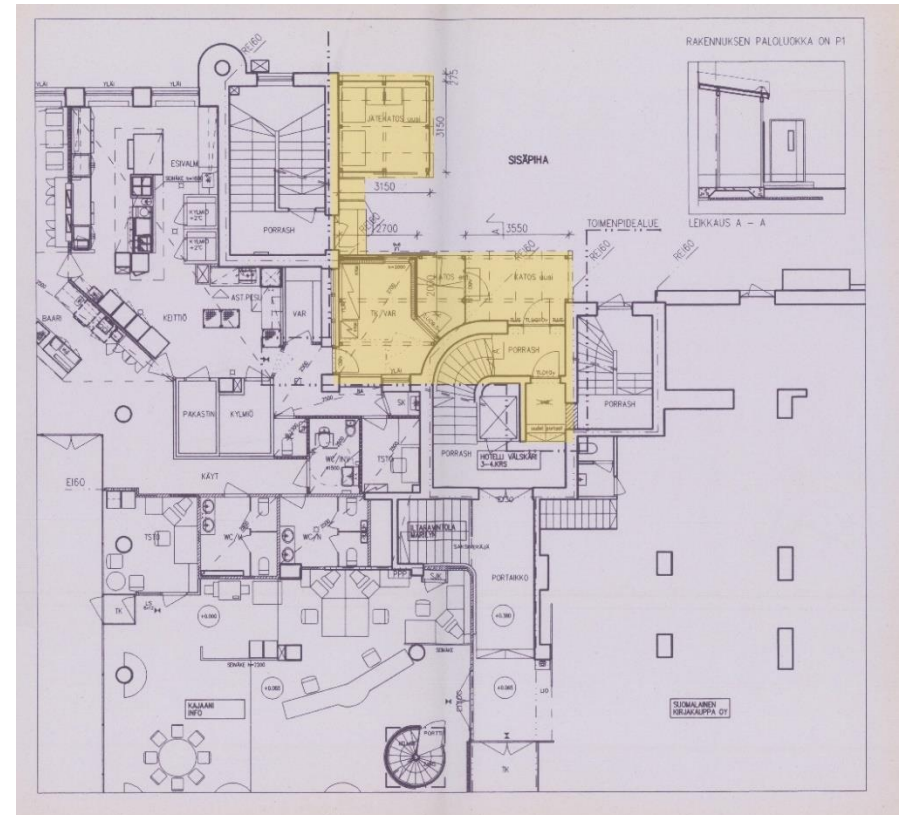
Ensimmäisessä kerroksessa ravintolan tilat ovat uudistettu täysin. (Kuva yllä)

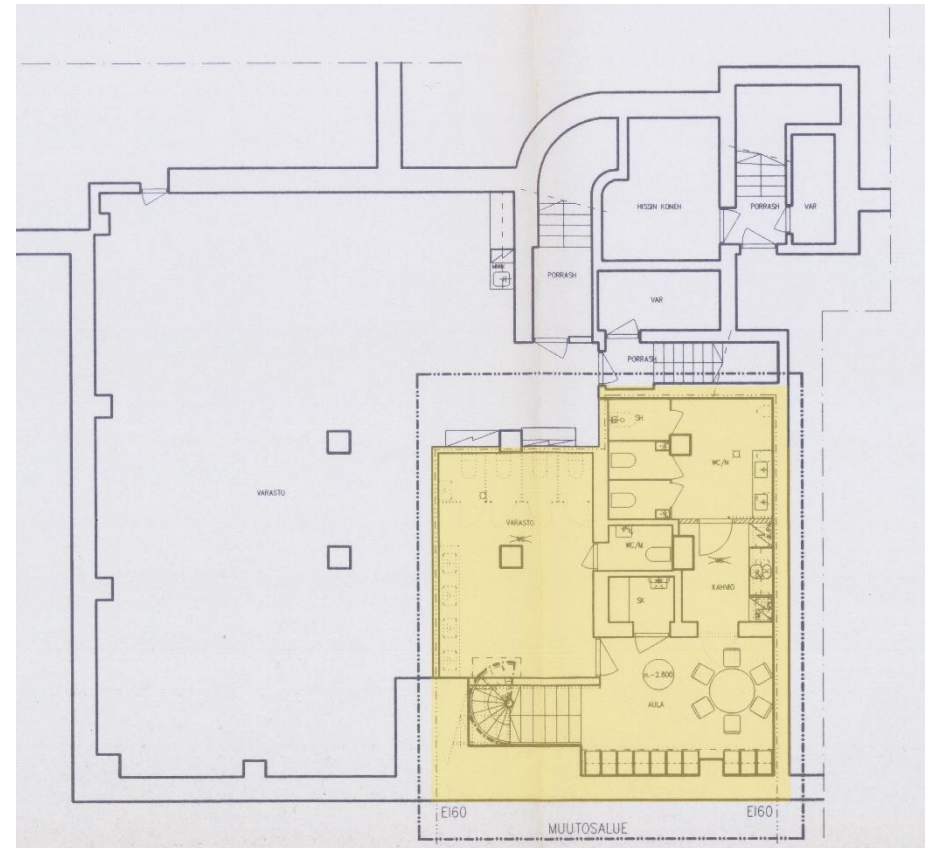
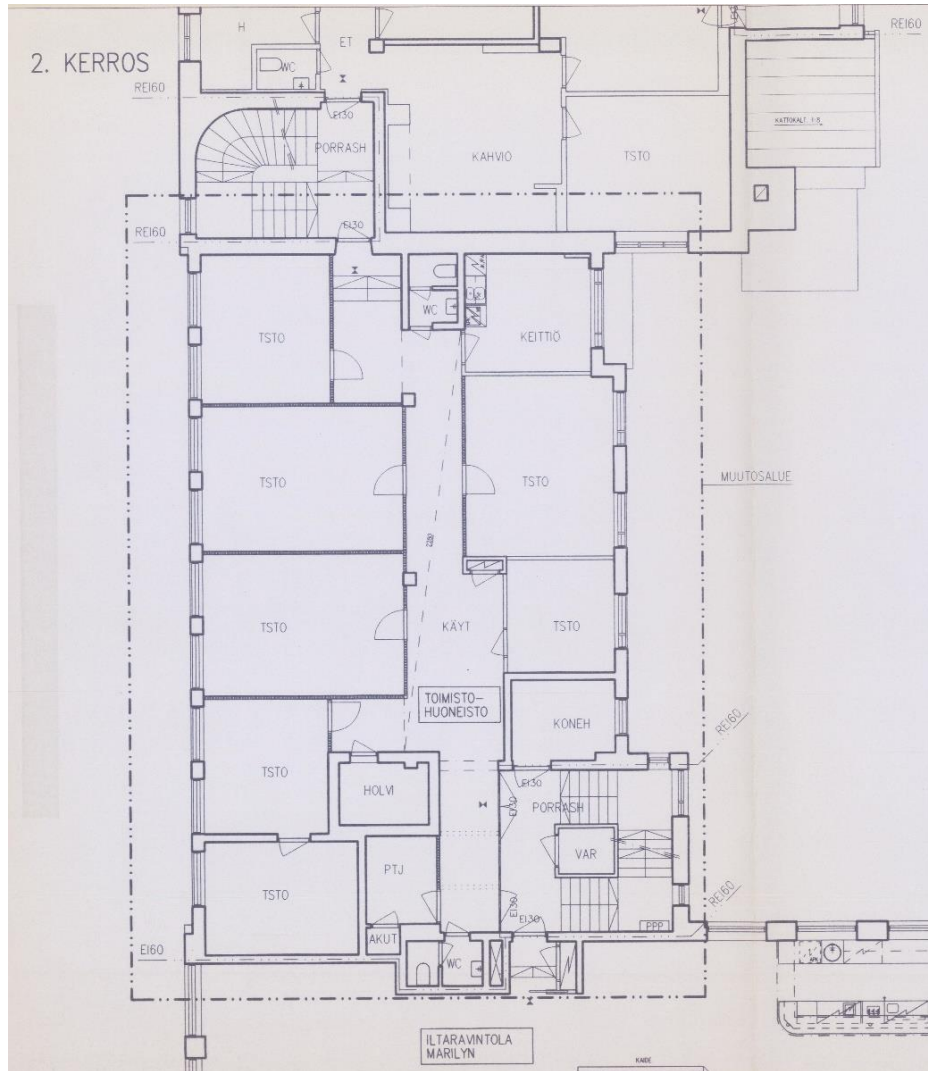

Vuoden 1939 rakennusosan pihan puolelle on rakennettu lisäosa ja jätekatos. (Kuva oikealla ylhäällä)

Toisen kerroksen ravintolatila on muutettu iltaravintolaksi, ja Kauppakadun puolelle on tehty toimistotiloja. (Kuva oikealla alhaalla)

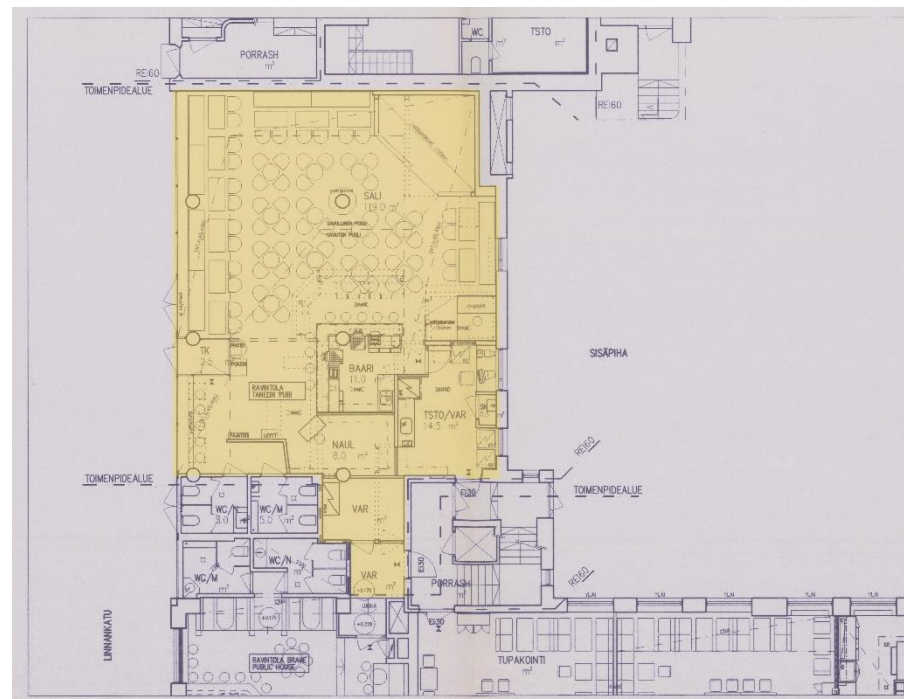
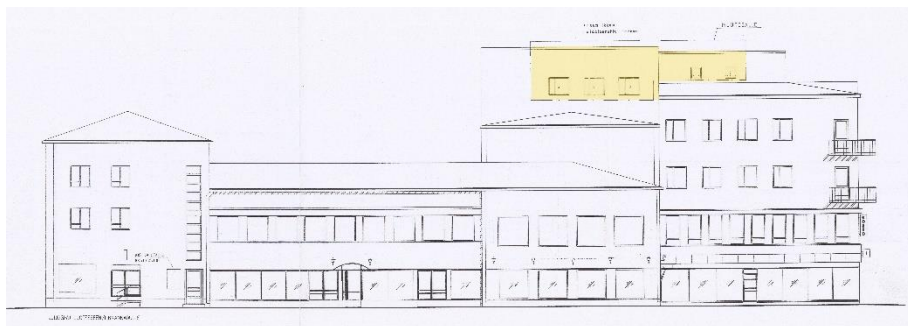
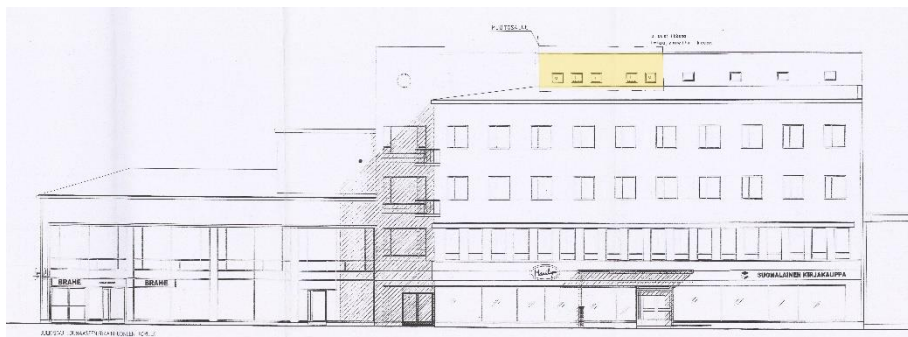

Toisessa kerroksessa on myös entinen avokonttori muutettu takaisin toimistohuoneiksi. (Kuva vasemmalla)

Kellarikerrokseen on tehty uudet WC-tilat. (Kuva yllä)

8.2.12 Vuoden 2002 tilamuutokset

Vuonna 2002 ensimmäisessä kerroksessa olevan olutbaarin tilat on uudistettu, mutta tila on yhä baarikäytössä. Rosso-ravintolan tilat on laajennettu sen vieressä olevan ravintolan tiloihin. Kolmannen, neljännen ja ullakkokerroksen hotellitilat on muutettu toimistotiloiksi, mutta ullakkokerroksen saunatilat sekä neuvotteluhuone on säilytetty.

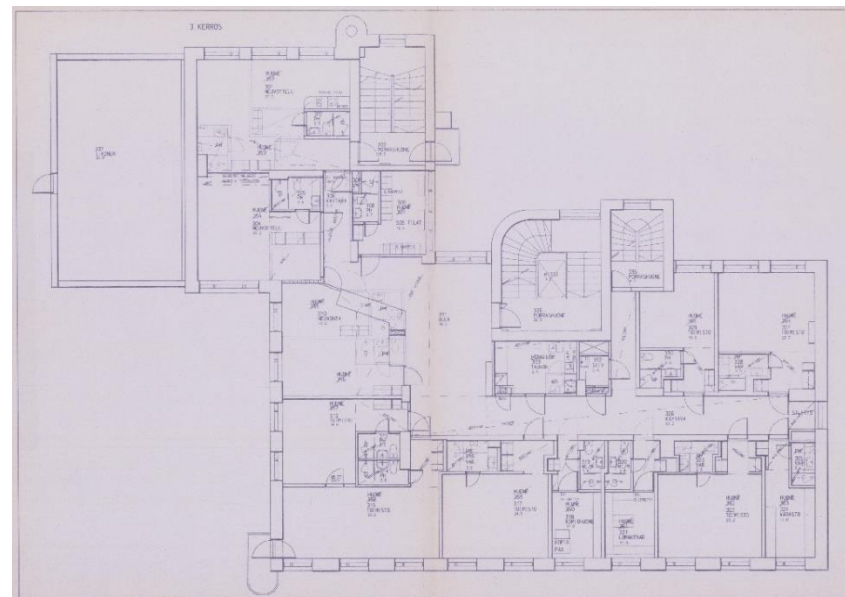
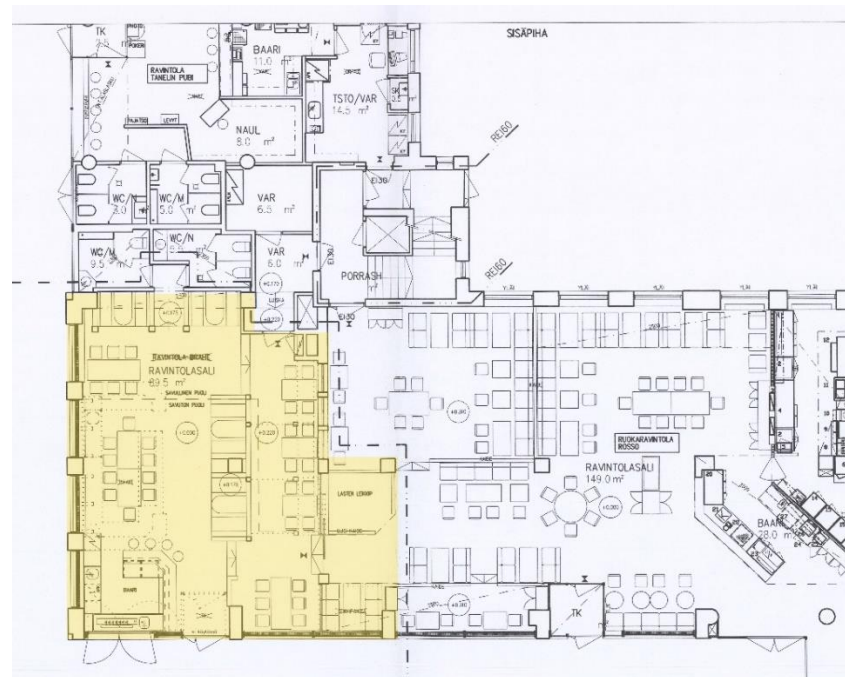
Ullakkokerroksen muutokset ovat nähtävissä Kauppakadun julkisivupiirustuksessa. (Kuva vasemmalla ylhäällä)

Linnakadun julkisivuun on tehty pieniä julkisivumuutoksia. (Kuva vasemmalla alhaalla)

Ensimmäisen kerroksen olutbaari on uudistettu kokonaan. (Kuva yllä)

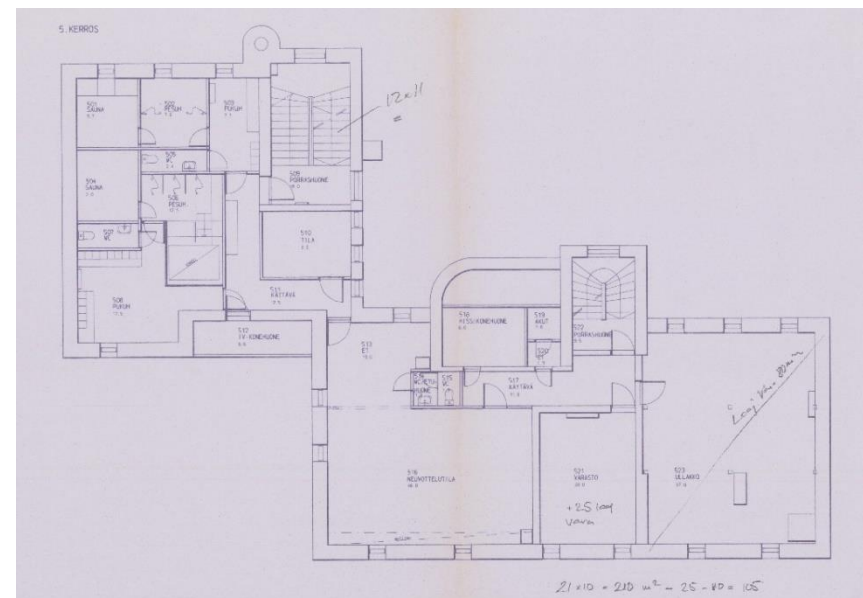
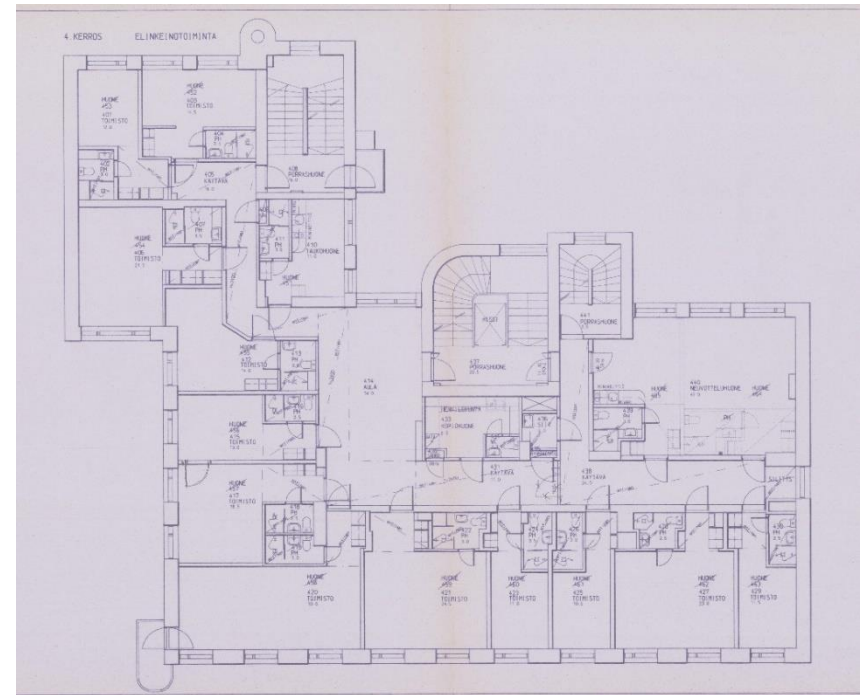
Ensimmäisessä kerroksessa myös Rossa-ravintolan tiloihin on tehty muutoksia. (Kuva oikealla ylhäällä)

Kolmannen kerroksen hotellihuoneet on muutettu toimistotiloiksi. (Kuva oikealla alhaalla)

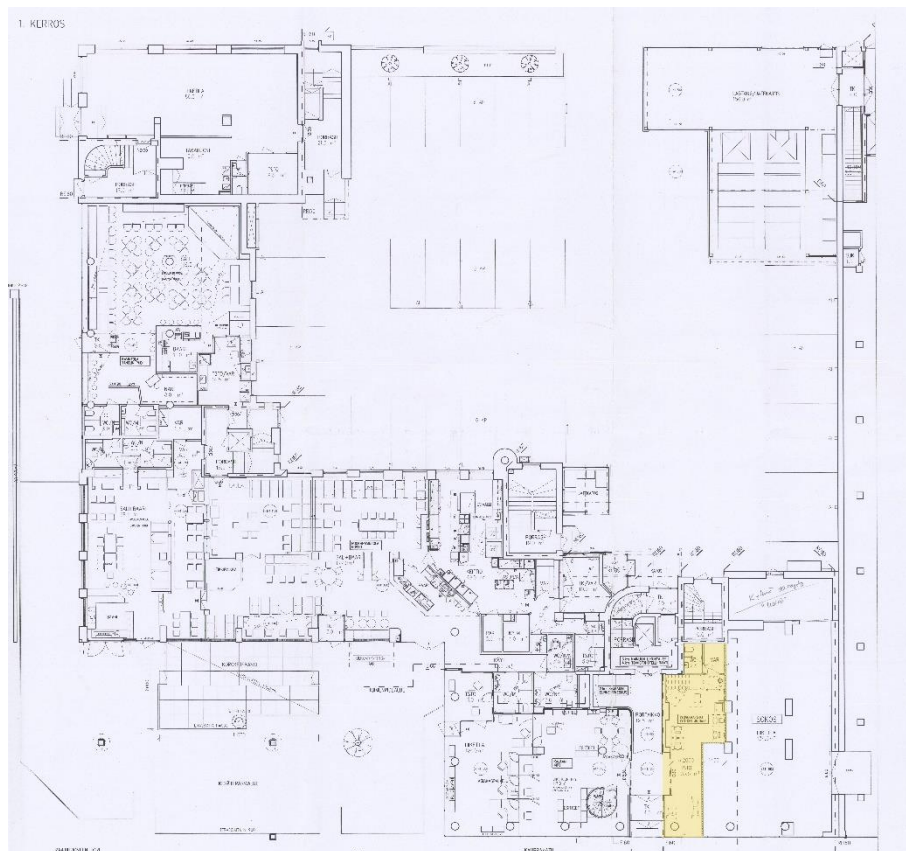
Koko neljäs kerros on muutettu toimistotiloiksi. (Kuva oikealla ylhäällä)

Ullakkokerros on niin ikään toimistokäytössä, mutta siellä sijaitsevat myös sauna- ja neuvottelutilat. (Kuva oikealla alhaalla)

8.2.13 Vuoden 2003 tilamuutokset

Vuonna 2003 ensimmäisessä kerroksessa entisen Suomalaisen kirjakaupan tiloihin on tehty toimisto, ja toisessa kerroksessa iltaravintola Marilynin tilat on niin ikään muutettu toimistotiloiksi.

Ensimmäisen kerroksen toimistoa on laajennettu entisen Suomalaisen kirjakaupan tiloihin. (Kuva vasemmalla)

Iltaravintola Marilynin tiloihin on rakennettu uusia toimistotiloja. (Kuva yllä)

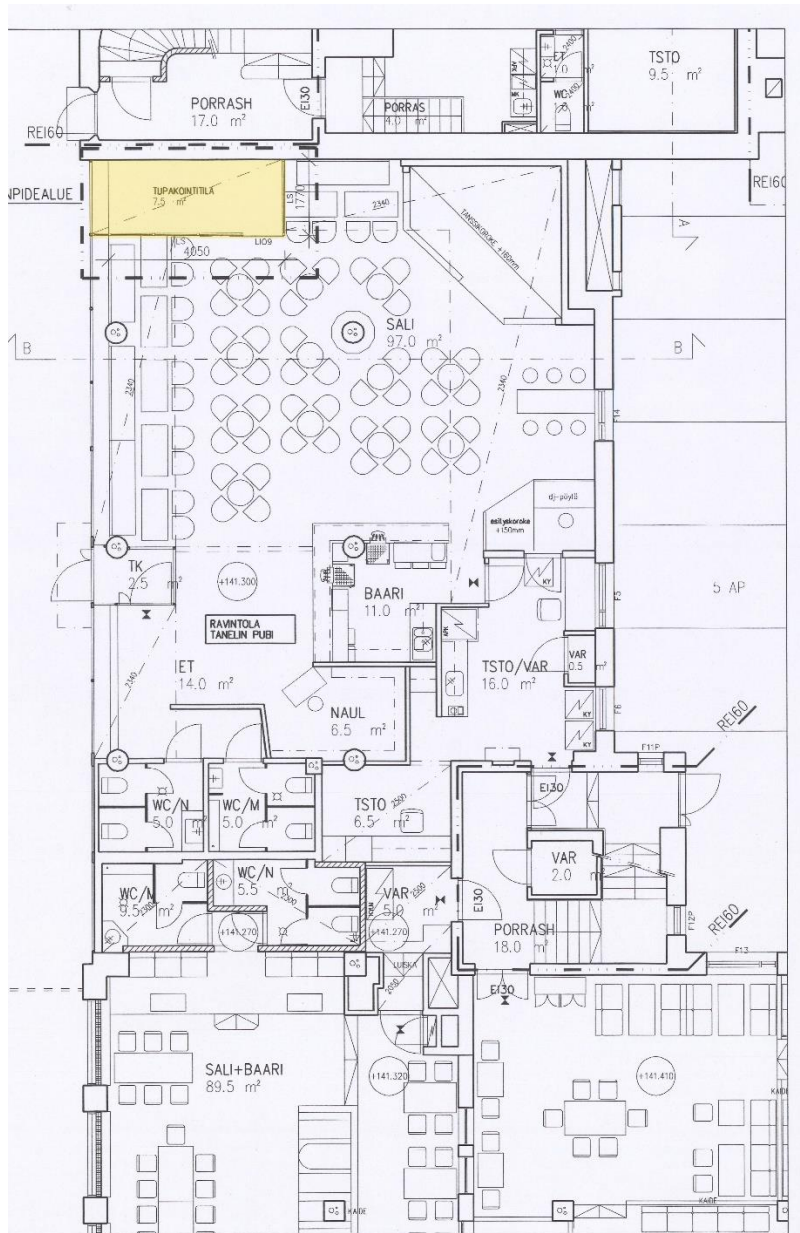
8.2.14 Vuoden 2005, 2007 ja 2009 tilamuutokset

Vuonna 2005 toisen kerroksen toimistotiloissa on tehty pieniä tilamuutoksia. 2007 baarin tiloihin on tehty tupakkakoppi, ja Rosson ravintolatiloihin on tehty ulosmyyntipiste. Vuonna 2009 baarin WC-tilat on uudistettu.

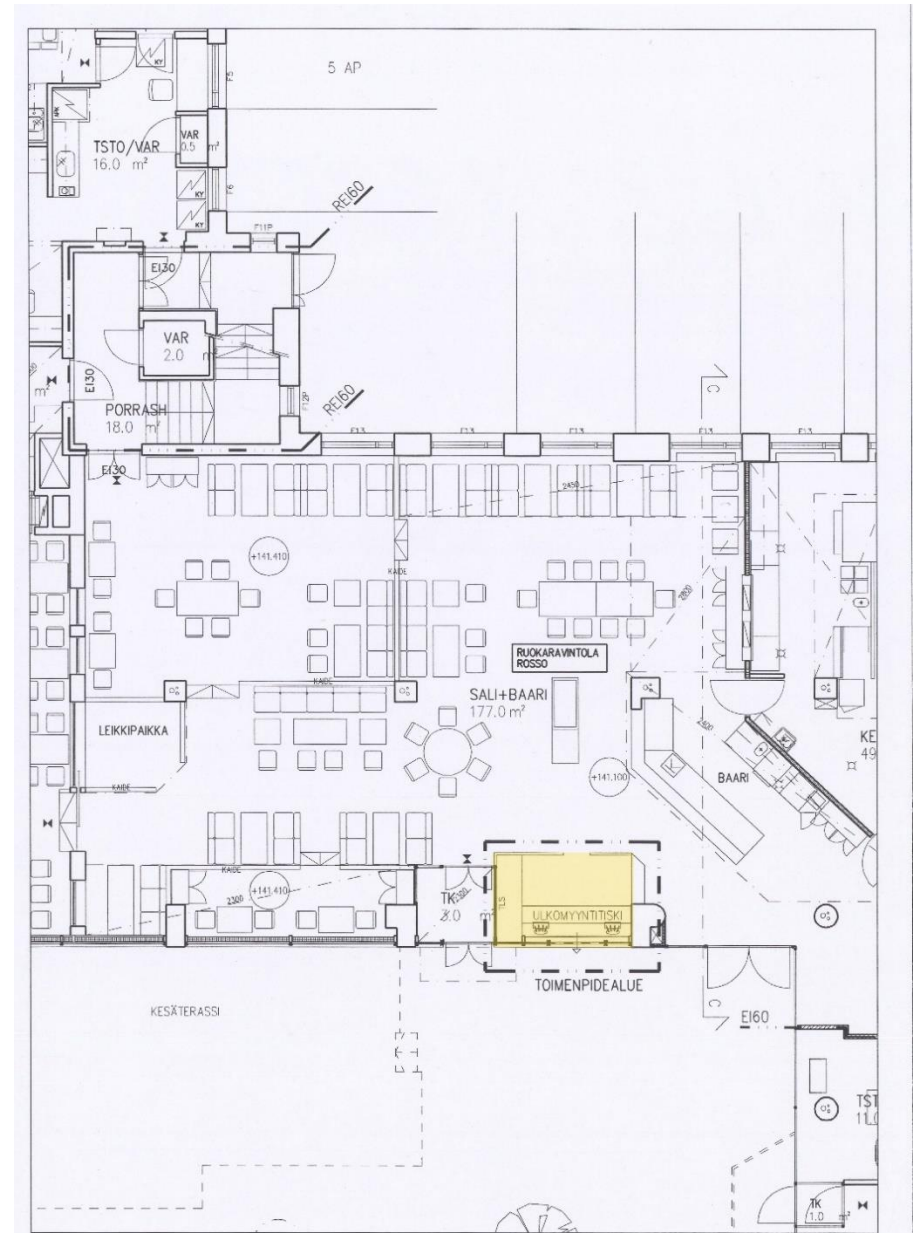

Toisen kerroksen toimistotiloissa on tehty tilamuutoksia, jotka on merkitty kuvaan keltaisella. (Kuva vasemmalla)

Raatihuoneen torille avautuu vuonna 2007 tehty Rosson ulosmyyntipiste. (Kuva yllä)

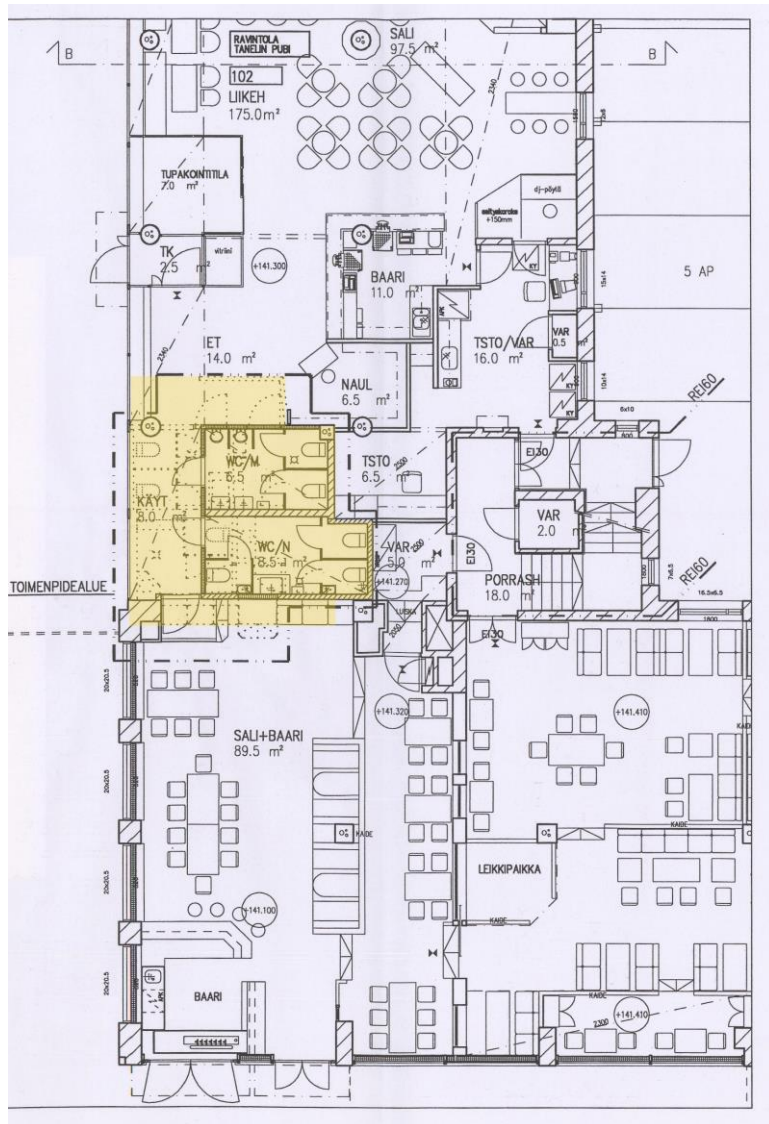

Vuonna 2007 ensimmäisen kerroksen baariin rakennettu tupakkakoppi.

Rosson tiloihin tehty pieni ulosmyyntipiste.

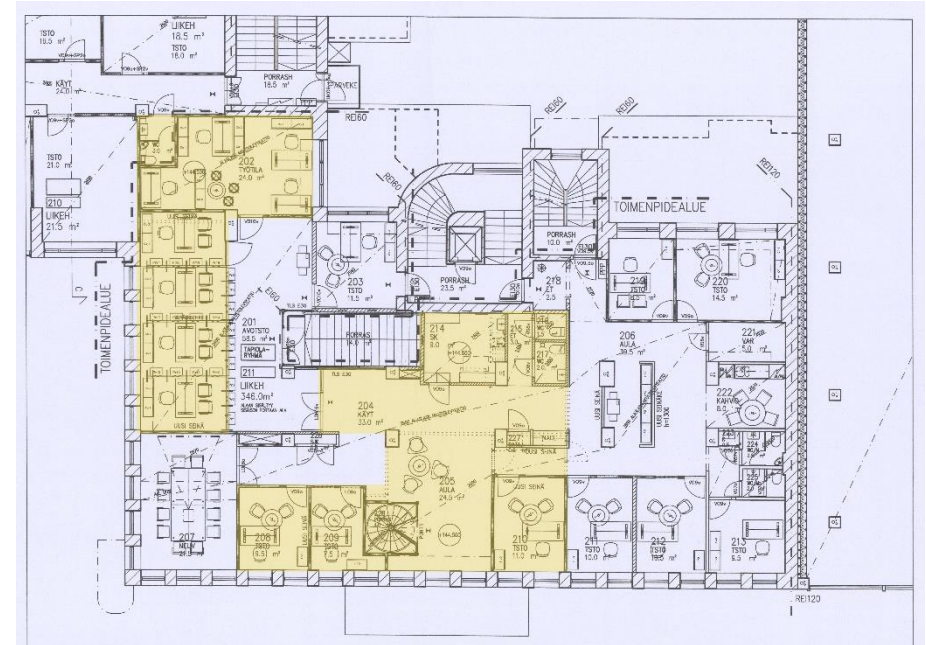
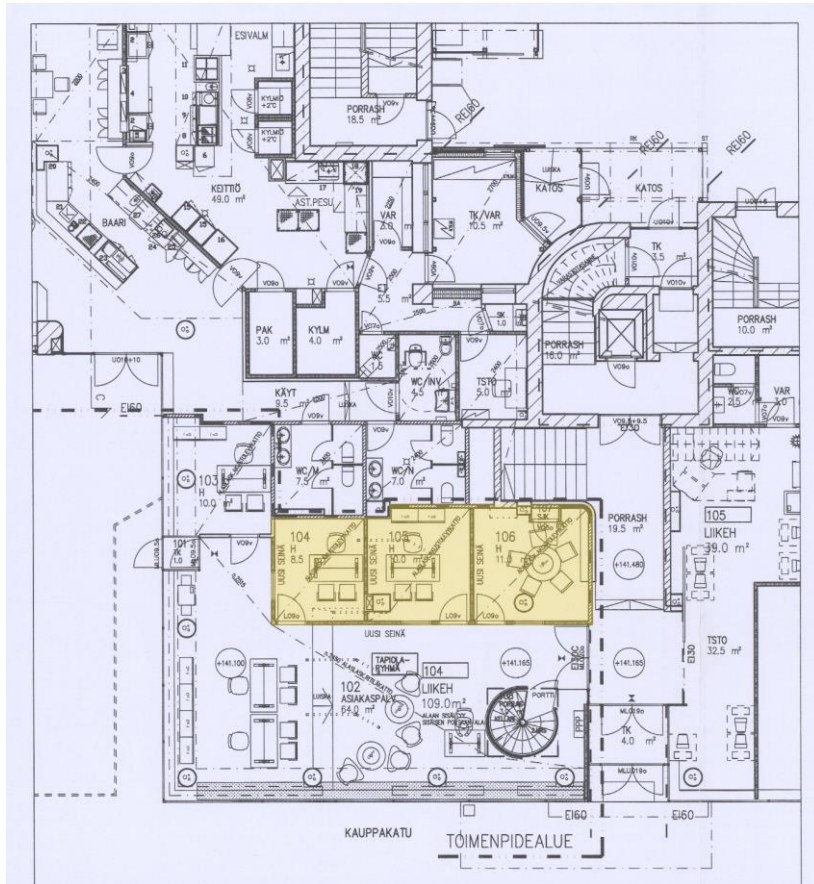

Vuonna 2009 ensimmäisen kerroksen baarin yhteydessä olevat WC-tilat uudistettiin.

8.2.15 Vuoden 2011 tilamuutokset

Vuonna 2011 kellarikerrokseen on tehty uudet sosiaalilat. Ensimmäisessä kerroksessa toimistotiloihin on tehty uusia toimistohuoneita, ja toisessa kerroksessa toimistotiloissa on tehty tilamuutoksia.

Ensimmäisessä kerroksessa avointa konttoritilaa on jaettu pienemmiksi toimistohuoneiksi. (Kuva vasemmalla)

Toisen kerroksen toimistotiloja on uudistettu, ja tilajakoja on muutettu. Muutosalue on merkitty keltaisella. (Kuva yllä)

8.2.16 Vuoden 2015 kellarin tilamuutos

Vuonna 2015 Rosson alakerrassa oleviin kellaritiloihin on tehty sosiaalitilat ja vanhoja tilajakoja on purettu.

Kellarikerroksen pohjapiirustukseen on merkitty muutosalue keltaisella.

8.3 Nykytilanne

8.3.1 Ulkoasu ja julkisivut

III-kerroksinen osa

Kiinteistön III-kerroksisen osan päätyjulkisivu sisäpihan suuntaan, sisäpihan julkisivu sekä rakennuksen julkisivu Välikadulle. Korttelia rajaa rauta-aita.

Julkisivumateriaalina on funktionalismin tyyliunalle ominainen vaaleaksi maalattu rappaus.

Ikkuna-aukotukset ja rakennusosat muodostavat funktionalismille tyypillisen selkeän ja linjakkaan yleisilmeen.

II-kerroksinen osa

Kiinteistön II-kerroksisen osan julkisivua Raatihuoneentorin ja kävelykaduksi muutetun Linnakadun suuntaan.

Oikealla kuvassa myös kiinteistön III-kerroksisen osan Linnakadun puoleinen julkisivu ja sisäänkäynti.

Julkisivumateriaaleissa toistuu vaaleaksi maalattu rappaus, johon tuovat kontrastia lasipinnat sekä tummat metallipinnat. Julkisivuja ja ikkunapintoja on rytmitetty erilaisilla pysty- ja vaakaelementeillä.

IV-kerroksinen osa

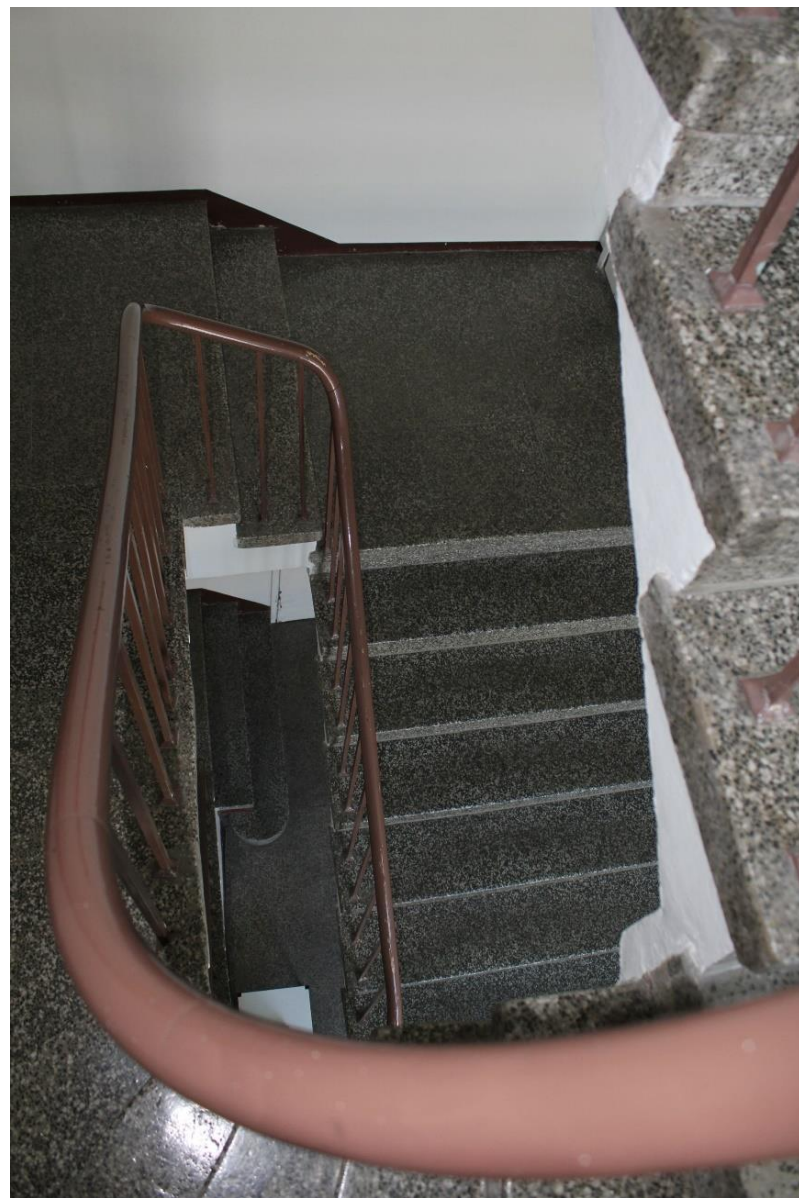

Vasemmalla rakennuksen IV-kerroksisen osan julkisivu Raatihuoneentorin suuntaan sekä sisäpihan suuntaan.

Oikealla rakennuksen IV-kerroksisen osan julkisivua Kauppakadun suuntaan. Julkisivumateriaalina on pääasiassa vaaleaksi maalattu rappaus.

8.3.2 Pohjaratkaisu

III-kerroksinen osa

Sisäänkäynnit johtavat porrashuoneisiin, joita kautta on kulku rakennuksen eri kerroksiin. Toisessa porrashuoneessa on funktionalismille tyypillinen kaareva seinärakenne.

II-kerroksinen osa

Rakennuksen tässä osassa on yksi porrashuone, josta on käynti eri kerroksiin.

IV-kerroksinen osa

Rakennuksen nelikerroksisessä osassa on useita porrashuoneita. Kuvassa porrashuone sisäpihan puolella.

Kuvassa sisäpihan puoleinen kaarevaseinäinen porrashuone, jonka yhteydessä on myös hissi.

Porrashuoneiden kautta on käynti rakennusten eri tiloihin. Kuvassa käynti ullakkotiloihin. Useiden tilamuutosten yhteydessä kulkuyhteydet ovat muuttuneet alkuperäisestä pohjaratkaisusta.

Kauppakadun puoleisen pääsisäänkäynnin yhteydessä on muutama askelma, jonka jälkeen avautuu käytävämainen aula rakennuksen sisätiloihin.

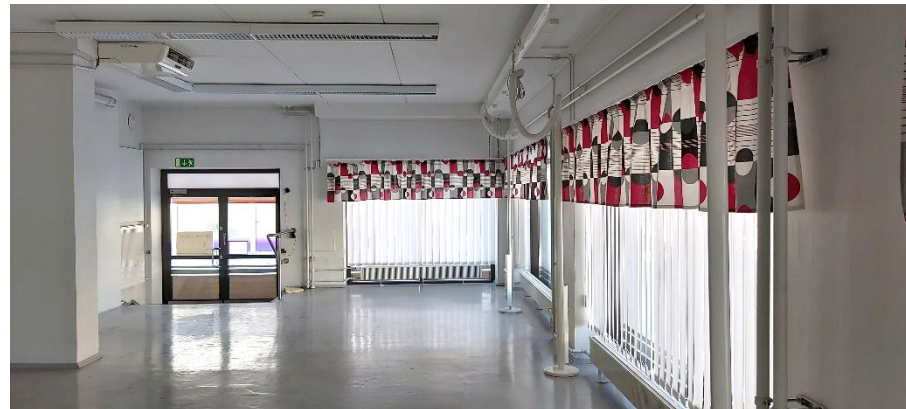

Vasemmalla pääsisäänkäynniltä johtava käytävä, jota kautta on sisäporras 2. kerroksen liiketilaan.

Yllä oikealla 1. kerroksen Kauppakadun puoleisen liiketilan sisäinen kierreporras kellarikerroksen varastotiloihin. am liiketilan sisäinen porras

8.3.3 Sisätilat

III-kerroksinen osa

Välikadun ja Linnakadun kulmauksen liiketila, johon on käynti myös suoraan Linnakadun puolelta.

Toimistotilaa rakennuksen 2. kerroksessa.

Vasemmalla esimerkki rakennuksen asuinhuoneiston tilaratkaisuista, joihin liittyy rakentamisajalle tyypilliset kiinteät komerohuoneet.

Yllä oikealla esimerkki asuinhuoneistojen pintamateriaaleista ja värimaailmasta. Asunnoissa on tyypillisesti kiinteät komerot.

Yllä vasemmalla esimerkki asuinhuoneiston pesutiloista, joita on jonkin verran nykyaikaistettu.

Oikealla esimerkki tilaratkaisuista, joissa toiminnot on sijoitettu omiin huoneisiinsa. Kuvassa myös näkyvillä funktionalismin kaarevaa muotokieltä.

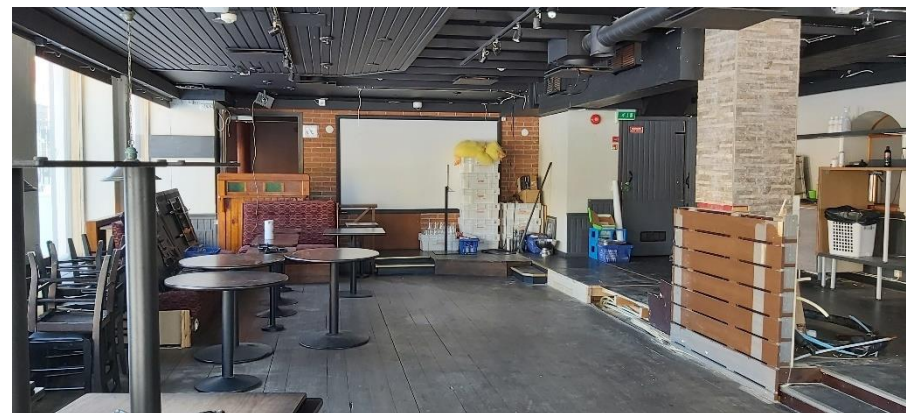
II-kerroksinen osa

Yllä Raatihuoneenkadun puoleinen liiketila 1. kerroksessa (Rosso). Vasemmalla ylhäällä Raatihuoneenkadun puoleinen liiketila 2. kerroksessa. Vasemmalla alhaalla Linnakadun puoleinen liiketila 1. kerroksessa.

Alla 1. kerroksen liiketilaa, jonka kautta on yhteys molempiin 1. kerroksen liiketiloihin.

Oikealla Linnakadun puoleista toimistotilaa rakennuksen 2. kerroksessa. Pintamateriaalit ja valaistus ovat tyyppillistä toimistoympäristöä.

Yllä kaksikerroksisen osan kellaritilaa, jossa sijaitsee mm. varastotiloja ja talotekniikkaa. Kellaritiloissa on betonilattia ja seinäpinnat ovat pääasiassa maalattua betonia.

IV-kerroksinen osa

Yllä ensimmäisen kerroksen liiketilaa Kauppakadun puolella. Kierreportaiden kautta pääsee kolmeen kerrokseen toteutetun liikehuoneiston tiloihin.

Oikealla toiseen kerrokseen sijoittuvia liiketiloja.

Liiketiloja on nykyaikaistettu, ja niiden pintamateriaalit ja värit ovat toteutusajan kohtana toimistoympäristössä tyypillisesti käytettyjä.

Toimistotilojen tilaratkaisut muodostavat sekä avointa että suljettua huonemaista toimistotilaa.

Kolmannen kerroksen majoituskäytössä ollut liiketila.

Neljännän kerroksen toimisto- ja liiketila. Materiaalit ja värimaailma vaihtelevat tilakohtaisesti voimakkaastikin.

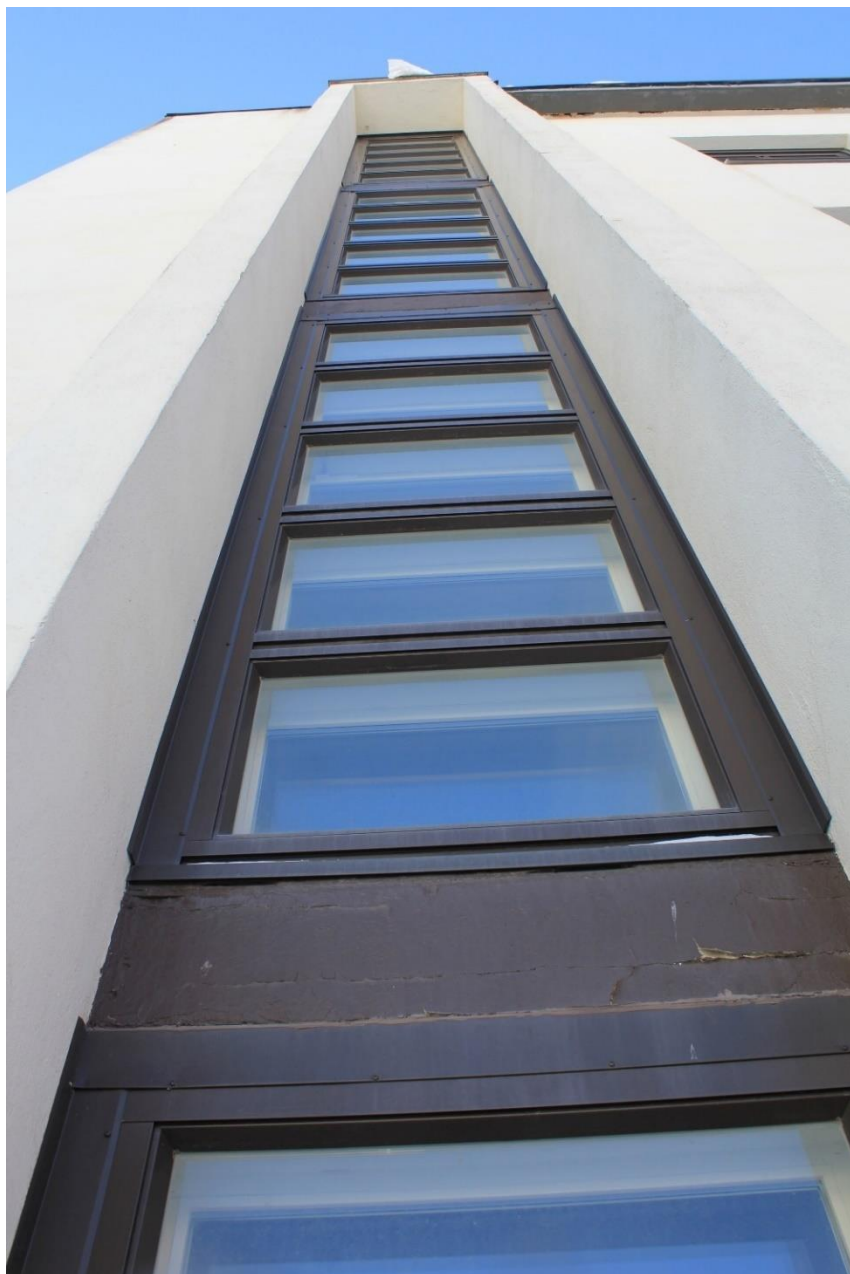

Oikealla ullakkokerrokseen toteutettua liiketilaa.

Yläpuolella vasemmalla ullakkokerroksen liike- ja toimitilojen yhteydessä olevat pesutilat.

Yläpuolella oikealla ullakkokerrokseen varastotiloja, joista on nähtävissä rakentamismateriaaleja. Varastotiloja ei ole erityisesti jäsennely.

8.3.4 Pintarakenteet, rakennusosat ja yksityiskohdat

Oikealla III-kerroksisen rakennuksen Välikadun puoleinen näyttävä porrashuoneen ikkuna. Yllä eri korkuisten rakennusosien liittymiskohta ja ikkunamalleja. Yksityiskohtana ullakkotilan liiketilojen pieni pyöreä ikkuna.

Kiinteistön II-kerroksisen osan nauhamaiset ikkunat ja suorakulmaisesta tyylistä poikkeava sisäänkäynnin katos.

Kiinteistön IV-kerroksisen osan funktionalismin muotokielen mukaiset parvekkeet Raatihuoneentorin ja Kauppakadun kulmauksessa.

Oikealla sisäpuoleiset suorakaiteen muotoiset tuuletusparvekkeet, joissa on metallikaiteet.

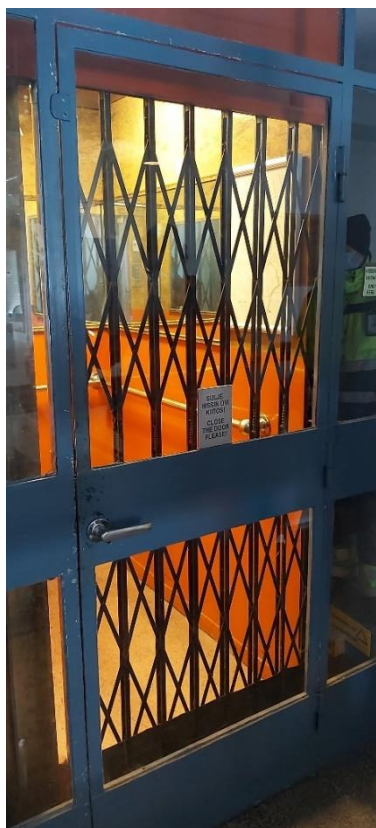
Yllä kiinteistön III-kerroksisen ja II-kerroksisen osan rajapinnassa julkisivupintaan upotettu syöksytorvi.

Yllä kiinteistön IV-kerroksisen osan Kauppakadun puoleisen sisäänkäynnin katos, jonka yläpuolelle on toteutettu myöhemmin teräs-lasi -rakenteinen katos.

Oikealla kiinteistön III-kerroksisen osan porrashuoneen materiaaleja ja värimaailmaa. Kiinteistön eri osissa materiaalit ja väritys vaihtelevat.

Oikealla yksityiskohtia kiinteistön IV-kerroksisen osan hissistä.

Yllä esimerkki kiinteistön porrashuoneen väliovesta. Ovet ja väliovet vaihtelevat rakennuksen eri osissa, johtuen mittavista sisätilojen muutostöistä.

8.3.5 Rakenteet

Ylimmässä kuvassa kiinteistöön kuuluvien erikorkuisten rakennusten liittymiskohtia. Kiinteistössä on tehty rakenteellisia muutoksia useiden muutostöiden yhteydessä.

Yllä nähtävissä rakennuksen IV-kerroksisen osan ulkoseinärakenteen vahvuus.

Ullakkotilassa on nähtävissä ulkoseinärakenteen materiaalina käytetty punatiili sekä jäänteitä aikaisemmasta talotekniikasta.

Ullakkotiloissa on myös näkyvillä hormeja sekä puisia yläpohjan tukirakenteita. Osa talotekniikasta on pintavetoina, osa rakenteisiin upotettuna.

8.4 Rakennuksen säilyneisyys

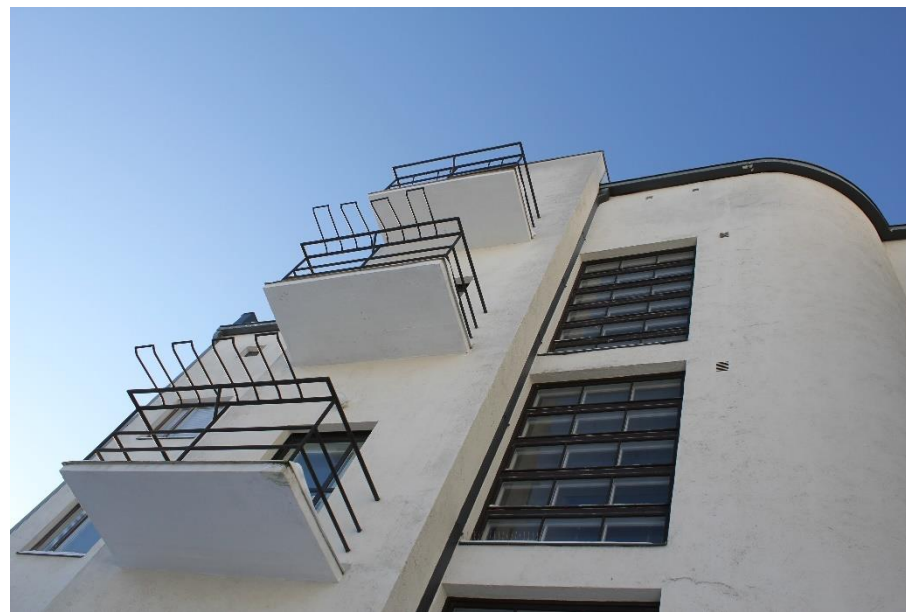
8.4.1 Ulkoasu ja julkisivut

Rakennuksen julkisivut ovat muuttuneet jonkin verran vuosien varrella. Eniten muutoksia on kohdannut vuoden 1956 rakennusmassa, jossa on tehty useita julkisivumuutoksia, sekä vuoden 1937 leipomo- ja asuinrakennus, josta on purettu suuri osa. Jäljelle jääneessä rakennusosassa on kuitenkin nähtävissä edelleen paljon alkuperäistä. Suurin osa 1930-luvun rakennusosien muutoksista on koskenut rakennusten ensimmäistä kerrosta, ylempien kerroksien pysyessä pitkälti alkuperäisen kaltaisina.

Vuoden 1937 rakennusosan päämassa ja yksityiskohdat ovat säilyneet alkuperäistä vastaavina purkamattomissa osissa. (Kuva alhaalla)

Vuoden 1939 rakennuksessa on funkisrakennuksille tyypillisiä kaarevia julkisivupintoja sekä porraskäytävän suuret ikkunat. (Kuva oikealla ylhäällä)

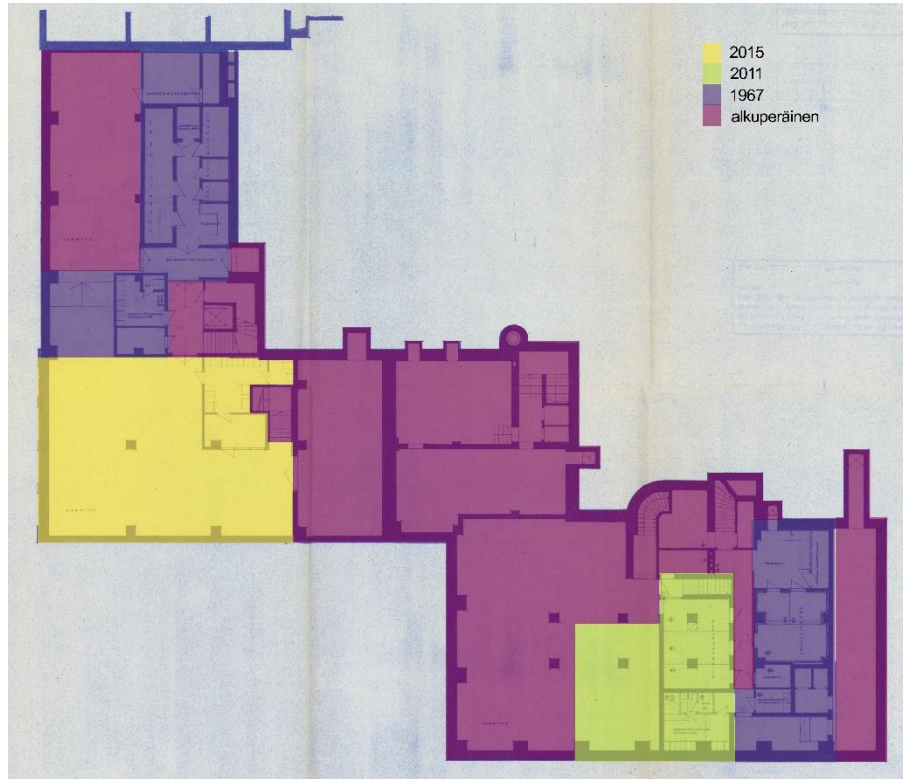
Vuoden 1956 rakennuksessa on useista muutoksista huolimatta säilynyt alkuperäisiä rakennusosia ja detaljiikkaa. (Kuva oikealla alhaalla)

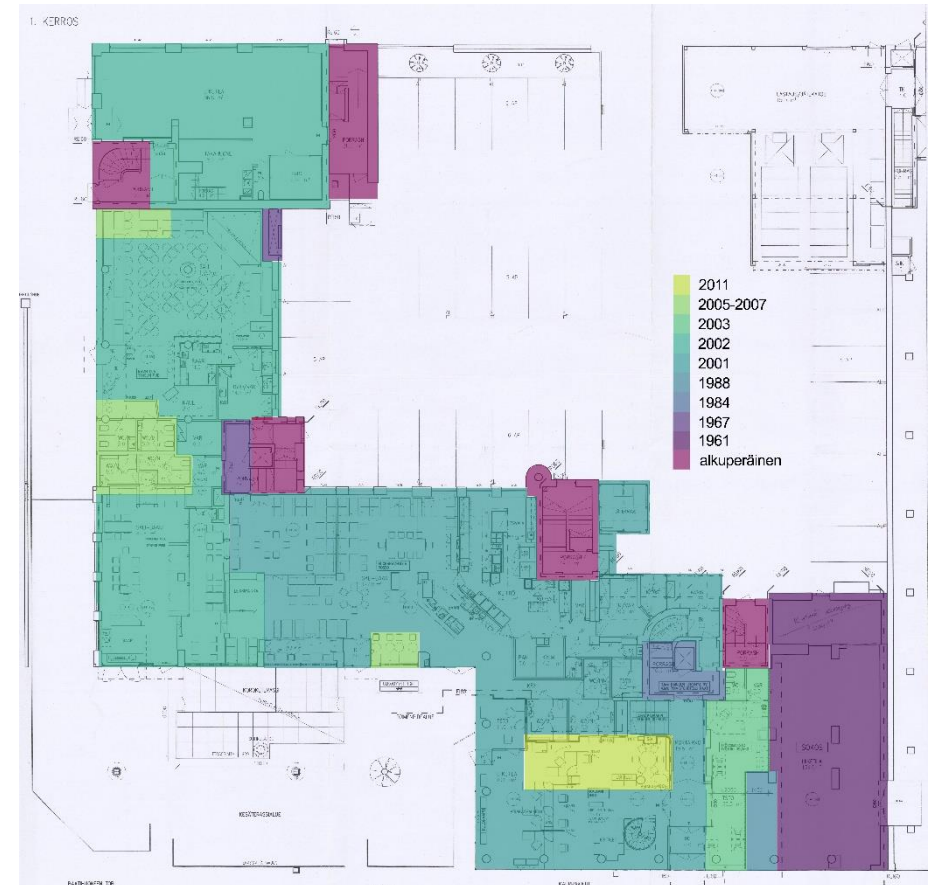

8.4.2 Sisätilat

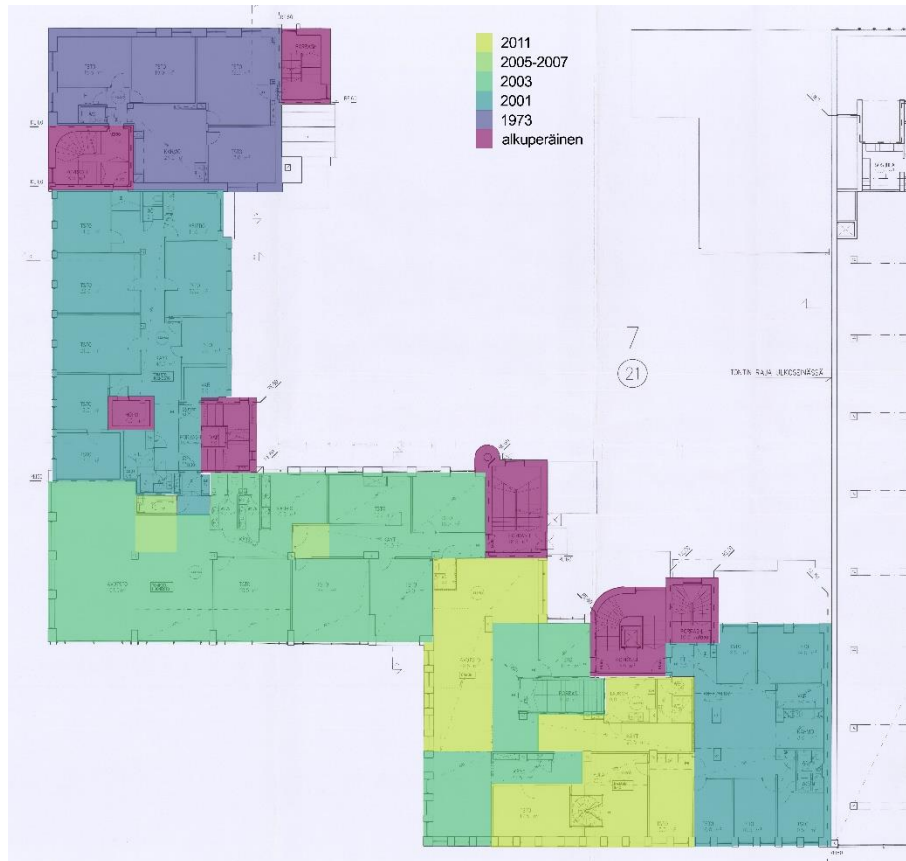
Rakennukseen on tehty vuosien varrella useita muutoksia, jotka ovat johtaneet alkuperäistilojen suuriin muutoksiin. Rakennuksessa alkuperäisenä ovat säilyneet lähestulkoon ainoastaan porrashuoneet, mutta niidenkin pintamateriaaleja on uusittu vuosien varrella.

Kellarikerroksessa on eniten alkuperäisenä säilyneitä tilajakoja, jotka ovat olleet vuosien varrella lähinnä varastotiloina. Tilojen pintamateriaaleja ja alakattorakenteita on kuitenkin uusittu jonkin verran vuosien varrella.

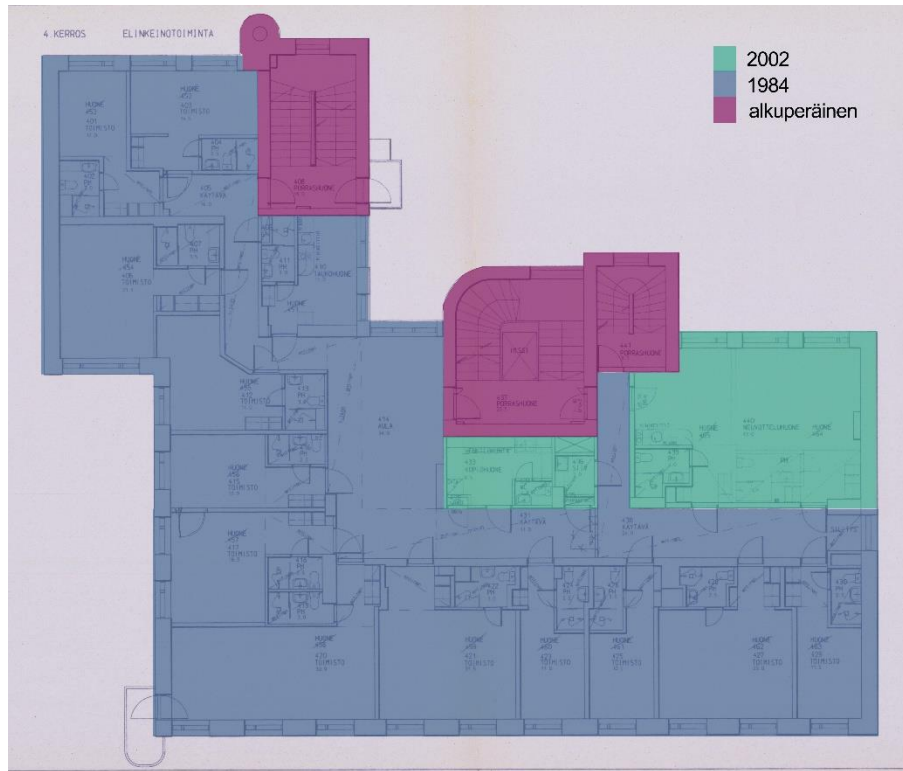
Ensimmäisessä kerroksessa on tilamuutoksia useammalta eri vuodelta. Alkuperäisenä kerroksessa ovat säilyneet lähinnä porraskäytävät.

Toisessa kerroksessa on monien eri vuosien tilamuutosten kerrostumaa, mutta alkuperäisenä ovat säilyneet porrashuoneet ja mahdollisesti toimistotilojen yhteydessä oleva holvi.

Kolmas kerros on muuttunut alkuperäisestä saneerauksien yhteydessä. Vain porrashuoneet ovat alkuperäisenä säilyneitä tiloja.

Kolmannen kerroksen tapaan myös neljäs kerros on muuttunut täysin porrashuoneita lukuun ottamatta.

Ullakkokerroksessa on porrashuoneiden lisäksi muita mahdollisesti alkuperäisenä säilyneitä tiloja. Kuitenkin tiloissa on mahdollisesti tehty pintamateriaalien uusimisia.

Vuoden 1937 rakennuksen porrashuoneet on kunnostettu pintamateriaalien suteen, mutta käiteet, porraskelmat ja tilat ovat edelleen alkuperäiset. (Kuva vasemmalla ylhäällä)

Myös vuoden 1939 rakennusosan porrashuoneet on kunnostettu, mutta portaissa on silti paljon alkuperäistä detajiiikkaa. (Kuva vasemmalla alhaalla)

Porrashuoneen ensimmäisessä mosaiikkibetonisessa askelmassa on kauniisti pyöristetty reuna. (Kuva yllä)

9 RAKENNUSTEN KULTTUURIHISTORIALLINEN MERKITYS JA ARVOT

9.1 Arvottamisen perusteet

Rakennettu ympäristö kokonaisuutena samoin kuin yksittäiset rakennukset, rakennelmat ja muut ympäristön osat sisältävät erityyppisiä arvoja. Yksittäisten kohteiden merkityssisältö käsittää tavallisesti useita eri arvoja. Arvot vaikuttavat monella eri tasolla: ympäristön kauneus synnyttää esteettistä mielihyvää ja ajallinen kerroksellisuus auttaa ymmärtämään historiaa ja yhteiskunnan muutoksia. Taloudellinen arvo taas on luonteeltaan hyvinkin konkreettinen ja aikaan sidottu.

Rakennetun ympäristön tai yksittäisen rakennuksen *kulttuurihistoriallinen merkittävyys* koostuu sen sisältämistä yksittäisistä arvoista. Kulttuurihistoriallinen merkittävyys liittyy paitsi kohteen merkitykseen dokumenttina, eli sen kykyyn kertoa oman aikansa historiallisista, rakennustaiteellisista ja yhteiskunnallisista olosuhteista, myös sen asemaan osana visuaalista ympäristökokonaisuutta. Kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde on tärkeä ja monipuolinen menneisyyden dokumentti, joka symbolisoi eri aikakausina vallinneita arvostuksia, pyrkimyksiä ja olosuhteita.²¹

Kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden inventoinneissa yleisesti käytetyssä arvottamismallissa rakennetun ympäristön arvot on jaettu historiallisiin, rakennushistoriallisiin ja rakennustaiteellisiin (arkkitehtonisiin) sekä maisemallisiin arvoihin.

Historiallinen arvo

Historiallisesti arvokas kohde tai alue liittyy tärkeään tai olennaiseen historialliseen prosessiin, ilmiöön, tapahtumaan tai esimerkiksi paikallis- tai henkilöhistoriaan: sen rakentamisen historiaan, rakennuksessa asuneiden henkilöiden elämänvaiheisiin taikka teollisuuden tai maanviljelyksen historiaan. Historiallisesti merkittäviä ovat esimerkiksi asutus-, elinkeino-, sivistys- ja hallinto- sekä kirkko- ja sotahistoriaan liittyvät kohteet. Useissa kohteissa yhdistyy monenlaisia kulttuurihistoriallisia arvoja.

Rakennushistoriallinen / arkkitehtoninen arvo

Kohteen rakennushistoriallinen arvo liittyy kohteen tai sen osan rakennustaiteelliseen tai rakennustekniseen toteutukseen. Rakennustaiteellisesti eli arkkitehtonisesti arvokkaalla kohteella on rakentamisessa ollut tietoisesti esteettiset päämäärät. Rakennushistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokas kohde tai alue ilmentää aikansa tai ympäristönsä rakennustapaa, ihanteita ja tekniikkaa. Se voi edustaa jotain arkkitehtonista tyyliä tai tyylivaikutteita, jollakin tavalla mielenkiintoista, harvinaista tai tyyppillistä rakennusteknistä ratkaisua tai rakennustyyppiä, tai tietyllä ajalla tai sosiaaliryhmälle tyyppillistä rakentamisen tapaa. Se voi osaltaan kertoa mm. tyylin, rakennustekniikan, työtapojen sekä elintapojen kehityksestä. Kohteiden arvottamisessa kiinnitetään huomiota mm. kohteen esteettiseen laatuun eli sen kauneusarvoihin, rakennustaiteelliseen toteutukseen, kohteen harvinaisuusarvoihin tai sen edustavuuteen jonkin aikakauden tyyppiesimerkkinä.

Maisemallinen arvo

Maisemallisesti arvokkaassa kohteessa ympäristöarvot ovat tärkeitä. Maisemallisesti arvokas kohde tai alue voi olla merkittävä kulttuurimaisema, rakennettu kokonaisuus tai olennainen osa tällaista kokonaisuutta, joka antaa edustavan kuvan seudun kulttuurihistorialle luonteenomaisista tai erikoislaatuista piirteistä tai liittyy luontevasti ympäröivään luonnon- tai kulttuuri-maisemaan. Kohde saattaa olla osa arvokasta ympäristökokonaisuutta, muodostaa oman maisemallisen kokonaisuuden tai olla maiseman maamerkki. Yksittäinen rakennus voi olla maisemallinen kiintopiste tai kohteella voi olla merkitystä osana ajallisesti tai tyyllillisesti kerroksellista kokonaisuutta. Ympäristöllisten arvojensa vuoksi merkittävä maisemallinen kohde voi laajuutensa perusteella olla joko lähimaisema eli miljöö tai maisemakokonaisuus. Kauneusarvojen ohella kohteet sisältävät runsaasti historiallisia ja arkkitehtonisia arvoja.

²¹ Esim. *Rakennuskulttuurin luettelo* 1984; Härö 1993, 6.

9.2 Kauppakadun liikerakennusten tunnistetut arvot

Kajaanin Kauppakadun varrella sijaitsevat liikerakennukset on huomioitu arvokohteena kulttuuriympäristöselvityksissä ja inventoinneissa. Ne kuuluvat valtakunnallisesti arvokkaaseen aluekokonaisuuteen *Kajaanin Kauppakadun funkistalot ja Raatihuoneentori*.

9.2.1 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY (2009)

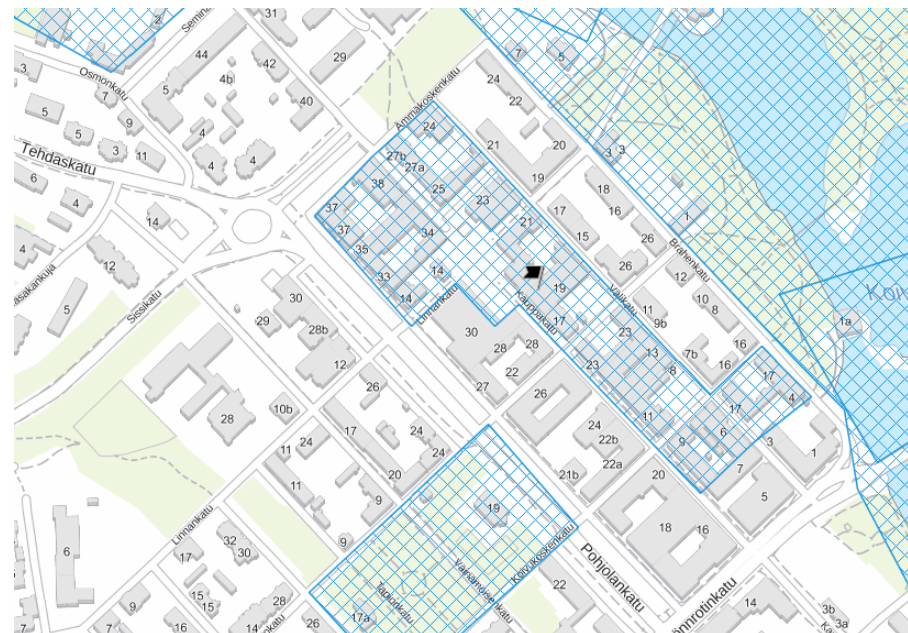
Rakennukset kuuluvat valtakunnallisesti arvokkaaseen aluekokonaisuuteen *Kajaanin Kauppakadun funkistalot ja Raatihuoneentori*. Aluekuvauksen mukaan:

”Kajaanin Kauppakadun vaaleista asuin-liikerakennuksista muodostuva rivistö on yksi yhtenäisimmistä ns. funkiskauden keskuskatunäkymistä. Ajallista perspektiiviä kaupunkikuvaan tuovat Raatihuoneentori, joka perustuu vuoden 1731 asemakaavaan sekä pieni puinen raatihuone 1830-luvulta.

Toisen maailmansodan jälkeiseen nousukauteen liittyvä Kajaanin liikekeskus on toteutettu funktionalististen suunnitteluperiaatteiden mukaisesti 1940- ja 1950-luvuilla. Kaupunkikuvallisen julkisivun Kauppakadulle muodostavat Kainuun Säästöpankin liike- ja asuinrakennus, Seurahuone, Ipatin talo, kaksi myymälä- ja asuinrakennusta sekä Osuuskauppa Maakunnan liiketalo. Yhtenäisen kattolinjan muodostavat rakennukset ovat vaaleiksi rapattuja ja tasakattoisia.

Kauppakatu kulkee läpi kaupungin ensimmäisen asemakaavan mukaisen umpikulmaisen torin, jonka etelälaidalla on entinen raatihuone. Raatihuoneen korttelissa on Eino Pitkäsen suunnittelema funkistyylinen entinen poliisitalo, nykyinen Kajaanin taidemuseo. Torin luoteiskulmassa on Kauppakadun arkkitehtuuria jatkava Kainuun Sanomien rakennus. Kauppakadun funkistaloihin voidaan katsoa kuuluvan myös Koivukoskenkadun varrella olevat kaksi asuinkerrostaloa. Katu päättyy Koivukosken rantapuistoon.

Kajaanin 1828-1831 rakennettu raatihuone on yksikerroksinen, aumakattoinen puurakennus, jonka funktiota ja asemaa kaupunkikuvassa on korostettu kupolipäätteisellä kellotornilla. Raatihuone Kauppakadun ja toriaukion nuorten rakennusten keskellä on kiinnostava viesti kaupungin historiasta mittakaavaltaan täysin muuttuneessa ydinkeskustassa.”²²

Kajaanin Kauppakadun funkistalot ja Raatihuoneentori. (Kartta Museoviraston karttapalvelu).

²² Museovirasto, http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1296 (luettu 25.3.2021).

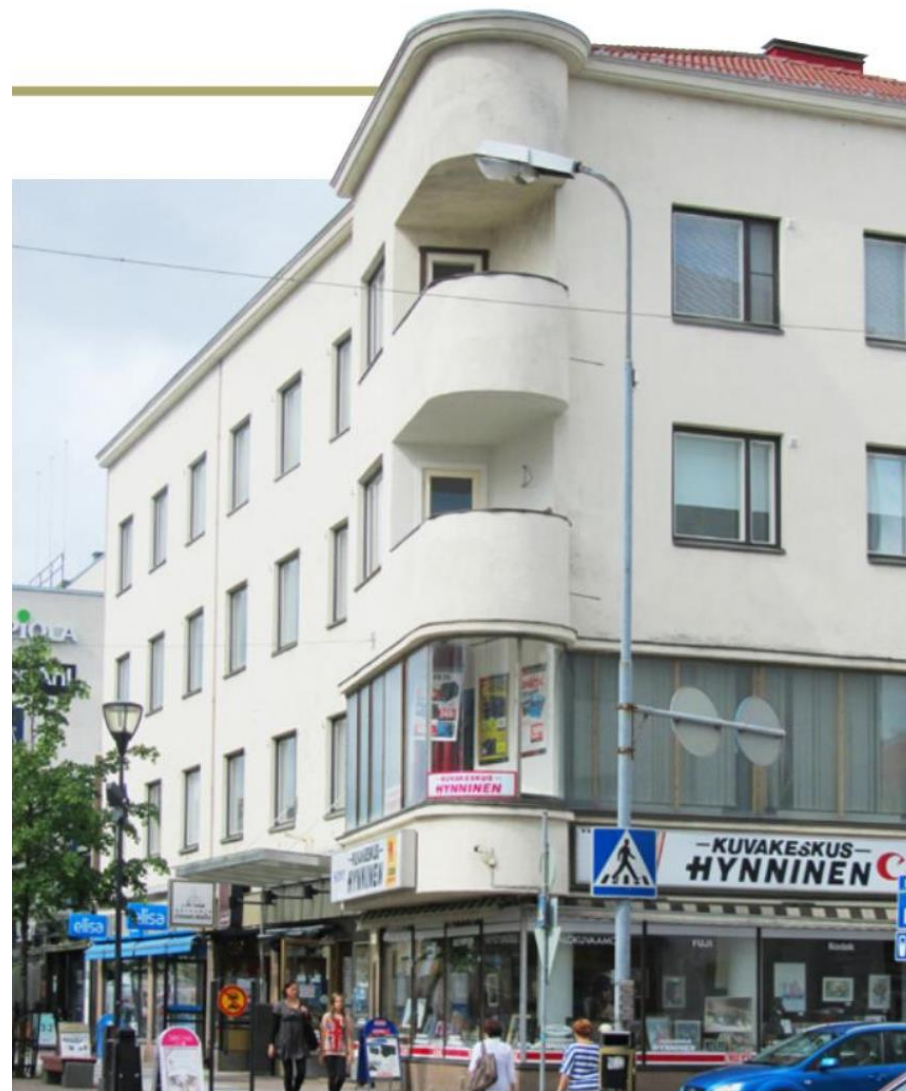
9.2.2 Katajainen kansa – Kainuun kulttuuriympäristöohjelma (2013)

Katajainen kansa – Kainuun kulttuuriympäristöohjelma on laadittu vuonna 2013. Julkaisussa nostetaan esiin arvokkaita kohteita Kainuulle merkityksellisistä aihepiireistä ja taustoitetaan kohteisiin liittyviä ilmiöitä. Kulttuuriympäristöt kertovat tarinoita ja historiatietoa menneiltä ajoilta ja meitä ennen eläneistä. Kulttuuriympäristöt hahmottavat kuvaa Kainuun kehitysvaiheista, sivistyksen ja hengen elämästä, elinkeinojen ja liikenteen kehityksestä sekä kansalaisten toiminnasta.²³

Kulttuuriympäristöohjelmassa huomioidaan arvokohteena Kajaanin Kauppakadun funkistalot. Ne edustavat toisen maailmansodan jälkeistä aikaa, jolloin alkuaan vaatimattomista hirsirakennuksista koostunut katu muovautui vähitellen mielenkiintoiseksi kaupungin keskuskaduksi. Kulttuuriympäristöohjelman mukaan:

”Kortteleiden Ilves, Ahma ja Näätä Kauppakadun puoleiset sivut ovat säilyttäneet modernin ilmeensä 1950-luvulta saakka. Alkuperäiset rakennusten käyttötarpeet ovat hieman muuttuneet, mutta Säästöpankin, Pohjolan Vaatetuksen, Hotelli- ja ravintola Seurahuoneen, Ipatin talon (ja siihen kuuluneen elokuvateatteri Raton) sekä asuin- ja liiketalojen tiloissa toimii tänäkin päivänä liiketiloja palvelemaan asiakkaitaan. Kauppakadulla liikkuesssa kannattaa huomioida näiden liikerakennusten kauniit piirteet, rytmitys sekä kuva, minkä ne antavat tälle päivälle oman aikansa kaupunkiarkkitehtuurista.

Nämä keskustan vaaleat, rapatut kerrostalot muodostavat nykyiseen Kajaaniin yhtenäisen katukuvan, joka päättyy Raatihuoneentorille ja sen vierustalla seisovalle Raatihuoneelle vuodelta 1831. Kauppakadun funktionalistista ilmettä täydentävät Raatihuoneen vieressä sijaitseva entinen poliisiasema, nykyinen taidemuseo vuodelta 1936 ja Kainuun sanomien painotalo vuodelta 1938.”²⁴

Kauppakatu 17. (Kuva Kainuun kulttuuriympäristöohjelma 2013).

²³ Helo et.al. 2013, 7.

²⁴ Helo et.al. 2013, 177.

9.3 Johtopäätökset – Kauppakadun liikerakennusten kulttuurihistoriallinen merkitys

9.3.1 Historialliset arvot

Tunnettuja liikerakennuksia

Rakennukset ovat keskeinen osa Kajaanin Kauppakadun kehitystä. Ne kertovat 1930-luvulta 1950-luvulle ulottuvasta ajanjaksosta, jolloin Kajaanin kaupunki alkoi muuttua matalasta puutalokaupungista moderniksi kivikaupungiksi.

Kauppakadun varrelle sekä Raatihuoneentorin lähiympäristöön alkoi rakentua tyyliään funktionalismia edustavia liikerakennuksia jo ennen sotia 1930-luvulla. Suurin osa olemassa olevista rakennuksista valmistui sotien jälkeisellä jälleenrakennuskaudella 1950-luvulla. Kauppakadun varrelle rakennettujen modernien rakennusten suunnittelijana tunnetaan erityisesti kajaantilainen arkkitehti Eino Pitkänen.

Vuonna 1939 valmistunut Kauppakatu 21 ja vuonna 1950 valmistunut Kauppakatu 17 ovat olleet ensimmäisiä Kajaanin keskustaan rakennettuja moderneja liikerakennuksia. Kauppakatu 21:een rakennettiin lisäosa vuonna 1956 ja kortteli täydentyi vuonna 1966 Kauppakatu 19 liikerakennuksella.

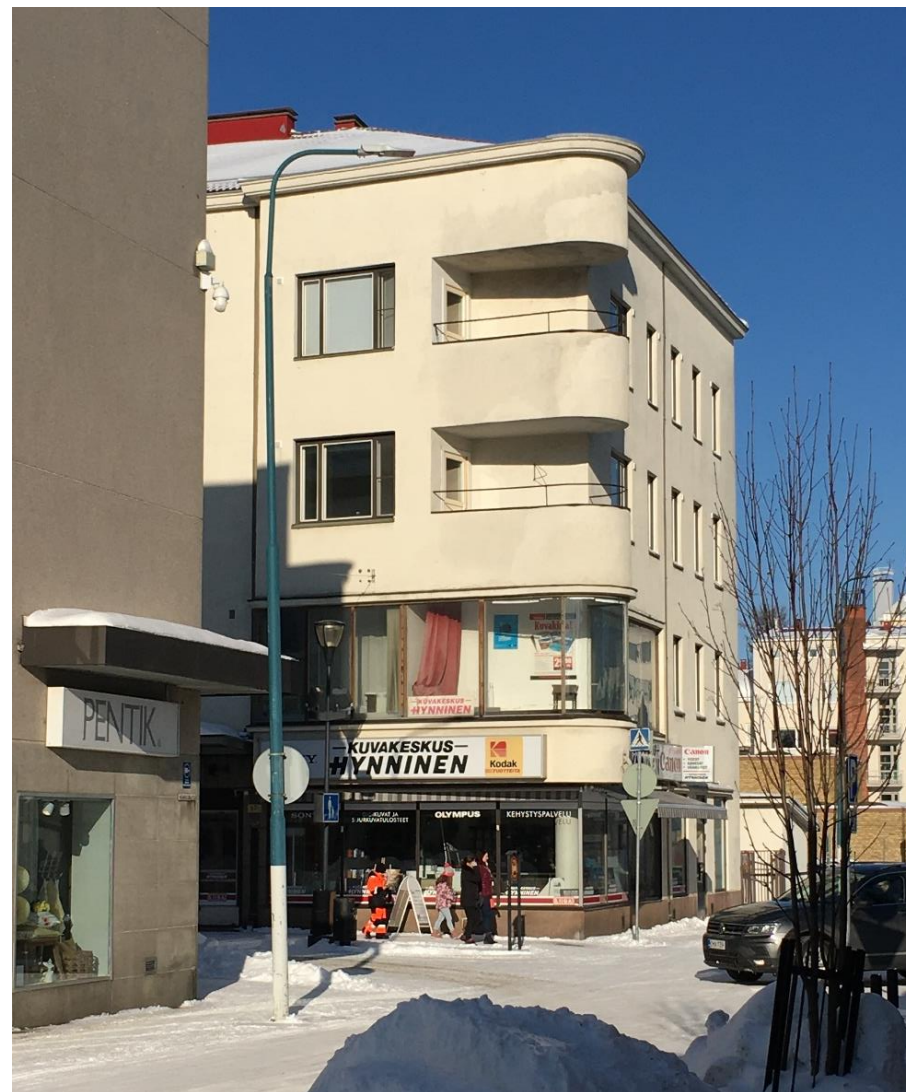
Rakennusten säilyneisyys

Kauppakatu 17 ja 21 osalta rakennusten julkisivuissa on säilynyt hyvin alkuperäisiä piirteitä.

Kauppakatu 21 on kuitenkin kokonaisuutena muuttunut alkuperäisestä, sillä siihen on rakennettu vuonna 1956 lisäosa ja vuonna 1999 vanhasta leipomorakennuksesta on purettu suurin osa. Kauppakatu 21:n rakennuksessa on siis nähtävissä alkuperäispiirteiden lisäksi myös kerroksellisuutta, sillä se koostuu eri aikoina rakennetuista osista, jotka kukin kertovat omasta ajastaan, oman aikansa tyylistä sekä tavoitteista.

Rakennusten käyttötarkoitukset ovat säilyneet Kauppakatu 17 ja 19 kohdalla ennallaan. Kauppakatu 21 kohdalla käyttö on ollut vaihtelevaa ja tilat ovat muuttuneet kauppatiloista ravintoloiksi ja hotellihuoneista toimistoiksi. Kuitenkin rakennus on aina toiminut Kauppakadun varrella liikerakennuksena.

Rakennusten sisätiloissa on tapahtunut aikojen kuluessa muutoksia. Säilyneissäkin osissa pintamateriaalit on uusittu.

Kauppakatu 17. Funktionalismin tyylipiirteet ovat edelleen helposti erotettavissa rakennuksen julkisivuissa.

Kauppakatu 21 suojelukohteena

Kauppakatu 21 on rakennussuojelulla suojeltu kohde. Ympäristöministeriö vahvisti rakennussuojelupäätöksen 17.2.1997, mutta Korkein Hallinto-oikeus kumosi suojelun Välikadun varrella olevan kaksikerroksisen varastorakennuksen osalta 6.7.1998. Tämä Välikadun varrella ollut rakennusosa purettiinkin vuoden 1999 muutoksissa.

Nykyisten voimassa olevien määräyksien mukaan korjattaessa rakennuksia julkisivujen nykyinen ulkoasu on tyyliltään säilytettävä, jolloin vain ennallistavat tai käytön kannalta välttämättömät vähäiset muutokset ovat sallittuja.

9.3.2 Rakennushistorialliset ja arkkitehtoniset arvot

Funkis Kajaanissa

Funktionalismin vaikutus Kajaanissa on voimakkaasti näkyvillä Kauppakadun varressa sekä Raatihuoneentorin ympäristössä.

Funktionalismin ollessa voimakkaammillaan osuuskauppaliikkeellä oli merkittävä rakennuskausi. Monissa pienissä kaupungeissa osuuskauppojen rakennukset olivat ensimmäisiä modernin aikakauden arkkitehtonisia kohteita. Kajaanissa SOK:n rakennusosaston suunnittelemaa modernia ja linjakasta osuuskauppojen arkkitehtuuria edustivat Osuuskauppa Maakunnan vuosina 1937 ja 1939 rakennuttamat liikerakennukset.

Kajaanissa funktionalismi ulottui 1930-luvulta sotien jälkeiselle jälleenrakennuskaudelle, jolloin Kauppakadun varrella vanhat puurakennukset purettiin ja niiden tilalle rakennettiin kokonaan uusi moderni kaupunkikeskusta.

SOK:n rakennukset

1930-luvun asuin-liikerakennus on harvinainen, sillä se on valmistunut jo ennen sotia. Toisen maailmansodan pommitusten myötä Kauppakadun alue jouduttiin rakentamaan pitkälti uudelleen, mutta 1930-luvun kivirakennukset säilyivät. Rakennuksen on suunnitellut Valde Aulanko, joka oli SOK:n rakennusosaston johtajana vuosina 1920–1939 ja suunnitteli monia merkittäviä osuuskaupan liikerakennuksia. SOK:n rakennuksen 1930-luvun osat ovat hyvin tyylipuhdasta funktionalismia vaaleine rappauksineen, tasakattoineen ja pyöristettyine parvekelinjoineen.

Samaan kokonaisuuteen liittyy Linnankadun ja Välikadun kulmassa sijaitseva funkistyylinen, kolmikerroksinen osa, joka on myös rakennussuojelulla suojeltu. Vuonna 1956 valmistunut kaksikerroksinen siipiosa on melko tavanomaista oman aikakautensa arkkitehtuuria, mutta on kuitenkin osa rakennuksen ajallista kerrostumaa.

Arkkitehti Eino Pitkäsen Kajaaniin suunnittelemat rakennukset

Kajaanissa funktionalismin aikakauden merkittävin suunnittelija oli kajaantilainen arkkitehti Eino Pitkänen. Hän vastasi aikanaan valtaosasta Kajaanin arkkitehtisuunnittelua – suunnittelijoiden kesken ei tuolloin juuri ollut kilpailua.

Arkkitehti Eino Pitkäsen Kajaaniin suunnittelemat, tyyliltään funktionalismia edustavat rakennukset ovat sekä kaupunkikuvan että paikkakunnan identiteetin kannalta merkittäviä. Pitkäsen kaupungin keskustaan Kauppakadun varrelle suunnittelemat rakennukset ilmentävät hyvin oman aikansa yhtenäistä, laadukasta arkkitehtuuria. Suurin osa Pitkäsen suunnittelemissa rakennuksista on säilynyt. Hänen kädenjälkensä näkyy Kajaanissa selkeästi vielä tänä päivänä ja luo identiteettiä Kajaanin kaupunkikuvaan.

Eino Pitkäsen suunnittelema Kainuun Sanomien liike-, asuin- ja painotalo vuodelta 1936-1938 sijaitsee myös Kauppakadun varrella. (Kuva: Estormiz)

9.3.3 Maisemalliset arvot

Kauppakadun miljöökokonaisuus

Kauppakatu 17 ja Kauppakatu 21 (nelikerroksinen, vuonna 1939 valmistunut rakennus) ovat olennainen osa nelikerroksisten asuin-liikerakennusten Kauppakadun varrelle muodostamaa kokonaisuutta. Tämä kokonaisuus on huomioitu myös valtakunnallisesti arvokkaana, ja se on yksi yhtenäisimmistä funktionalismin aikaan suunnitelluista keskuskatunäkymistä.

Kauppakadun varren miljöökokonaisuuden vanhimmat osat ovat 1930-luvulta, mutta suuri osa alueesta on toteutettu funktionalististen ihanteiden mukaisesti 1940- ja 1950-luvuilla. Tällöin alkujaan matala puukaupunki alkoi muuttua 4-5 kerrosta korkeista asuin-liikerakennuksista koostuvaksi kivikaupungiksi. Rakennuksissa on tiilirakenteiset, sileiksi rapatut ja vaaleiksi maalatut julkisivut, ja kadulle avautuvissa liiketiloissa on suuret näyteikkunat.

Kauppakadun varrella sijaitseva arvokas funktiskokonaisuus sijaitsee kuvassa oikealla puolella.

Yksittäisten rakennusten maisemalliset ja kaupunkikuvalliset arvot

Yksittäisinä rakennuksina Kauppakatu 17 ja Kauppakatu 21 ovat myös itsessään arvokkaita maisemallisia kohteita ja merkkirakennuksia. Kauppakatu 17 erottuu Kauppakadun ja Kirkkokadun kulmassa maamerkkirakennuksena. Rakennus on linjakas, ja sen kaarevat parvekkeet kulmassa erottuvat katutilassa omaleimaisuutta luovana piirteenä.

Kauppakatu 21 on toria rajaava rakennus ja toriaukiolla kaupunkitilan rajautumisen kannalta merkittävä rakennus. 1600-luvun matalien rakennusten rajaama umpikulmainen toriaukio on 1900-luvun kuluessa rakentunut 1–4-kerroksisten modernien rakennusten ympäröimäksi kaupunkiaukioksi. Toria ympäröivien rakennusten sijainnilla ja mittakaavalla on kaupunkitilan rajautumisen kannalta merkitystä. Kaupunkiaukion tilan rajautuminen on huomioitu myös alueelle laadituissa asemakaavoissa, joissa torin ympärille on määrätty pääasiassa 2–4-kerroksista rakentamista.

Sen sijaan torin koilliskulmassa sijaitseva kaksikerroksinen liikerakennus (Kauppakatu 21) ei rajaa katutilaa ja aukiotilaa samalla tapaa kuin Kauppakadun varressa sijaitsevat nelikerroksiset rakennukset. Kauppakatu 21:n lisäosa vuodelta 1956 ei erotu ympäristöstään selkeänä kiintopisteenä tai arkkitehtonisesti mielenkiintoisena kohteena, joten rakennuksen kaupunkikuvallinen merkitys on vähäisempi.

Kauppakatu 19 puolestaan on tavanomainen, yksikerroksinen, 1960-luvun betonielementtirakennus. Rakennus täydentää Kauppakadun varrella olevien liikerakennusten kaupunkikuvaa, mutta erottuu naapurirakennuksia matalampana. Rakennuksella itsellään ei ole erityisiä kaupunkikuvallisia arvoja.

10 LÄHTEET

Helo, Maria; Komulainen, Minna & Lyytikäinen, Lasse. *Katajainen kansa. Kainuun kulttuuriympäristöohjelma*. Kainuun Etu Oy, Kainuun ELY-keskus, Elias Lönnrot -seura ry, 2013

Hyttinen, Annamaari. *Kajaanin vanhan poliisitalon historia*. Opinnäytetyö, restaurointi, KYAMK, 2016

Kajaanin ydinkeskustan liittyminen kaupunkiin. Lähtötilanneselvitys ja tavoitteet yleissuunnittelulle. WSP Finland Oy ja Kajaanin kaupunki, 2010

Kauppila, Raili. *Kartanonomistajien Kajaani*. Kuinka kaupungin keskusta rakentui. Otavan Kirjapaino Oy, 2008

Kovanen, Kirsti & Saraste, Leena. *Arkkitehtuuri Itä-Suomessa*. Meijän miljö. Rakentajain kustannus Oy, 1989

Laukkanen, Rauni & Hanka, Irmeli. *Selvitys Kajaanin keskustaajaman kulttuuriympäristöistä kaavoitusta varten*. Kainuun museo, 2016

Lounatvuori, Irma & Putkonen, Lauri. *Rakennusperintömme. Kulttuuriympäristön lukukirja*. Ympäristöministeriö, Museovirasto. Rakennustieto, 2001

Nikula, Riitta. *Suomen arkkitehtuurin ääriviivat*. Otava, 2005

Piiparinen, Pekka. *Rakennushistoriaselvitys, SOK:n entinen konttori- ja varastorakennus Mikkelissä*. 4.4.2012

Puntanen, Pia. *Osuuskauppafunkkis Etelä-Savossa*. Etelä-Savon kulttuuriperintötietokanta, 31.12.2015. http://esku.fi/asp/artikkeli_det.aspx?ARTIKKELI_ID=310037 (luettu 29.4.2021)

Telaranta, Jussi. *Osuuskauppafunkkis*. Pro gradu-tutkielma, Turun yliopisto, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, Maisemantutkimus, 2014

Selvityksen valokuvat Juho Peltoniemi ja Anna-Maria Latosaari, Sweco Infra & Rail Oy, jos ei kuvatekstissä toisin mainita.